

Delias

Sannumetoja

aastal

1851.

Keiserialle S. Hiltu
Kustoga kuit. 1850.

A. 4601c

Neljas

Sannumetoja

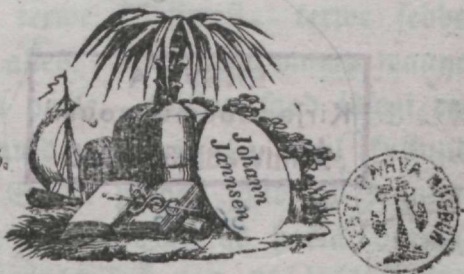
aastal

1851.

Ohj: ...

Uut ja wanna

Ma, rahwa römüks ja õppetussesks.

Neljas aasta - jäggo.

Larto linnas,
trükitud Laakmanni kullu ning warraga.

1851

1851

1851

1851

Der Druck ist unter der Bedingung gestattet,
daß nach Beendigung desselben die gesetzliche Anzahl
von Exemplaren an die Dorpat'sche Abgetheilte
Censur eingesandt werde.

Dorpat, d. 15. Novbr. 1851.

Abgetheilter Censor in Dorpat:
J. de la Croix.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

36916

1851

1851

1851

Gestkõnne.

„No kas Sannumetoja ükskord ommeti wäljas?“

Wäljas küül, armas wadder; terre ka!

„Terre jummalemmel! Agga kus sa tännawo nenda kauaks jäid?“

Pahhad ilmad ja sandid teed piddasid finni; tead issegi, mis saggune süggise meil tännawo olli.

„No mis Püßsipappa, wa' kallis wannake ka teeb? Kas on ikka alles terve?“

Olle terve küßsimeest; terve sedda korda küül alles. Ellab agga omma wanna modi ikka peäle. Küllap saad issegi ramatus kuulda, et ta su weel kullund ei olle. Siiski päwad joudwad wannadusse pole ja Riwa-Hannus hakkab otama. Kuuldakse mehheke saggedaste jubba pahha ilmaga omma haiget jalga kaebawad; agga südda on alles kowwa, nago purrikas.

„So, so; no se olli hea, et sa ükskord ommeti tullid; sest monned mõtlesid; „„„Subba mehheke kaddund!“““

Tohho! kuida nenda? Ehk need, kes nenda mõtlesid, sedda ka isse sowiksid? Woib küll olla; sest iggal mehhel ommad sõbrad ja wihhamehhed. Monnele on Sannumetoja armas, monni woib temma pärrast ninna kársotada; no agga mis senna parrata? kes saab keikide tahtmist? Siiski sinna, wadder, ei panne omma ust temma eest mitte kinni. Meie olleme jubba wannad sõbrad. Teme igga üks ni hästi, kui moistame ja jame Selle armo peäle lootma, kes keik täieste woib tehha. Kaswab üks kord rohhi meie haua peäl, siis tehko teised parreminne. Summalaga siis, armas wadder. Paljo tuhhat terwisid keige omma rahwale!

P e r n u s,
sel süggisel 1851.

Teie mulne sõbber

Johann Jannsen,

ülleide koolmeister.

Wannematte ja laste pegel.

Maeste woffid wurrasid, poisid olistasid wanfre koddaraid, wadder isse kuddus wörko ja Püssi-Zürri, wa kenna mehheke, olli ka sekord meil. Maia rahwas ollid ni wait, et monne fedrajal filmad finni langesid ja poisid kelmusse pärrast jälle woffi eest ärrawisid. Mo sedda naero, kui fedraja jallaga alles tallas ja woffi seisis jubba nurkas?

„Kuulge, Püssi-Pappa! ütles wadder, Teie su on ka jubba laisaks jänud, et seält ennam middagi ei tahha wälja tulla. Niage meile üks mönnus jut, se on parrem, ennego muido seisate ja tüdrukud woffi ees tukkuma jäwad!“

„Mo minnogi pärrast! wastas wanna Püssi-Pappa, ja sirrutas omma pualga wälja. Mul on monni hea peeglekenne paunas, kui agga keif need igga kord senna sisse wataksid, kel sedda tarwis on!“

Se tähhendas neid häid õppetussid, mis temma suust iggakord tullid, kui agga keif neid olleksid tähhele pannud ja sedda möda teinud.

„Kes teie seast tundis — küsis jälle Püssi-

Pappa — wanna Kurresäre Lauri, kellest sel aial, kui ta alles ellas, ni palju rägiti?“

„Ollen temmast ka monnikord kuulnud, wastas wadder; eks ta olnud sesamma, kedda rahwas temma rikkusse pärrast ennamiste „ueks Sobiks“ nimmetasid?“

„Just sesamma jah! ütles Püssi, Pappa. No siis ollete ka kuulnud, et rahwas tedda temma palju rahha pärrast „raskeks Lauriks“ hüüdsid, ning et tal kaks tüttart olli, wannema nimme Maria ja norema nimme Katrina. Need on küll nattu ke saksa nimmed, agga se tulleb sest, et Laur nores põlwes kaua aega moisa kubjas olli ja lapsed ka moisa kohtes sündisid, kus neile ennamiste ifka saksa nimmed pannakse. Laur isse ja temma wa teinepool Trina, hüüdsid omma tütrid jubba lapsest sadid, wannemat „Maänniks“ ja noremat „Kattiks,“ ja kui nad mollemist korraga vääksid, siis ütlesid „Katti, Maänni.“ Poia semet neil ei olnud. Minna ollen tedda ommas lapse põlwes isse omma filmaga näinud; sest ehk ta küll kauniste kaugele meitest ellas, siiski lastis ta keif seppisse tööd minno õnsa issa jures tehha, mis eest ka monni hea walge koppik aastas meie maiasse weris. Tal ollid karjamoisa maad käes, mis keif omma sullastega ärrateggi, no eks seält olnud seppise tööd tarwis küllalt.“

Kuida praego ütlesin, olli Lauril kaks tüttart, ja nende kaswatamisse luggu olli pea aego nago Isaaki maias Jakobi ja Esawi wahhel. Maänni olli esimesenne wiks tüttarlaps, agga

rõuged ollid noremalt temma näggo nattufe rikkunud ja se ep olnud mitte emma mele pär-
rast; Katti palled ning ninna alt ja peält olli
jälle keif ni libbe ja sille, et emmal lust olli
peält wadata. Katti olli sepärrast ka wanne-
matte armas laps; mitte fest, et ta norem
olli, waid et ta — illusam olli. Wannemad,
isfeärranis emma, ellitasid ja mõnnitasid Kattit,
kus ial woisid, ja Maäni piddi mittoford selja tagga
seisma. Minna õmmast kohhast olleksin Maä-
nist ennam luggu piddanud, ehk tal kül rouge-
tähhed filmis ollid, fest ussinusse, wisi ja kombe
pelest olli Maäni kümme korda teisem kui Katti.
Katti agga olli wannematte pesjamunna, teggi
ja sai mis ta ial tahtis ning olli peälegi weel
õmmas uhkusses kindlaste ettewõtnud, ial mitte
ühhe mamehhele miina, waid ühhe liina sak-
sala, ni kui monne Krahwi, Paroni, kaupmehhe
ehk kohtosaksala. So, so, se läbbab korda! — *RT*
Emma kohhus olleks nüüd olnud, Kattikessele
sellepärrast ninna pihta panna; agga kust wõtta!
Emmad on jubba monda tüttart isse rikkunud
ja niõugusid emmasid peab tännude aasta ka
weel küllalt olla, ehk ma kül mitte üht egga
teist ei hakka nimmetama. Midda uhkem ja
eddewam Katti olli, sedda ennam emma enmast
rõmustas, ja nimmetas tedda terrasjes lapses.
„Ta on jo priske ja rikkas — mõtles emma
— eks ta woi siis ka saksa meest sada?“ Maäni
piddi koio jäma, sest mis ta moistis, olli temma
kohta küllalt; agga kus Katti sellega läbbi sai,
waid tedda sadeti liina kōli, kus ta flawwerit

mängima, tantsima, knikso teggema ja kudduma piddi öppima: sest ta olli jo ennese ja emma melest tallo innimesseks liaks pinike ja illus. Maäni käis ifka omma wanna modi, agga Kattile tehti mamseli rided: sest illus hobbone, illusad waljad. Suhtus monni liänas küsfima, felle tüttar kenna Katti piddi ollema, siis hakkas Kuresäre Lauri nimme, nago oddra ofkas ta furku finni, ja ta ei sanud sedda nimme ial selgeste wälja ööldud: sest seläbbi ollefid rahwas forraga teädnud, et Katti tallopoia tüttar olli. Se pahhandus waewas tedda ööd ja päwad! — "

"No kas Maäni ei olnud ka kadde ja Katti peäle wihhane?"

Ei olnud. Ta jättis Kattile mis Katti himmustas, ja jäi seks mis ta olli, ühheks wiisakaks tallotüdrukus, kes maiatallitust märka auaste oskas ja truieste ka ettewöttis. — Ehk küll Maänil rouge täppid filmis ollid, siiski ei woinud öiete fegi tedda innetumaks nimmetada, peälegi olli ta wägga sirge kehaga, ja mõnned tassafemad nored mehhed waatsid parrem Maäni, kui selle "lakkutud kassi" peäle, kuida nad Kattit nimmetasid. Moistlikud innimesed pannid sedda modi, kuida Laur omma tütrid kaswatas, wägga immeks, ja kes ta tössifid söbrad ollid, ütlesid temmale ka su sisse, et ta Kattist ennesele omma pusärgi naela, kaswatab, agga mis se ommeiti aitas? kui Laur muud ei moistnud, siis ta wastas ifka: "Tallopoia naeseks on se tüdruk liaks pinike, sepärrast peab ta ka teist wisi kas-

watud sama," ja nenda olli jut jälle otsas ja Katti luggu läks omma sodo eddasi.

Ühhel öhtal olli Laur jubba ammio wodis tekki al, ja tombas omma pipo, kui "mamma" Erina, kel weel üht ja teist tallitada olli, ka pärrast järrele tulli ning temmale unnerohhuks middagi udist tahtis räkida ja üht nou piddada.

"Kule, Laur, — hakkas Erina puhuma — meie peame kahhefeste üht nou piddama, nago se wannematte kohhus omma laste pärrast on. Minna mötlen, mis meie ommaft Maännist ennam hoiam? Tüttarlaps on nago nissoleib, mis rutto wannaks lähhäb, ja peälegi om Maännil ka omma 20 selja peäl ja illus ei olle temma ka mitte: mis taft ennam hoida? Minna arwan, se kosja luggu, mis Soppi kõrtfi perrenaene meile tänna hommiko Puffi weske norest möldrest räkis, lähhäks öige korda ja olleks Maänni kochta üsna parras. Egga temma omma rouetand näoga ommeti suremat meest ei woi lota. Ollen ka peälegi monni kord tähhele pannud, et Maännil ennesel middagi fenna wasto ei olleks. Mis sinna arwad, Wanna?"

"So, so, woi nenda?" — wastas wannamees, ja puhhus suitso pibust. Agga kui Laur ütles "so, so," siis olli jut jälle otsas ning muud teina suust ei tulnud. Sedda teadis Erina wägga hästi, ning räkis jälle eddasi:

"Mölder Wänt on Puffi weski ainus pärria, weski jauls on 30 wakkamaad põldo ja 75 wakkamaad asahainamaad, puud ei olle

kaugelt weddada ja karjama on hea. Peäle sedda ei olle ümberkaudo teist weskil ja Wänti kolme kiwwiga weskil on teggemist, et keif jouab ärrajahwatada, mis tuakse. Mis sa arwad, Wanna?"

"So, so, woi nenda?" — ütles Laur ja puhhas suitso; sest muud ta ei rākinud.

"Sepārrast arwan minna — ütles Trina — meie peame ommeti üht nou pidama ehk kohta watama minnema. Tulle Summal appi, eks ta olle ka meie laps, ehk kül mitte nenda illus ja armas kui Katti."

"So, so, woi nenda" — olli Lauri wastus, ja selle peäle pōris ta pea seina pole, panni pibo suust ärra, sest se olli tühhi, ütles: "head böd!" ja nattufesse aia pārrast noorskas ta ni walgušte nago kaks plotnikko olleks laudo saginud.

Se pahhandas kül Trinat, et temma magus jut nenda polele jäi; agga mis ta wois parrata, sest Laur teggi saggedaste nenda, kui ta ühhe nou sees alles kahhe wahhel olli. Trina ei woinud nüüd parremat teha, kui ka magama miina, ning ta wōttis ennast ridadest lahti ja yugges Lauri selja tahha.

Teisel hommikul ei rākinud kummagi ennam Pukki möldrest, ehk kül assi mollemil süddame peäl seisis. Wanna Laur teadis wägga hästi, mis ta Mañni wāart olli, ning ei tahtnud tedda ka mitte, nago lehma mullikast, ärra ka uhelda. Selle polest olli Laur liaks õiglane issa, ehk ta kül Katti wasto ka nõrk olli. Loune hakkas jubba kätte joudma, poisid tüdru-

fud ollid wäljal logo wötmas, ja Mañni ka nende seas, ning Laur isse läks neid ka watama. Kui louna kä olli, ütles Laur: „Minge teie teised rahwas koio lounele, meie lähhäme Mañniga nisso põllo takka ümber, ma ussun seäl on ohhukaid sees, mis peawad wälja titkutud sama.“

Sedda juhtus ka mitto korda, et Laur oma Mañniga ühhe ehk teise asja pärrast nou piddas, sepärrast ei pannud Mañi isse jutto ka sekord mitte immets ja läks liggi. Sullased tüdrukud läksid parrawat kät koio pole, Lauri ja Mañni jälle pahhemat kät nisso põllo tahha.

Ki pea kui nad üksi ollid, ütles Laur: „Mañni, sinna olled moistlik tüdruk, sepärrast tahhaksin paar janna sinnoga räkida. Kas sa tunned ka möldre Peetrit?“

„Miks ma ei tunne,“ wastas Mañni, ja läks isse werripunnaseks, sest ta teadis mis asjast nüüd issa räkima hakkas.

„No kui sa tedda tunned, kuida ta siis ka so melepärrast on?“ küsis jälle issa.

Mañni pididi häbbi pärrast Ma alla wauma; agga siiski, isfaga ta julgus hopis ennam räkima, kui emnaga, kes tedda ifka põlgas, ning ütles: „Peter näitab wisakas noor mees ollwad, miks ta ei peaks mo mele pärrast ollema?“

„Kule laps, ütles wanna aus Laur, melepärrast ja melepärrast on kahhe suggune assti. — Minna ei küssi mitte, kas ta kenna näggo so melest armas on, se lähhäb pärrast kortso; waid kas sa pead tedda ka mehheks, kellega sa

kui abbifasa ellada ja surra tahhaksid? Se polle mitte nalja asfi, ühhe innimiseega ennast ni mitme aasta peäle kokko heitma. Ta peab tuttaw ollema; sest parrem ettewadata kui pärrast kahhetseda."

"Minna tunnen tedda," ütles Mañni, ja ta südda läks aeg aialt waggusemaks.

No kas sa tahhaksid tedda kül ommaks mehheks wotta? küsis isja lahkeste. Temma on sinno järrele kossinud. Vähhäd sa temmale hea melega, siis ütle: Jah! ning minna ütlen ka jah, ning Summal andko teile omma õnnistust! Kui ta agga wahhest mitte sinno mele järrele ei olle, siis hoidko mind Summal, et minna sind peaksin wäggise sundima; sedda ma ei te!"

"Waatke," ütles wanna Püssi-Papp, se on se õige wiis, kuidas isja omma tütreaga peab räkima. Ennamiste agga tehakse pulmad ilma laste enneste teadmatta, wannematte wahhel walmis, ja pärrast on nähha, et koer ja kass on pari laulatud, ja abb'ello rahwa ühhest melest ja süddamelikkust armastussest ei olle jutoge. Need on need rahwa- ja warrandusse abbiellud, mis ni mitto abbifasa õunetumaks on teinud. Mitmed wannemad ei moista muud räkida, kui: "Udul on tuhhat, Maiel kaksstuhhat, nemmad peawad teine teist ärrawõtma, et rahha kokko jääb." Misuggused parid ei sa mitte Summalast kokko pandud, waid seäl külwab kurrat omma umbrohto, isseärranis raudnöggesid norerahwa wahhele." Wõtko wadder

heaks ehk pango pahhaks, agga ma pean om-
meti ütlemä: Wadder, sinno onnopoeg müüs
omma tütre ja so tädditüttar ostis ommale wäi-
mehhe, seält tulleb nüüd, et saggedaste kuleme:
mees lõnud naese fondid purruks ja naene när-
rind mehhe sõrmed werriseks. Need on need
kurrati raudnõggesed, kellest Püüsipappa esmalt
rakis; sepärrast wata ette, kui sinno Lisot Marrit
ja Gwat Lenot selle ealisseks sawad. Pea on
laps õnnetumaks tehtud, agga ni pea ei sa
ennam taggasi.

„No agga nüüd tahhaksite teie ka wägga
teada, ütles Püüsipappa jälle, mis Maäni
omma isfale wastas? Maäni tõstis ommad
punnetand palled ja häbbelikkud silmad isfa pole
üllesse ja ütles: „Kui wannemad lubbaksid,
minna lähheksin kül möldre Peetrile keigest süd-
damest!“ Agga nüüd punnetas tüdruk isse weel
ennam ärra, kui enne ja löi silmad mahha;
Laur agga panni käe omma tütre Pea peäle
ja ütles: „Summal andko teile hea lastele ter-
wist ja õnne!“ Peäle sedda läksid mollemad
koio pole.“

Õhto tulli kätte, maiarahwas ja perrewan-
nemad läksid puhkama; agga wodi minnes
küsis Trina jälle: „No wanna abbikasa, kas
ma omma eilse õhtase jutto peäle muud was-
tust ei sa, kui se kolmekordne „So oh, woi
nenda!“ misga mulle eile su finni pannid?“

Laur wastas: „Hõme lähme Puffi kohta
watama. Sa tead jo ammogi, wanna armas
külliku, mis sinno melepärrast on, se on ka

minno mele pärrast!" Seäl jures naeratas agga wannamees isse ni kelmi kombel, nago wist rebbane naeratab, kui ta kannan wasto ütleb: "Tulle nattuke örre peält mahha, peame üht head nou, sa tead jo mis sinna tahhad, sedda tahhan ka minna." Snneks olli kotpimme toas, muido olleks Trina Lauri naerust näggo näinud ja wist nago kiso turtsuma hakkanud; sest ta mötles ifka, et püksid üksi temma jalges ollid. Pea aego olli ka luggu kül nenda: siiski mötles Laur, et püksid weel teist reitpiddi temma käes piddid ollema. No mis sa teed ä', nenda mehhed ifka mötlewad!

Teisel päwal läksid ka möllemad abbikasad Pukki kofta watama ja kaup läks forda. Oh sedda römo, mis Maäni südda tundis! Ta tänas Summalat omma õnne eest, kus ta käis ja seisis. No nenda peab ka luggu ollema, kui abbiello Summala melejärrele hakkatakse.

Nelja näddali pärrast olli Maäni Peetre naene ja wanna Laur panni omma tütre auzsaste mehhele, se on, ta ei saatnud tedda mitte tühjalt maiast wälja, waid andis pea ni paljo, et wannamoor jubba nurrisema hakkas ja ütles: "Sa olled nago sögge innimenne! Mötle ommeti, kui Katti monne herrale saab, et temmal ennam tarwis on, kui ühhel möldre naesel."

Warsti pärrast Maäni kossimist olli emma Kattile lastnud kirjotada mis loud koddoo on, ja ütelda, sel ja sel pühhapäwal lähwad pulmad kokko, et Katti piddi ka liännast pulma tullema. Agga kust wötta! Katti kirjotas wasto,

et temmal se furd mitte aega ei olle male tulla, sest just sel pühapäeval pididi linna sakstel üks suur lustisõit ollema, kus tedda ka liggi olli pallutud, kus tal seält aega olli male tulla? Sowis ka kirja lõppetuses Maännile paljo terwist ja õnne.

Katti kirri agga olli tühhi walle; sest Katti mõtles: „Mis minna saksa preili seäl tallo pulmas teen? Seäl pean wimaks wanna rummala tallo poistega tantsima, tallo modi söma ja joma; siin hüab mind igga üks „mamsel,“ kas ma pean pulma minnema, et ma omma „Katti“ nimme jälle pean kuulda sama? Wõtke näppust!“

Sedda küll Katti mitte ei kirjotanud, agga sedda temma uhke südda mõtles.

Kui Katti kirri tulli, olli Peter just sel õhtal omma prudi maias, ning lugges kirja ette; sest wanna Lauri filmad ei selletand ennam ehatwalgel luggeda, emma ei moistnud ja Mañni andis Peetre holeks. Kui kirri loetud olli, ütles emma: „No teäda muidogi, kus tal waesel lapsel iggakord aega on, efs olle ka ommad asjad tallitada; isä agga tombas kulmo fortso ja mõtles sedda ja teist; Mañni hakkas halledaste nutma, et temma ainus õdde mitte pulma ei tulnud; siiski, Peter kuiwatas need filmapisarad peagi jälle ärra. Noh, egga se peigmehhel raske töö ei olle.“

Kui Laur pärrast pulmi furd jälle linna läks, räkis ta omma armsa Kattiga monni hea sanna puhast ma feelt, ja ripputas tütre uhke

ninna peäle hästi foi rohto, se on, tüttar sai isä käest ühhe hea Pea täie sanno. Agga Katti rapputas nago, anni wet, keif isä öp-
petusse ja maenitusse sannad ennesest mahha, ja tombas peälegi weel moffad wilto; sest isä ei olnud enne ial nenda temmaga räfinud ja tüttar ei olnud sellega mitte harjunud. Emma mötles ka, kui ta sedda pärrast kuulda sai, et isä Kattiga liaks walli olnud. „Katti ellab liinas — ütles emma — temmal on ka sepär-
rast liina meled ja mötted.“ Laur agga wastas: „Kui linna ello bearmastust innimesse süddames ärrakustutab, siis wõtke Maddis keif liina ello ja illo ja minna toon omma tütre enne liinast ärra, kui ma temmast foggoni ilma jäen!“ Selle peäle ehmatas emma ärra ning püdis wannakest jälle melitada, mis ka peagi forda läks, — sest mis seäl salgada, püksid ollid jo Trina jalges! —

Monned head nädalid pärrast sedda tulli Katti wannemattele woöraks, ja tõi suurt farja liina manselid ja nori herrasid liggi. Keif oue pühheti puhtaks ja wannemad tahtsid näidata, et Katti söbrad mitte ühhes kehwas maias ei olle, ja pannid feige parremat wöid, pradi ja met ja mis ial ühhes rikkas maias leida on, omma woöraste ette. Se on tössi, Katti olli kenna tüttarlaps, ja feige nende feast, kes liinast ollid tulnud, feige kennam ja wißim; agga et ta igga sanna takka omma söbradele ütles: „Wõtke seddagi sola leiba; eks ta olle Ma asfi; woi ta ilmas nenda on, kui meil liinas!“

se wihhastas wannameest; sest ta olli ommeti feif ennam annud, kui neil liinas olli. — Kui louna mödas olli, söitsid feif waõrad Puffile Mañni ja Peetrit watama. Seäl eelli luggu nisamma; peäle sedda ei näitnud mamsel Katti omma õe wasto mitte suurt arniastust ülles, waid „Terre, Mañni, kuida so mees sinnoga ka rahhul on?“ ollid temma esfimesesed sannad, ja peäle sedda ütles temma: „Wata, ma toon sulle sure hulga liina sakso woõraks, et ommeti hulga aia fohta ka römo näete; agga nüüd wõtke meid ka nenda wasto, et meil mitte pärrast kahjo ei olle, et sia tullime; sest arwa isfi, Mañni, kus minna ommad filmad pean pannema, kui nad pärrast hakkawad ütlemä: „Mamsel Katarina, Teie õdde woib kül hea süddamega innimenne olla, agga muido on ta üks tosfikenne, kes saksa rahwaga mitte ei moista ümberkäia.“ Nisjugguse kõnnedega tulli Katti oma õele woõraks. Siiski olli Mañni ni römus, et ei teadnud, mis römo pärrast pididi woõrastele ette pannema.

Üks noor herra, küllaliste seas, näitas isseärranis Katti ümber lippitsewad. Sõldi ühhe rikka kaupmehhe poeg ollewad. Sedda wois ka iggamees nähhä, et Katti hea melega temma filma watas. „Mo eks nad olle nored innimesesed, kes ka ühte teist tagga noudwad,“ ütles Trina, ja ta südda tuksus römo pärrast, et temma kallist Kattit nenda armsaks peti.

Monne näddali pärrast tulli forraga üks pritska kolme hobbosega Kuresäre farjamo:sa

ukse ette ja selle nore mehhe isä, kaupmees Sool, istus seal sees. Sool oli kuida Laur arwas, auwäärt saks, kes wägga targaste räkida moistsis ja keif Lauri karjalaudad ja aidad läbbi watas ning Laur mötles: „egga näitamine rahha ei maksa; peälegi saab linna kaupmees ka nähhä, et minna mitte näljakäppa eiimme, waid et ma, Jummal tännatud, päwast päwa saan ja weel üllegi jäeb.“

Lauri südda oli wägga rõmus, et rikkas Sool ni pohjani keige maia asjade järrel pärris ja temmaga nago teise ennese suggusega jutto aias. Ka sömalauwal pistis Sool priiskeste suhho ja oli ülle wägga lahke ja söbralik. Mis Sool öige tahtis ja mispärrast ta isseärranis Kurresäre oli tulnud, sest sai Laur alles siis arro, kui ta ni kaudo hakkas küssima, kas Lauri warra wimaks kahhe tütre wahhel pididi jagatud sama, ehk kas keif mis nüüd koddoo oli, norema tütre pärralt pididi jäma? Laur wastas, kuida öige mehhe kohhus on, et ni kui mollemad temma lapsed on, ka mollemad ühhepaljo sawad, agga senni kawa, kui temma silmad lahti on, jäeb warra jaggamatta.

„Se on öige, wastas Sool; agga kui nüüd juhtuks, et Teie illus Katti üht auwäärt meest leiaks, kus Teie isse ärratunneks, et laps õnneka kous on: mis wöttaksite Teie siis tehha, ja kui paljo temmale liggi anda?“

Laur mötles: „Sinna ninnatark! mis sul sellega asja on? ja ütles: Noh, kui se nenda juhtuks, siis saaksime ka nähhä, mis saaks.“

Nüüd hakkas Sool ütleva, mis pärrast ta olli tulnud ja Kattit omma poiale kossima.

Laur kutsus Trinat ja ütles temmale ka, ja Trina teggi üht knifso teise järrele ja fitis sedda suurt au, mis neile ja nende lapsese selle läbbi pakkuti, just, nago tallorahwas isseenne; sest middagi wäärt ei olle! — Se olli rummal; no agga mis tehha, Trina olli üks wanna ker-gemelelinne naesterahwas.

No kuidas kossja luggu wimaks jäi? Kuidas ta muudo jäi, kui et wanna Laur wimaks ütles:

„Kui Katti isse sellega rahhul on, olgo siis minno pärrast ka nenda.“

„No siis on asjad õiged, ütles Sool ja öerus römo pärrast kassi, sest minno poia ja Teie tütre wahhel on kaup ammo walmis, kui agga meie sellega rahhul olleme.“

Oh Trina südda olli rõmus! ja ta jook-sis nüüd, nago wanna fanna, sabba laial, ja ta fortsus ja kolne näggo hakkas römo pärrast punnetama; sest temma tüttar sai nüüd rikka kaupmehhe prouaks — kus selle au ots!

Nüüd rääksid langud kokko, et Laur monne päwa pärrast pididi linna tulles weel puima kaupa ärrateggema ja Laur piddas ka fanna. Seäl sai siis esmalt hästi sõdud, pärrast mehhe modi jodud ja Lauri Pea hakkas jubba fihhama. Kui nüüd Laur ütles: „Minna annan omma tütre ja 3000 rubla hõbb., siis moistis Sool ni maggusaste räkida, et Laur wimaks 5000 ütles. Nenda kirjotadi ramatusse ja Laur kirjotas omma käe alla. Kolme nädali pärrast

ollid pulmad ja Katti südda tikkus rõmo pär-
 rast lõhki minnema; sest nüüd olli temma liina
 faks ja kaupmehhe proua. Emma naeris hom-
 mikust õhtoni ja ei tahtnud ostnaisse ja mu tal-
 litamisega, mis kuffurt fergeks teeb, mitte wal-
 mis sada. Wanna Laur piddi mitto ford om-
 mad käed hästi süggawaste kufrusse pistma ja
 ifka olli middagi weel osta. Ta ütles ka wi-
 maks: „Nüüd ma tunnen kül ärra, et Katti
 mul hopis kallim tüttar on, kui Maäni: sest
 temma maksab mul künne ford ennam rahha,
 kui Maäni.“

Emma panni ka monni ford immeks ja
 ütles: „Mis sa siis ka wiimsest koppikust üllesse
 kirjotad, Katti on jo wiinne laps ja esimes-
 tel on jubba ifka parrem luggu, kui wimistel.“
 Seäl pistis agga wannamoor ninna tüllesse!
 „Pea su!“ kääritas Laur; kas sa arwad, et
 minna patto omma hinge peäle pean foormama?
 Maäni on nisamma minno laps, kui Katti, ja
 teine mitte pool koppikut ennam, kui teine.
 Peälegi on meil Maännist kasso olnud, agga
 Katti cest olleme piddand üht maksu teise jär-
 rele maksma. — Kui sinna uimane emma ühhe
 lapse käest keik ärra wõtaks ja teise kotti top-
 piks, siis ärra püa ommeti mind nisamma jöl-
 ledaks tehha!

„Mis agga sallaja sündis,“ sest wannake
 middagi ei teädnud. Keige pinemad fanga rul-
 lid, keige parremad willad, laudlinnad, kätte-
 rättikud ja kes teab mis weel, piddid Katti
 firsto sama. Igga näddalis piddi pimamees,

fui ta liina läks, ni ja ni mitto pütti "Soli proua" jure wima, kust ial rahha ei antud. Sedda teggi emma keif waggusi isja selja tagga. Männi teadis kül, agga ta ei olnud mitte kadde omma õe wasto; peälegi olli tal iggast ühhest ennesel wotta ja polnud middagi tarwis. Nädalitte kauya istus emma liinas "Soli proua" jures ja wannamees ei teadnudke, et Trina jubba proua rided kandis; sest "Soli proua" olleks jo suurt häbbi tunnud, kui temma emma tallo rides olleks käinud. Wannamoril olli se mele pärrast; sest wannadus ei kaitse iggakord mitte jölledusse eest.

Wannal Lauril ollid weel mitto asja teadmatta! Nenda ei teadnud temma ka mitte, et temma aus wäimees essimenne jodik ja kaardi mängia olli; ei teadnud ka mitte, et rahwa seas jubba kõlla wäljas olli: "kui Soli maia kolme aastaga mitte pankrottis ei olle, siis ta seisab weel sadda aastat; ei teadnud ka mitte, et Kattikesse filmad mitto korda märjad ollid, kui aus abbikasa tedda künarnuffaga toukas, tallo torropilliks ja selleks ja teiseks söimas. Lühhidelt üttelda, Lauril ollid paljo asjo teadmatta, agga Soli maias ei olnud mitte keif kuld mis hiilgas. Wimaiks ärkas ka Laur unest üllesse; sest ühhel päwal tullid kaks Soli wõlla pärriat ja näitafid, et Sol neile wekslid olli annud ja kummagis seisis paar sadda rubla, mis Kurresäre rentnik pididi maksma. Nüüd hakkafid wannamehhe karwad kähheseme ja temma wanna härmatand Pea suitsma. Ta

ei wõtnud wõllapärriattega juttogi ja ei tahtnud mitte maksta; agga seäl tulli wannamoor ja liypitses, seäl tulli Katti ja nuttis ja isfa maksis seford: süiski panni ta sedda Katti rehnuti peäle, ja näitas Peetre ja Maännile, et nemmad warrajaggamisse aial sedda piddid teädma.

Laur ei olnud sest päwast sadif mitte ennam se mees, mis enne. Morgus ja kurw ellas ta iggapääw. Süggise — kui jubba nelli aastat Katti pulmast mödas ollid ja Katti isse nago innimesse warri wälja näitas — jäi wannamees haigeks, ja ta tundis nenda, nago ta wiimne tund mitte ennam kangel ei piddand ollema. Warfi laskis ta omma wäimeest Peetrit kutsuda ja rätis temmaga kaua sallaja. Katti ei woinud mitte tulla, sest ta olli kolmandama lapsega titterwobis. Maänni walwas ööd ja päwad isfa wodi äres. Korraga läks haigus pahhemaks ja wanna Laur panni silmad kinni.

Kui nüüd warrajaggaminne tulli, ütles mölder: „Jaggame isse enneste wahhel, siis polle meil kohtule maksmist;“ agga aus källimees Sool ütles: „se ei lähhä mitte forda!“ ja siis piddi kohhus warra jaggama. Mi pea kui õnsa Lauri ramatud lahti tehti, olli warfi nähhä, et Sool ommast jausst jubba wägga paljo olli wälja wõtnud. Selle wasto ei wri-
nud fegi panna, se olli õige; kaupmees Sool sai weel paar tuhhat rubla ja piddi rahhul ollema. Seitsemest lihhatwast lehmast ollid nüüd seitse lahja lehma sanud, ja Sool watas, nago

kurri koer Peetre peäle, agga ei woinud mid-
dagi parrata. Ümmäeidel olli wannast sadit
omma jauks ka paartubhat haljast rubla, mis
Sool nüüd fergel wiwil omma tasko pühkis.
Seists ämmaeit monnikord ka wasto, siis pol-
nud Kattil senni kaua elloga teggemist, kunni
ämmaeit jälle rahha andis. Häddaste ollid
paar aastat mödas siis olli wanna Trina rahha
ka otsas.

Ühhel suisel hommikul jäid Soli poe ukсед
finni. „No mis paggana luggu se on?“ ütlesid
rahwas kes möda läksid. „Kaupmees Sool
on pankrotti jänud,“ ütlesid teised, kes parre-
minne teadsid; sest waatke punnane pitsar on
ukse peäl.“ — „Sitta ka, ütlesid jälle teised.
Polle tal wigga; se on nende wanna mood.
Pärrast sedda on ta rikkam, kui enne. Hädda
neile kel sada on, need on ommast ilma! Sedda
meie tunneme jubba ammo!“

Siin olli agga luggu teisite. „Ni pea kui
wimane koppit Soli taskus olli, teggi ta ennast
pankrotti, jättis naest ja lapsed mahha ja lip-
pas fallaja — Amerikamale, kus kelmidel weel
rumi peab ollema, ehk küil neist seäl ka pudust
ei olle. Trina ja Katti ollid nüüd nenda waesed,
et neil mitte kaelakotti ferjamisse tarwis ei olnud:
sest wimast raudnaela wötsid wöllapärriad. —
Nenda pididi luggu wimaks tulles; targad
innimesjed ollid sedda ammo ette üttelnud! —

Ni pea kui Maani Peetrit sedda kuulsid,
pannid nad hobbosed ette ja sõitsid linna, waest-
emma ja Kattit trööstima. Mõlder läks kohto

peäle, agga kui ta taggasi tulli, olli ta furwa näolinne.

„Keif on walmis, ütles temma, sest jubba tännapäaw hakkab kohhus keif asjo ülesse panema.“ Mañni nuttis, kui tössine ödde omma öe kaela ümber. „Tulle omma lastega meie jure, ütles temma, ning sinnul ja emmal ei pea senni kaua pudust ollema, kui meil weel middagi on.“ Nenda paljad kui nad ollid, läksid nad liggi ja ellafid Puffil. —

„No agga kas siis wanna Sool omma poega mitte ei aitnud?“ küsis wadder.

„Jah, sedda unnustasin ütlematta, wastas Püsfipappa, wanna Sool olli nore Solaga ühhes lippama pannud; sest nemmad ollid ühhes kauplenud, ühhes pankrotti jänud ja ühhes ka bakaks läinud.“

„Oh sedda waest Kattit omma lastega!“ öhkas wadderi tüttar Tio.

„Jah, wastas jälle Püsfipappa, halle meel peab temmast kül ollema; agga wanna sanna ütleb: „„Midda förgemasse ja rikkud, sedda süggawamasse ja rikkud!““ Seeb se willi on, mis uhkussest ja hullo emma kütwist kaswab. Üks nisuggune külla plikka mötleb: kui ma agga liinas ollen, siis ollen ma paradisis. No seäl ta nüüd on! Ennamiste munneb nisuggune rummal fanna omma munnad ifka pessast möda, kus nad raisko lähwad. Sepärrast te tööd ja pallu Zummalat, ja olle omma põlwegaga rahbul ja rõmus! Iggal seisusfel on ommad ofkad ja piinad, ja innimenne ei kommišta kohhegil

ennam, kui tundmatta tee peäl. Kui siis näeme, et ühhel külla tüdrukul liina himmo hakkab peäle tikkuma, siis Summalaga! sel on libbe tee jalge al.“ Sellega lõppetas Püüsiapp omma jutto ning küllawadder ja temma maia: lissed ütlesid: „Olge terve!“

No kas meie aego ja meie nurkas nisugusid Trinasiid ja Kattisiid ka leitakse? Küllalt! Kui ka nende hakkatus ja lõppetatus just mitte nisamma ei olle, siis on ta ommeti wägga fedda modi.

Ma arwan, selle jutto nimme olli „Wannematte ja laste pegel.“ No waatke siis temma sisse!

„Innimenne on isseennese õnne ehk õnnetusse sep.“

„No se on warsi nähha — ütleb küllawadder — et se tähhendamisse fanna jälle Püüsiapp tehtud on, sest temma on seppa poeg!“ Isseende wahhel ütelda, armas wadder, se tähhendamisse fanna on wannem, kui keik maailma Püüsiappad kokko. Mis ta agga tähhendab, seäl jures on meil paljo mõtlemist. Se on nüüd kül tõssi, „ommast melest egga wäest ei woi meie middagi;“ agga se on ka nisamma tõssi, et Summal wasto innimesse omma tahtmist feddagit farropiddi taewasse ei tomba. Kui siis pühha Kirri ütleb: „Mis innimenne kül-

wab, sedda temma ka leikab,“ siis on se justament sesamma, mis siin peälkirjaks seisab.

Kui laiskus, kaardimängimenne, kõrtsis käimine ja muud selle sarnatsed annetid inimessetele õnne toeks, ja rahwast ausaste toidaks, no siis olleks jo need, kes keige selle eest ennast hoidwad, pärris lambad omma rummalusjega, et nad omma waggadusse ja ausa elloga isse ennestele õnnetust seppistawad; agga waatke, ford pärrane silmadega mailma laste hulka! Seäl näete warsi, kuidas suurem hulk märja Peaga allasi äres seisab ja isse omma õnnetust walmistab. Üks katjub kuidas ta jomisjega omma teinitud koppikud otsa saab, aega widab ja terwist raiskab, et isseennese, naese ja laste willetsus woiks walmis sada; teine katjub jälle, kuidas ta mailma lusti ja warra otsides omma armo päiwi pihhuks taub, et iggawessest õnnistussjest woiks lahti sada; kolmas kaewab ligimesesetele sure waewaga süggawat hauda, ja justament kui haud walmis saab, on — ta isse sees; (mõttele Danieli ja temma wihhameeste peäle).

Sepärrast söbber, olled sa furja, Jummalafartmatta ello ja teggude läbbi omma süddamettunnistust ärrataggunud, omma hinge-rahho, nago wanna rauda pihhuks peksnud, omma auja head nimme weel peäle kauba, ning keige wimaks ka omma iggawesse ello lotust taewas — siis, jah siis olle, wend, siin ja seäl willetsusse rauasittaga rahhul! Ürra kaeba kellegi peäle! Sinna isje ollid omma õnnetusse sep! Sinna

olled Jummalalanna ja omma süddame tunnistust purruks taggunud, nüüd teeb hädda ja willestus sinnoga sedda samma! Mis seäl immeks panna? Keif on siis nenda, kuidas ta pididi ollema; agga keif olled sa isse seppistanud.

Waatkem agga enneste ümber! Eks meie nisuggusid õnnetusse seppasid kül ei leia? Tööd ja orjust omma peatoidusse eest, pannewad nemmad raskeks; fot faela panna ja firriko ja muuste ees kerjada, pannewad sureks häbbiks; agga omma liggimest petta, peawad nemmad krowäärt tarkusfeks, ja wargus on neil üks käsulif näppotö, kui ta agga warjule jääb. „Nattuke walletada ja nattoke warrastada, muido ei sa innimenne mitte läbbi,“ ütlewad nemmad, ja ei mötle mitte selle peäle, et kui nad ka nattuke walletaks ja warrastaks, siis olleks ta ikka walle ja wargus ja ühtekokko pat, ja patto palk on iggawenne surm!

Mitto innimest löwad ehk taowad omma õnnetust ühhe hobiga walmis. Üks kurri ehk üks häbbematta temp esmalt — noh, kül siis teised järrele tullewad! Nu ärra, hea nimme ärra, rahho süddamest ärra, — mis sa nüüd ennam holid, muud kui lasi agga käia! Agga need õnnetusse seppad ei olle mitte üksi meeste rahwas; oh kui mitto tüttarlast ja naest tauwad naerdes isse omma õnnetust walmis, ja monne lapsela aitwad wannemad weel löötsa tombata! Möttelege selle ja selle peäle, eks olle nenda, kui ma ütlen? Ehk möttelege möda läinud jutto peäle: Katti taggus omma õnnetust

ja emma tembas wapraste lõõtsa, funni keif walmis sai.

Agga innimenne woib ka isseennese õnne sepp olla. No siis rutto kallale! Wõtke hamert ja rauda ja andke tubliste pihta! Hoopide nimmed on: Te tööd — ja — pallu Summalat! Neid kahte hoopid pead ja ifka peäle tagguma, agga süddamest ja feigest hingest, ja hoia ennast nende pole, kes ka nenda seppis-tawad. Teed ja nenda, siis olled õnnis Ma peäl ja taewas. Mõttele aegsaste selle peäle ja sa peage

isseennese õnne seppaks!

Seitsmes Pöeg.

Abbiello on üks pühha põlli ja kui Summal sedda ihho sugguga õnnistab, siis on se feige tännowäärt armo anne; sest lapsed on wagga wannematte feige surem ja kallim warandus, sedda teab igga ristinnimenne.

No kust se siis tulleb, et paljo wannemid ennast iggapääw omma laste pärrast pahhandawad ja neid surmale pakkuwad? — ja sedda ei woi ommeti kegi ärra salgada: lapsed tewad, isseärranis ühhes waeses maias, isja emmaie paljo tülli ja murret?

Selle peäle wastan minna: Seäl on muist töt, muist wallet sees ja selle peäle woiks sure pitka jorro wastata, agga ma ütlen lühhidelt:

Keif pahhandus, murre ja nurrifeminne ei tulle mitte meie paljo laste pärrast, fedda taewane Issa isse andis ja toidab, waid meie ommast kurjast ja uskmatta süddamest. Meie kurri südda ei tahha mitte uskuda ja lapselikkult lota, sepärrast ta nurriseb, pahhandab ja murredega ennast waewab, mis ommeti musta küne wäärt ei aita. Midda ennam sa isse Kristusje sees Summala laps olled, fedda ennam olled sa rõmus, kui Summal sind lastega õnnistab. Sa sinna issa ehk emma, kes sa nurrised ja mõtled, et sul õigus on, sulle lõõn ma nende sannadega su peäle: Tea, sinna uskmatta loom, sinna ei toida mitte omma wäetimaid lapsi, waid sinno wäetimad lapsed toitwad sind! Mis Summal sulle õnneks annud, panned sinna õnnetusfeks! Häbbene ennast omma uskmatta süddame pärrast ja panne käsfi su peäle. Sinna ei nurrise mitte omma laste wasto, waid Summala wasto, kes neid sulle annud.

Monne aia eest kuulsin ma Preisimaalt ühhe jutto, mis minno arwates nurriseja wannemattele õige parras olleks. No kuulge siis, mis ja kuidas luggu olli.

Ühhes Preisima linnas — nimme polle tarwis — ellas üks joutas ja wagga arst, kes monne mitme innimessele ihho terwist ja hinge kosotust satis. Temma kõrwas ellas üks waene kingisep, kel just pool tossinat poeglapsi olli, agga ta omma 10 sörme üksi töö teggejaks. Pudus olli saggedaiste maias; sest kingisep moistis kül omma ammetit, agga ta olli liaks waene ja

ei sanud mitte ennam järje peäle. Kingiseppa abbitasa agga olli, mis woib ütelda, üks essi-
 menne naene. Ehk tal kül omma fue poiaga
 paljo teggemist ja tallitamist olli, siiski ollid
 poisid jömpfikad iggapääw puhtaste kassitud ja
 harritud, ja kui emma nende peäle watas, siis
 läks ta näggo nisamma röömsaks, nago prudi
 näggo omma peigmehhe sõrmusse peäle wadates,
 ja kui kingisepp monnikord kurwa süddamega
 ütles: „Summal isse teab, mis meitest meie
 hulga lastega wimaks ka saab!“ wastas naene:
 „Prits, armas Prits, ärra nurrise mitte meie
 hea Summala wasto! Kas se, kes warblaste
 ja ronga poegade eest ni armolikkult murretseb,
 meid meie fue poiaga nälga jättab? So paljo
 laste pärrast peaksid sa jubba tundma, et Sum-
 mal meile armolinne on, agga meie peame teg-
 gema mis meie kohhus ja peäle sedda kannatama.
 De sinna, armas Prits, fuida sa tahhad
 ja woid, agga minna pean omma poegi ommaks
 feige suremaks warraks, mis kallis taewane Issa
 meile kinkinud.“ — On nende meestele, kel
 nisuggune naene toeks on; agga mitmel sedda
 mitte ei olle. Monni naene on omma uskmat-
 tawirrifemesse ja wirrifemessega waese mehhele
 oige isseärwanis ristiks. On päwad head, ter-
 wis kä ja keik assi maias, noh siis on nem-
 mad ka rahhul ja omma mehhega ühhes nous;
 agga sadab Summal neile ka kurbdusse päiwi
 ehk haigust ja waesust maiasse, siis on keik
 usk ja letus löpnud; mees süüdlane, lapsed süü-
 lased, — Summal süüdlane. „Oh minna õnneto

innimenne, mis ma läksin mehhele! — Oh tulle surm ja te arro, et ma ommeti monnestki lahti saan! — Oh, mis pattune minna siis nenda ollen, et Zummal mind ni wägga pinab! — Olgo teiste luggu kuida ta on, agga ni willets ja õnneto polle ükski, kui minna; sest mul polle õ egga päwa maggo." — Need on nced armsad torropilli loud, mis nisuggused uskmatta ja kannatamatta naesed omma meeste kõrwa puhhuvad. Seäl peab pitkmeel ja kannatus ollema, et mitte monnikord mehhe kopska ülle maksa ei lähhä. Agga nisuggune ello ei olle mitte kideväärt agga kerge. —

Müüd lasgem sedda arsti omma kingiseppa luggu isse eddasi kõnnelda.

"Ühhel päwal läksin minna kingiseppa meistrit ennese jure kutsuda, et mulle sapa mooto pididi wõtma. Meister Loomann ei olnud tänna mitte nenda lahke näoga, kuida ta muido ennamiiste ifka olli, ja saggedaste toussis üks õhkaminne teise järrele temma süddamest, ehk ta sedda kül minno eest püdis warjul hoida. Kui moot woetud olli, pallus ta allandlikult ja wärrisewa heäleaga, et ma nenda hea pididin ollema ja poledtallad, mis ta mulle minnewa näddasi alla pannud, ärramaksma.

"Urge pange mitte pahhaks, ans tohtre herra, — pallus temma — et ma setda natukest küssima hakkas; agga mul on rahha seford wägga tarwis, sest — sest — No seks ta jäi.

Kinge ifka, meister Loomann, wastasin minna. Teil on jo õigus omma pärrida, ja

ma olleks warsti ärramaksnud, kui ma olleksin teaduud, kui palju Teie sapa tallutaminne pidid maksma. Selle peäle andsin ma nüüd küsitud hinda Loomanni kätte ja näggin, et tal rahha wasto wõttes wessi filmas olli. Se läks mulle läbbi süddame.

Meister Loomann — küsifin minna —, Teil on wessi filmas? Mis Teil wigga on? On Teil wahhest monni õnnetus ehk muud selle sarnast juhtunud? Eks woite ommeti mulle ka omma murret süddame peält ärraütelda! Istuge mahha, kui Teil aega on, ja aiame weel monni fanna jutto.

Minno sowimisse peäle istus nüüd meister Loomann mahha, pühkis ommad filmad ärra ja ütles: „Oh, mis mulle muido sureks õnneks peaks ollema, kui ma joukam olleks, sedda pean ma nüüd, kui üht Summalast sadetud õnnetust wasto wõtma. Häddaste jouame, minna ja mo wahwa naesterahwas, omma rasket ürirahha maksta ja endid kae poeglapsega päwast päwa aiada, mis siiski waewa asfi on. Minnewal õsel on agga Summal meile jälle üht noort poega annud ning se on nüüd — seitsmes poeg! Mo naesterahwas ei woi jälle tüf aega middagit tenida ja minna pean ka mitto ferd omma kallist aega wiitma. Peäle sedda on nüüd jälle üks innimesse loom jures, sedda peame toitma ja kaswatama, ja meil olli jubba kuega teggemist küllalt.“

Mul olli sest waesest mehhest wägga halle meel, ning püüdsin tedda, ni palju kui moijsin,

trööstida, ja tulletasin temmale mele, mis Luterus ütleb: „Kus palju lapsi, seal on ka palju Summala õnnistust maias; sest kus palju lapsi, seal on ka palju, kes palwed tewad, ja kus palju pallutakse, seal langeb Summala õnnistus, nago hommiko kaste taewast.“

Waese Loomanni näggo läks rõõmsamaks ning ta wastas: „Jah, herra, se on üks sanna mis mind finnitab ja toetab, ja mo armas naesterahwas, kel Issand kindlamat usko kindinud, kui mulle, ütleb mulle sedda ka saggedaste ja mittokord olleme õige ilmsi ärratunud, kuidas Summal meie palwed kuulnud ja meile abbi saatnud seält, kus meie meel ei moistnud möttelda.“

Sellepärrast, wastasin minna, lootke ka nüüd Summala peäle ja olge julged. Kes teab, kas mitte se seitsmes poeg Teile isseärrnnis õnnepoiaks ei olle antud. Summalal on suur ja immelinne nou.

Loomann tännas selle finnitusse eest ja pididi minnema hakkama; agga ma kutsusin tedda weel taggasi ja küsüsin, kas temma lapsi ristüisfad ja emmad ehk wadderid pididid jubba pallutud ollema?

„Summal parrago! — wastas temma — kes minno waesele wadderiks tulleb? küllap pean isse omma lapsokest kirriko wima ja temma ristüisfa ja emma ollema.“

Jubba ollete jälle nõdrausulinne, Loomann, wastasin minna; kas se ka õige on? Esmalt möttlesite, et Summalalt abbi ei olle lota, ja

nüüd mõtlete jälle, et innimeste jurest armastust ei leita. Minna tullesin Teile kül wadderiks, kui Teie mind tahhaksite wõtta?

Pool uskmatta näoga watas ta minno peäle ja ütles: „Teie minnule wadderiks? Oh Summal parrago!“ ja kõngotas isse ilmataadmatta Pead.

Miskpärrast mitte? ütlesin minna. Minna tahhan tõeSte tulla, kui mind agga wõttate.

Nüüd tullid tal ueste jälle piisarad silmaning ta ei teadnud mitte, kuidas ta pididi tänama. Ma pistsin temmale Summalaga jättes weel 2 taakrit peusse, saatsin omma ristipoiaring temma emmale paljo terwist ning Loomannläks röömsa süddamega toast wälja.

Mitmesuggused mõtted, neid waesid innimesi aidata, käisid minno Peas nüüd risti pöikiti ühhest teisest läbbi; agga, nago luggu ifka lähhäb, feige parrem nou tulli feige wimati. Mul tulli wimaks äkkiste mele, et meie Preisimaal üks wanna seädus on, selle järrele, kui ühhe parirahwal ühhe teise järrele seit se poega on, selle seitsemendama poiale kuningas isse ristiisaks tulleb ja seal jures üht head hambarahha annab. No waat nüüd!

Pealin Berlin, kus kuningas ellab, olli faugel. Kuningal on ka paljo ennam teggemist, kui igga kirja peäle filmapilk wastust anda. Sedda ma moistsin warsti ärra ning jeoksin se pärrast rntto raekoia peäle ja seält õpperaja jure, ja pallusin neid tunnistusse kirjo, mis mul tarwis ollid.

Mi hästi Purjemeister kui õppetaja tunnistasid mollemad, et Loomanni jure sündinud laps järke möda ja seitsmes poeg on ning, et Loomann isse ning temma naesterahwas kül waesed, agga auväärt innimesesed on. Sellega töttasin ma nüüd jälle koio. Tee peäl tulli mulle sikkertär Tide wasto, üks wägga helde süddamega ja peälegi rikkas mees. Temma ristininime olli Willem ja minnul Pridik, need on meie hea kunninga nimmed, „Pridik Willem.“

„Kule sikkertär, ütlesin minna (sest ta olli mo wanna söbber) kas tead, sinna pead minnoga wadderiks tulles, ja meie mollemad olleme siis omma armsa kunninga asemel, kel mitte aega ei olle ni kaugele tulla ristilast sama. Kas tuled?“

„Jamsid ja, woi mis arro sul on?“ küsis sikkertär. Ei jamsi, waid ollen alles terwe wie melega nago ennegi, wastasin minna ja räkisin nüüd omma söbrale, kuidas luggu olli. Temma tundis ka Loomanni ennegi, ja rõmus-
tas ennast wägga, kui ta minno nou kulis. Lubbas ka wadderiks tulla ja ka joudo möda hambarahha anda.

Oh, minno südda olli wägga rõmus. Ma töttasin koio ja kirjotasin warsi Loomanni nimel üht pallumisse kirja kunningale, kus wannematte waesust ja Preisima wanna seädust kunningale mele tulletasin, tunnistusse kirjad liggi pannin, ja wimaks pallusin, et kunningas nenda armolinne olles lapsese ristiusaks tulla.

— Ni rutto, kui ial woisin, saatsin kirja minnema. Selle wahhe aia sees pallusin ma jälle monnes tutwas maias, et maia prouad nenda head olleks, ka Loomanni emmandale temma titterodis parremat söki sata, kui sedda ommast joust woisid murretseda, ja wata! keif läks wägga hästi forda.

Monne päwa pärrast tulli Loomann röömsa näoga minno tuppa ja ütles: „Herra, Teie fanna on tõeks sanud; minno seitsmes on ka õige nago õnnepoeg. Agga meie teame kül, kelle läbbi keif hakkas, sepärrast meie ka iggapääw Teie eest isseärranis Issanda pole tänno ja rõmoga õhkame.“

Peäle sedda rätis ta mulle üht suurt pitka jutto keigest rogadest, joma aegadest, lapse riettest, rahhast ja muist asjust, mis tundmatta innimestest temma maiasse ladedakse. Ütles ka, et temma jures nüüd iggapääw ni palju sapid ja kingo tellitakse, et pärrast lapse ristmist warfi üht selli tahtis wõtta. Looman olli wägga rõmus, ja pallus, et minna tedda ja temma maiakest ka piddin watama tulles. Minna lubbasin sedda hea melega tehha ja rõmoga läks Loomann foio.

Warfi selle peäle läksin minna Loomanni maiasse. Wägga immeks piddin minna pannema, kuidas keif puhhas ja forristud olli. Iggaast asjast wois kül nähha, et waesus siin ellas, süiski ka, et puhtus ja forrapärriline wiis maias wallitsesid. Wannemad lapsed ollid kolis, noremad tekkid waggusi omma kañni,

üks kängem ligutas kätkit, emma käis jubba wäbhe üllewel ja walmistas kartohwliid louneks ning Loomann isse olli sabaste kallal, nago waenlane, nenda et piggitraat ullus, kui nahast läbbi jooksis. Sure rõmoga wõtsid nad mind wasto, ja emma näitas mulle omma weifest poiafest, kuida waggusi pehmes kätkis hingas.

Teie weikesse poia nimme pärrast, ütlesin minna, olli mul Teiega middagi räkima; minna arwan, egga Teil se mitte wasto meelt ei olle, kui meie temmale nimme panneme „Pridik Willem“?

Raerates ütles emma: „Se on jo ka meie armsa kunninga nimme, miks meie sellega mitte ei peaksi me rahhul ollema?“

No wägga hea, wastasin minna; agga warrud aiame weel monni pääw eddasi. Minnul on ni paljo ruttulesi tõsid weel enne ärratehha, et ennesele monda päwa pean aega wõtma; sedda rõõmsamine tahhame siis pärrast warrud pidada, midda ennam ma lodan, et Summal feik minno tallitusi õnnistab. — No sedda nemmad kül ei moistnud, egga pidand ka moistma, agga lubbasid hea melega feik nenda tehha, kuida minna tahhan, ja nenda jätšin minna nende hea innimestega seford Summalaga.

Lahked koddanikud, kes mulle ollid lubbanud Loomannile tööd anda, teggid sedda ka truište ja monne päwa pärrast kuulsin jubba, et Loomann on pidand ommale selli abbiks wõtma, sest et tööd wägga paljo tuakse ja üksi ennam walmis ei sa. — Ma woin kül ütelda, et mo südda feik sedda kuulda ja nähha, wägga rõmus olli.

Nenda läksid jälle paar nädalid möda ja minna ootisin kunninga wastust, et silmad ärra wenufid. Wimaks astus ommeti üks hommiko postiljon tuppa ja tõi mulle üht kirja, kus kunninga pitser peäl seisis. Wärrisewa kättega wõtsin ma kirja lahti. No eks ma ütelnud! Kunningas olli armolikkult minno palwet kuulda wõtnud, lubbas lapsela ristiusaks jäda ja olli peäle sedda 100 taalrisse pabberi ristipoiale hambarahhaks ka kirja sisse pannud. (Preisima taler meie rahha järrele 91 kopp. hõbbedat).

Summal õnnistago meie head kunningast, biskasin ma esimesse rõmoga ja jooksin siis Tide jure. Meie palkwed on kuulnud! hüüdsin tuppa astudes. Kunningas on Loomanni wadder ja meie peame temma assemel wadderiks ollema! Nüüd peame ka murretsema, et laps illehome ristitud saab.

"No teäda muidogi," ütles Tide; "agaa olle nenda hea ja wõtta tallitamist ja ette walmistamist ennese peäle ja pärrast wõttame kullo poleks. Hambarahhaga ei pea meie ka mitte kitsed ollema. Minna arwan, anname kummagi 20 taalrit, et wanna tru Loomann nattuke järje peäle saab."

Waat' se on mehhe jut! ütlesin minna ja läksin pärrast sedda noupidamist warsi Loomanni maiasse.

Siin ütlesin ma nüüd lapse wannemattele, et minno ja sikkertäri Tide nou olleks olnud,

üllehome, se olli pühapääw, last ärraristida, sest et mul sel päwal keige ennam aega on. Peäle sedda keelsin minna ka, et wannemad kellegi asja eest ei piddand hoolt kandma, sedda tahtsime meie sikkertäriaga keif omma holeks wotta. — Nemma tahtsid weel tännada, agga minna pannin lippama ja läksin warsi paggara jure saia, koki ja sedda teist tellima.

Pühapääw louna aego olli ka Tide aega saste minno jures ja siit läksime ühhes Loomanni jure, seält wötsime tedda enneste wahhele, naestes rahwa wadder lapsega ees ja nenda keif kirriko.

Kui kirrifust taggasi tullime, olli tubba puhhas, pitk laud kest paikas, walge linna peäl ja paggara fogid, saiad ja jodaw wiin seät walmis.

Loomanni teadmatta ollime meie ka öppetajat ja muid ausaid innimesi warrule pallunud. Keif ollid rõõmsad ja sowisid lapse wannematele õnne ja terwist; agga Loomann ja temma abbikasa ollid römo pärrast nago uimased ja ei teadnud, kas nad piddid nutma ehk naerma.

Pärrast sögi wötsin minna funninga kirja pouest wälja ja ütlesin: Minno armsad wadderid, ma pean Teile ka tunnistama, et ma üht weikest kelmust ollen teinud, ja pallun: kui woite, siis andke sedda mulle andeks! Teile teate keif, et meie rigis üks wanna seäduš ja pruuk on, et kui ühhe parirahwal järgi möda 7 poega sünniwad, siis jääb funningas seitsmendamale isse ristiisaks. Loomanni teadmatta

ollen minna siis kunningale sedda luggu kirjotanud ja tedda wadderiks pallunud. No seäl ta nüüd on; kunningas on ni armolinne olnud ja minno palwet kuulda wötnud, ja on sepärast ka Loomanni töšsine wadder, meie sikkertäriga olleme temma assemel. Peäle sedda on ta ka titteemmale 100 taalrit hambarahha saatanud, ja sedda tahhan ma nüüd feige warruliste nähhes titteemma kätte anda!

Dh sedda römo! lapse wannemad kahwatafid mollemad ärra. „Minno Issand ja Summal! öhfäs emma: Meie armolinne kunningas — meie wadder!“

Keik warrulised öiskafid römoga: „Summal önnistago kunningast, andko temmale pitka igga ja head öinne — hurra! ja weel üksford: hurra!“

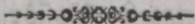
Nüüd toufis ka Loomann üslesse ja ütles: „Kegi ärgo tulgo mulle mitte ütlesse, et meie aego ennam prohweti wisil ei rägita! Kui minna raske süddamega tohtre herrale läfsin saapa moöto wötma, ja temmale künnelesin, et Summal mulle 7^{met} poega annud, trööstis ta mind ja ütles: „Seitsmes poeg saab wistist Teie önnepoeg ollema!“ Ja nenda on Summal sedda ka teinud; Ta on mulle ennam armo näitnud, kui minna ial ollen moiftnud möttelka. Tänno olgo Temma sure nimmele ning ka hea innimestele feigest süddamest! Nüüd ma tunnen, et kui Summal lapsokessi annab, siis annab Temma ka nende ülespidamist, kui ka mitte iggakord nenda, kui se ford.“

Loomanni seitsmes poeg olli ka tõeste üks õnnepoeg; sest keif temma elloford läks sest lapsest sadif koggoni teiseks. Enne ei teadnud kegi, kus ta ellas: nüüd lastsid keif rikkad ja waesed temma jures tööd teha; enne olli tal häddaste üksi tööd: nüüd pididi ta järgeste mitto selli piddama, et walmis saaks, ja Loomanni ihho ja ello üllespiddamine kaswis ja siggines, nago kewwadel mets haljendama hakkab. Pari aasta järrel ostis Loomann isse pärris maia ja monne aasta pärrast nimmetadi tedda jubba wannaks rikkaks Loomanniks; agga siiski ei woinud kegi ütelda, et ta uhke ehk kitse olli.

Keif se hakkas siis, kui seitsmes poeg sündis!

Sest päwast sadif ütles Loomann ifka: „Ristiinnimenne teeb kül monda, mis mitte kidoäärt ei olle; agga se keige jölledam on se, kui ta murrekse: mis pean ma söma, mis joma, mis selga pannema, ja misga omma paljo lapsi kaswatama?“

Minna arwan, küllawadder woiks sedda ka tähhele panna!

Rahhaango = ilm.

Minno sõbrade seas, sedda ma tean tõeste, ei olle mitte üht ainust, kes ep olle kuulnud, kuidas rahwas rahhaaufudest, rooste põllemisest Sani päwa ösel, kurratist, kes rahhaango peäl wahtsoldati ammetit peab, ja kuidas monni leidnud ja monni ilma jänud, — sured pitkad

juttud räkiwad ja keit puhtaks fuld töeks pidawad. Kas polle tössi? — Agga wadder, sa woid tänna pä jälle Püssipappa suust kuulda sada, et sa monnikord weel rebbasse fitta saiaks pead ja ennast petta lassed!

Ühhel tallisel päwal, se olli minnewa küünla ku sees nenda arwata, pääw enne wasflapäwa, tuiskas ja märratses ilm nenda oues, et ükski hea perremees omma koera ullu alt wälja ei aianud; sest külm tahtis ahjo peäle ärra wötta ja lummi tantsis oues wennetantso. Tuul kiinus ja ullus ukse tagga, nago emma omma esimest poega järrele nuttab. Kes toas olli, se omma Pead wälja ei pistnud. Selle sandi ilmaga juhtus, et wanna Püssipappa omma pujallaga tuiso kä mäsfas, ja kül olli wannamehhekesel teggemist, enne kui ta õhto ehhakustuks Lappi Andresse jure sai, kelle esimenne poeg ta ristilaps olli. Tappa astudes rapputas wannamees rided ja örus käsfi. „Se on jo üks wiimne rahhaugo-ilm, ütles temma, ja vonnis isse ahjo peäle.“

„Ristipappa, miß Teie sedda tuisko rahhaugoilmaks nimmetate?“ küssis ristipoeg Willem.

„No egga ma tulest ka sedda nimme ei olle wötnud, wastas Püssipappa; tal on ifka ka omma pohhi.“

„Üksford maggasin minna ühhe Wirrulassega Tippo kõrtsis ühhe asfeme peäl ja sel korral olli ilm justament nago tänna.“ „„Huu! sedda rahhaugo-ilma! ütles Wirrulanne ja tombas kassuka ülle Pea. Selle kõrtsi suis.“

sund afnad on ka wist saa aasta cest ued olnud
nä kuida tuul, nago küne lukist sisse puhhub. " "

"Sinna narrimüts! ütlesin minna. Miks
pärrast ja pahha ilmale nisuggust pentsikut
nimme annad?" — " "Oh sest saaks suur pits
luggu, (wastas Wirrulanne) kui ma sedda rä-
fima hakkaksin. " "

No olle nüüd üks wäärt mees ja rägi om-
meti, pallusin minna, ja ei jätnud tedda enne
rahhule, kui ta pididi räfima. " "

"Mehheke pistis ninna kassuka alt wälja ja
küssis: " "Kas ollete ka jubba ford wannast
Kihhabbemest ja Konksninnast middagi kuul-
nud?" "

"Küllalt, wastasin minna. Eks nad olle
needsammad rebbasesabbad, kes kabaka kombel
ümber hulkuwad ja rummalaid innimesi petta-
wad, ja on neist teises Sannumetojas 175
lehhe külje peäl ka üks tükkikenne luggeda, kus
nad hambarohto mütawad ja teine ennast tohter
"Hokus Pokus" ütleb ollewad?" "

" "Tösssi, wägga tössi; nemmad isfi!" "
ütles Wirrulanne ja hakkas räfima. " "Kihhabbe
ja Konksninna tullid minnewa aasta ühhel
öhtal meie maal Torro förtfi, ja jäid senna
öfeks. Ma pean Teile ka enne ütleva, et
Torro külla wäljal wannast põlwest sadif üks
surnoaia asse on ja rahwas ei olle sedda kohta
weel tänna päwani mitte üllesse kündnud. Nüüd
on firrif ja surnoaed tüf maad seält emal.
Dont teab kust se jut on wannast sadif rahwa
sekka jänud, et Rootsi söa aiad üks rikkas mois-

nif omma rahha senna furno haudade wahhele mahhamatnud, isse pärrast äkkiste ärrafurnud ja rahhafattel senna jänud, kus ta praego alles seisab, ja kes tedda leiab, egga se mees ennast ei pahhanda." "

"Se rahhaaugo luggu ei olle mitte üksi Torro küllas, waid seäl ümberkaudo iggal pool tuttaw asfi, ja monni mees nilpsab keelt ja mötleb: "Dh peaks ta minno õnneks juhtuma! Ugga wanna sarwilinne istub seäl jures, egga se muido ei lasse, kui ma omma hinge mitte temmale ei lubba." — Kes seält möda lähhäb, lööb risti ette; sest iggamees arwab, et seäl wanna firriko aia asjemel wannapaggan rahhaauko on wahtimas. Rikhabbe ja Konksninna ollid sedda luggu ka kuulnud ja sel öhtal kui nad Torro kõrtsimehhe jure sisse pöörtsid, olli neil üks fenna nou petud; sest Torro kõrtsmik olli keige rikkam mees küllas, ilma lapseta ja naesega mollemad ni ihnused, nago werrepugad. Külla perremeeeste nimmed seisid keif ennamiste kõrtsi ukse peäl; sest kus kõrts küllas on, seäl on nisamma, kui hundiauk lammaste lautas: senna langewad paljo sisse! Torro kõrtsi Mikko pettis ka rahwast nenda, et monnele wige ilmsi püksid mahha tombas. Kaardi mängiaid ja tantfiaid olli kõrts igga öhto täis. Mo kus ta jääb siis? Külla rahwas läksid ikka waesemaks, külla kõrtsmik ikka rikkamaks. — Sel öhtal kui üllemal ninnetud woõrad seña õmaiale jäid, läksid küllarahwas faunis warrafult ärra. Ni pea kui nad sõnud ja jonud ollid,

hakkasid nemmad omma keele sest rahhaaugust räkima. " "

" "Kas sa tead ka, Kif, küssib Konks, kus kohtes se surnoaed siin on? " "

" "Miks ma ei tea, wastab Kif, loune pool külges kulla wäljal. " "

" "Dhho! mötleb Mikko, kule mis jutto need mehhed aiawad, " " ja aiab kõrwad kikki, nago küt möttussemängis; sest ta olli enne saksus monned kohhad läbbi käinud ja moistis nende keelt.

" "Dlle wait, ütleb Kif jälle, kus wiisküm- mend tuhat Rootsi taalrit ma muldas mag- gawad, kas sedda kohta minna mitte ei peaks teadma? " "

" "Panne tähhele, Kif, ütleb Konks, kõrts- mik näitab üks kawwal mehheke ollewad, ma kardan, ta saab wiimsest arro mis meie rägime. " "

" "Dh sitta ka! wastab Kif. Se kattel peab wist ni süggawas ollema, et surnohaua kaewajad tedda tännini mitte ep olle leidnud. " "

" "Kuida woisid need tedda leida, kes mitte Pellipalwet ei moista egga ei tea, kuida nad jarwilisise katla peält eest ärra peawad sama? " "

" "Se on tössi, ütleb jälle Kif; agga meil polle sedda mitte karta. Nenda kuida meie tedda Tõnni orgus rahhaga rahha peält ärra- pettime, nenda teme siin ka, ja rahha peab meie omma ollema. " "

Müüd räkisid nad weel fossinal sallaja monni sanna, mis Mikko ei moistnud, ja läksid

siis maggama. Agga wiimne sossiminne panni Mikko Pea põllema." "

Keif selle õ käis kortsmitko Pea ümber. Unni ei tulnud tal filmi, ja kui ta kord soikuma jäi, siis näggi ta warfi, kuidas woõrad mehhed rahhakatla wälja wõtsid ja sellega ärraläksid; kord jälle, kuidas nad temmale ka sure rüppe täie haljaid hõbbe rublasid andsid; jälle kord, kuidas sarwilinne rahha peäl istus ja mitte ei tahtnud anda ja nenda keif selle õ. Et Kif ja Konks rahhaauko teadsid, leidsid ja wõtsid, sedda uskus nüüd Mikko kindlaste; agga kuidas temma ka muist ennesele piddi sama, seeb se olli, mis tedda waewas.

Wimaks ei woi ta ennam üksi omma süddame peäl piddada, waib toukab künarnukkoga naese külgi ja ütleb: "Kule, Annamaie, peaksid sinna teädma, mis minna ollen kuulnud, ja mis mehhed meil tänna õse maias on!" Ja peäle sedda rägib ta nüüd naesele keif suust suhho ja käest kätte, nenda ja nenda ja nenda.

Kunni hommikuni piddawad nemmad üht ja teist nou, kuidas muist rahha ennestele sada, ja jäwad siis wimaks selle nou peäle, et mees hommiko piddi ütlemä, et ta nende õhtast jutto keif on moistnud ja neid kiiani wõttab, kui nad mitte muist rahha temmale ei anna.

Teisel hommikul ütleb Mikko, nenda ja nenda ollen ma teid eile kuulnud räkivad, ja kui teie mitte kolmat jaggo minnule ei anna, siis wõttan ma teid kinni ja sadan kohtusse, sest teie ollete mõlemad ilma pääsita." "

„Peält nähhä, ehmatawad Kif ja Konks selle ülle nenda ärra, et esmalt mitte sanna suust wälja ei sanud. Pärrast hakkawad pal- luma, et kõrtsmik sedda mitte ei peaks teggema; agga Mikko olli ni kindel ja ei lubbanud muido mitte jätta, kui kolmandama jao eest.“

„No mis seäl siis muud nouks on — ütles Kif ja süggas isse kõrwa takka — no eks peame siis teggema, mis auus kõrtsmik tahhab. Agga piddage ka omma su hästi tiini, kõrtsmik, et monni neljas sedda ennam ei kule, muido tulleb jaotahjtjaid ni paljo, et ei maksa ennam kaewama miinagi.“

„Minna pean omma su nago wenne luf,“ wastas kõrtsmik.

„Agga peäle sedda piddage meid ka weel omma kullo peäl senni kawa ausaste üllewel.“

„Kui kawa?“ küsib kõrtsmik.

„No tänna on alles teisipääw — ütleb Konks; — tulles esmaspääw paistab noor ku esimest forda, siis on öige aeg.“

Kõrtsmik ei woinud neid ommeti mitte ärra miina lasta, sepärast ütles temma rõõmsa näoga: „Noh, mis ellust maiaft leiame, peate fama, ja peäle sedda on teil naps ja öllut ho- letumast wötta, millal tahhate.“

„Sellega olli nüüd kaup tehtud ja kaba- kad sõid ja joid nädal otsa priiskeste. — Wimaks tulli esmaspääw, ja sel ösel, eune kufke laulo läksid feif kolm wanna furno aia peäle, ja Mikko südda wärris is rõmo pärrast.“

„Sel ööl olli agga justament nisuggune ilm, nago tänna; siiski mis nemmad sest holisid.“

„Konks tombas keppiga, kelle peäle ta enne seitse ferd puhhus, ühhe sure ringi enneste iimber ja Kif wöttis teise keppi, kõigutas tedda ees malt seitse ferd wasto pohja, löi pahhema jallaga seitse ferd wasto maad, puhhus pitkalt seitse ferd omma keppi peäle, nago laps pallawa worsti peäle, panni siis keppi pahhema kae nimmetse sõrme otsa püsti ja hakkas kaluma ja judimustlasse kele pommisema.“

„Mikko südda wärrises keif neid immeasjo kuuldes ja nähhes, ning ta mötles: „No tänna saab wanna sarwilist wist filmaga nähhä!“

„Äffiste langes kalokep ühhe walge kiwwi pole, mis pahhem pool külges nende kõrwas seisis.“

„No siin ta on!“ ütles Kif, ja hakkas nüüd sedda üllemal nimmetud „Pellipalwet“ pommisema. Mikko pididi käed risti pannema, sest ta arwas, palludes peab sedda ifka tehtama; agga Konks löi keppiga näppo pihta ja ütles: „Sõgge, egga sa ommeti kirrikus ei olle: Sellega rikkud sa keif meie õnne ärra. Panne tähhele, meie ei sa nüüd ilma rahhata middagi ennam!“

Nenda olli ka. Kif ütles warsi: „Sedda pahha waino meie ilma rahhata siit ärra ei sa! Meie peame tedda rahhaga katla peält ärrapetma. 500 hõbbe rubla on meil tarwis, mitte üks pollust ennam ei wähhem, siis tulleb

farwilinne, kui ta sedda näeb, katla peält ärra, rahha wõtma, ja senni wöttame meie katla, minna teen siis rutto Pellipalwet ja pärrast peab ta pöggenema ja ei sa meie käest katla täit egga 500 rubla ka mitte. Just nenda, samma teggime meie Tõnni orgus ka, ja saime need kaks potti täit Rootsi taalwit kätte."

"Agga meil ei olle jo rahha liggi, ütles Konks; kufke laulo aeg on warsi käes, kui meie mitte tänna õse ei sa, siis peame jälle tulleswa nore kuni otama. Kust same 500 hõbbe rubla selle pahha ilmaga?"

Mikko mõtles: "Nüüd on kaks nouks: Lasen ma neid ärramiäna, siis ollen ommast jaust ilma, otan ma tulleswa nore kuni, siis sõwad nemmad mind poodi waeseks, peälegi saan ma omma 500 rubla jo jälle kätte, — minna woin siin nou leida! Kuulge, sõbrad ütles temma, minnul on koddosuffa säre sees 300 rubla, mitte koppik ennam egga wähhem, sest se on walmis loetud kõrtsi kauba rahha; kui ma sedda mitte ei kauta, siis woin ma se ford arwitada."

"No muidogi sate taggasi! ütles Kif. Teie ollete jo isse jures; kes ta Teie käest siis ärrawõttab? Agga nüüd jooske ni rutto, kui wähhhe jouate, sest kufke laulo aeg on warsi käes!"

"Mikko pani nüüd foio pole leifama, ja häbdaste olli werand tund mödas, kui ta ka jubba lõotsutades rahhaga taggasi tuli."

"Rahha puistadi nüüd senna keppiga tom-

batud ringi süsse, ühhe laia kiwvi peäle sukka seest wälja — 500 haljast rubla — ja Kit hakkas omma Pellipalwet pommisema; agga äkkiste tombes Kenks Mikko seilile mahha, toppis sukka temma suhho, et ta mitte karjuda ei sanud, Kit tombas löie tükki taskust ja tulli Kenksule appi ning nenda siddusid nemmad Mikko käed selja peäle kinni ja toppisid sukka hästi suhho; ta wois jo läbbi ninna hingada.“

„Esmalt siples ta Mikko ja tahtis wasto hakkata; agga mis ütš koer kahhe hundile teeb?“

„Tüüd pistis Kit 250 rubla omma tasko ja Kenks teist nenda paljo omma farmando ja Kit ütles weel naerdes Mikko wasto:“ Kui kegi küesib: kus so 500 rubla? süs ütles: Wanna sarwilinne tahtis neid mo käest ärranalpsada, sepärrast pistsin ma neid rutto suhho ja nelasin alla; ning et jadan mitte rahha järrele mo süsse ei lipsaks, pistsin ma sukka puunniks su ette.“ — Nenda pilkasid need kelmid weel waest Mikkut ja pannid süs paggema, senna male, kus Reinowadderi suggulased omma karrose sabbaga ellawad.

Mikko seisis wihma ja lumme lortso käes pitkali maas, just nago se mees, kes Jerusalemmast Jeriko pole läks, ja pididi otama, kunni monni Samaria mees tulleb.

„Annamaia istus koddos õnsas lohuses, unni ei tulnud filma, sest Mikko pididi jo warsi sure hõlmatäie hõbbe rubladega tulles. Agga

fuf laulis üksford, kaksford, kolmford ja Niffut weel kuskil. Nüüd hakkas naese südda wärrisema. Ilm märratses oues justament kui tänna.

„Touse üllesse, Mart, ütles perrenacne sulase wasto, lähme watama kus perremees nenda kauaks jääb?“ Käkis nüüd ka Mardile keik, kuidas ja mikspärrast nad wälja läinud.

Latre tullega otsisid nemmad nüüd tül aega, enne kui nad wanna Nifko sellile maast leidsid. Eht kül waene kõrtsmik sures häddas olli, ja ilm hirmus pahha, süski tikkus Mardil tulline naer peäle. Ta leikas perremehhe kätte ümbert nõrid lahti, aitas tedda maast üllesse ja ütles: „Jah, sinna Issakenne, nenda meie waeste luggu ikka on: lähhad sa worsti ots'ma, kautad seakinsu weel peäle kauba! — Tooske nüüd hästi, perremees, et Teie tarrantand werri jälle sullama hakkab!“

Nenda wisid nemmad wanna Nifko koio. Annamaia teggi soia õllepuddi, Nifko panni sest pole waagna täit ferresse, läks siis sängi kasuka alla, ja kirrus Kikhabet ja Konksinna nago monni türklanne. Mart naeratas ja ütles: „Minna arwasin Teie jubba omma jaggo koppikuid ollewad. Ja jah, wanna sarwilinne on kadde mees, egga temma peust koppik ei peäse; peäle sedda ei olle Teie ka mitte ennemuistne wanna Hanso poeg Hans. — Kahjo, kahjo! olleks Teie parrem Kikki ja Konksu käd selja peäle siddund, wimaks wanna musta ka wangi pannud ja rahhakatla üksi ärrawõtnud, siis ei

olleks Teil mitte tarwis olnud omma 500 rubla wälja lainada. No agga kus innimesesl pahha ilmaga keif asjad mele tulleswad." Mart olli peawörro omma juttoga.

"Mart, sinna peakelm, hakkad weel pilkama! Kule, ma ütlen sulle, ärra sa mitte omma suud külla rahwa kuu!des lahti te, muido pilkawad nemmad meid surnuks!" Mart lubbas ka; agga monne päwa pörrast ollid nad ühhe teifega tüllisse lainud ja sest sadik tulli kõlla wälja, ja iggakord, kui pahha ilm oues on, ütleswad meie küllarahwas: "No tänna on jälle rahha augo ilm wäljas!" agga kui Torro kõrtsimees sedda kuleb, turtsub ta iggakord, nago kass, kui koer äkiste tuppa tulles." "

"Nenda räkis wirrulanne mulle sedda luggu," ütles Püüsi papp. "Ma woin teile ütelda, et nisuggusid juttusid peaksi meie igga mehhele räkima; sest kelmidest, kes teisi petwad, egga narridest, kes petta lastwad, ep olle meie maal ka mitte pudust."

No armas küllawadder, nenda räkis wanna Püüsi papp, mis temma teise käest olli kuulnud, ja sa tead, temma mees ei walleta. Mis sa sest arwad?

◆◆◆◆◆

Naabre tütre.

Kuida möda lainud juttust mäletade, olli wanna Püüsi papp seford Lappi Andrese

jures, kui ta omma „rahhaaugo ilmaft“
 kõnneles. Agga kus temma mehhefe ford woõ-
 raks tulli, seält ta ennam naljalt ei peäsnud.
 Nenda siin ka. Wannamees olli jubba neljat
 päwa siin, agga kui ärraminnemisest jutto
 teggi, ütlesid wannad ja lapsed: „Püüsipappa,
 mis rut Teil siis tagga on? Te on alles tui-
 satud; efs Teil olle aega?“ Willem weel
 takka peäle: „Kistipappa! Prantsusse sõbda
 on jo ammo mödas, kuhho Teie ennam tõt-
 tate?“ — Wannamees naeratas ja jäi sefs
 päwaks jälle. Ühhel öhtal, tubba olli hästi
 soe, jäi Andresse tüttar Mall foggematta woffi
 ees tuffuma, woffi seisma ja teised keif naerma.
 Mall jooksis häbbiga oue ja nühtis seäl lum-
 mega unne filmist ärra. Kui teiste naer mö-
 das olli, tulli Mall jälle tuppa, istus woffi
 ette ja ütles: „Kuulge, Püüsipappa, esimeses
 Sannumetojas ollen minna üht jutto luggenud,
 mis üks sep pulma peäl on räfinud ja felle
 peälkirri olli: „Nore tüttarlaste pegel.“
 Se jut on wägga Teie modi ja mulle wägga
 meleparrast. Kas woite meile tänna öhta üht
 teist nisuggust kõnnelda? Muido pärrast jäen
 ma jälle tuffuma, kus ma selle häbbiga siis
 lähhan?“

„No minnogi pärrast! wastas Püüsipappa,
 nihutas omma toli ennam lõuka pole ja pis-
 tis pibo kamsoni tasfo. Minnogi pärrast! agga
 pange hästi tähhele. Säeb monni teist tuffu-
 ma, lupsti lõppetan ma jutto ärra, nago meie
 õppetaja teeb, kui ta monda näeb maggawad.

Enne kui ma omma jutto hakkas, peän teile ka ütles, et se sep, kes sedda luggu kõnneles, kellest Moll esmalt rääkis, minno isä wenna poeg on ja temmal mehel ei olle küll ka mitte jutto pudust. Agga ta ei jalli ka mitte, et kuuljad tuffuma jäwad, nago minnagi."

Sutti külla, kuida teie ehk ollete kuulnud, on üks pärrato suur külla liina liggedal. Suur maante lähhäb pitkuti küllast läbbi ja teekäial lähhäb aeg iggawaks, enne kui külla teist otsa näeb. Sedda woib nüüd 30 ehk 35 aastat aega olla, no kes justament ni karwa peäl feik mälletab, siis ellasid Suttill kaks naabrid, teine rikas teine waene. Nende nimmed ollid Nääri Jaak ja Sulli Hannus ja nende maiad nenda teine teise lähhedal, et sure pärna oksad, mis rikka Jago kambri otsas kaswis, ülle maante waese Hannusse toa kattukse peäle ullatasid. Ni hästi maiad, kui maia rahwas, ollid ni teine teist modi, nago öhto ja hommiko. Nääril ollid ued klaasaknadega maiad, forsnad peäl, fured kambrid, kahhe polega laudad, ouna- ja marjapuuaiad ümber toa; rehhe al söid kummagi söime äres kolm runa, kel seljarodo egga külli konta mitte nähhä ei olnud, nelli pari härgi ollid möda seina äärt lõgas, pimalüpsik olli terwe 2 tossina lehmade jauks tehtud, wiis wassikast ja 25 lammast ollid ülle talwe; mesipuu aedas seisid liggi 30 mesipuu ja kolm aita ei olnud ükski tühjäd; peäle sedda olli Jagul ounapuid aedas, nago monne moisnikul ja sedda ja teist weel, mis ei jowa feik ärra luggeda,

isfeärranis se raske rautud fast, mis tal kambri sängi peätsse al seisis. Agga kes kulla tannawast, Jago kambri afna alt pahhempoost oue wärrawast sisse pöris, se leidis warsi, et siin luggu foggoni teisiti olli. Hannusse tubba olli weike ja wägga wanna; wilja korem ei läinud ennam rehheallusse wärrawast hästi sisse; samlad mühhasid kattukse peäl; kammer olli kül ka wasto maanteed, agga üks ainus nelja rudiga affen ees ja Jagul olli kolm affent maante pole ja feik fue sure rudiga.

Kui küllalised wäljalt läbbi läksid ja monni küsis! „Kelle se ja se pöld peaks ollema?“ siis olli ifka wastus: „Kelle ta muido on, kui Neäri Jago; sest sedda on jo wiljast nähha. Teistel lüo sittub, lüo leikab, agga temmal meh- hel on ifka sittafest ja leiwafest, mollemid.“ No agga mis ma piddin unnustama! Neäri Saak olli ka üks mees, mis woib ütelda, üks pärris wörro: kawwal ja keerd nago lodja kōis, ja kui teine juut monnikord teise käest küsis: „Kas sinno sai se Jagosi pitta?“ was- tas teine ifka: „Sedda ei pitta kannel; temma pittat minno!“ — Waat, wennikenne! kui judihabbemikkud ühhest mehhest jubba nenda rägiwad, siis peab ta weel surem fikhabbeme- mees ollema, kui judid isfi, ja minna ussun, kui Neäri Saak olleks Torro kōrtsmik olnud, temma taskus tilliseks need 500 hōbbe rubla praego alles. Mittoford ütlesid teised kulla- mehhed: „Mis Neäri Jagul wigga rikkaks sada, temma mees wōttab, kust ta saab. Kui

lind ülle temma fattukse lendab, peab ifka monni sulg mahha puddenema," ja kes alles ebbausfulisfed ja rummalad ollid, ütlesid: "Neäri Sagul on wist tulliänd maias." — "Olgo nüüd muido, kuidas on — ütlesid monned —, mis teisel sellega teggemist; agga poisid tüdrukud kaebawad, et ta neile süa ka ei anna, ni paljo kui tarwis on; talwel kaks kord leent näddalis ja wanna üllemullist raswa peäle, no waat' se on söök! Küllab sellega poisid tüdrukud raswa lähwad. Wui häbbi! Rahwas peawad rasket tööd teggema ja nisugguse sögiga? Kel seal lust on tenida? Perremees ja tüttar söwad, nago safsad, agga perre, nago koerad!"

Agga mis minno mele järrele ilmas ei olnud, ütles Püüsipappa, se olli se, et seal maias ööd ilma kui päwa ifka käfsuti ja tappeldi. Palwed piddada polnud seal ilmas aega; agga wanduda, söimata, firruda ja tappelda olli aega küllalt. Saak ei teadnudki ennam, mis maggo lahke meel olli. Naest temmal ennam ei olnud. Sest sadik, kui ta naene surnud olli, olli tal ifka nukker ja pahhane meel, nago funningal Santil. Üks ainus tüttar tal olli ja se pididi nüüd perrenaene ollema. Agga wanna fanna ütleb: "Panne kits kärnäriks, kül sa siis paljo kaapsid saad!" 19 aastane tüdruk ja suur tallo-
maia, se on jo nago rusfikas filma peäle! Siiski kui Näri Marret üks holega kaawatud tüttarlaps olleks olnud, nago Sulli Mina olli, siis polleks sest wigga ühti olnud, sest egga 19 aastane tümmikas ni tit ennam ei

olle; agga Marret olli isseennast ülleskaswatanud, sest woib iggamees arwata, mis tast olli sanud. Marret tallitas keif asjad, kuidas tahtis, agga mitte kuidas kohhus olli. Misugune kanna arwab peälegi, tal polle tarwis kellegi käest middagi öppida, ta moistab isse keif parreminne, sest ta on jo rikkas — „perretüttar.“ Marret mõtles ennam uhkusse, kui ussinusse, ennam kulla poiste, kui maiatalitamisse peäle. Suga teggi Marret wägga palju, agga kättega wägga wähhe; üks rättil osteti teise järrele judi käest ja ifka andis Marret ennam, kui rättil wäärt olli. No mis sedda wisi wigga ellades.

Kes Nari oue lärs, se leidis warsi, kuidas luggu olli. Ühhes kohhas weddeles sõnnik, teises ölled, siin ollid ahjopuud ja maiariistad keif ühhe teise peäl. Toa seinad täis ämrikko wörko, kambri aknad mustad ja senetand, söginoud nago pörsa mold, muud kui Marret isse olli hommikust öhtuni, nago firrikulinne ehhitud. — Peälegi olli Marret ka kenna tüttarlaps. Pitkad walged juuksed Peas, paksud punnased palled nago saia pullid, ja kui ta naeratas loid augud palge sisse nenda, et kui kulla poisid temmaga kokko juhtusid, siis hüppas nende südda rindus ja iggamees mõtles: „Oh, kui ta minnule peaks tullema!“

„Agga sedda ma pean ütlema — ütles Mall — Püssipappa moistab üht illust tüdrukut nenda kui ülles malida. Küllab watasite isse ka hästi Marreti silma, et ta Teil ni meles on.“

„No miks mitte? ütles wannamees. Kas sinna teisite teed, kui sa üht priskek poisi näed?“

Mall sai jälle tullist häbbi.

Püssipappa rätis omma luggu eddasi: „Ohto läks wanna Jaak kannadega örrele, agga hommiko olli ta warrane. Keit teised fihhutadi wälja, agga Marret maggas liggi feshommikuni. Sest tulli kül maiale paljo kahjo, agga — kus enne wet on, seäna jookseb weel wet jure, ja Sagul polnud sest wigga middagi.“

Et ühhe ni rikka ja illusa tüdrukul, nago Marret olli, paljo tahtjad järrele jooksid, keit tedda kiitsid ja temma ümber, nago kaks pal-lawa pudro ümber lippitsetid — sedda on muidogi ärramoista. Marret läks agga se läbbi wägga uhkaks. Olli ta pühhapawal firrikus — cärra panne pahhaks, Mall, ma ollen kuulnud, et monned tütrufud ommas tüttarlapse põlwes wägga usfinad firrikokäiad peawad ollema, agga — et teisi nähhä ja ennast näidata saaks) — siis ehhitas ta ennast ja pöris Pead senna ja tenna, nago tahhaks ta küsida: „Eks teie ei nä, et minna se feige illusam ollen?“ Ja kui ta muido kohhegil olli, siis lobbises ja pobbises temma, nago tatraveski, ja piddas ennast targemaks, kui keit teised.

„Agga Püssipappa — küsis Malle wend Hans — sest waesest maiast ei rägi Teie middagi?“

„Di, wanna Hanso poeg Hans, — was-tas Püssipappa — kas aeg jubba iggawaks

lähhäb, et sa ennam ei joua odata?" ja hak-
kas isfi jälle jutto puhhuma.

„Kuida ma jubba esmalt ütlesin, Näri
Tago maia wasto seisis teine pool maanteed
Sulli Hannusse maia, mis teise kõrwas ju-
tament nenda wälja näitas, nago tallo wanter
tõlla kõrwas. Keif kattus olli nago rohhelisse
kallewiga üllelautud ja iggast seinä palgist wois
nähhä, et selle toa ehhitaja su ammogi mulda
täis olli ja temmal ükski hammas ennam ei
wallutand. Ukna rudid ollid kül weikesed,
agga puhtad, nago kuld. Keif maia honed ja
asjad ollid waesemehhe modi seätud; agga kuhho
sa ial silmad pöörtsid, toas, oues, lauda jures,
marripuaedas — keif olli puhhas, nago ärra-
puhhtud. Igga mehhe südda läks röömsaks,
kes Sulli oue läks. Hannus olli nisamma
lest mees, nago Taa; agga temma maias olli
ennamiste ni waggane asfi, et rahwas mitto
forda ütles: „Kui meie Sulli Mina illust laulo
heält mitte ei kuleks, siis peaksimie saggedaste
nende satina ludekambriks piddama.“ — Tap-
lemisest, wandumisest ja firromisest ei tead-
nud isfa egga tüttar, ja mollemad ollid sellega,
mis Summal andis, rahhul ja ollid sel kombel
ommas waesusses hopis rikkamad, kui Näri
Taa omma paljo warraga. Hommiko hakkasid
nemmad omma päwatööd palwega, ja löppe-
tasid sedda öhto nenda samma. Waene olli
Hannus kül, isseärranis rikka Tago wasto
arwata; agga temmal ep olnud kellegiga wölgo,
ja se on sel aial ka jubba suur rikkus.

Kui Hannusse isä üskford surremise peäl olli, ütles temma: „Kule, Hannus, kui minno silmad finni lähwad, siis kirjota omma toa ukse peäle need kaks reakest:

„Üsfinus — kassinus — allandus.“

„ja: Wölg teeb mind woõra orjaks.“

Ühhe pole hoia, teise eest pöggene. Nenda teggin minna; polle mul sedda mitte tarwis kahherseda.“

Sedda on Hannus ka ello aia meles pidandanud ja omma isä jälgede sees käinud. Temma armast abbi kasa surri lapsewodi ärra, kui Mina alles aastat ühheksse ehk nattuke ennam wanna olli. Mina weike wennakenne surri ka warsi emma järrele. Oh! se olli waese Hannussele küll wägga raske; sest temma abbi ello ei sanud mitte tülli ja nääklemisse läbbi wiihakst tehtud, waid läks armastuskes pääw päwolt maggusemaks. Siiski mis Jummal teeb on õige. Temma südda ei käinud mitte ennam teistkorda abbiellusse heita; „sest üht nisuggust, kui minno õnnis Ello olli — mötles Hannus — ei sa ma ommeti ennam.“ Jummalala kartuskes kaswatas ta omma Minat ja laps olli, tänno Jummalale, ka nenda terrane, et jubba enne luggemist isäle perrenaese eest olli, nisamma kui õnnis emma isä.

Mina kaswis sureks, ja igga üks ütlesid: „Se tüdruk on jo weel illusam, kui temma õnnis emma Ello olli,“ ja Ello olli ommal aial ülle Gutti külla keige illusam naene olnud.

No muidogi olli nenda. Mina olli sirge,

nago förfjas. Lummewalge näggo ja punnased pallekesed nago talliounad; sinnised filmaterrad, nago kellalilled ja pitkad walged juuksed; peäle sedda olli ta isse allandlik, tassane, helde ja lahke keifide wasto, nago üks noor walge tui-
fenne. Igga pääw olli Minal isfi laul suus; agga kui öhtati kulla poisid tüdrukud Märi koplis fige peäl kous ollid ja polene öni jändasid, ei läinud Mina ilmas nende sekka. Temma ei ehhitand ennast mitte paljo; agga puhhas ja kasfitud olli ta allati, ja igga kulla pois olleks ommad sõrmed temma järrele laffunud, kui Minal mitte üks suur wigga ei olleks olnud.

„Tulle Jummal appi, ütles wadder Andres — mis wigga selle hea lapsel siis olli?“

Püsiwappu wastas: Sesamma wigga, mis nüüdki mitme tüttarlapsel on: temma olli — waene.

„No nüüd on luggu lahti! hüdis Mall; kas waesus siis Mina süüd olli, et sedda temmale weaks arwati?“ „Küllab ta nenda on — wastas wannamees; — agga siin mailmas lähwad mitto asja risti ja põigiti.“

Mina ja Marret ollid ühhe wannadused. Kui naabre lapsed nenda ühhes kous ülleskaswawad, ühhes mängiwad, ühhes õppiwad, ühhes luggemas käiwad ja ellawad: siis on nad ennamieste ka ifka üks südda ja üks meel. Nenda ollid ka Mina ja Marret; agga Marret teggi Minaga ennamieste ifka, nago monni farrose hambaga perrenaine omma tüdrukuga,

taples, pahhandas ja hüppas mitto forda Mina ninna peäle, nago ta kot do teistega teggi. Mina kannatas sedda keif waggusi ärra ja mötles; „Marreti tembud ei olle kül mitte illusad, no agga mis ma teen temmaga, ta on nenda äktilisise ja karreda melega lodud!“

„Mina, mikspärrast sinna mitte õhtäti ka meie koplisise fige peäle ei tulle, kus Lena, Marri, Tio, Lisa, Mai, An ja — panne tähhele mis ma ütlen — Hindrik, Rein, Hans, Tönnis, Willem ja Josep kous on ja meid figutawad? Mis sa ööd ilma kui päwa ikka isja selja tagga wahhid? Ehk pead sinna warresesabba eunnast parremaks, kui meie olleme?“ Nenda küsis Marret üks pääw Mina käest.

„Isja ei salli sedda mitte hea melega, wastas Mina, sepärrast seisan ma koddo.“

„Sitta ka, wastas Marret, mis sinna sest holid? Küllap minna paljo selle järrele wataks, kas isja tahhab woi ei tahha? Agga minno isja ei olle ka mitte nenda pärdik, nago sinno isja on.“

„Minno isja on minno isja, — wastas Minna. — Minna pean isja fanna kuulma, sest ma ollen temma laps, ja mul ep olle mitte õigust temma kässo wasto tehha. Mis õppetaja ütles meile luggemisse aego, kui ta neljandamat käsko selletas?“

„Oh, minne metsa! pahhandas tark Marret. Egga ma omuetai ello aega luggemisses ei käi? Kule nüüd immet, minna luggend innimenne pean weel neljat käsko Peas piddama? Kes sedda minno käest ennem küsib? Mina, sinna

olled ikka alles, nago rummal laps. Minna ollen nüüd täis innimenne; egga issa ommeti mind nüüd ennam kui üht rummalat last ei woi piddada? On tal mind tarwis, siis ta peab ka mulle selle eest omma wolle andma. Mendasamma on sinno luggu ka. Panne tähele, Mina, midda ennam sa ennast kummar-dad, sedda ennam so kaela peäle astutakse; sedda minna ei te!"

Nenda lobbises Marret weel tüf aega; agga Mina jäi wait, ja mõtles selle peäle, mis õppetaja ja pühha firri tedda ollid õppetanud; sest ta teadis, et ta teadis, et ta Marreti wasto ommeti ei tohtnud kiusata.

"Kas tead ka, ütles Marret wimaks, et Waino Kerttäddi surremisse peäl on?"

"Minne ikka! wastas Mina. Kes tedda siis tallitsemas ja aitmas on? Eks sinna, Marret, ei lähhä siis ka senna, ta on jo sinno wannatäddi?"

"Tõssi, tõssi, naeris Marret; se olleks weel mo künnes tö! No eks ma ütles ikka! — seäl wanna haige naese ninna ees wahtida, nago warres haige warsa silma, se olleks just tö, mis minnule passiks."

"Agga teie pärrite ommeti keif temma warra!" ütles Mina kaunis waljuste.

"Se on muidogi teada, wastas Marret; issa lippitses wannamori ümber, senni kawa kurni ta wimaks keif meile lubbas. Selle wanna kontsul on isfi hea punga täis!"

"Ja siiski ei holi teie temmast — õhkas

Mina — egga küsfi temma järrele, kas ta omma többewodi peäl kuitwa ehk märga saab, woi ei sa? Kas se ka öige on, Marret? Kas õppetaja sedda luggemisse aego meile õppetab?“

„Minne sinna soo peäle keige omma õppetajaga! — kärritas Marret. — Sika õppetaja ja luggemisse aeg, muud sinno suust ei kulegi. Woi tahhad sinna terrawninna mind isse õppetada ja nomida? Pühhi esmalt omma ninna alt puhtaks, siis tulle minno ninna pühkima.“

„Minnul on ninna alt ja iggalt poolt puhhas — wastas Mina lahkeste; — agga pange tähhele, wimati on teie lotus wanna täddi warrandusse peäle, tühhine! Eile pääw on peakohtomees ja üks käemees Wainul olnud! Ehk wanna täddikenne mõtleb ka: kes minno wasto hea on, selle wasto ollen minna ka hea.“

„Ah, ah, ah, ah! naeris Marret, polle sul sedda karta.“

Just kui nemmad teine teisega rääksid, tulli Tõkkesilma Liso nende jure ja ütles: „Kas teate ka, et wanna Waino rikkas Kert furnud on? Temma wanna loom ei olle omma rahha ka mitte mailma holeks jätnud, waid on eile peakohtomeest ja kirjotajat kutsnud ja keif nende kuuldes lastnud kirja panna ja arwage — temma õepoeg, endine Tõlla Hans, on nüüd Kerdo warra pärria! On selle tüttarlapsele, kes nüüd Hanso kätte saab. Siiski, woi se ennam waest last wõttab.“

Mo kes se Tõlla Hans siis olli? Tõlla Hans olli õnsa Kerdo õe, Tõlla Else poeg.

Morelt jubba olli Hans üks wägga terrane pois, sepärrast olli emma temma tahtmist teinud, ja tedda rattaseppa jure öppima pannud. Pari aasta eest olli Hans selliks sanud ja tal olli nüüd se kõwwa nou, Sutti küllas, se olli jo liina lähedal, isse meistriks hakkata. Sedda teädsid jubba mitto ning Sutti tüdrukud mõtlesid: No kes teab? — ja teised jälle kõngustasid Pead: „Hans on jo nüüd saks!“ —)

Rägime nüüd jälle Marretist. Ni pea kui Marret Liso jutto kulis, hakkas ta jalga tampima ja õnnist Kerto söimama, jo jooksis koio isfale ka teäda andma.

Senni kui Minat Lisut teine teisega alles immeks pannid, kui pahhaste Märi rahwas ollid teinud, wandus ja firrus Saak omma täddi haua põhja, nago pool hullo, koddo.

Sago walle kele läbbi olli esmalt Kerdo ja Else wahhel waen tousnud ja sepärrast olli Kert omma warra keik Sagule ja temma tütre Marretile lubbanud; agga kui ta nägi, et nemmad üksi temma rahhast agga temmast ennesest ühtegi luggu ei pidanud, satis ta omma õe järrele ja leppis temmaga ärra, ja teggi nüüd tunnistajatte kuuldes ja nähhes omma wimast seädust, et keik temma warra pärrast temma surma Else poia Hansule pididi sama. No se olli õige.

Agga sest päwast sadik söimasid isä Saak ja tüttar Marret õnnist Kerto, Else, temma poega Hansso ja keik mailma wihhadega.

Teisel kesknäädalil wiis Mina munne ja

monne naela woib liina ja ostis selle eest, mis neil kobbõ tarwis olli. Shto hilja hakkas ta omma forwiga foio pole ruttama.

See peäl sai tedda üks noor mees tagga, kedda ta mitte ei tunnud; sest se näitas saksa mees ollewad. Ta terretas Minat, Mina wõt-
tis terwise wasto ja astus eddasi.

„Sul on kül ka wägga raske omma suurt forwi kanda?“ küsis küllamees; agga Mina ei tahtnud woõra meesterahwaga mitte jutto aiada.

„Olled wist Sutti küllast?“ küsis woõras jälle.

Mina ütles: „Jah.“

Woõras küsis: „Kas külla kangel sit weel on?“

Mina wastas: „On weel wersta nelli wiis.“

„Minna lähän ka Suttile, ütles küllamees, siis woime jo seltsis miina.“

„Mis temmal seäl peaks teggemist ollema?“ mõtles Mina ja piddas su finni. Küllamees agga ei jätnud mitte rahhule, waid küsis jälle: „Kui sa, hea laps, Suttilt olled, kas tunned siis ka Märi Jaako?“

„Mikspärrasi mitte? wastas Mina. Temma ei ella meilt mitte kangel.“

„Tedda böldakse rikkas mees ollewad?“ küsis woõras.

„No se on tõssi; olli Mina wastus. Egga ta waene kül ei olle.“

„Temmal peab üks ainus tüttar ollema?“ küsis woõras jälle.

„Üks ainus jah, wastas Mina; nimmega Marret.“

„Sedda bösdakse wägga illus tüdruk ollewad, ütles küllamees; kas se peaks ka nenda tössi ollema?“

„Ohho! mötles Mina, jälle üks kossilane! ja foggoni saksit peälegi. Nenda on rikka perretüttardel ifka hea õn, et peigmehhed kofko jookswad, nago warresed.“ Ta watas furd fallaja alt kulmo küllamehhe peäle, ja wasto tahtmist tousis õhamine ta süddamest; agga ta wastas kindla heäleaga:

„Ja muidogi on Marret illus tüdruk. Teie ei leia kül ni hõlpsaste illusamat kussagilt.“

„So oh? ütles küllamees, watas kõrwalt Mina punnetand kenna palge peäle ja mötles: „Kas ta kül illusam ennam woib olla, kui sa isse olled? ütles siis pärrast: „Teie Sutti küllas, kuida ma näen, ei olle illosaist tüdrukuiist mitte pudust.“

Selle peäle läks Minake weel punnasemaiks.

„Agga kas Nari Marret siis muido ka auwäärt ja wiis tüttarlaps on?“ küssis jälle woõras mees ja watas isse Mina filma.

„No miispärrast mitte?“ wastas Mina. Kes tedda laitis, se walletas. Marret on ussin ja terrane ja peab suurt maia tallitust üksi omma õllade peäl.“

Küllamees küssis: Kas monne küllapoisi nimme peaks jubba temma süddame pohjas kirjas ollema?“

„Di, oi, naetis Mina, sedda woite temma käest isse küssida mis minnul sellega teggemist?“

„Minna mötlesin, naeratas woõras, et sinna sedda piddid teadma.“

Mina wastas: „Minna ei woi kellegi sübdant läbbi nähhä; ja kui ma ka teaksin, kas siis minno kõhhus sedda olleks igga ühhele lobbiseda, kes mind maantee peäl küsib?“

„Wägga tõssi, wastas küllamees; sedda pitkaninna ma isse otsima läksin.“

Pitkaninna ei tahtnud ma Teile mitte anda, ütles Mina lahkest. Agga Teile küsiste jo ka ni pentsikult, et sa ei tea, mis sa pead wastama!

„Sul on õigus, ütles küllamees. Ma ei tahha ka middagi ennam küsida, waid parrem sulle külla jutto aiada, et meie te mitte iggawaks ei lähhä.“

Nüüd räkis ta Minale selle ja mude liina asjadest, omma reisimistest, ammitist ja paljo muist asjust, nenda et kõnne ühhe nore priiske mehhe suust Minale wägga maggus kuulda olli.

Wimaks said nad ühhe mäe ringatse otsa, kust Sutti külla häddaste weel pool wersta kaugel olli.

Mina ütles: „Kuulge, olge nüüd nenda hea, ja minge Summala nimmel ees ärra. Se ei lähhä mitte korda, et meie ühhes külla tannawast sisse lähme. Üks waese rahwa laps, nago minna ollen, peab kahhewõrra ette wata, et mitte temma omma sü parrast tühhi jut ja kõlla ei touse.“

„Summal hoidko mind, ütles küllamees, et minna sulle peaksin pahhandust teggema. Minua

lähhän parrem hea melega ees ärra. Agga üttele mulle ommeti, mis so nimme on?"

„Minno nimme on Mina.“

„Ja mis so isä nimme on?"

„No isä nimme on jälle Sulli Hannus.“

„No Summalaga siis Minakenne, ütles küllamees ja andis Minale kät. Kas ma toh-
hin ka ford teile küllasse tulla?"

„Se ei lähhä kül mitte forda; wastas Mina. Summalaga! panni forwi mahha ja istus isse kiwwi otsa. Woõras läks, agga ta watas kümme ford weel taggasi. Mina teggi, nago ta ei olleks sedda mitte näinud; agga olleks küllamees temma silma woinud wadata, ta olleks ennaft wiisist römustanud.“

„Kes se noor mees ommeti pididi ollema, mötles Mina, kui ta üksi olli. Temma küsib jo ni keif asjad järrele, nago monni kohtosaks; agga siiski on ta üks wägga priske ja wisaks pois, kel mitte keif se aeg mitte üks parkimatta sanna suust wälja ei tulnud. Ja kuidä temma jutto aiada moistab! Ja kui priske ja kenna ta on, nago üks pilliroog! (Selle peäle ohkas Mina). Oh, et neid rikkaid ni wäbheste on! Kahjo, kahjo, kui se armas, hea innimenne furja Marretit omma abbikasaks peab sama! — Süiski kül ta näeb issegi, mis ta wäärt on. Egga minna tedda ei woinud ommeti maantee peäl laimama hakkata. Summal hoidko mind selle eest!"

Mina wöttis nüüd omma forwi jälle selga ja hakkas miunema. Melega tahtis ta külla-

meeft ärraunnustada, agga küllamees ei läinud melest. Ikka kulis ta temma heält omma kõrwa ees; ikka näggi ta temma priisket näggo, ja nenda keif se õhta. Õhto enne maggama-minnemist pallus Mina, et Summal temmale teised mõtted annaks, agga õse näggi ta und — ikka sest teeseltsimehhest.

Kes ta olli ja mis ta nimme olli, sedda ei julgund Mina mitte küsida. Ta lotis Marreti käest temma peigmehhe nimme kuulda sada — ning jälle õhtas Mina isse süggawast selle peäle mõttedes.

Teisel hommikul seisis Mina kõtis pessa, künna äres, ja pestis isä särka. Seal tulli Marret ni pahhase näoga, nago tal olleks kalalalu kurfus olnud, kõki, ja ütles: „Mõttele ommeti, Mina, kui wäl wanna Kert on meie armastust tassuma olnud! Täanna hommiko on kohhus seal, temma õepoia Hansule antakse wiimne koppik, ja meie woime läbbi sõrmede wahtida?“

„Kes se Hans siis on?“ küsis Mina.

„Noh, noh, tagga parramaks! Sinna ei tea kes ta on, ja olled ommeti eile temmaga ühhes liina poolt tulnud?“ wastas Marret.

Minal pididi tulli silmast wälja purtsama.

„Mis minna küsima hakkasin, kes ta olli; agga üks noor mees tulli kül minno järrele. Woi se on siis Waino Kerdo õepoeg Hans? Temma näitab jo agga üsna saksa wärki mehheke ollewad?“

„Mis sest wigga?“ wastas Marret; sedda

parrem; muido ma ei arwaks temmast middagi. Sinnul wois se kül imme olla; sest mis ta sinno suggusega wois räkida ehk jutto tehha?“

Se pahhandas Minat wägga. „Kas minna siis üks josił koer ollen, et auwäärt innimenne minnoga mitte ei woi jutto aiada? Ehk mötled sinna, et ma waene ollen, sepärrast ei küsfi kegi teisi kulla tüdrukuid minno käest järrele?“

Nüüd moistis Marret kül ärra, et ta rummalaste olli teinud, ja et Hans tee peäl wist ennám Minaga olli räkinnud, kui temma mötles.

„No sinna saad ka kohhe wihhaseks, Mina, ütles Marret. Minno südda ei olle jo middagi pahha sinno wasto möttelnud! Mis ta siis küsfi ka tee peäl?“

„Minne küsfi ta ennese käest! wastas Mina pahha melega. Kuida temma „minno suggusega“ hakkas rägima?“

„Minne ikka, Mina, kuida sa nüüd nenda pahhaseks tahhad jada? Ütle ommeti, kas Hans küsfi ka minno järrele? Lasse omma wihha ärralahkuda ja rägi jälle minnoga! Minna tahhan siis sulle ka keik üllesräkida, mis minno isä ütles. Isä ütles, sepärrast et wanna Kerdo nõid meid on ilma rahhata jätnud, sepärrast pean minna katsuma Hansso ommaks teiseks poleks sada. Kui temma mind wõttab, siis tulleb ommeti jälle keik rahha meie kätte taggasi. Hans on nüüd ülle kulla keige rikkam poisimees, jääb sia rattaseppaks, lin on lähedal ning temmal järgeste tööd küllalt, —

mis tal wigga? Minna mötlen ka, kellele ma siin kül muido pean minnema? Ollen ma ommeti ülle külla feige rikkam perretüttar, ja rahwas ütlewad, et ma ka pea aego feige illusam pean ollema. Nüüd ütles ommeti, mis ta küsfiis sinno kääst? Sa näed, mul on sedda wägga tarwis teada."

Mina olli lahke süddamega tüttarlaps ja ei woinud mitte kaua pahhaseks jada; agga ta tahtis nüüd Marretile ka näidata, et Hans temmaga paljo ja wägga lahkeste olli jutto aianud, ja wimaks ütles ta, et Hans ka Marreti ning temma isä järrele olli küsfinud.

Nüüd olli Marretil sippelgad särkis. Ta teadis kül, kuidä ta mitto kord Minat olli pahhandanud, ja ülleültse ennast nenda ülespidandanud, et Minal mitte suurt asja polnud, tedda Hanso wasto fita. Ta südda peksis rindus funni Mina wimaks ütles: "Ärra kardä, nenda ja nenda ollen räfinud, ja mitte laitnud."

"No waat' se olli hea, armas Mina, ütles Marret, se olli wägga hea! Sinna olled ifka mo armas Mina, ning kui Hans mind ärrawöttab, siis pead sinna ka pulmas ollema, olgo sa ni waene kui sa olled. — Ütles ommeti, Mina kuidä Hans ka näo polest on?"

"Noh, mis nüüd teine kolmas seäl paljo moistab räfida — wastas Mina. Ühhele on se melepärrast, teisel teine!"

"No kuidä ta sinno melepärrast olli?" küsfiis Marret. Agga se küsfininne leikas ni läbbi Mina süddame ja aias ta palled õhkama,

et ta ennast peskofüna peäle piddi kummar-
dama, muido olleks Marret sedda immeks
pannud.

Tüffi aia pärrast ütles Mina pitkalt: Sinna
olled õige kenna omma küsimisega, Marret!
Minnul olleks ta õige melepärrast olnud, agga
mis se sulle aitab?"

"On ta ka pitk ja sirge?"

"Nago kõrkjas!"

"Midda modi juuksed tal on ja silmad?"

"Mustad, nago sostra terrad!"

"Kas ta peaks illusam ollema, kui Luige
Siim?"

"Ma ussun kül, ütles Mina. Ta on ülle-
ültse mees, kelle sarnast ma enne ei olle näi-
nud. — Agga ütle ommeti, Marret, kui Hans
sind tahtma hakkab, kas sa siis waest Simo
mahajättad?"

"No muidogi! wastas Marret. Mis ma
siis enam otan?"

"Agga mõtle ommeti selle peäle, Marret,
kuida Siim sind keigest süddamest armastab,
ja mitte sinno rahha pärrast! ütles Mina hal-
leda melega.

"Sitta ka! wastas Marret; kül ta leiab
warfi jälle ühhe teise, kes enam temma koh-
hane ja sarnane on; sest ütle isse, Mina, olgo
Siim ni hea, kui ta on, agga Märi Marreti
wasto on ta ommeti üks näljatäi."

"Andko Jummal, ütles Mina, et Simul
ni kerge olleks sind unnustada, kui sinnul tedda.
Temmal on tru armastaja südda rindus ja

finnul külm kiwwi; sepärrast, kui temma nut-
tab, siis sinna naerad; sest sa olled nago lib-
likas, kes ühhe kapsa Pea peält teise peäle
lendab." — Nenda ollets Mina wist weel
pitka jutlust piddanud, agga kes ta kuida se
tulli, Marret jättis äkkiste Summalaga ja panni
leikama. No kelle wasto ta nüüd ennam räs-
gis? Mina teadis, kui süddamest Siim Mar-
retit armastas, sepärrast olli ta meel halle, et
Marret tedda iubba ühhe teise peäle möttel-
des wois ärraunnstada.

Pärrast Marreti ärraminnemist hülgasid
monned pisfarad Mina kenna palge peäl, kel-
lest mitte töeste ei woinud üttelda, Mina isse
ka mitte, tullid nad halledussest waese Simo
wasto, ehk armastussest Hanso wasto? Et
Mina südda Hanso armastas, ei teadnud ta
isse mitte weel selgeste; agga et tal temmast
ial lotust ei olle, sedda arwas ta kül teadwad.

Gile õhta, kui Hans Mina ees küllasse tuli,
olli ta külla kõrtsi õfeks jänud. Wanna kõrt-
simamma olli üksi koddo ning Hans tahtis
parreminne Mina järrele kulata, kes ni wägga
temma melepärrast olli.

No wanna kõrtsimamma olli se wannapar-
ras isse; sest ta olli Mina ristiemma ja ar-
mastas Minat, nago ahw omma poega. Teädo
pärrast ei sanud nüüd Hans Minast mund
kuulda, kui üsna head ja üsna head, ja siiski
olli keik terwe tössi. — Hanso luggu olli sel õh-
tal nisamma kui waesel Minal. Ka temma ei
woinud Minat mitte ärraunnustada, agga ta

ei püüdnud ka mitte sedda tehha, waid mötles hea melega selle tassase lapse peäle.

Teisel päwal tulli Hanso emma Els woridega järrele ja nemmad läksid nüüd õnsa Kerdo täddi maiasse ellama. Warsi hakkas Hans siin omma rattaseppa ammetit ja nenda läksid esimesesed päwad tallitades ja seädides ärra.

Laupäaw öhto mötles Hans: „Lähhän öige ka Näri koplilige peäle watama mis nored innimesesed seäl tewad?“ — Körtsimamma käest olli ta kuulda sanud, et Mina üsna Neäri tallo lähhedal ellas, sepärrast lotis ka Hans, et ta Minat pididi eest leidma ehk ommeti mõdaminnes näggema.

Oh, kuidas Sutti poisid ja tüdrukud tedda wahtisid! Marret näggi warsi, et Mina mitte tühja ei olnud kiitnud, kui ta Hanso priskeks piddas. Keikes Sutti küllas ja ümber kaudo ei olnud Hanso wäriolist meest. Peäle selle moistis Hans pinema rahwa kumbed, mis Sutti mehhed mitte ei moistnud, agga mis ommeti wägga nende melepärrast olli.

Hanso filmad otsisid üht tutwad näggo teiste tüttarlaste seast, agga ei leidnud ning nukra melega pöris ta ommad filmad jälle esimesesse tüdrukko peäle, kust ta kinni olli hakkanud ning se olli — Marret.

Warsi aias Marret ninna kiffi, teggi öige mahheda tuinao ja küsis: „No, Hans, kuidas sul meie ello ka mele järrele on?“

„Lähhäh öige korda;“ olli Hanso wastus.

„No kül sa näed, pärrast olled teigega wägga rahhul, kui sa tutwamaks saad ja omale ka ühhe kallikesse wälja wallitsed.“

„Woib olla;“ wastas Hans ja watas isse Sulli toa pole. Sunnek ei moistnud ükski arwata, et temma waese Mina peäle piddi mötsema. Marret lehhutas sabba, nago kalkun, ja su jooffis nago tatraveski nenda, et Hansul mitte ennam aega ülle ei jänud teistega sanna kaks räkida, ja kui Marret öhto wodi heitis, ütles ta isseenses: „Temma ja temma rahha minno käest ennam ei peäse!“ Easf' monni öhta weel möda minna, siis ta pistaks mind omma süddamisse.“

Teisel öhtal tulli Hans jälle fige peäle. Agga kui fegi temma süddamesse olleks woinud wadata, se olleks seält kül näinud, mi k's pärrast ta jälle taggasi tulli. Nenda paljo ma woin Teile ette üttelda, et ta Marreti pärrast sedda mitte ei teinud, ehk kül Marret just sedda mötles.

Sulli Hannusse ouewärrawast mödamiines kulis Hans kahhe naesterahwa jutto heält ja jäi wärrawa posti naale seisma. Need kaks jutto aiajad ollid Marret ja Mina, kes Sulli oues kasse al istusid ja siin olli nüüd, kus Marret Minale kitis, fuida Hans eile öhto temma ümber lippitsenud, üksi temmaga räkinnud, üksi temma silma waatnud, üksi temma pole öhkanud, ning ütles ka wimaks: „Kül sa näed, Mina, ennego ruffi-pea paistma hakab — ja seäna ei olle mitte ennam paljo

tarwis — enne terretab meid ka feif kulla, kui pruti ja peigmeest. Wata immet, nüüd saan ommeti meistriemandaks! No egga minna nisugguse lühhikse püksiga kulla poisile ommeti ei olleks läinud!”

Mina südda tahtis lõhkeda; agga ta pigigistas filmiad kinni, et pissarad wälja ei purtsa ja jäi wait. „Terre õhtust!” ütles Hans ja astus wärrawa samba takka wälja. Hea meel paistis ta filmast wälja; agga Mina mõtles: se on sellepärrast, et ta Marretit siit eest leidis, ning sedda mõtles Marret isse ka.

„Wata immet, ütles Hans, minna leian find, armas Minakenne, õige koggematta. Kus sa ellasid selle aia?”

„Ollen üksipäine, wastas Mina, weike maia tallitus tahhab ka tallitada, polle sepärrast mitte paljo aega wäljas käia.”

„Oh minno asja! naeris Marret. Agga mõtle ommeti meie maia tallitust, mis kolmkümmend kerd surem on, kui sinno tühhi tallitus: ja se on feif üksi minno kaela peäl ja — mul on aega weel küllalt.”

Mina nelas need happud sannad alla ja wastas: „No egga minna ka nenda nobbe perrenaene ei olle, kui sinna!”

„No seeb se on, ütles Marret; agga wata, Hans, se ka imme, kuida feif minno käes sünnib. Monnel on tallitaminne, nago kätte külgis kinni, nad ei sa päist egga jallust eddasi; agga minno käes lähhäb ta, kui wälk. Kas polle tõssi, Mina? õhto hilja ja hommiko warra

peatwad mul filmad ees ja tagga ollema. Hommiko keige eesimenne üllesse, öhto keige wiimne maggama. Jah, kui sadda wakka maad põlbo peatwad tehtud sama, 20 lehma lautas, sullased, tüdrukud, päilised ja popsid, keit wahhiwad öhto ja hommiko minno filma: seal peatwad innimesesl jallad al ollema! Ja tüdruko lontrused, neist on mul nisamma palju abbi nago middagi."

Nenda olleks Marret weel, kes teab kui kaua fiitlenud, kui mitte öitseliste laulo heäl kopli kige peält ep olleks kuulda olnud.

"Mis tühhi meie siin tuffume? ütles Marret. Lähme kige peäle! — Tulle, Hans! — Summalaga Mina!" — Se peäle hakkas Marret minnema.

"Agga Mina, küsis Hans, kas sinna siis ka mitte liggi ei tulle?" — Mina olli kahwatand; sest temma süddames kippitas Marreti kolmekordne laimaminne: sest Marret olli tedda waeseks ja laisaks teinud ja ei kutsund nüüd ka mitte liggi. Mina ei salganud kül muido omma waesust mitte; agga et Marret temmale sedda Hanso kuuldes ni uhkeste mele tulletas: se olli tal wägga kibbe. Ta wastas sepärrast Hanso küsimesse peäle: „Ei sa minust se kord kül mitte tullejat. Sowin Teile head ööd ja palju rõmo! Summalaga!"

Ni kui Mina sedda olli üttelnud, jooksis ta wuhhinal tuppja ja uks takka finni. — Toas pühkis ta ommad filmad ärra, pärrast sedda, kui ta enne monni hea filmapisar olli joošta

lastnud. Hans seisis ja watas weel tül aega Mina järrele, ja läks wimaks pool wäggise Marreti järrele, kes wärrawa tagga otas.

„Agga Marret, mispärrast sa mitte Minat ka liggi ei kutsnud?“ küsis Hans.

„No tagga parremaks! wastas Marret. Sinna arwad wiist, et minna pean temma tühja järrele jooksuma, ja tedda palluma? Katsu minno asja! Wa waese rahwa laps. Halka kanna ees kummardama, siis hüppab kanna kula peäle. Kas minna tedda keelsin? Et ta woiwad liggi tulla, kui ta tahtis?“

„Olgo tül, Marret, wastas Hans; agga olled ommeti Minat ikka kurwastanud. Ta on jo ka innimenne.“

„Puggego foera sabba alla! pahhandus Marret. Kas minna, rikkas perretüitar, sedda sandieestweddejat pean palluma minnema?“

„Agga ollete ommeti naabre tütrede ja lapsed, ning peaksite jo söbrusse ellama.“

„Mis minnul temma tühja söbrussest on? Mis nisuggune minno käest woib wotta ehk mulle anda! Kui tahhab söbber olla, siis olgo; agga minna ei lähhä temma järrele mitte jooksuma.“

„No kes teab, Marretikenne, ütles Hans. Minna arwan, parrem kümme söbra, kui üks wihhamees. Monni piisufe kiwwi wiskab weel enneminne foorma ümber, kui suur,“ — ja sellega said nad jubba fige jure ning Marretil polnud mitte ennam aega Hanso jutto peäle möttelda.

Agga mees woib mötteida, mis waese Simo

südda ütles, kui ta figesamba naal seistes, Hanso ja Marretit näggi tullevad: sest senni kaua, kui Hans Suttill olli, ei waatnud Marret mitte ülle ölla ennam temnia peäle.

Tüdrukud istusid nüüd peäle ja poisid figurasid ning tüdrukud laulsid esmalt: „Tulge kokko, neiud nored, kasike!“ n. t. f. Pärast sedda jälle: „Kui Sürri Marrit terretas, kasike! Siis se ta süddant weretas, kasike!“ n. t. f. Olli se laul mödas, siis laulsid jälle: „Tüttarlapsed, tuikesed, kasike! Usinad, kuipäsokesed, kasike!“ n. t. f. Peäle selle allustas Tedre Mihkel, üks naljakas pois, sedda wanna tutwat laulo: „Tahtsin kord ka kosja miäna, kasike! Mötlesin kül seäna, teäna, kasike! ja keif poisid laulsid kurgo pohjast liggi. Kenda said mitto laulo lauldud, agga keige illusam ja halledam olli se laul:

- „Murro Hanso ainus, Ingel, kasike!
- „Seisis seitseme wenna kessel; kasike!
- „Illus kui üks öiekenne, kasike!
- „Tassane, kui tuikenne, kasike!
- „Temma peäle paljo waatsid, kasike!
- „Tebda paljo kosjas käisid, kasike!
- „Häddast kaks kord seitse aastat, kasike!
- „Olli Ingel ilmas elland, kasike!
- „Kui jo seitse peigmeest tullid, kasike!
- „Kes keif rikkad mehhed ollid, kasike!
- „Seitse wenda, seitse peigmeest, kasike!
- „Ollid armsad Ingli melest, kasike! n. t. f.“

Agga oot', oot', kas minna sedda wersta pitkust laulo keif pean kirja pannema? Sest

jaaks jo mitto lehti täis, ja Sutti lige rama-
tus on ta muidogi firjas. Menda paljo woin
teile üttelda, et selle laulo sees rägitakse, kuidas
Murro Inglil 7 wenda ja 7 peigmeest olnud;
kuidas igga kossia peigmees isse wenda enne
sele noumehheks wallitsenud; kuidas igga wend
isse peigmeest kiitnud ja teisi laitnud; kuidas
Ingel keddagit neist seitsemist ei olle wasto
wõtnud ja se läbbi omma seitse wenda ja seitse
kossilast ommaks wihamehheks teinud, pärrast
ühhe Summala kartlikko sannamehhe poiale läi-
nud, sellega waggusas ja armolisses abbiellus
ellanud ja kui Ingli seitsemes laps sündinud,
siis on temma seitse wenda ning seitse peig-
meest jubba keik willetsusse sees olnud, agga
temmal wigga middagi.

Ehk kül keik röömsad ollid ja laulsid, istus
Hans süggawas mõttetes ja ei lausund musta
egga walget. Wimaks tousis ta üllesse, jättis
Summalaga ja läks koio, ehk kül kopli kiik
weel kaua pärrast sedda kiiks, käääks, kiiks,
heält teggi.

Häddaste olli teisel hommikul päike tousnud,
kui jubba Mina kottiga arro peäle tõttas lehma-
rohto noppima. Lahke näoga, (sest ta olli keik
ommad murred ja rõmud Summala holeks an-
nud) läks ta möda külla tannawat arro pole.

Hanso maia olli, küllast wäljaminees, keige
wimane ning sest piddi Mina ka möda min-
nema. No nago ta nüüd ikka juhtub, olli
Hans just ukse peäl ning näggi Minat tulleswad.

„Terre hommikust, armas Minakenne!

ütles temma. Kas jubba nenda warra üllewel?"

"Egga se ennam warra ei olle, wastas Mina, ja wöttis terwise lahkeste wasto. Tahhan minna lehmarohto noppima; pärrast polle mul mitte ennam aega."

"Dot', oot', ütles Hans, millas sa noppimisega saad; ma wöttan wikkati, tullen liggi ja nidan sulle, siis on kot warsi täis."

"Ei, ei! ütles Mina. Minna saan muidogi warsi walmis; polle sedda tarwis!"

Mina pistis kül minnema, agga Hans olli pea wikkatiga tagga. "Käi tassaminne, pallus Hans, mul on sulle middagi ütelda."

"Hans! Summala pärrast, pallus Mina, minge taggasi!" ja ta hing tahtis hirmo ja hea mele pärrast finni jada; agga Hans tulli õnneks ikka järrele.

"Kule Mina, küsis Hans, mikspärrast sinna minnule ikka "Eie" ütled? Olled sa pahhane minnoga, Mina, siis ütles mikspärrast?"

"Summal hoidko, mis pahhandus minnul Eie wasto woib olla; agga minna olen waene laps ja se on minno kohhus, et ma allandlik ollen."

"Ei mitte; wastas Hans. Kui sa mulle mitte „sinna“ ei ütles, siis sa olled minnoga pahhane ja ei olle minno wasto mitte õiglane."

"No ma tahhan siis „sinna“ ütelda, totterdas Mina ja watas esimest korda omma tuifilmadega Hanso otsa.

Hans piggistas isse Mina kät ja ütles: "Kui pahha meel olli minnul eile õhto Mar-

reti peäle, kui ta sind omma halpussega kurt-
wastas!“

„Polle sest wigga, wastas Mina. Marret
ei olle mitte pahha minno wasto. Ta on wägga
hea tüdruk. Sedda ei pea sa temmale mitte
pahhaks pannema!“

„Oh sa hea laps! hüdis Hans. Sinna
tahhad temma eest weel seista, ja ommeti on
ta sind ni melega teotanud! Usfu mind, kallis
Mina! Marret on eile õhto mulle selgeste
teäda annud, kes ta on, ja ellades ei põra
minno südda ennast temma pole.“

„Ei mitte, kulla pai Hans, pallus Mina.
Marret ei olle mitte ni pahha, kui ta näitab.
Ärra jä temma peäle mitte pahhaseks!“ Nenda
waidlesid nad tüf aega.

Olli kot lehmarohto täis, siis wöttis Hans
kotti ennese ölla peäle ja kandis senni kui omma
toa jure, ehk kül Mina wasto seisis, siiski
pidi ta tühjalt kõrwas käima. Wainotoast
sabit kurni foio pididi Mina isse kandma,
agga ta südda olli ni rõmus, et ta omma koor-
mat ei tunnudki.

Subba sõmalouna aego olli Marretil teif
teäda. Punnase ninnaga ja palgega, mis wihha
pärrast lökkentafid, tulli ta Mina jure.

„Roh Mina, ütles ta pillkades, sinna olled
jo ennesele üht nidomeest ettewõtnud?“

Mina läks punnaseks. „Ta tulli isse wäg-
gise, ütles temma. Minna aiasin tedda kül
taggasi, agga temma ei läinud.“

„Temma tulli wäggise! ütles Marret. No

kule nüüd hullo jutto! Sinna arwad, Hans peab õige sureks auuks arwama, et ta Mina-mamselile woib rohto nita! ja ommeti olled sa Hanso kõrwas, nago poolkoppilud hõbberubla kõrwas. Panne tähhele, sinna willets muttikas arwad wist, et temma sind wõttab? Mis peab se keige rikkam mees, nago Hans on, sinnosugguse kirriko-rottiga teggema? Lasse, sinna sandikot, nisuggused mõtted ommast Peast ladduda. Agga nendap se on! Kui üks mees, kes kaugel käind ja paljo näind, nattuke lah- feste rägib, siis mõtleb nisuggune narrokael warsi: nüüd ta wõttab mind! Ota natuke: Sa peaks siis sõrafilma ehk foggoni pimme olla, kui ta mitte näe, kes parrem on, kui sinna!”

Oh Marret, sinna olled üks hirmus inni- menne! ütles Mina nuttes. Häbbene ennast, nenda rummalaste räkimast! Oleme meie waes- sed, siis ei olle se meile mitte häbbiks. Sum- mal on rikkad ja waesed lonud; ja kust sinna siis tead, et sa külla otsa surred? — Minna ei olle weel ial sind kaetsenud, mikspärast sa mind mitte rahhule ei jätta?”

Marret häbbenes ennast se ford ja jooksis koio. Sest päwast sadik hoidis Mina ni paljo Hanso eest, kui ta ial wois; agga Marret olli iggal pool pöigite Hanso ees ja ei waatnud enam Simo peäle.

Sutti küllas ja seäl ümberkaudo on wan- nast sadik se pruuk jänud, et nored poisimehed ne ile tüttarlastele, kellega nad abbiellusse

sewivad heita, suiste esimesse pühha ösel armastusse tähheks ühhe kasse wiwad, mis sepärrast armokasseks nimmetakse. Sedda kasse agga ei wi nemmad mitte ilmsi ja kei kede nähhes, waid sallaja ösel ning ei tea sedda ennamate kegi mu, kui tüdrukud, kes sel ösel mitte palju filmi kinne ei panne, et teada saaksid, kas neile kaska tuakse ja kes neid toob? Sutti tüdrukuttel olli se jubba ammo tuttawa asji: kelle afna al esimesse pühha hommiko kassed seisid, sel olli ka jubba armastaja; ja olli ennam kui üks kask, siis olli sel lapsel ka ennam kui üks armastaja. Suhtus siis ning juhtub weel nüüd, et monne tüdruko jauks mitte kasse ofsa ei widud, no sel waesel lapsel olli siis teada, et temma järrele kegi weel keelt ei niilpsanud. Suhtus, et kassetoja mitte tüdruko mele pärrast ei olnud, no siis tõmbas tüdruk, kas selsammal ösel, ehk teisel hommikul kasse ma seest wälja ja wiskas ärra; olli ta agga õige mele pärrast, siis jäeti kask wiimse pühhani seisma.

Meie waese Minale ei olnud tännini weel kegi üht armokasse tonud; sest ta olli — waene. — Agga oot', oot', mul tulleb praego mele: se luggu ei olnud mitte Minaga ükfi nenda, waid minna ollen sedda pahhaks meleks ommal pool ja iggal pool näinud, et üks rikkas sadan meie aial ennam maksab, kui üks waene ingel. Monne rikka mehhe tüttar on kui pärris tulleark, ja temma järrele jookswad palju; ja monni waene laps on ennam wäärt, kui

kuld ja hõbbe ja temmast lähwad feif möda. Suur hull süddamid sawad kuld, ja hõbbe wädiga teine teise külge seutud, kust peab sääl abbiello armastus, rahho, rööm ja üksmeel tulles? Sepärrast, wadderipoiad, kui teie ühhe nore tüttarlapse peäle mötlete, siis ärge küsfige mitte: mis ta rahhakuffur kalub? weid küsfige: mis ta jüdda kalub? Teie ollete jo ristiinnimesse lapsed ja peaksite ommeti teädma, et innimenne mitte sest ei ella, et tal paljo warra on, waid sest, mis Jummalala suust läbbi käib. — Sirak ja Salomon on minno arwates mehhed, kelle sanna meil woiks midagi wäärt olla: no luggege nende meeste ramatutes isse, mis nemmad heast naesest kõnnelewad ja kuidas need mehhed peawad ollema, kel nisuggune õn juhtub. — Agga se näitab, et Sutti poisid sest paljo ei teädnud, muido ei olleksid mitte igga pühhade aego need feige illusamad armokas sed Marreti kambri afna alla istutud, ja monni ferd weel kolm, nellikaske.

Suistepühhad ollid jälle kä. Nüüd piddi jo wälja tulles, kuidas Hanso ja Marreti luggu olli. Tubba pole õ aego läks Siim ja istutas omma armokas ke Marreti afna alla. Sedda ei näinud se ferd Marret mitte; sest ta ei wötnud mitte einnam waewaks warritseda, waid lotis kindlaste, et Hans temmale armokasse piddi toma; agga Sulli Hannusse kambri afna peäl seisfis feigi, kes Marreti kasfetojat wägga hästinäggi. Kes muud, kui Mina?

Pärrast sedda, kui Siim omma kasse olli mahha istutanud, läks ta isse sure pärna tahha warjule; sest ta mõtles, et Hans wist piddi tulles, temma kasse wäljakiskuma, ja omma kasse assemele istutama; — agga siis olleks ka karropiddi kiskuminne lahti olnud, kas tükkid tagga!

Misamma kui Siim pärna tagga, warritses Mina omma afna tagga ka. Oh, ta waene lapsokenne tahtis sureks süddame walluks isse omma silmaga sedda kurwa luggu nähhä, kuida Hans, kedda temma süddame pohjast armastas, Marretile armokaske piddi wima.

Sel ööl olli selge kuwalge, nago päwa aial.

Nattukesse aia pärrast kuuldi kahhinat metsa poolt tulleswad; sest üks priske noor mees kandis üht suurt kaste tüpiddi ölla peäl ja ladwa ots jooksis lohhenal tagga.

No kes se piddi ollema? Kes muud kui rattasep Hans Tõld.

Siim wärrises ja — Mina wärrises ka. Olleks tegi Mina näggo woinud nähhä, siis olleks se wist ärraehmatanud; sest Mina olli kahwatand nago surnokehha ja ta südda käh, heses nago kuum kiwi wee sees.

Hans olli kassega jubba öige liggi oue wärrawaid joudnud. Agga ennä immet! — Siim ja Mina mõtlesid möllemad, et ta Näri ouewärrawast piddi sisse pöörma, agga Hans pöris omma kassega Sulli wärrawast sisse, panni kaste Mina afna alla mahha, wöttis teiwa ja hakkas auko Ma sisse löma, ning kui

auf walmis olli, tõstis ta kasse maast ülesse, pistis auko ja tampis jallaga ümberringi kinni; watas wimaks weel, kas kass kohhe seisib? tõstis mütsi afna pole terretades ja läks ärra.

Simo süddame peält weris nago raske fiowerinf mahha, ning ta läks rahhulisse süddamega foio.

Siin piddas Püsfipappa nattukesse kinni ja pididi pibo täis toppima, no agga kes aega andis?

„Kulla Püsfipappa! pallus Mall, üttele ommeti, mis Mina teggi, kui ta sedda näggi?“

„Kui ta eddew tüdruko litta olleks olnud, wastas wannamees, — siis ta olleks wälja jooksnud ja Hanso kaela hakkanud. Sunnaks ei olnud Mina mitte eddew. Ta wärrises ifka weel, nago awa-leht tule kä; ifka olli ta alles kahwatand; ifka jooksid alles temma silmad pisfaraid; agga ta süddamekenne ojus räkimatta römo sees, ja wimaks panni ta kaks kät kokko ja öhkas: „Oh römo, römo! nüüd ma tean, et Hans mind armastab!“

Unni ei tulnud ennam Mina silma. Kümme forda tulli ta jälle fängist wälja ja watas omma illusa armokasse peäle, tännas Summalat ja hakkas waimus Hanso kaela ümber. Kord oõrus ta jälle filmi ja mõtles ennast unnes näggetwad, tulli jälle fängist wälja, ja läks omma armo kasse watama; agga ifka ueste tännas ta Summalat selle õnne eest.

Esimesi pühha hommiko ärkas Marret warreminne ülesse, kui muido temma wiis olli,

ja tõttas warsti läbbi afna watama, kas armokassed seal olli. "Sah, seal ta on!" ütles temma; agga nisuggust tännolikko rõmo, kui Minale, ep olnud temmal mitte: sest temma leidis, mis ta olli lootnud. Agga forraga läksid temma silmad ka Sulli toa pole — ning — äffiste kahwatas Marreti näggo kaddedusse pärrast ärra. Mina afna al seisis paljo aggaram ja illusam kass, kui temmal olli.

"Kes peaks selle kerjajatüttele üht nisuggust armokasse tonud ollema?" mõtles temma. "Sedda mällopead tahhaksin ma hea melega tunda!" Ta läks nüüd jälle sängi taggasi; agga unni ei tulnud mitte enam ta silma. Ta mõtles järgemõda feige külla poiste peäle; agga keddagit ei leidnud temma, kes temma arwates Mina wäri linne olleks olnud. Wimaiks mõtles ta: "Sedda on wist üks woõras teinud, ehk külla karjapois Tomas." Sellega jäi ta siis rahhule ja uinus maggama.

Agga kes Simo su finni piddas — ja enne esimesse pühha õhtut teadis Marret kül, kes Minale armokasse olli wunud. Ta tahtis wihhadega ommad karwad Peast kiskuda ja süllitas tuld. Nüüd ta näggi, kui pimme ta olli olnud; nüüd kahhetes ta, et ta Simo olli ärrapõlnud. Siiski Siim olli temmale jo armokasse tonud; weel olli lotust Simo peäle.

Teisel suiste pühhal tahtis Marret Männiko küllasse omma täddi, Loigo Lenule küllaliseseks miina. Ka Hansul olli Männikul

middagi teggemist, ja läks ka seäno. Tee peäl juhtus ta Marretit tagga sama. Tüt aega ei rāfinud üks ühhe egga teine teisega; agga Hans wois peagi nähhä, et Marreti süddames hea ford kihwti temma jauks walmis olli: sest ta kähheses, nago siil, kelle ümber koer aukub. Wimaks ütles Marret: „Kule, Hans, kas teie pool on se pruuf, et poisid ausaid tüttarlapsi nenda pilkawad, et nad neile armokaske wiwad ja ommeti isse koggoni teist armastawad?“

„Ohho! mötles Hans, ja moistis warsi, kust poolt tuul puhhus, ning wastas naeratades: „Minna ussun, kes sedda teeks, olleks iggal pool üks pärris lurjus. Üks auwäärt noor mees peaks Summala ja innimeste ees häbbe nega nisuggust halbi tempo tehhes.“

„Di, sinna mehheke olled wägga kennaste isseennese peäle kohhut möistnud!“ ütles Marret irrewil hammastega. „Eks sa ei olle mitte ülleile ehto Minale armokaske winud, ja ommeti armastad sa isse mind?“

Hans jäi waggusi seisma ja watas immekspannes Marreti otsa. „Mis sinna plikka öige isseennesest arwad? ütles temma. Millal on minnul ial mele tulnud, üht nisuggust rummalat, tiggedat ja eddewat tüdrukut armastada, kui sinna olled? Sinna rummal warres mötled wist, et igga üks, kes sinno peäle watab, olgo hea ehk pahha melega, se peab sind armastama? Sinna lattatarra, kui meie üsna kahheeste mailmas ellaksime, minna ei woiks sind siiski armastada; sest sinna mötled, et

igga noormees, kes sulle mitte silma ei süllita, se tahhab sind ihho hingega ärrawõtta. Sinno kullikadedus ei salli mitte, et kegi waese Mina wasto ka lahke on, ja kui sa sedda fõrd juhtud naggema, no siis on keif so werri sappiga seggatud. Häbbene ommad silmad Peast, wanna tiggema Marret! Sinna olled jubba nüüd üks larraski, mis pead sinna teggema, kui wannaks naeseks saad?"

Üks teine tüttarlaps olleks kurbdusse ja häbbi pärrast Ma alla waunud; agga Marret sai weel pahhasemaks ja wastas: "Keif kulla piddas meid jubba prudiks ja peigmehheks; nüüd on minno nimme teotud!"

"Misfuggune fergemeelne on meid pruutpariks pidanud, muud, kui sinna isse? ütles Hans. Sinna isse olled ühhe ja teisele sedda kiitnud, sa rummal Marret! ja olled nüüd isseennese rojaga end haisma teinud. — Mina olli enne minno mele pärrast, kui sind weel naggin; ja kui ma sind naggin, siis tundsin ma warsi, mis loom sa ollid. Mina räkis sinnust ikka heaste, ehk sa kül ommas rummalas uhkusjes allati tedda pahhandasid; agga sinna ei moistnud temmast ial üht head sanna räkida. Igga sanna takka ikka jälle. "näljatäi," — "kerjajakot," — "popsimamsel" — "narrokael;" need ollid sinno kitusfed.

"No eks Mina ei olle siis ka sedda?" küsis tiggema Marret wihhadega.

"Kui sa muud pahha temmast ei tea räkida, kui et ta waene on, siis pea ommad löuad;

ütles Hans. Minna ei tahha sind egga sinno rikkust; need ei olle kummagi middagi wäärt. Egga üks kelm, warras ja röwel woiks sind naeseks sada, kui ta agga rikkas olleks. Muud sinna ei tunne. Panne tähhele, minno filmad sawad sedda weel wist nähhä, et sa teotud ja willets olled, kui sa ennast mitte ei parranda. Nenda kui sa nüüd olled, ei wötta sind legi mu, kui teine nijammasuggune, kui sa isse olled.“

Kes teab kui kauaks nende tülli olleks wi- bind, kui mitte paljo küllalesi ei olleks järrele tulnud.

Marret olli punnane, nago keend wähf; agga mitte häbbi, waid — wihha pärrast.

Sest päwast sadif olli nende söbrus täieste lõpnud, ja Käri koplil fige peäl söimati Hanso ja Minat nenda, et mitte üht puhhast karwa ennam nende Pähhä ei jänud. Juhtus ford, et Siim ka ütles: „Se polle mitte keif öige!“ No siis olli tulli Marreti sabba al. „Sinna, lorrowassikas! söimas Marret, kes sind sia kutsus? Mis sa jooksed minno järrel, nago wassikas lehma järrel? Mötled sinna wahhest et ma sinnule tullen? Tohho töbras, te om- meti filmalugid lahti ja wata, et sa minno tohta liaks rummal ja liaks näljane olled!“

Sest sadif ei läinud Siim mitte ennam koplil fige peäle; Marret olli tedda nago jallaga ärratoukanud.

Pääw pärrast pühhasid juhtus Hans öhta ebhawalgel, kui Mina pleekaiast langast tõi, aia wärrawas temma wasto, ja terretas lahkeste.

„To, ma kannan so kangast, armas Mina, ütles Hans; se on sulle wägga raske.“

„No sedda olleks weel tarwis! ütles Mina. Mis ma siis isse teen?“ Ta südda hakkas peksma, ja palled läksid punnaseks.

„No anna ifka! pallus Hans. Ma tahhan so koormat nüüd ning surmani kanda aidata. Mina, sinna ei tea mitte, kuidas ma sind armastan!“

Mina hing pididi finni jäma. „Oh, ärge hakkage mind mitte pilkama, ütles temma. Minna ollen waese rahwa laps ja ei kõlba mitte Teie kohta!“

„Minakenne! ütles Hans, millal olled mind kuulnud teisi pilkawad, et sa minnust sedda arwad? Ollen ma ial küsinnud, kas sinna rikkas ehk waene olled? Marret on sest jo küllalt rätinnud. Tead sa ka, kes sulle armo-kasse tõi?“ — „Miks ma ei tea, wastas Mina häbbelikkult ja lõi silmad mahha; agga ta südda ja näggo kumas.“

„Minakenne! pallus Hans, ja pakkus temmale kät, ärra wida paljo aega, waid ütles lühedalt, kas sa mind armastad ja mo armsaks abikasaks jada tahhad!“

Mina lehma wärrises; ta andis kät ja watas heldeste naeratades Hanso peäle, mis selle süddant weel ennam põllema aias.

„No Minakenne, kas tahhad?“ küsis Hans.

„Jah!“ ütles Mina tasjakeste, watas mahha ja nuttis; agga mitte kurbdusse, waid rõmo ja

tänno pärrast, et Summal temma süddame sowimist olli lastnud töeks miäna.

Hans ja Mina ollid üks südda ja üks meel; agga Mina ei tahtnud mitte warsi kÄrra wÄlja teha. Enne ei piddand legi teädma, kui öppetaja kantsli peält mahha ütles. Müüd läks Hans wanna Hannusse jure ja pallus ka tedda, et omma tütrekest temmale lubbaks. Wannamehhekesel tulli wessi filma, ja ütles; Summala nimmega!

Kolm näddalid pärrast pühhi olli paljo rahwast firrifus. Marret istus, nago wou- lind ehhitud, esimeses penkis. Kui jutlus mödas olli, ütles öppetaja: „Müüd tahhab üks paar rahwast abbiellusse anda ja nende nimmed on: Peigmees: Kattaseppa meister Hans Töld ja temma pruut: Sulli Hannusse tütar Mina Sulli. Kel nende abbiellu wahhele räkimist on, se tehko sedda nüüd ja olgo pärrast wait.“

Marret ehmatas ennast walgeks, nago raipe lu, sest keif wahtisid forraga temma peäle.

„Hans ei olle mitte pimme olnud! ütlesid wannad innimesed, ja noremad jälle: „Parras, parras! Marretile parras! — Temma ninna kaswis jubba ülle kattukse.“

Kolme näddali pärrast ollid Mina pulmad ja Sutti poisid paugutasid püssi, et mailm kÄrras. Mitto ütlesid: „Kas meie siis pimmedad ollime, et meie mitte ei näinud, kui armas innimenne Mina olli, ennego Hans tedda meie ninna eest ärra wöttis?“

Mina olli nüüd rõmus norik, agga Marret piddi tüdrufuks jäma, ja olli wiha pärrast iggapääw sinnine, nago jöhwikas. Siiski kauaks ei piddand se mitte nenda jäma. Lohho mölder tulli ühhel päwal Märile ja hakkas esmalt ilmast, pärrast wiljast ja wimaks kossimissest jutto aiama. Keik rahwas teädsid, et Lohho mölder rikkas mees piddi olleme; agga temma ainus poeg, Prits, olli kulus jomamees, kaardimängia ja kiskuja. Sellele tahtis mölder Marretit kossida.

„Ohho! mötles Marret, nüüd saan omemeti rikka mehhe! Sn tulleb isse foio. Külminna Pritso tassafeks teen. Nenda mötteldes ütles Marret Hanso ja Mina kiuuste „Tah!“ ning wöttis kossilasse wasto; agga temmal ep olnud middagi rõmo egga head meelt ommast mehhele minnemissest, waid ta teggi sedda kiuuste pärrast.

Summal teab, kuida se tulli, agga pärrast Marreti pulmi läks Prits pääw päwalt hullmaks. Regi ei teadnud ennam üttelda, millal Prits weel tark olli. Wanna äiataat Jaak räkis ka monni sanna ja sai rusfikaga möda Pead. Monne näddala pärrast rääksid rahwas jubba kässi kokko lüies, et Lohho nore möldre naesel sinnised muhud näw peäl peawad olla! No kust ta neid muido sanud, kui omma armsa Pritso armo käest. Nende tulli tulli isseärnanis sest, et möldril ennam wölgo olli, kui juuksid Peas: agga temma kawwal mees olli keik ommad wöllad linnas teinud, ning kulla

rahwas ei teädnud sest middai. Tahtis äia-
 taat rahha keelda, siis läks Marreti muhkude
 hulk suremaks, ja wanna Jaaf piddi üht punga
 täit teise järrele Lohho wäimehhele andma, kes
 jälle keif linna wiis. Sulli ta liinast foio,
 siis köikus jalge peäl ja loi keif purruks, mis
 ette juhtus. Pahha melega läks Näri Jaaf
 peagi mulla alla. No nüüd läks luggu öige
 bulluks. Igga öhta mängis Prits rahha peäle
 kaarta, ja rahha läks öige lobbinal eddasi. Pari
 aasta pärrast surri Pritso issa ka ärra. Prits,
 kes pärrast Sago surma Näril ellas, läks nüüd
 Lohho weski peäle. Näri tallo pakkuti rendi
 peäle, ja mis te arwate, kes tedda rentis?

„Wijt rattassep Hans?“ wastas wadder
 Andres.

No kes muido, — ütles Püsfipappa. Nüüd
 piddi Marret omma filmaga näggema, et se
 „näljatäi“ foggoni temma issa maias ellas.

Weskiga ep olnud neil ka suurt õnne. Mees
 wöttis matti ja naene wöttis matti, se ei olnud
 pärrast mitte ennam weskiliste melepärrast ja
 weski rattad jäid seisma; wet olli küllalt agga
 fegi ei tonud ennam terri. Weski anti teiste
 kätte, ja Prits olli wägga rõmus, et Hans
 tedda omma naesega Sulli sauna wastowöttis,
 mis tühhi seisis; sest wanna Hannus ellas
 ammogi Näril omma laste jures. Meelt par-
 randada ja parremaks sada ei tahtnud Prits
 mitte ennam, Sa ellas wanna medi, ja kui ta
 koppiko sai, siis laskis ta keif läbbi kõrri, funni
 ta wimaks ülle silla käsipude joobnust Peast

alla kukkus ja kaela murdis. — Sureks õnneks olli, et Pritsul ja Marretil mitte lapsi ei olnud; mis neist kül olleks sanud? — Siiski sedda ma pean tunnistama, õnnetus õnnetusse peäle, teggi Marreti süddant wimati ommeti pehmeks. Ta sai teiseks innimeseks. Selle pohjato rikka Nari Tago tütrele ei olnud pärrast Pritso surma pea mitte ennam leiwa sutäit suhho pista; agga uüüd wois ka iggamees nähhä, et Hansul ja Minal mitte ristiust üksi suus ei olnud, waid ka süddames: Mis Marretil ial pudus, sedda Mina temmale andis.

No mis sest waesest Simust pididi sama? Siim olli jubba mitme aasta eest isse soldatiks läinud ning kegi ei teädnud, mis temmast olli sanud. Wois wist ammo jubba furnud olla. Marret olli alles 36 aastat wanna, agga kes tedda esimest forda näggi, pididas tedda wist 60 aastaseks, kelle lapsed ammo innimesed on. — Agga midda wärki olli siis Mina? Küssete teie. Jah, Minat ei pidand kegi seitsme lapse emmaks, ja Hans nimmetas tedda saggedaste weel ommaks armsaks norikuks, ja räkis armokasest. Rahho ja rööm tewad innimest seest ja wäljaspididi noreks! Ja rahho ja rööm ellasid Hanso ja Mina maias, ning nende piiblis ja süddames olli se tunnistus kirjäs: „Minna ja minno maia tahhame Jehowät tenida!“

Sedda wois jubba 12 aastat olla, kui üks ford ühhel öhtul Hanso Minat, nende lapsed,

wannaisa Hannus ja wannaemma Els ühhes kous istusid ja Marret olli Minal päälisfeks willo fedramas.

Seäl tulli korraga üks peälif uksest sisse. Illus priske mees, wäerides, tutsparrid ninna al, weiksed tuttid ölla peäl, kannused sabaste tagga, mis peälif ja peälif.

"Kes se peaks ollema?" mötles Hans; agga ni pea kui Mina tedda näggi, hüdis ta wärsi: "Jessa poioke, pühha ristile! se on jo endine Rago Siim!"

"Üsna tössi! ütles Siim; se ma ollen kül." Selle peäle pakkus ta nüüd igga ühhele kät, kedda ta tundis. Marret olli walgeks kahwatanud nago lummi. Ta kummardas omma poli peäle, löng olli katki läinud ja sisse joosnud.

"No armas Siim, küsis Hans, kuidas kässi käib?"

"Wägga heaste, tänno Summalale, wägga heaste," wastas Siim. Kuidas ja näed, ollen ma peälifkufs sanud ja saan omma palgaga wägga hästi läbbi. Tahtsin tükki aia takka omma endist kassokohhta weel nähhä. Mul on ka jubba armas abbikasa, kellega meie tänno Summalale! üks südda olleme. Oh, kui rõmus ollen minna, et Summal mind 12 aasta eest wäggise uhke ja torreda Marreti küljest lahri kiskus. Ollaks temma mind mitte ärratoukanud, minna olleksin temmaga wist wägga ünnetumat ello ellanud.

— Agga minno Jესand ja Summal, kuidas on siin feif teiseks läinud! Mitte üht innimest ei leia ma enam temma endisest maiaft."

Marret pugges nuttes uksest wälja.

„Kes se wannadlane naesterahwas olli?“

Küüsis Siim, kes Marretit ennam ei tunnud.

„Urta kurwasta tedda mitte ennam, pallus Mina. Se olli waene „Marret“, kes nüüd meie jures päilisse eest willo kedrab. Snnetus on tedda nüüd allandlikuks teinud. Kus Summala wits jubba en farristanud, seal ei pea innimenne ennam wihha piddama. Marret on meelt parrandanud; ja kui tal nüüd endised päwad taggasi tullesid, siis teeks ja rägiks ta wist teisite, kui enne.“

Siim löi käed kokko ja ütles: „Summal, kuidas on sinno teed ni immelised! Ugga, et temma uhked allandab ja allandlikkut üllendab, on iggawest tössi ning on praego jälle meie filmade ees.“

„Meie olleme omma süddame polest keif uhked lomad, ütles Mina; sepärrast pallugem Summalat, et ta meid uhkusse ja kõrkusse eest armolikkult hoiaks ja meid aitaks, et omma öddede ja wendade koormat moistaksime kanda. Endiste wihhameestele head tehha ep olle muud middagi, kui meie kohhus.“

„Wägga tössi, armas Mina — ütles Hans, ja hakkas temma ümber.

Püüsipappa wöttis pibo tassust ja hakkas täis pannema.

„Minna ussun, ütles wadder Andres, sest woiksid monned tüttarlapsed meie aego ka natuke märko wötta,“ ja Püüsipappa ütles: „Minna arwa nisamma!“

Keik verrerahwas jäid waid ja Mall pühkis
 "filmi kuitwaks ning ütles: "Olge tuhhandiks
 terve, armas Püssipappa; sedda ma pean meles
 senni kui ma ellan."

Tum laps.

Nägin nüüd wahhel teile ka ühhe jutto,
 mis mitte Püssipappa habbemest ei olle tilku-
 nud, waid mis Saksamaal on sündinud, mis
 ma isse selle kele sees jubba norest põlwest hea
 melega luggesin ja nüüd teile ka kõnnelen.

I.

Kurw emma.

Palmi proua ellas omma illusa moisa peäl
 üsna aino üksi sures kurwastusses. Õnnetus
 õnnetusse peäle ollid temma peäle tulnud. Kahhe
 aasta eest olli temma abbikasa mulda läinud,
 ja tedda kolme wäetima lapsuga mahhajättnud.
 Waasta pärrast sedda tullid rouged ja wõtsid
 temma kaks poega ärra. Pool aastat peäle
 selle sai ta fannumed, et temma armas ja ainus
 wend, major Kurtus, kes wäe peäl tenis,
 sõbas olli otsa sanud, ja nüüd olli ta keigist
 ilma. Temmal ep olnud ennam kellegist Ma
 peäl römo, kuid üksi ommast weikesest 8^{la} aasta-
 sest tütrest, kedda ta Summala kartusses kaswatas.
 Ühhel päwal, kui Palmiproua õmblusse
 laua äres istus ja weike Tali seal sammas

laua äres ramatut lugges, astus üks woõras mees tuppa. Ta terretas esmalt, wöttis siis taskest ühhe kirja wälja, ja ütles, et õnnis Palmi herra temmale nattuke rahha wõlgojäänud, paljast 2000 taalrit, mis herra ennese kirjutud seäl pabberi peäl seisid, ja pallus rahha nüüd kätte, sest et ennesel ka ütles tarwis ollewad. Proua ei woinud temma jutto koggoni mitte tõeks piddada, peälegi, et woõral enne hultuja kui nisugguse mehhe näggo olli, kel ni paljo rahha on wälja laenata. Siiski proual tulli esmalt hirm peäle, sest keigest perverahwast ei olnud mitte ühte hinge se ferd foddõ. Toatüdruf olli omma haiget emma läinud watama; kutsar ja teised teenrid ollid keik nelli wersta fotto kaugel, logo wõtmas. Proua satis Tali watama, kas opmann pididi foddõ ollema ja käsks tedda kutsuda. Opmann olli just koitunud ja tulli mäele. Ni pea kui temma omma halli Peaga sisse astus, meest ja wõlla-kirja näggi, ütles ta warsi, et mees petja ja kirri walle on. „Sest minna tean tõeste, et õnnis herra mitte poolt tenga wõlga järrele ei jätnud, weel wähhem 2000 taalrit. Sedda pärrimisse kirja on üks rööwli käsfi kirjotanud, agga mitte õnnis Palmi herra.“ Renda räkis opmann. Woõras mees tampis jalgo wasto maad ja näitas ni wihhane oilewad, et ta lõhki tahtis miina. Ta söimas ja firrus õnsa herra ilma peält ärra, ja et ta seält jubba ärra olli, siis wandus ta tedda weel haua pohja. Proua ei tahtnud mitte, et Tali nisuggusid

sañnu pididi kuulma, sepärrast satis ta tedda rohtaeda, mis ülle oue jõe kalda peäl olli. Woõras hakkas nüüd pitka jorro aiama, mil ja kuida herra temma käest olli rahha laenanud ja sedda olli jubba wägga kaua aega. „Kassige wälja! ütles opmann. Teie ollete isse kelm, ehk üks kelm on Teid sia saatnud. Olleks õnnis herra Teile 10 kop. wölgo jänud siis olleksite Teie temma pöddemisse aial jubba kümme korda selle järrele jooksnud, ja mitte ennam kui 2 aastat pärrast temma surma.“ Siiski woõras ei läinud mitte toast wälja ja pärris wölga kätte. Nad taplesid opmanniga ja ei pudund mitte paljo, siis olleksid nad karropididi kokko läinud. Wägga kahjo, et rahwas keif fotto ärra ollid! — Wimaks, wois jubba paar tundi mödas olla, hakkas rahhapärria wihhadega minnekut teggema, ja lubbas proua peäle kohtus kaebata.

Proua meel olli wägga pahha ning ta olli ka pooltid ehmatand, sest õige mehhe näggo ei olnud sel mehhel mitte paljo. Mele jahhutamisses tahtis proua rohtaeda miinna ja wadata, mis weike Tali seäl teeb. Wärrawast sisse astudes näggi proua warsi, et Tali lilled olli kaastnud ja emalt paistis ta weike plekkist kaastmisse kan järso kalda peäl. Emma hüidis: „Tali! Tali!“ agga ükski teinud heält wasto. Selsammal silmapilgul tulli üks karjapois joostes ja tõi Tali kübbara ärra, mis ta paar sadda sammo alt poolt, leppa okste takka jõest olli

leidnud. Punnasest lindist, mis kühbara peäl olli, ütles pois, et ta kühbarat olli tunnud.

Hirm kühsetas proua läbbi, ja ta läks walgeks nago lummi, ja hüdis: „Summal hoidko ja feelgo, egga ta waene laps ommeti jökke ei piddand kuffuma!“

Karja pois ütles: „Summal kinnitago Teid, aus proua; agga minna ussun wist, et waene preili uppund on, sest Teie woite isse nähhä, kuida rohho peäl lohha on, kust ta kalda peält sisse on libbisenud, ja siin on jöggi järst ja süggaw, kus temma jallad mitte pohja ei putund. Oh, Summal, Summal! hakkas pois isse nutma. Weel eile öhto andis hea preili mulle sure kannika wöidleiba!“

Ohmatand proua hüdis: „Jookse mis sa jonad ja kutsu rahwast kokko, ehk woime waest lapsokest peästa!“ Ta isse töttas opmanni jure ja küssendas jubba emalt: „Brummer, Brummer! tulge wälja! Talit ei olle ennam kuskilt leida; ta on wist jökke kuffunud!“ Wanna Brummer kargas toast wälja, satis kutsari, kes just koio tulli, ratsa hobbosega heinalesji ärra kutsma ja nenda olli tunni pärrast liggi sadra innimest kous. Kiil otsiti igga kiwwi allune ärra ja keik jõe forkad sorriti iäbbi, agga Tali jäi siiski kaddunuks ja kegi ei moistnud arwata, kus ta olli jänud; nago tinna tuhka.

Sest päwast ollid Palmi proua päwad weel kurwemad, kui enne, ja tal ev olnud nüüd muud iggatsemist, kui et Summal tedda ka warsi seitsinnatsest häddaorrust ennese jure

taewa wõttaks, kuhho keif temma armsad ette ollid läinud. Selle peäle mõtles ta böd ja päwad.

II.

Major Nurtus.

Palmi proua wend, Major Nurtus, kedda temma ning mitto temmaga furnuks piddasid, ep olnud agga mitte furnud. Ta olli kül Prantsusse söas furd raskeste hawatud sanud, hobbose seljast mahha kukkunud ja temma selt, fimeeste nähhes seäna jänud; agga ta ei olnud siiski mitte surmahoopi sanud, ja sai sepärrast Prantsusse meestest wangi wõetud, ühhe kauge lossi peäle widud ja torni pandud, kust temma ommadele mitte ei woinud sannumaid sata. Ka temma isse ei sanud ommadejt middagi teäduft.

Nenda läksid mitto aastat möda, enne kui major Nurtus rahho aego ühhe Prantsusse wangi wasto wälja wahhetud sai. Koio reisi des tahtis ta furd üht tutwat, kes mitte kauge tee fërwas ei elland, watama miäna, ja jättis omma rüggementi postmaante äre öfoteri. Siin omma söbra jures sai ta need kurdwad sannumid, et temma ömees, Palmi herra furnud olli; kuidä agga temma lesse öe ja kolme lapse käsfi käis, sest ei teadnud söbber temmale middagi ütelda.

Shto pöris major Nurtus omma rüggementi jure jälle taggasi; agga läbbi pakso metsa juhhatud kohheteed ratsa söites effis major omma

teenriga ärra. Nemmad sõitsid ja sõitsid; agga pimme tulli jubba kätte ja mets läks ifka paksemaks. Gest otsa olli nattuke fuwalget, agga noor fu läks peagi loja ja tuul hakkas kangemaks minnema, mets kohhama ja wihma sadama. S läks nenda pimmedaks, et taewa jumme häddašte sure männa okste wahhelt weel nähha olli. Major ütles: „Meie hobbose on jubba üsna tüddind; meie peame wist tänna öse metsas maggama, ehk ta kül mitte wägga mo mele pärrast ei olle.“

„Tulle Jummal appi,“ ütles Jäska, majori kutsar, kes teise hobbose selgas istus, „egga se essimenne ford ei olle.“ Minna teen ühhe pakso okstega tuse alla tulle üllesse, ja ehk meil kül middagi süa egga jua ei olle, siis woime endid ommeti sojendada.“ Ta astus hobbose seljast mahha, siidus hobbose pu külge, ja hakkas tuld üllesse teggema. Agga puud ja rohhi ollid märjad, tuul kange, sure topsi täie raiskas Jäska weewlitikka ärra ja ei sanud ommeti tuld üllesse. Wimaks kuulsid nemmad äkkiste koera aukumist. „No Jummal tänna tud, ütles Jäska, meie ei ollegi ni süggawas metsas; siin on wist monni külla ehk perre öige lähhedal.“ „Sedda minna ka arwan, wastas major; astume parrem jälle hobbose selga ja hakkame koera heäle peäle seina pole sõitma.“

Kui nad jubba tüf maad ollid eddasi sõitnud, näggid nad forraga tuld kaugele läbbi pude wilkuwad, mis kül mitto ford pude warjo

ärrafaddus agga ikka jälle ueste wilkus. Wi-
maks said ühhe üksiko maia juve wälja, kel kõrge
kirowi müür ümber olli. Maia isse olli ka
kirowist ja feige wäljas pooltse affendel raud
ristid ees. Kõrges, teise korra peäl põlles tulli
isseärranis afna peäl, mis nemmad kangelst
ollid näinud. Eksind teemehhed astusid wär-
rawa ees hooste seljast mahha. Jäska kop-
potas korda faks mehhe wisi wärrawa pihta,
agga mitte üks hiit ei ligutand egga teinud
heält. Ta koppotas ueste ja weel waljuminne,
funni wimaks latre tulli läbbi wärrawa hakkas
willkura ja üks heäl howist küssis: „Kes te
ollate?“

„Eksind teekäiad, kes omaia palluwad!“
wastas Jäska wäljaspoolt.

„Immet, immet,“ pommises heäl wasto;
teie tullete agga wägga hilja.“

„Kulla innimesjed,“ ütles Jäska pool
pahha melega, teie kulete jo, et meie eksind
olleme, muido ei olleks meie ial sia tulnud,
ei warra egga hilja.“

„Paljo teid siis on?“ küssis jälle heäl
howist.

„Meid on nelli waimo: faks meest ja faks
runa, wastas Jäska.“

„So, woi nenda; pommises heäl wasto.
Teid on siis nelli tükki ülleültse?“

„Nelli jah, nurrises Jäska; kas peäseme
siis ükskord sisse?“

„Warsi, warsi,“ wastas heäl, ja selle peäle
läks üks weike luul, mis wärrawa sisse olli

tehtud, lahti ning üks wanna naese-konts pis-
tis omma konksus ninna läbbi lugi wälja, ja
watas, kas teik nenda olli, kuidas Jäska ütles.

„Oh sa wanna lest! ümmises Jäska. Kui
se tössi on, et wanna pagganal ka üks emma
peab ollema, siis on ta sesamma;“ ja major
ütles: „Eöeste, kui ma mitte naeste rahwa
tanno temma Peas ei nääks, siis ma woiks
kihla weddada, et üks wanna husari soldat
meitega rägib.“ Ta astus liggemale ja ütles:
„No olge nenda hea, laske meid sisse! meie
olleme jubba läbbi märjad.“

„No üht nisuggust priskeet noort herrat —
ütles wannamoor, ei woi jo mitte wihma kätte
jätta. Tulge sisse!“ Nende sannadega teggi
ta wärrawad lahti ja laskis woörad howi.
Major läks ees sisse, Jäska hoostega takka
järrele. „Seäl on tall,“ näitas wannamoor
käega, ja tallilatter on ukse kõrwas naela otsas.
Toge se latter sia, ma anna teile ommast lat-
rest tuld. Hooste heino ja rumi leiate teie kül-
lalt; agga kaerdest olleme se ford öige waesed.“

Jäska wiis hobbofed talli. „Paggan mois-
tab, mis se on, agga minno südda hakkab
wasto tahtmist wärrisema. Kui mul koera kärs
olleks, siis ma tunneksin siin maias wist mõrt-
sofa haiso.“ Nenda räkis Jäska üksi tallis ja
wöttis hobbofed saddulast lahti.

Wannamoor panni howiwärrawad sure ho-
lega jälle lukko ja wöttis wötmed eest ärra.

„No aus herra, ütles temma, mis me
nüüd ennam siin wihma kä teme? Lähme soja

tuppa.“ — „Sige hea melega,“ vastas major. „Agga nüüd hea innimenne, murretsge mulle õige warfi soja toito, minno kõht on tühhi, nago foeral! Ma tahhan Teile maksa, mis agga tahhate.“ — „Warfi, warfi, ütles wanna kullifüüs; agga sest on kahjo, et perremees mitte koddõ ei olle! Ollen kül temma emma, siiski parrem olleks Teil ikka, kui ta isse koio tulleks; agga ma tahhan siiski ni rutto tehha, kui ma woin. Kuida Teile isse näete, ollen ma nat- tufe lombakas; forraga keta, lauda katta ja road peäle kanda — on lombaka innimessele liig. Ma tahhan sepärrast omma peiaütre üllesse aiada, et temma Teile laua jures ab- biks on. Se waene laps on kül tum ja ei woi sanna räkida; agga ta kuleb keit, mis tale rägitalse, ja moistab lapse kofta ka üht ja teist tehha. Wahhest tunni pärrast tulleb mo poeg isse koio — siis on Teil kümme kord parrem luggu.“

III.

Tumma last tuakse wälja.

Major wöttis omma märjad rided seljast ärra, ja istus ahjo äre ennast sojendama. Nat- tukesse aia pärrast tulli wannamoor lapssega sisse ja ütles: No Lilla, te herrale ka üks illus niks ja anna kääle musso! Laps teggi keit nenda. „So, nüüd katta lauda,“ ütles temma, ja ruttas kõli. Lillal olli must kamson ja pun-

nastriipso alluskuub selgas; krae ja särgi käisid ollid lumme walged. Ta isse näitas wägga kahwatand ja kurw ollewad. Lapse kurwa näo peäle wadates tulli majoril õige halle meel. „Summal römustago sind, waene laps, ütles major. Mul on wägga halle meel, et sa tum pead ollema, muido woiksin ma sinnoga ka jutto aiada.“ Laps watas halleda näoga woõra otsa, panni näppo ju peäle, kattis lina ärra ning läks toast wälja.

Nattukesse aia pärrast tulli Lilla suppiwaag, naga taggasi, ja major istus lauda. Laudlinna, salwrättik, noad kahwled, lusfikad ja muud asjad ollid wägga puhtad ja penikesed. „Tänno Surmale, et ma nisuggust õmaia ollen leidnud; nüüd ma tahhan ka waewa peäle omma kõhho hästi täis süa.“ Lilla watas kurwa näo ja silma weega temma peäle ja läks jälle wälja.

„Se on imme luggu,“ mõtles major, et se waene tum laps nenda kurw on! Siiski on wist se halledusse pärrast, et ta keif kuleb ja middagi ei woi räkida. Nisuggune õnnetus olleks igga innimessele raske, weel wähhem ühhe tüt- tarlapsese. Siiski ma ussun, et tal weel wenni mu kurbdus on. Mul on wägga halle meel, et ta mitte ei woi ütelda, mis tal wigga on.“

Tükki aia pärrast tõi Lilla pradi sisse ja wistis sallaja üht weikest seddelit majori taldreko peäle. Ta näitas käega, kõgi afna pole, siis seddeli peäle ja läks uksest wälja. Major mõis- tis, et ta seddelit sallaja pididi luggema, ja kui ta ennast ümber pöris, näggi ta warsti, et wan-

namoor kõigi afna peält keif näggi, mis ta toas teggi. Ta ei wõtnud seddelit sepärrast mitte laua peält üllesse, waid kummardas ennast sües laua pole ja leidis seddeli peält need saamad:

„Teie ollete rööwli-auko sattunud.
 „Tänna õse tahhetakse Teid ärratappa.
 „Wadake hästi ette. Jummal olgo armol
 „linne Teile — ja mulle!“

Major ehmatas wägga ärra ning söma isso olli filmapilk kaddund. Ta mõtles mis ta pididi teggema, pöggenema ehk wasto hakkama. Siiski ei teadnud ta weel, kas ta pididi jedita keif töeks arwama, woi mitte.

Warsi tulli Jäska herra reisikottiga tuppa, kus monned asjad sees ollid mis herral õse tarwis läffid. Et wannamoor nende juttust mitte ei pidand arwo sama, räkis major omma teenriga Ungari kele, mis Jäska kaunis heästi mõistis. Ta andis tale teada, mis Lilla temmale olli kirjotanud, ja küsis, mis Jäska sest pididi arwama? Jäska ehmatas agga nenda ärra, et ta mitte sanna suust wälja ei sanud.

„Minne ikka, ütles major, egga sa wanna uaene ei olle, et sa nenda ärraküpsed! Olgo asfi ni hirmus, kui ta on, siiski peame meie sest naerose suga räkima, muido saab wannamoor arwo, et meie teame.“

Jäska hakkas warsi naerma, nago olleks herra temmale üht nalja jutto räkitud. — „Tonüüd, ütles herra, minno kaks püstoli saddulataksust süsse, mis tänna õse wägga tarwis woiwad olla. Mo moõk ei olle ka ilma asjata liggi

wõetud. Wata sinna nüüd senni Tava oues jär-
 rele, kas kohhegil middagi näed, kust ja woid
 arwata, et meie ka tõeste pärris rööwli auhus
 olleme, ja kas meie wahhest mitte ruttulisse
 pöggemisse läbbi keige hõlpsamalt ei peäse?
 Minna teen senni wannamoriga jutto, et ta
 mitte sind üllesse ei passi. Mi pea kui ta kõtis
 walmis on, tahhan ma tedda tuppä kutsuda
 ja temma aega wita.“

Jäska läks. Nüüd teggi major nenda, kuida
 ta olli lubbanud ja tüf aega läks möda, en-
 nego Jäska tuppä tulli ja kaunis kahwatand
 näoga kahherauaga püstolid laua peäle panni.
 „Minna ollen — ütles temma — hirmsaid asjo
 siit maiast leidnud! Talli kõrwas, wanna lag-
 gund kutsari toas, leidsin ma sängi alt ühhe
 lugi pörmando seest; ma tõstsin sängi eest ärra,
 teggin lugi lahti ja lätsin jisse. Agga minno
 helde Summal, mis ma siit leidsin! Keif suggu
 pinikesi kallewist ja sammetist ridid, mis ennam
 ehk wähhem keif werrised ollid. Üks walge sidi
 west, mis sure saksa pärralt näitas ollewad,
 olli just süddame kohhast läbbi pistetud ja wer-
 rine. Kas need furno kehhad ka seäl keldris
 maetud on ehk ei olle, sedda minno südda ei
 kannud ennam järrele urida. Minno kehha wär-
 rises! Meie olleme tõeste rööwli auhus. Ärra-
 pöggemisse peäle ei woi meie mitte ennam
 mõttelda; howi wärrawad on kolme sure tab-
 baga finni, ja wõtmeid on wanna mustaemma
 wist nenda ärrapeitnud, et neid kegi ei pea leidma.
 Ehk kui meie ka monnest kohhast kartsaga ülle

müri saaks — ommeti ei tahhassin minna oma hobbosid sia jätta. Peäle sedda ei ussu minna, et monned mõrtsukad praego siin koh-
hegil warjul on; sedda märki ma polle mitte leidnud.“

„Ja kui neid ka üks tossin praego sisse astuks, minna neid ei kardada!“ ütles major. Agga minnul ei olle innimesse werrewallamisest mitte head meelt, sepärrast on minno nou: meie sunnime wannamori wõtmeid wäljaandma ehk howiwärrawaid lahtiteggema, ja siis lähme nisamma jälle wälja, kuidas meie sisse tullime. Selle nouga olli Jäska ka wägga rahhul ning nad tahtsid nenda teha.

IV.

Perremees ja perrenaene.

„Kuulge, perrenaene! hüdis herra, tulge nattuke tuppa!“ — Wannamoor tulli lonkades sisse ja küsis: „Mis ausal herral waia pididi ollema?“ — „Minna tahtsin — — —“; agga just selsammal filmapilgul lödi kolm pauko howi wärrawa pihta. „Ohho, ütles wannamoor, perremees tulleb! Ma pean warsi tedda sisse lastma, ja tullen filmapilk jälle taggasi.“ Major wõt-
tis küünla, ja näiats toa uksest järrele, nago tal olleks murre olnud, et lombakas pimmedas mahhahommistab. Lemma nou olli agga, se läbbi teada sada, kas perremees ukse tulli, woi weel monned mõrtsukad liggi pididi toma? Se

Ford olli ta üsna üksi päine. Major läks tem-
maga tuppja taggasi, ja istus laua äre, kus
kahherauaga laetud püstolid peäl seisid. Ta hak-
kas perremehhega ni röömsaste juttoaiama liin-
nast ja maadest, söast ja rahhust, nago ei teaks
temma hing middagi sest, kus maias ta õfeks olli.

Jäska olli nüüd hobboseed ärratallitand,
tulli tuppja ja istus teise laua äre, mis temma
jauks afna al olli. Major ütles jälle Ungari
kele: „Nüüd, Jäska, olle ussin söma, te ennast
unnifeks ja küssi, kuhho sa maggama pead
minnema, ja wotta minno reisikot ka seäna
liggi; agga ni kui sa maggamisse kambri
olled, ärra panne sa filma kinni! Mi kui sa
näed, et minna mitte enniam toas ei olle,
wotta sa omma faks püstoli ja möök ka liggi
ja tulle sallaja minno kambri. Siis saab nähkä,
mis saab.“

Jäska söi ja aigotas, nago õwaht kufke
laulo aego. „Teie ollete ni unnine, ütles per-
remees Jäska wasto, et louad tahtwad löhki-
kärriseda. Jummal hoidko mind Teie louge
wahhele juhtumast.“ — „Sedda ma sowiks
wägga — naeris Jäska. Siiski ma näeks,
et ma jubba sängis olleffin. Wobras kohtas
ei sanud minnewa õse paljo maggada, ja tänna
keif se päwa hobbose seljas, nago Türklane.
Kui ma tänna sängi saan, siis ma maggan,
nago määr emmas pessas; minuo pärrast tulgo
wiimne pääw tänna õse, minna wist ei kule.
— Agga olgo nenda hea ja laske mind hom-
miko üllesse aiada, muido ma maggan homme

öhtani. Agga laske hästi lärmata, minnul on raske unni." — Perremees nähti selle ülle wägga rõmus ollewad, et tener enne herrat maggama läks, ja näitas temmale ülle howi latrega tuld, perrekambri, kus agga se furd innimesse hinge sees ei olnud.

Seält taggasi tulles, aias perremees majoriga endist jutto jälle eddasi. Neg aialt wiskas ta ka filmad püstolide peäle, mis laua peäl seisid, ning major näggi kül, et need riistad mitte temma mele pärrast ei olnud; agga ta ei teinud sest middagi teadwaks, waid küsis: "No perremees, kas need söamehhe mängoriistad ka Teie melepärrast on?"

Perremees ei olnud ka mitte rummal, waid wastas. "Mis minnosuggune, aus herra, tulleriistatega teeb? Kui minna püssi üks furd lahti teeks, siis ma kuffuksin wist isse kolmfurd mahha. Misugguste riistade jures hakkab mo südda ifka wärrisema. Kui ma poisike ollin, ütles emma mitto ferdä: "Sinna lurjus surred wist püssi surma, et sa nenda püssi kardad!" — Major mötles tännase öse peäle ja mis feik wois weel juhtuda ning wastas: "Summala teed on immelikkud, woib kül ka olla."

Kartlik perremees öhkas. Igga mees mõistab: temma teggi sedda feik filmakirjaks, et major pididi julgeks jäma. — "Teie olleks woinud ommad tullenoud ka saddulataško jätta, ütles temma. Siin polle teil neid mitte tarwis. Teie ollete siin ühhes maias, kuhho fegi

Teie peäle ei peäse; se on ni tössi, kui minna auwäärt innimenne ollen!"

"Sedda ma ussun kül," wastas major. Misamma auwäärt innimenne, kui Teie ollete, woib ka Teie maia olla; — agga minna ollen sōamees, se on nenda minno mood: kus ma isse ollen, seäl olgo ka minno sōariistad. Mōllemad püstolid on, kuidä Teie isse näete, kahhe rauaga ja kummagi raua sees on kaks weikest kuli; nad on nenda härja silmaterra suurdused ja minno arwates on ühhest terrast mehhe peäle küllalt."

Perremees ei olnud mitte rummal, ta õhkas jälle ja ütles: No siis ma pannen nemmad õige parrem kappi, et mo südda rahhule jääb; wimaks tulleb muido foggematta õnnetus, ja kes siis wastab?" —

Major ei olnud ka mitte rummal ja wastas: "Volle tarwis ennast selle pärrast waewata. Minno püstolid ei lähhä ial enne lahti, kui minna neid käsfin. Ma wōttan neid omma maggamisše kambri liggi. Se on nenda minno mood: minnul ei tulle muido mitte unni peäle, kui mul kaks laetud püstoli Pea al ei olle."

Perremees õhkas jälle ja jäi isse enneses mõttesse. — Äkkiste ütles temma: "Agga mis paggana luggu! minna ollen ka nago pool pimme, et ma ei näe: Teil on jo weepuddel laua peäl? Kas meil siis jodawat wina ei olle? Minno emma on ka üks wanna kannapea, et ta sedda ärraunnustab! Agga selle eest tahhan

ma nüüd ka leige parremat tua.“ Ta tõttas uksest välja.

„Mis ta kurja waimo Peas nüüd peaks ollema?“ — mötles major. „Tahhab ta mind joobnuks tehha, ehk mulle foggoni kihwti sisse anda?“

Sure tuhhina ja kistsaga largas perremees jälle warsti uksest sisse, ja kistsendas: „Aus armolik herra! Minnul ei olle keddagi muud innimest maias ja Lilla maggab jubba, tulge mulle Summala pärrast nattuke appi! Minno wanna lombakas emma läks keldrist wina toma ja kuffus treppi peält sisse. Kes teab, ellab ta alles, woi on ta jurnud; keldril on kiwvi pörmand. Olge nenda hea, aidake mulle tedda wälja tua!“

„Wägga hea melega, wastas major; wõtke tulli laua peält, ja lähme.“

Kad tullid lahtise keldri lugi jure, ja perremees kistsendas jälle: „Waatke, seal ta on! Ei liguta ennam keddagi; ta on wist surma sanud!“

Major olli kahhe wahhel: Se wois jo ka olla, et wanna konks kuffund olli; agga wois ka olla, et perremees tedda sedda wisi tahtis keldri petta.

Wimaks ütles temma: „No minge ees, perremees, Teie tunnete teed; minna tullen järvele; muido murran minna omma kaela ka siin ärra.“

Perremees läks ees; agga möda treppi mahha minnes näggi major, et perremehhel pitk nugga

tasjust wälja paistis, mis ta enne mitte ei olnud tähhele pannud. Silmapilk olli majoril nou petud: Ta andis perremehhele saapaga takka kullasse, nenda, et ta nago tuhhatot alla wannamori peäle kuffus. Wannamoor fargas wilks maast üllesse, hakkas perremehhe karwo kinni, ja wandus: Sinna sea näggo olleksid mul pea feik küljekondid katki tallanud!"

„Tomas, hul, lasse lahti! karjus perremees; egga ma isse ei kullunud, mind lükkati!"

Kas wannamori nimme siis Tomas oli? küsib luggeja. Tomas jah! wastan minna. Temmal ollid nisamma püksid jalgas, kui minnul ja küllawadderil; agga ta olli ennesele karwalusse pärrast naeste rided selga pannud — Major agga panni keldri lugi kinni ja peksis riwi kowwaste tahha. Seiske nüüd hired lõksus.

V.

Tum laps rägib.

Ni pea kui se temp tehtud olli, astus major ülle koia ukse wälja, ja hüdis: „Jäska! Jäska! Tulle rutto!" Jäska silmad ei olnud mitte kinni sanud, sepärrast tulli ta warsi wälja, teine püstol teises käes, ja paljas mõõk põigite hammaste wahhel. „Polle neid söa riisto se ford ennam tarwis," ütles major naerdes; „hired läksid isse lõkso, minna pannin lõkso

ukse kinni ja perremees ja perrenaene, kel ka püksid jalges, on nüüd keldris wangis."

"Hõitsa poisi!" hüdis Jäska; siis olleme tänno Summalale, järje peäl. Agga nüüd peame ka mehhed ollema, ennast ümber watama, kuidas meie wäljaspooltse waenlaste peäle tullemisse wasto woime panna? Keige esmalt peame howi wärrawa wõtmed ülesotsima ja omma kää järrele pannema."

Sure otsimisse järrele leidis Jäska howi wõtmed wimaks kõgist ühhe wanna toñni alt. Rõmus Jäska panni nalja pärrast wõtmed taldreko peäle ja wiis neid, nago woidetud liina wõtmed, omma herra kätte, ja panni temma ette laua peäle.

Nüüd hakkasid nemmad tubba toalt ja kamber kambriilt maia läbbi otsima. Esmalt watasid nemmad allumisse korra läbbi, pärrast läksid teise korra peäle, et nähhä saaksid, kas seal monnest kambrist mitte innimesi ei piddand leidma. Parrajalt kui nad ühte kambri tahtsid minna, kuulsid nemmad läbbi ukse halledat palwe heält. "Armas Issand Summal," palus üks lapsheäl, "hallasta selle woõra teekäia ja temma teenri peäle! Peästa neid furja innimeste käest, kes nende ello peäle käiwad, ja näita ka minno waese lapshele, kuidas minna siit furjast maiast pean wälja peäsuma! Sinno pühha ingel olgo nende ja minno kaitseja ja abbimees sesinnatses rõõwli aukus!"

"Kes se ommeti peaks ollema? mõtles major, ja teggi ukse lahti. "Eilla olled sinna

se palluja?" küsis temma. "Sinna piddid jo tum ollema?"

"Minna ei olle mitte tum, aus herra, wastas laps; agga minna ei tohhi mitte rāfida. Kurjad innimesed siin maias, (neid olli sel forral paljo fous) ollid üht woörast herrat ärratapnud, ja lubbasid minnoga seddasamma tehha, kui minna kellegi woöra innimesse kuuldes üks ainus sannakenne piddin rāfima; se pärrast pean nüüd tum ollema."

"Olle rõmus, mo armas laps," ütles major. Perremees ja perrenaene on isse wangis ja ei woi sinnule middagi ennam pahha tehha."

"Egga Zeie neid ommeti ärra ei olle hukkanud? küsis laps hirmoga; se olleks hirmus!"

"Minna ollen neid keldrisse wangi pannud, kust nemmad muido mitte wälja ei peäse, kui ma isse neid lasssen, wastas major. Agga rägi mulle ommeti, armas laps, kuidas sinna sia rööwli aufo olled juhtunud?"

"Aus herra, ütles laps, Zeie ollete need kaks kül önnega finni pannud, agga sepärrast ei olle Zeie isse weel mitte hingega siit peäsnu. Siin ümberkaudo metsas on feige wāhhemast weel paar kümme rööwliid warritsemas. Sel sammal ööl peawad weel kümme ehk kaksteiskümme meest sisse tullema. Ni paljo innimeste jauks on roga walmistud. Kui ial wöite, siis piddage murret, et need hirmsad mehhed mitte sisse ei peäse."

"Ärra karda, laps, ütles major. Keif afnad on findlad, howi wārraw on finni, mürid

förgeb ja meil ennestel ka kummagil kaks kät ja sõariistad: ni hõlpsaste ei woi se kül mitte sündida.“

„Ühhes põningo kambriis,“ ütles jälle laps, põllewad ennamiste igga õse tulle, mis läbbi mõrtsukad pimmedal ööl sia moistwad tulla; need põllewad wist praego jälle seäl. Igga kord, kui nad tullewad, foppotawad nemmad kolm kord wasto wärrawat ja siis lassseb perremees ehk perrenaene neid siisse. Peaks nad tänna õse mitte tullema!“

„Lass nad tulla!“ ütles major. „Kui mitte tosin korraga ei tulle, siis lasseme meie neid siisse. Pole tosinaga same hõlpsaste walmis. Minne wata, Jäska, kas tulli põningo kambriis põlleb, ja kui mitte, siis panne põllema, et meie sõbrad tulla näewad.“

Jäska läks; tulli agga warsti jälle taggasi ja naeris: „Meie ausad perrewannemad on moistlikkud innimesed. Just enne sedda, kui nad isfeks keldrisse läksid, on nad weel uut künalt põllema pannud; se woib lahhedaste hommikuni põllea. Dnneks paistab põningo kambri tulli ka just wärrawa ette ning seält woib wägga hästi nähhä, kes wärrawa tagga on. Ka meie woime seält nähhä, kui need õkullid wärrawas on.“

„Wägga hea,“ wastas major; „agga nüüd lähme mahha, ja watame, mis feige enne tarwis tehha on.“ Major wöttis omma sure kue selfast ärra, et rööwliid temma wäemundert woisid nähhä. Peäle sedda käskis ta Jäskat kõisi

otsida, misga nad ommad pütud linnud woi-
sid finnisidduda.“

Ükkiste kopputati kolm kord wärrawa pihta.
Jäska jooksis warsti üllesse, tulli agga nisamma
rutto jälle mahha ja ütles: „Kaks ainust!“
— „No sedda parrem, wastas major. Minne
sinna, te wärraw lahti ja jae isse wärrawa
tahha warjule. Esimest, kes sisse tulleb, wõt-
tan minna wasto; sinna karga teise kaela.“

„Wat' so, so,!“ naeris Jäska. Meie wõt-
tame neid söbra suandmissega wasto. Waatko
nemmad agga ette, et meie mitte sure armas-
tussega monnel filmi Peast wälja ei pista.
Mo südda hüppab römo pärrast ja ei jowa
mitte ärra odata, millal ma omma söbra ümber
saan hakkata.“

Nenda teggi Jäska nalja ja läks isse wär-
rawat lahti teggema. Ni pea kui rööwliid möl-
lemad sees ollid, kargas major esimesse rindo
finni panni püstoli otsa wasto rindo ja kät-
ritas: „Sinna förrileikaja, ni pea kui sa kät
ehk jalga ligutad, lassen ma sind, nago foera
mahha!“ Rööwel ehmatas ni ärra, et ta ma-
jori ette põlwile mahha langes ja armo pallus.
Senni kaua siples teine rööwel jubba Jäska al-
maas, ja Jäska olli terretamisefeks tale paar
korda nenda möda Pead annud, et mehheke
äggas agga. Mollemad said nüüd käsist ja
jallust finnisseetud. „Kui teie endid weel ligu-
tade, ehk heält tete, lassen ma teid filmapill
mahha!“ ütles major.

Mehhed seisid waggusi nago hired.

Kattukesse aia pärrast lödi jälle kolm matsõ wärrawa pihta. Jälle olli kaks lindo wärrawa tagga ja woeti just selsammal kombel wasto. — Ehk kül major ja Jäska hommikuni ootsid, ei tulnud kegi ennam. „Minna ei moista mitte; miks nemmad ennam ei tulle, ütles Jäska; agga kül nad omma löa leidwad! Tänna õse ei sanud meie mitte ennam, kui kolm rebbast kätte. No tänno sellege eest!“

VI.

Onno ja õe tüttar.

Senni kava olli walge wälja tulnud ja päike hakkas teusma. Jäska nou olli nüüd minnema hakkata, agga major wastas: „Meie ei olle weel mitte peäsnud. Sa isse olled kuulnud, et paar kümmed rööwliid siin metsas warjul peawad ollema. Enne kui meie meel mötleb, woib püssikuul metsast tulla, ja meid hobbose seljast mahawötta, et mitte koer järrele ei haugo. Siin on weel suurt noupidamist, ennego meie miina woime.“

„Sah, kärwa luggu! wastas Jäska; sedda mul ei tulnud ennam mele. Se on tõssi: nemmad furja teggiad woiwad meid nenda ärratappa, et meie pärrast mitte ei tea, kelle süüks peame aiama — — — Agga mis müddin se on? — Kes seäl metsas hobboštega soidab? — Minna kulen müddinat ja jutto kiska. Wist tullewad nemmad nüüd ratsa ja jalla omma

Kaddund seltsimehhi otsima, ja perremeest ja isfast perrenaest watama. Ni pea kui nad warsi wärrawa tagga ollid, jooksis Jäska üllesse põningo kambri kusti ta wois nähhä, kes ja kui paljo? Sure kollinaga tulli ta jälle mahha ja hüdis emalt: "Summal olgo tännatud, meie omma rügementi sõamehhed! seäl woib neid tükki wiiskümmend olla."

Wärraw sai nüüd warsi lahti tehtud, ja sõamehhed sõitsid sisse, ning terretasid majori herrat ja Jäskat.

"Meie ollime Teie pärrast wägga mures, aus majori herra! — ütles pealik. Teie tullete muido ifka sel tunnil millal lubbate, agga eile õhto olleme meie ootnud ja ootnud, ja Teie ei tulnud mitte. "Se ei olle mitte ennam õige assti, mõtlesime meie; sütasime latred põlema ja astusime hooste selga, et Teid metsast üllesse otsida; sest meie ei wöinnd muud mõtelda, kui et Teie ärraeksinud ollete, ehk et rööwolid Teie peäle tulnud. Risti ja põigiti olleme meie sedda metsa läbbi käinud, agga ei innimesse õhka kuskil pool. Wimaks hommiko koido aego leidsime meie kahhe hobbose jäljed ja nende järrele olleme meie senni kui fia tulnud."

"Ma tännan teid, armsad sõamehhed, feige teie waewa eest, mis minno pärrast ollete näinud; nüüd olleme, tänno Summalale, jälle kous." — "Õhho! ütles Jäska, nüüd ma tean, mis tänna õse mitte ennam rebbasid lõkso ei

läinud, kui nelli ainust: Teie olete meie lin-
nud ärra hirmutanud."

Nüüd räkis major lühhidelt, kuidas nende
käsfi käinud, ja mis nad teinud ja käskis wi-
maks: „Toge perremeesst perrenaest keldrist ka
välja teiste jure. Peäle sedda otsige keif kam-
brid läbbi, murdke keif ukсед lahti, wõtke, mis
teie leiate, sest se on keif risutud warrandus,
ja toge wälja. Pärrast sedda söge ja joge mis
ette juhtub ja olge rõõmsjad. Summal on meid
aitnud."

Et sõamehhed sedda käsko naeroga täitsid,
moistab igga mees.

Major isse läks nüüd jälle teise korra peäle,
weikest Lillat watama, mis läbbi ta omma ello
olli peästnud, ja ütles: „No minno armas
laps, nüüd on meie töö täieste tehtud ning minna
tullin sulle ütleva, et sinnul egga meil enam
middagi karta ei olle."

„Taewane Jõssa, olke tännatud ja kidetud!"
panni laps käed kokko ja watas taewa pole.

Agga major küsis: „Ütle ommeti, kuidas
sinna sia maiasse olled sanud? sest se ei woi
mitte olla, et sinna perremehhe tüttar olled.
Misugguse pörgo tunglal peaksid teist modi
lapsed ollema. Rägi mulle ommeti, armas
Lilla!"

„Minno nimme ei olle mitte Lilla, ütles
laps; minno nimme on Tali. Mind on kurjad
innimeshed meie rohtaiast ärra warrastanud ja
sia tonud. Minno issa on kahhe aasta eest ärra-
surnud ja temma nimme olli „Palmi herra."

"Summal Issa, Poioke ja pühha ristife! löi major käsfi kokko, siis olled sinna jo minno öetüttar ja minna ollen sinno onno! Tulle sia, mo kallis Tali! et ma sulle suud woin anda. Kui minna wäe peäle läksin, jäid sinna alles kättsise maggama ja — nüüd on Summal mind sinno läbbi hirmsast surmast peästnud! Kui immelikkud on, Summal, sinno teed!" — Rõmus onno jäi ristis kättega tüf aega taewa pole waatma. Tali panni ka käed kokko ja nuttis — rõmo pärrast. Sedda olli Summal teinud.

"Oh Summal olgo kidetud ja tännatud, et ma sind ollen leidnud!" ütles major üksford teise peäle. Kuida wõttab sinno waene emma ennast rõmustada, kui ma sind jälle taggasi wiin!" Mõllemad wallasid rõmo filmawet Issanda immelikko abbi pärrast.

Onno küsis nüüd: "Kuida se siis tulli, armas Tali, et sinna ommast rohtaiast woisid ärrawarrastud sada?"

"Oh, se tulli nenda," wastas laps: "Üks hirmus woõras mees tulli meie tuppa, näitas minno emmale üht kirja, wandus ja söimas hirmsaste. Emma käskis mind fenniks aeda miina. Teine nisammasuggune hirmus mees olli aedas, wöttis mind finni, toppis mulle ühhe rättiko suhho, et appi hüda ei sanud, ja weddas mind metsa, kus üks wanter walmis otas. Mõllemad tõid mind pärrast sia. Wuud ei tea minna ennam middagi räfida."

Nüüd wiis major omma öetütte mahha ja näitas temmale, kuida teif 6 rööwolid kinniseu-

tud howi peäl maas seisid ja sõamehhed palja moõgaga jures.

Laps ehmatas esmalt ärra, nago kass tantsofarrude eest; pärrast ütles temma: „Waatke, onno, se musta kähhära juukstega näitas emmale sedda pabberit, ja se teine seäl, punnase habbemega, se on mind aedas finni wõtnud. — Onno, lähme ärra! Pärrast nad tulleswad jälle minno kallale!“

„Ärra karda, Tali, wastas major. „Need hundid ei pea keddagit talleennam hammustama.“

Nüüd wõttis major weel omma õetütrega pruukosti ja siis hakkasid keif minnema. Tali istus onno sülle, hobbose selga, wangidel seuti käd selga peäle, ja kuus husarid wõtsid, igga üks ühhe rööwli, siddusid neile teise kõie otsa ümber kehha ja teise saddula rõnga külge, ja nenda piddid mehhekesed hooste kõrtwas patserima; panni monni kord jalgo wasto, siis aias kassaka plet tedda jälle käima. Kümme meest jäeti maia wahtima, et tegi senni kawa ei piddand tullesma ja risutud asjadest middagi ärrawõtma.

Siinäs andis major wangid kochto holeks. Ennam kui 500 sõameest piddid metsa ümber minnema, ja nenda wõeti wimane rööwel finni, ja pandi wangi. Nende kochhus turis kawa aega, liggi aasta, ja nüüd tuli ta wälja, mis pärrast neimad Talit ollid ärrawarrastanud. Üks herra, Palmi proua ainus suggulane, kes isse rikkas, agga — nago rikaste wiis on — wägga ahne olli, kes kangel liinäs elas,

olli sedda teinud. Temma nimme olli Kihwt. Kui ta kuulda olli sanud, et Palmi herra, temma faks poega ja källimees Nurtus surnud ollid ja üks ainus tüttar weel ellas, kes feif proua suurt warrandust ja moisad üfsi piddi pärrima: siis olli ta sedda kurja nou wötnud, et proual pärrast surma tüttart ka ennam ei piddand ollema. Ta tellis sepärrast rööwlide peameest ja piddas temmaga nou, kuidas lapsesi piddi lahti sama? „Werd wallada ma kül ei tahha“, olli temma üttelnud; süiski peab se laps Ma peält, nago kaddund ollema. Laps piddi siis kül warrastud, agga mitte ärratappetud sama; waid temma piddi kohhegile widud sama, kus kegi tedda ei teadnud otsida. — Rööwlide peamees olli lubbanud sedda ennesse peäle wötta, ning temmap se olli, kes prouale sedda wõlla: kirja olli tonud, kellest esimeses peatükis rääk sine. Temma seltsimees olli senni kaua Tali aedas finni wötnud, rättiko suhho toppinud, käed finni siddunud, lastmissekanno kalda peäle pannud, kühbara jölke wiskanud ja siis isse lapssega metsa jooksnud. — Nenda olli Kihwti herra mõrtsukattega kaup teinud ning nenda ollid nemmad ka teinud, agga — — Summal olli sedda ka näinud.

Mõrtsukatte peamees, temma abbimees, maia perremees ja perrenaene, kui ka feif teised seltsimehed, saiwad feif surma, kohto kässo läbbi, ja se jummalafartmatta suggulane sai 10 aastaks torni pandud; peäle sedda piddi ta

weel rasket rahhatrahwi maksma. Nenda olli igga üks sanud, mis ta tö wäärt olli.

VII.

Kurbtuſe järrel maitseb rööm.

Major laſkis Tali jälle preili wiſi ridesſe panna ja ſöitis temmaga emma jure. Et temma ödde tedda ifka ſurnuks piddas ja ommast riſutud tütreſt ka middagi ei teädnud: ſepärraſt piddi ta ſe eest hoidma, et liaſs äffilinne rööm prouale mitte kahjo ei teeks. Major ſöitis ſeñna moiſa, agga mitte warſi omma õe, waid eſmalt opman Brummeri jure. Se wanna mehheke fargas, nago foer römo pärraſt, kui ta näggi, et kaddund major ning Tali alles ellus ollid. Regi ei olleks moiſtnud ſedda möttelda. Ta piddas nüüd majoriga nou, kuida prouat woõraſte waſto feige parreminne ette walmiſtada, ja töttas ſiis mäele, prouale omma römüſt näggo näitama.

„Hurra! Tali ellab ja Teie wend ka!“ — ſedda ei woinud ta jo mitte warſi kiſſendada, ehk ſe tal kül, nago palla weſſi, wäggise ſuust wälja tikkus. Proua iſtus parrajalt ſohwa peäl, ja luggeſ ramatut. Brummer haſkaſ eſmalt lammasteſt ja annideſt, ouna puaiasſt ja karjalaudaſt räkima ja wimaſs aega möda, kui proua küſſiſ, miſs ta tänna nenda römüſ on, nago laps joulolaupäwa õhto? ütles Brummer: „Mul on üks wägga auuſtud

Jõbber omma weifse õetütrega woõrussele tulnud, sest ollen ma ni rõmus. — Mis Te arwate, proua, kui Teiegi omma õnnist herrat, omma wenda ehk omma armast Tali jälle näeksite, efs südda ja filmad lähhäfsid rõõmsaks?“ Nenda läfs wanna Brummer sanna sannalt ifka liggemale, kummi proua wimaks teada sai, et ta wend alles ellas ja praego al opmanni maias olli; Warfi tahtis ta alla jooõsta; agga selfammal filmapilgul kopyotas fegi ufse pihta ja — nago sakсарahwa wiis on — hüdis proua: „Tulge siisse!“ Agga kes siisse astus, ep olnud fegi mu, kui Major Murtus, proua wend, kes ufse tagga feif olli kuulnud. — „Oh mo armas, kallis wend!“ karjatas proua, ja jookõsis majori wasto. „Kas tõeste sinna ellad alles?! Wend, wend, sinna ellad alles! Ma ei olle siis mitte üsna üksi mailma peäl!“ Nad andsid filmaweega teine teisele suud.

Wend ja õdde istufid nüüd mollemad kõrwo sohwa peäle ning major pallus, et proua temmale pididi kõnnelema, kuidas temma senni kaua olli káinud?

Nüüd olli nut jälle lahti. Ribbeda filmaweega rákis proua feif pitkalt üllesse, kuidas temma armas abikasa mulda láinud; kuidas rouged temma faks armast poiakest árrawõtnud; ja wimaks, kuidas ta ommast ainust tütreft ilma jánud: sest Tali olli árrauppunud.

Major kulas waggusi, pühkis filmi ja ütles pärrast jutto lõppetust: „Kust sa siis, armas õdde, tõeste tead, et sinno Tali uppund on?“

Teie ei olle jo temma kehha mitte jöest leidnud. Se woib wägga hästi olla, et ta foggoni alles ellab."

Kord wälkus nago rööm ja Totus proua filmas, agga warfi ütles ta jälle: "Temma ei woi mitte ellada, sest meie olleme kastmisse kanno kalda peält leidnud ja rohholohha ja wimaks ka temma kühbara pajopösa takka, tük maad alt poolt — Tali on furnud!"

"Nenda kui temma kühbar leiti, wastas major, olleks piddand ka temma kehha leitama; sepärrast ei ussu minna mitte, et Tali uppund on. Minna ollen temmast enne ka wäbbe kuulnud, ja kule kuida se olli."

Proua hakkas römo pärrast wärrisema.

"Usu, armas ödde, — ütles major jälle, — meie suggulane Rihwt on ka sinno peäle möttelnud, agga mitte heaste. Temma temp se on, et sinna ommast tütrest ilma jäid. Uppunud ei olle Tali mitte, waid Rihwt tahtis sinno ainus suggulane ja warrapärria olla, sepärrast las kis ta Talit rööwlitte läbbi ärrawarrastada ja siit kaugele ärrawia ja warjul piddada, senni kui sinna olleks murre pärrast furnud ja temma omma ja sinno warraga Amerikamale läinud."

"Oh Summal! öhkas proua ja temma filmawessi hakkas rohkemine jooksuma. "Parrem olleks mo laps ärrauppunud, kui nisugguste innimeste hulka sattunud! Paljo parrem on surra, kui ihho ja hingega hukka minna."

"Armas ödde, ütles major, ärra furwasta ennast enne aego jälle mitte. Tali on sesamma

Ilmasüta ja puhhas laps, mis ta enne olli. Temma sai immelikkul wisil rööwlitte käest peästetud. Keif temma risujad on kiini ning Kihwt saab ka omma palka."

Proua fargas römoga sohwa peält ülesse ja ütles: "Oh mo kallis wend, kui poolgi sest tössi olleks, mis sa mulle kulutad, siis oleksin ma wägga römus!"

"Se on terwelt tössi, wastas major. Tali ellab ja on terve ihho ja hinge polest, nenda palju, kui üks pattune innimesse laps sedda woib olla." Selle peäle läks major ja teggi ukse lahti.

"Terre lounest, emma!" fargas Tali tuppja ja hakkas omma emma kaela finni. Kana aega ei sanud nemmad muud middagi rägitud, kuid emma ütles: "Mo kallis tüttar!" ja tüttar ütles: "Mo kallis emma!"

Wimaks ütles proua: "Tulle, mo armas laps, istu minno ja omma onno wahhele, ja rägi mulle, kuidas so waese lapse käsfi sest sadik on käinud?"

Tali räkis: "Minna olin, Jummal par-rago, kui mind aedas finni woeti ja metsa weti, hirmoga pool surnud. Kui me siina üksikusse maiasse saime, kust onno mind leidis, tulli üks wanna nürri habbemega naene meile wasto, räkis ni lahkest kui ta moistis, ja wiis mind tuppja. Ta ütles, et ta mind jubba ammo sure iggatsemisega olli ootnud. Ta pallus mind, et ma mitte ei piddand nutma, ja andis mulle sure rüppe täie suhkrosaia ja muid maggusaia

asjo; agga minno siise ei läinud middagi. Pärast tõi ta kohwi, ja aias kui muslane peäle, et ma ommeti nattu'e piddin wõtma. Pärast sedda wiis ta mind ühte weikesse kambri, panni mulle teised rided selga, ja kitis mis ta mulle keif tahtis feta ja küpsetada, kui minna mitte ennam ei piddand omma endise emma järrele nutma. Minno preeg, ütles temma, kes sind tõi, on nüüd sinno isä, ning minna ollen sinno wannaemma." Agga mis piddin minna nisugguse karreda louaga wanna emmaga teggema?"

"Eh! kül mollemad paljo waewa minnoga näggid, siiski ei läinud minno meel mitte röömsaks. Südda öse olleksin ma ärra tulnud, kui ma olleksin peäsnud. Ilmas ei kuulnud minna siin Summala sanna, ilmas ei tehtud siin palwed egga rägitud üht wagga sanna. Mitte üks ramat ei olnud keikis maias leida. Nemmad ei räkinud muust middagi, kui rahhast ja warrandusfest, kiitsid isseennast allati ja söimasid keiki teisa. Minno ainus armas koht olli minno kamber, kus mitto korda ööd läbbi üllewl istusin, nutsin ja Summalat pallusin. Oh kui hea on, kui innimenne allati omma taewase Issaga woib räkida, ööd ja päwa."

Saggedaeste tulli seäna teisi woõraid, mis minno perremehhe ja perrenaese wäriksed ollid. Reed jöid, löid kaarta ning wandusid ööd läbki, ja laulsid ja naersid weel peäle, mis minna kül ei moistnud, agga mis siiski wist kurjad ja roppud ollid, sest et kurja innimestel neist

hea meel olli. Mitto forð læfsid nad ka tül-
lisse, wiskasid ühhe teisele kaäno ja toopidega
wasto Pead, ja ähwardasid ühte teist ärra-
tappa. Nisuggusel forral puggesin minna ifka
omma kambri ja pannin ukse takka kinni."

"Ühhel öhtal tulli üks efsind kaupmees, üks
wägga lahke ja armsa näoga mees, seäna mai-
asse öfeks. Tal olli palju kaupa ja rahha liggi.
Sedda hukkasid need kurjad innimesed sel ööl
ärra. Minna kuultsin temma häddakisfenda-
mist ja jooksin mahha, agga mees olli jubba
walmis. Minna ehmatasin ärra, ja ütlesin
neile, et innimesse tapminne hirmus on, ja et
Summal sedda mitte nuhtlematta ei jätta. Mem-
mad naersid. Perremees agga kärritas: "Sinna
ei pea sest päwast sadik kellegi mu innimessega
ennam üks sanna räkima, kui minno ja wan-
naemmaga! Kas fuled? Sest päwast pead sa
tum ollema!" — Ta wöttis mind kät piddi
kinni, weddas tappetud kaupmehhe werrise kehha
jure ja ütles: "Wata sia! Kui sa ühhe ainsa
woõra innimesse wasto weel üks sanna rägid,
siis tappan minna sind nisamma, kui tedda!
Kas fuled? — Nüüd minne!"

"Minna langesin ommas kambri pölwili
mahha, ja pallusin, et Summal mulle üht inglit
sadaks, kes mind nende kurja innimeste käest
peästaks, ja Summal kulis warsi minno waese
lapse palwed, ja satis mulle ühhe ingli, ja se
ingel olli mo armas — onno."

Selle peäle pannid keik kolm käed risti ja
proua ütles: "Jah, Summal on sinno ja meie

keifide peäle hallastanud. Sind lastis Summal ärrarisuda, et sa omma onno woiksid peästa; so onno on ta lastnud ärraeksida, et ta sind piddi leidma; mind on ta lastnud nutta ja kurwastada, et ma tedda meles peäksin, ja nenda on ta keif, keif hästi teinud! Temma pühhanimmi ogo kidetud ja tännatud! Oh, et se surmani meie süddamesse jääks:

„Keif teeb hästi Summal!“

Major ja Tali ütlesid ühhest suust: Amen!

—•••••—
„Kaks kōwwa kiwi ei te mitte head jahho.“

Mis meie peälkirri tähhendab, teab esralt igga möldre pois, seddap siis wanna mölder; agga mis ta waimoliik tähendus on, sedda teadwad kül ka mitto, agga mitte keif. Kowwad Pead, kowwad süddamed ja kiwid on wägga ühte modi. Sest kaks kowwa Pead, nisuggused pirtsakad süddamed, ei sünni mitte kofko ja ei sa mitte hästi läbbi, kui nad kous on. Siiski, on kiwi kowwa, siis ta jäeb ka kowwaks; agga kowwad süddamed risti ja willetsusse tulles, sullawad monnikord nenda pehmeks, kui wahha. No selle eest peame Summalale au andma. Temma arm teeb sedda. Isseennesest ei woi meie middagi. Peaks monnikowwa südda ehk Pea, kelle kätte Sannume-toja ja se luggemesse tük juhtub, ka omma

ninna otsast finni hakkama, ja ütles: Mehe hefe ehk naesefe, se nool on sinno tarwis lastud!"

Kuulge siis, ma tahhan teile kowwast süüdamest ühhe kaunis pitka jutto räkida.

Altona linnas, — se on pohja pool Saksamaa serwas, säre Elbe jõe äres, — Hamburgi linna lähedal — ellas üks joufas kaupmees, nimmega Walter, üks wägga õiglane ja holakas innimenne, kes omma holkandmisse läbbi head warrandust olli korjanud; agga temma olli nisuggune kowwa Pea, üks äffiline, isfemeelne mees, kes tahtis, et temmal Närist Näri iggapääw üffi pididi õigus ollema. Omma kauba jures läks ta mitto korda teiste kaupmeestega, nago kiwvi kokko — agga et ta wägga õiglane olli, unnustasid nad keif pahhandust peagi jälle ärra, ja kauplesid temmaga ommeti. Ta ommas maias hoidsid keif Pead hästi mahha, ja kui wannamees kord ütles: „kaks kord kaks on wiis“ ehk: „jõggi jootseb mäest üllesse;“ siis olli Walteri tassane abbitasa wait; sest ta teadis, egga temma ommast juunnist ommeti järrele ei anna. Uega möda turdis ta kül isfegi ärra, et teistel õigus olli, agga enne olleks ta wist ommal monne hamba lastnud wälja lüa, kui et temma ennast olleks süüdlaseks tuunistanud. Olleks temma abbitasa mitte üks nisuggune järreleandja innimenne olnud, siis olleks kollin ja mürrin hommikust õhtoni maias seisnud; agga se olli keigega rahhul, mis wannamees teggi, ja sepärrast olli

wanna torrepea jälle temmaga rahhul. Temma moistis fedda kallist noidust, suud piddada ja ilma färrata ja wastopuñnimiseta tehha mis öige olli ja mis ta tahtis. Sedda moistwad wägga wähe naesterahwas. Nemmad arwawad ennamiste ifka, et se pat on, kui nemmad mehhele mitte ühhe sanna peäle kümme wasto ei ütle; agga ei mötle mitte selle peäle, et „kibbe sanna kihhutab wihha.“ Oh, kui paljo parrem ja önnelikum olleks isseärranis abbiello rahwa luggu, kui Kai, Madli ehk Marret öigel aial moistassid ommad moffad piddada! Peassid ommeti keik naesed, kel nisuggune „töwwa kiwwi“ kaelas on, ehk tütarlapsed, kel se peagi weib tulla, tähhele panema: keige ennam ehk suremat woimust sawad naesed se läbbi, kui nad moistwad suud piddada ja järrele anda, kus sünnib. Agga mis tehha? naesterahwa su, kui südda üllejoseb, ei seisa mitte ennam finni, ja seält tulleb, isseärranis nisugguse kowwa kiwwiga, neile ennes tele keige surem pahhandus. Agga siin tulleb mul üks luggu mele, mis ma monne aasta eest ollen kuulnud, kuida üks küllakoolmeistri abbiwasa oddawa moffalukko-rohhoga peä terwet külla katlemis sehaigussest parrandanud, Pange tähhele, se ei olle mitte wist asjata mele antud; agga luggu olli nenda:

Üks suur külla — olgo temma nimme seford Tirtso külla, fedda teie, kui hästi järrele fulate, Länemaalt leiate — olli „moffaterrase töwwes.“ Kolimaia egga koolmeistrit neil ei

olnud ja firriko õppetaja olli peäle kümme wersta faugel. Mofkaterrase haigus, kuida küllawader peagi moistab, on iggal pool parrago Summal, tuttav aäsi. Tirtsul olli ta agga õige hirmsaks läinud: mehhed wötsid mofkaterrast ja naesed wötsid mofkaterrast ja weifsed kahheja kolmeteistkümne aastasid poisikesed ka tagga peäle. Luggeda moistis arwast monni wanna innimenne, agga kaarta lüa ja tantfida igga tatninna pois ja tüdruk. Laupääw ja pühapäaw õhto kubbises külla kõrts täis, ja kui monni woõras neil päiwil möda sõitis, siis wois ta naeste kaaklemist ja meeste farropiddi kiskumist wägga liggidalt kuulda ja nähha. Olli willi ford hästi õnnistand — sest Summal lasseb omma päifest paista ja wihma saddada furjade ja waggade peäle — siis wois küllakõrtsmik ennamist igga põllo peäle sõrmega näidata ja ütelda: „neljas ehk wiis jaggo sest põlloannist on minno pärralt: sest perremees on mulle enne ni ja ni paljo wõlgo, ja midda rohkem ta wiljasaak, sedda ennam ta pärrast wõttab.“ Lõppis rahwa kissa ja kärra laupääw ehk pühapäaw õhto kõrtsist ärra, siis hakkas ta ueste jälle koddõ: issa söimas emma, emma söimas issa ja lapsed kuultsid peält ja õpysid ammetit. Sa woisid minna, mil näddala päwal sa ial tahtsid, faks, kolm ehk nelli jodikut ehk pärris kõrtsiwangi leidsid sa ifka kõrtsilaua alt ehk peält. Mis wois sel kombel kül nende maia ello wäärt olla? Abbiello rahwas head fanna teine teisele ei annud. Moistsid

lapsed jubba hästi norelt wanduda, söimata ja walletada, siis naersid wannemad rõmoga sedda kuuldes, ja isä ehk emma ütles: „Sinna mörd, färnane ehk watmaggo, mis terrane meie Süts ehk Janso on!“

Nenda olli Tirtso külla ello. Wimaiks nägid agga õppetajad ja üllemad, et luggu koggoni hulluks läks, ja hakkasid koli eest murret piddama. Tänno olgo õppetajale, se käis kowwaste peäle ja koli maia pididi ehitud sama. Wande ja firrumisfega weti palka ja ehitadi maia. Ühhe perremehhed põllud, kes kõrtsi wõlga kül makssta püdis, agga maggaski wõlga maksatta jättis, anti koolmeistrile. Sel waeasel mehhel olli eest otsa fibbe ello. Keif külla piddas tedda ühheks ilma asjata innimesfeks ja külla waeraks. Kus ta mehheke mitte isse ei kuulnud, sai ta nahk saggedaste sannadega sojaks peksetud; siiski su sisse ei julgund tagast Peast weel fegi middagi üttelda, ja mis monni joebnud Peast ehk tagga selja ütles, sedda ei pannud ta paljo mitte tähhele.

Et abbiello rahwas armastusfes ja rahhus teine teisega woiwad ellada, se olli Tirtsul üsna uus asfi, mis ainult kolimaiast leida olli. Tirtso naesed arwasid, kui üks naene omma mehhe käest mitte söimata ja woämida ei sa, siis moistab ta wist nisuggused noidusse sannad, mis seäna wasto on. Monne aia pärrast tullid küllanaesed koolmeistri abbiäsa jure, kui koolmeister kotto ärra olli, ja pallusid: „Kulla pai kolimamma, õppetage meile ka sedda tarkust,

et meie mehhed meile mitte ni paljo mutsa ei anna! Waatke fia — ütles Anno — kuida mul minnewa pühha päwast sadif alles muhk otsa peäl on!" Kai wandus omma mehhe ilma peält ärra, et temmale ülleile öhto lömmo süddamega olli selga annud. Truta neas, et mehhe käed piddid otsast ärramäddanema, kes tedda, kui nad kahheste kõrtfist koiu lä'sid, tee peäl tuttipiddi olli taggaweddanud, ja nenda olli iggal ühhel middagi kaebamist omma sandi mehhe peäle, ja keif pallusid ühhest suust, et "kolimamma" neile piddi õppetama, kuida mehhega piddid läbbi sama?

Kül tahtis "kolimamma" eest otsa omma turgo libbedaks räkida, et seina muud rohhto tarwis ei olle, kui et naene isse wisakas ja lahke, ussin, tru ja allandlik omma mehhe wasto on ja mitte igga sanna peäle kümme wasto ei saguta: agga ei aitud se middagi; naesed ütlesid ifka wasto: "Teie ollete kadde ja ei tahha meile mitte õppetada! Mis hea meel Teil sest on, kui meie nago tulles ellame? Meie pärrast woikfime, nago inglid ellada, agga meestega ei sa ükski se ja teine läbbi. Summal hoidko igga üht isfa emma last weel mehhele minnemast!"

Nenda käisid naesed saggedaste "kolimamma" kaela peäl. Wimaks tulli tal üks asfi mele, ning ta ütles: No armad küllanaesed, kui te siis õige teada tahhate: mul on kül nisuggune rohhi, mis abbiello parrandab. Teie abbiellus on süüd rokkal ja süüd wasfikal. Ma tahhan

igga ühhele nattuke klasiga liggi anda. Kui nüüd mehhel jälle se tuio peäle tulleb ja kär-
ratsema hakkab, siis rüpage warsi üks su täis,
ja piddage ni kaua suus, kui wähe woite.
Lähhäb ta wimaks suus sojaks ja lägeks, siis
füllitage mahha, ja wõtke ussinaste jälle uus
sutäis, ja sedda tehke ni kaua kui mees wait
jäeb. Gest otsa wõttab se kül aega, agga aega
mõda jääb mees ikka ennemine wait ja teie ello
lähhäb parremaks. Agga tehke truiste selle
järrele, kuidä ma teid ollen õppetanud! Naesed
lubbasid. Summala sanna aitas kõrwast, kool-
meistre ellokombe ka, ning pärrast said naesed
isseenesest arro, et "kolimamma" "moffkaluf-
korohhi" muud ei olnud, kui: pea sinna
esmält su ja olle wait, siis ei peäse
tüllli tousma, ehk kui ta tousnud on,
siis lõppeb ta warsi ärra.

Nenda paljo olgo Tirtso küllast; nüüd rä-
gime jälle Altona liina kaupmehhe luggu eddasi.

Walteri abbiķasa moistis üht kenna salmi-
kest Peast, mis minno arwates mitte kahjo ei
teeks, kui ta monne naesele meie maal ka pähhä
jäeks. Se salm olli nenda:

Naene, tahhad ello head,
Murra omma fanget Pead,
Kanget süddant, nukrat meelt,
Tallitse ka kurja keelt:

Siis on keif so ello aias

Kahho süddames ning maias!

Se salm olli tal Peas ja selle järrel ta
teggi. Keige peäle mis Walter tahtis ja ütles,
piddi ta "jah" ütlemä, muido olli selge tae-

waga pitkse mürristamine warssi wäljas. Siiski, ehk ta kül iggal kombel selle eest hoidis, tullid ommeti ka päwad, kus maia perrenaese kannatus monni kord nattuke abraaks läks ja ta sanna juhtus ütles, mis Walteri sanna wasto olli: no siis olli ka kolkin ja mürrin lahti, et maia tahtis kaela langeda. — Lapsed ollid tänno Summalale, ennamiste keik emma järrele tulnud, tašased ja kannatlikud, kuid üksi wannem poeg Leo olli isä kowwa Pead ja süddant pärrandusseks sanud. Muudo pehme süddamega, nago emma, olli ta siiski äffilinne ja tõrtsakas, nago isä ja weel ennam. Temmast wois emma ette teada, mis tašt saab, kui ta isse perremehheks ja lapse isfaks pididi sama.

Senni kaua, kui ta poisike olli, pididi ta isä pilli järrele tantsuma, kui mitte külma siis jälle pallawa pükstega; agga Leo sai wannemaks ja hakkas wimaks ärratundma, et isäl mitte igga kord õigus ei olnud, kui ennesel õigusse ütles ollewad. Poia kohhus olleks nüüd olnud isfale järrele anda ja wait olla; agga Leo olli kowwa Peaga isä poeg, siis olli tal ka enesel kowwa Pea, sepärrast hakkas ta wasto aukoma ja õigust aiama. Igga mees woib moista, et sel kombel isä wiha mitte ei allanend, waid tousis ja tülli lõppetus olli ikka se, et Leo omma nahkataie sai. Se läbbi läks agga Leo weel türafamaks ja tiggendamaks. Kül emmal olli palju teggemist, agga poeg ei läinud mitte parramaks, waid waen isä ja poia wahhel tousis igga päwaga ikka suremaks.

Maene maia, kus nisuggust asja leitakse! Nüüd sündis wimaks, et Leo ühhe noorte meeste seltsi seffa heitis, mis wasto isfa tahtmist olli, ja se ford olli isfal õigus; sest se te, mis Leo kaima hakkas, olli pahha. Ühhel päwal, kui isfa kuulda sai, et Leo wasto temma keeldo jälle nende seas olnud, sai ta nenda wihhaseks, et ta Leo karropiddi uksest wälja wiskas, ja hirmsa ähwardamistega ärrakelis, et ta ennam ellades ülle temma ukse ei piddand tulles.

Leo tõttas eddasi, sest naabred ja sõbrad wahtisid ta peäle ja tundsid selgeste ärra, et tal süüd olli; emma nõrkes ärra, lapsed nutsid ja kiskendasid, isfa möllas nago polemeelne möda tubba ja õn poiale, et punnuma sai.

Leo ei teadnud isfegi, kuhho ta piddi putkama; ta läks esmalt Hamburgi liina, mis mitte kaugel ei olnud; saab nähhä, mis saab. Gest otsa käis ta ühhest ulitsest teise ja läks wimaks saddamasse, kuhho ta ühhe palgiwirna äre mahha istus ja omma luggu hakkas järrele mõtlema. Siin palgiwirna äres, kuida ta arwas, üksi olles, hakkas ta nüüd isfa üllekohhut firruma, kes tedda ni hirmsaste ärra aianud. Et ta isse tõrges olnud ja wasto oksa teinud, sest ei rakinud ta sannagi. Ta tundis kül ärra, et temma luggu wägga willets olli, siiski kowwa Pea ei lastnud tedda mitte taggasi pöördä, ja isfat palluda. Enne kui Leo ni pehimeks läks, piddi ta weel monda hõpi sama. Praego olli ta alles liaks kowwa! Seäl saddamas istudes ei olnud Leel middagi muud liggi, kui need

riided, mis tal selgas; ei rahha egga tutwaid, muud kui paljas innime. Kuida pididi temma nenda mailma peäle minnema, kuida nenda läbbi sama? Agga innimenne ei olle ial rummalam, kui siis, kui ta omma süddame kätte wolli annab. Nenda olli Leo ka.

Nenda istus temma seäl ja ei teadnud mitte, et fegi temma isseennesega kõnnelemist kulis. Palgitwirna takka astus üks wanna mehheke wälja, kes noort Walteri kül mitte ei tunnud, agga temma jutto ommeti kulis ja sest kül wois moista, kuida temma luggu koddoo olli, ning ütles: „Innimesse wihha ei te mitte, mis Jummalaa ees õige on,“ ja: „Kes enne teeb ja pärrast mötleb, se pissariga filmad pesseb.“ — „Issa wandumine on se feige pahhem reisi pass.“

Need sannad kuffusid nago rahhe Leo pähhä, ja ta tundis, et wannamehhel õigus olli; agga temma südda ei sanud sest weel mitte parremaks, waid pahhemaks, ja wastas wihhaga: „Murretssege isseennese cest, ja jätke mind rahhule!“

„Armas noor söbber, — wastas wanna hallpea, — minna ollen monni pääw wannem, kui Teie, ja ollen nisuggusid kowwapäid paljogi näinud, kedda willetsus pehmeks ja pudedaks teggi; agga armas taewane Issa pididi neid risti ja kannatusse koli pannema; pange sedda hästi tähhele! — Teie omma jutto järrele arwata, ollite Teie wist isfale ennam pahhandusseks kui rõmuks, sepärrast murdke

omma kowwa Pead, minge taggasi, ja valluge isfat, et Teie andeks annab, ja sedda teeb temma wist! Issse omma kange kaelust mahhajätta, on tuhhat kord önsam ja hõlpsam, kui mailmast murda lasta. Ma ütlen weel kord: Kes isfa wande ja emma silma weega mailma peäle lähhäb, sel on se keige pahhem reisipass taskus! Sedda wärki olli ka ärrakaddunud poia pass, kellest Testamentis loeme, ja Teie teate kuida ta isfa kotta taggasi tulli.“

Selle peäle pöris wannamees ümber ja läks ärra.

Weel wimast korda olli Issand selle nore tõrge punnile rahho sannumed saatnud; agga sest ei tulnud suremat kasso, kui tallifest wihamast. Ma on alles kowwa ja külmetand, ja ei wõtta sedda mitte siisse. Temma ei te mitte maad pehmemaks, waid külmetab isse weel mapinda ärra, ja teeb sedda kowwemaks ja libbedamaks kui enne.

Nenda pörkasid ka wanna mehhefesse sannad Leo süddamest taggasi, sest temma Pea ja südda, ollid alles kiwi kowwad. Kas ta pididi taggasi minnema ja ennast allandama? Ei mitte foggoni; selle peäle olli poisike liaks uhke. Temmal olli jo õigus, mötles temma. Sago mis saab, agga mitte taggasi! Sinna olled jo noor ja tark mees, kül sa läbbi saad. Sinnul lendawad küpse worstid isse suhho, muud kui hoia agga ju lahti. Sinno sugguse mehhel ei olle middagit karta; kui sinna mitte läbbi ei sa, kes siis weel peaks sama?“

Nenda mötles temma. Oh, kui se mis innimenne mötleb, ja mis jälle sünnib, igga ferd ikka kokko sünnitsid! agga sedda on arwa.

Dmma armsa emma peäle Leo ennam ei möttelnud, waid tahtis saddamasse miinna, seäl laewa peäle astuda ja siis — midda kaugemale, sedda parrem. Agga ilma raskita, ilma rahhata, keikile wooras, jooksis Leo wiis päwa ümber, ja otsis laewa tenistust, agga ei leidnud mitte. Midda maggo nälg on, sai temma ka maitsta: sest nattuke rahha, mis tal taskus olli, sai warsi wälja antud ja igga öse pididi mehheke palgiwirna al maggama, ja neljas ja wiis päaw ollid temmal paasto päwad, kus middagi suhho pista ei olnud. Wiendama päwa hommikul, kui päike palgiwirna peäle paistis, raskus Leo kõht nälja pärrast, agga — mitte raso kuskilt wötta.

Nenda istus temma palgi otsa peäl, ja pis-sarad langesid ta filmast Ma peäle. Agga mitte patta kahhetsemisse egga pöörmissse filma pis-saraid ei tulnud temma filmast, waid pahhandusse filmapis-sarad, et temma kõht tühhi olli, ja mitte tenistust ei sanud. Issat palluda ja taggasi pöördä, ei tulnud mitte temma mele. — No Leo leidis, mis ta otsis.

Sel aial läks üks kipper seält möda, kelle laew jubba üsna walmis olli, agga kelle firjotaja äkiste olli ärra surnud, ja se witis weel aega. Se näggi nüüd Leo filma tilkumist ja läks temma jure. Watas esmalt tüf aega kenna

nore mehhe peäle, ja mötles; kes teab, ehk leiad siit jälle ue kirjotaja!

Ta astus liggemale, löi Leo olla peäle ja ütles: „Mikspärrast ni kurwa näolinne, mo poeg?“ — Kippari kõnne sees olli isjalik heäl tunda, ning se olli waese Leole armas, sepärrast temma ka warsi filmad ärrapühkis ja ütles:

„Kohd tübbhi, kuffer tübbhi, nou ei hakka ennem kuhhoki — miks seäl ei pea wessi filma tullemä?“

„Wägga tössi, wastas kipper; agga kui Teil lusti olleks tööd tehha, ja lotus Summala peäle, siis ehk leiaksime ifka weel nou.“

Rutto wastas Leo: „Minnul on lust tööd tehha ja lotus Summala peäle ka; (agga wiimne sanna olli selge walle!) siiski otsin wiet päwa tööd ja ei leia!

„No kes teab, — ütles kippar — kui Teie mitte ei walleta ja Teil hea pass on, siis woite minno laewa peäl warsi tenistust sada, kui Teil lust on Shto; ehk Läne; Indiamale liggitulla?“

Se fannum olli nago messi Leo suus! Ta pallus nüüd, et kipper nattufo mahha istuks, ja tunnistas temmale, nago waene eksind innimenne õppetajale, keik omma luggu ülles, ning muidogi pididi keik — isfa süüd ollema; ta ennesel pelnud middagi südi.

Kipper kulas Leo pitka kõnnet ja kaebdust waggusi peält ja ütles wimaks: „Kui Teie minno nou kuulda wõttaks, siis olleks keige ausam tö se, minge isfakotta taggasi, allandage

ennast omma isä ette ja palluge andeks, kuidas lapse kohhus on, siis on Teil arm Summala ja au innimeste ees ja ollete süddame tunnistusse pinast korraga lahti."

"Parrem nälgä surra, kui selle peäle weel isä jure taggasi miina!" wastas kangekaelne Leo. "Teie ei tunne minno isä mitte, agga minna tunnen tedda," ja nüüd tulli jälle suur pitk kaebdus isä wasto, mis Leo murdmatta süddamest sedda suremat tunnistust andis.

Ripper maenitses tedda kül heaga, kül kurruga, et pididi teggema, mis lapse kohhus olli; agga kui middagi ei aitnud, ütles ta wimaš: "No hea kül; ma tahhan Teid omma laewa peäle wötta. Suurt lotust ei woi minnul ühhest innimesest, kes nenda kangekaelne omma lihase isä wasto on, mitte olla; agga on Teie üllespidaminne ja ello mo mele pärrast, ja tete mis kohhus, siis ei pea Teile middagi yuduma. Sämt Kroa liinas, Läne, Indiamaal, same nähhä, mis saab."

Leo lubbas ni findlaste, nago Summala altari ees, ussin ja tru olla ning kipper wöttis tedda laewa peäle liggi, ja ni pea kui nad laewas ollid, tousis parras tuleke, ankrud wiijnati üllesse ja laew purjotas merrele.

Et Leo pahha teggo teggi, ei tunnud temma isä weel mitte. Temma artwas ennast üllekohtusel wisil isäst ärra toufatud ollewad, ning mötles, et isä ette eunast allandada, temmal mitte ei pidand tarwis ollema. Ripperi wasto olli ta just kuidas ta olli lubbanud: tru ja ussin.

Et Leo mitte rummal mees ei olnud, waid isseärranis kaupmehhe ammetis monda asja wägga hästi tundis, se tulli kipperi käsüks. Kipper hakkas se läbbi ka aega möda Leo't nenda armastama, et tedda sureks asjaks piddas; mis agga teisi laewa mehhi wägga pahhandas ja kaddeaks teggi. Temma olli keige norem laewa peäl, sepärrast piddi temma ka keige allam ollema ja mittokord teggema, mis legi ennam ei teinud ja söma, mis ükski ennam ei sönud. Agga innimenne on üks kangekaelne loom. Ta lasseb mittokord enne omma luid ja konta murda, kui omma Pead, ja kannatab hirmsat waewa, — kui ta agga omma tahtmist saab.

Nenda olli Leo eestotsa ka. Aega möda läks luggu teiseks. Mitto kord, kui Leo pimmedal ööl üks laewa peäl üllewel olli ja laened wasto laewa külge löid, tulli temmal jubba wesfi filma ja ta mötles omma isfa, emma ja teiste öddede ja wendade peäle, kes nüüd kangel temmast ärra ollid ja kedda ta wahhest ellades ennam nähha ei sanud. Aega möda hakkasid ta filmad ennam ja ennam lahti mirnema, ja hakkas tundma, et ta pahhaste olli teinud, se on, temma hakkas jubba isseennese peäle koghut moistma, ja se on iggakord se esimenne sam parrema tee peäle. Ta näggi nüüd kül, kuidas luggu olli: siin laewa peäl anti temmale mittokord paljo kurjemid sanno ja lopsa ja matsa weel peäle kauba, ja ta piddi wait ja rahhul ollema ja — omma isfa wasto ei olnud ta kedda mitte. — Ta tundis nüüd: olleks

temma isfale järrele annud ja su piddand, mis olleks temmal omma wannematte maias wigga olnud, kus ta „noorherra“ olli? — Nenda mõtles ja nuttis Leo jubba saggedaste.

Laewa Issa kolitamine hakkas jubba aega möda Leole pähhä ja süddamesse jäma ja wilja kandma.

Pahhad tuled ja tormised ilmad ei lastnud laewa ni pea mitte Sânt Krea liina sada, kui nemmad ollid möttelnud. Teemoon hakkas kassinafs jäma ja iggamees jubba wähhem sama. Iggamees sai wäbbe, agga Leo sai keige wähhem. Temma olli jo laewa peäl, nenda ütelda, nago wies rattas wanfre al. Tööd olli tal ennam, agga süa wähhem kui teistel. Igga päwaga kahwatas ja folkus Leo ennam ärra ja olleks wist laewa peäle ärrasurnud, kui nad mitte õnneks pea Sânt Krea liina ei olleks joudnud.

Leo hädda ja kannatus ei olnud weel mitte lõpnud. Jubba merre peäl olli kipper haigeks jänud, mis läbbi temma keigest abbist ilma olli, ja kui laew liina alla sai, jäi kipper õige waratumaks, ja laewa wallitsus keif tüürmanni kätte, kes Leo surem wihhamees olli. Ühhel hommikul (kipper oigas jubba mitto päwa liinas haigemaias) tuli üks paat maalt laewa äre ja mütas laewa meestele mitmesuggusid asjo, mis sögi ja mu tarwiduste peäle osteti. Kui kaup walmis olli, kutsus tüürman Leo ennese jure ja ütles: „Kule, pois, et ma sind kabakaft tänkini mitte ei olle, nago kassii poega ülle laewa scrwa merde wiskanud, selle eest

woid sa Summalat tännada, ehk sa kül parresmat surma mitte wäärt ei olle. Müüd agga ei falli ma sind mitte kauemine, ja kui sa selle padiga ei tahha ärramiinna, siis lassen ma sind filmapilk sisse wiskada. Kasst, et sa mo silma eest ärrasaad!"

Leo kummardas allandlikkult ja läks; sest hädda olli tedda jubba immewisi pehmeis teinud. Hallastusse pärrast wõtjid padimehhed tedda sisse, ja wisid mäele, kus Leo mitte üht hiri ei olnud, kelle käest ta middagi olleks küsida woinud.

Agga minno Issand ja Summal, kuida näitas temma waene innimenne wälja! Keif temma penikesed rided, misga ta isfamaiaist olli wälja läinud, ollid merre peäl purruks walmis. Ripper laskis kül ommast wannast riettest temmale jälle middagi kokko pista, agga mis weel wähe kölwas, sedda wõtjid pärrast madrused ärra ja sandinarrudega, just nago ärrakaddunud poega, saatsid nad tedda mäele. Peäle sedda waewas tedda jubba teist päwa tühhi köht. Keif woõrad, mitte üht koppikud taskus, oh se olli kurb luggu! Iggamees, kes temma kahwatand näggo näggi, wois sest ning temma katkend hilpudest nähhä, kuida mehhekesse kässt laewa peäl olli käinud.

Se ainus õn olli weel, et Leo Prantsusse feelt moistis, mis siin liinas ennamiste rägiti, ja se läbbi ommeti monne innimessega wois räkida.

Padiperremees, kellega ta merrelt olli tulnud, olli iese waene innimenne, agga tal olli ommeti heldem südda, kui mitmel rikkal, ja wöttis waese Leo omma maiasse, andis temmale esmalt süa jua, pärrast niiti ja noäla, et omma laggund hilpusid wois kohhendada, ja lubbas tedda se öse omma kattukse al puhkada. Teisel hommikul ütles ta temma wasto: „Nüüd minne ja katsu, kuidas üllespidamist woid tenida. Mul on ommal keif assi ni et agga peust suhho ullatab, ja pean sebdagi sure waewaga tenima.“ Leo tännas silmaweeaga keige hea eest, ja läks tenistust otsima. Leo olli willisusse läbbi nüüd koggoni teiseks mehheks sanud ja lotis, (sest ta tahtis jo heamelega tööd teha) et peagi tenistust pididi sawa; agga walle puhhas Temma jooksis möda Sánt Kroa ulitsaid eddasi ja tagasi, agga legi ei tahtnud nisuggust sandi narro wasto wötta. Nenda läks se pääw möda. Kerjatud köhhotäiega pididi ta öhto ühhe kirrifo treppi peäl ömaia pidama. Teine, kolmas, neljas ja wies pääw läksid nisamma möda ja Leo hädda ifka suremaks: sest legi ei annud ennam middagi. Nenda pididi rikka Walteri tõrges poeg woõras liinas lausa taewa al, kowwa kiwi treppi peäl maggama ja tühja köhto kannatama. — Kui ta seakarjane olleks olnud, ta olleks figgade eest wist ka tühja lesti tombanud. Nüüd olli mehhe willetsusse karrikas jubba ülle äre täis. Ta hakkas omma südi tundma, isseennese peäle süddamest kohhut moistma, omma tõrgest meelt ja kangekaelust

fahhetsema, ja eesimest forda löi Leo wasto rindo ja ütles: Summal olle mulle waese patusele armolinne! Ta toufis ülles, heitis pälwili mahha ja tunnistas Summala ette omma südi ülles. Ta pallus Summalat sure heälega ja ei pannud isse mitte tähhele, et ta waljuste räkis. Müüd olli Leo südda pehme ja temma tarratand meel sulla ja temma olli, mis ta isamaias olleks pidband ollema: süddamest allandlik ja armonäljane, ja mitte ennam uhke egga tõrges.

Mi pea, kui meie Summala lapsed tahhame olla, on temma warsti walmis meite Issa ollema, ja meid kuulma. Ei ta panne ial ommad kõrwad siis meie palwe eest finni. Jah, armas ristitwend, kes sa ial olled, sedda panne hästi tähhele: Annad sinna ennast keige ihho ja hinge, patto ja pühhadussega koggoniste Kristusse pärralt, siis — oh rõmo! — annab temma ennast keige omma armo, au, wäe, iggawesse ello, ja õnnistussega sinno pärralt. — Se on üks tüf, mis innimesse süddant hüppama aiab.

Summal hallastas ka Leo peäle. Üks rikkas kaupmees Sämt Kroa liinas, kes omma sõbra jures õhto sõma aial olnud, läks seält liggi poolt ööd koio. Kuida ööldud, se mees olli wägga rikkas, agga temma südda ei olnud weel mitte kulla egga hõbbeda külgi kinniroostetand, nago surema hulga rikkastele se õnnetus juhtub, mis nemmad isse õnneks arwawad; mammon ei olnud weel mitte temma ebbajum-

mal, ja sepärrast ei olnud ka temma süüda waeste ja willetsjade wasto weel mitte kiwi ja kaljo.

Justament kui Leo ni süüdamest Jummalale omma patto tunnistas, läks nimmetud kaupmees temmast möda, ja jäi seisma. Ta woiis wimast sanna kuulda, ja mõistis ka temma keelt, sest ta olli isse Saksama mees. Midda ennam ta agga Leo sanno kulis, sedda ennam tungisid need temma süüdamesse, ja kui Leo wimaks kummuli mahhalanges ja sure heälega nutma hakkas, astus kaupmees Kuter — nenda olli selle hea innimesse nimme — Leo jure, hakkas ta kätte kinni ja ütles lahkeste: "Olge rahhul, noormees. Kui se, mis Teie praego Jummalale ees ollete tootanud ja tunnistanud, tödde on, siis tahhan ma Teid omma maiasse wasto wötta!" Kui innimenne kest umkele rahwa seas korraga omma kele murde kuleb, on ta jubba wägga rõmus, mis siis weel, kui temma wasto lahkeste rägitakse.

Leo wahtis esmalt Kuteri otsa, ja ei teadnud mitte, olli luggu unnes woi ilmsi? Kuteri tener, kes latretullega kõrwas seisis, ehmatas eest otsa õige ärra nisuggust ernehirnutust õse pimmedas nähhä.

"Oh Jummal, õhkas Leo wimaks, fuida woin minna lota, et Teie minnosuggust mahhajäetud loma, sedda nalg pea surretab, omma maiasse wöttate? Agga kui Teie minno wasto sedda armo ülles näitaksite, siis tännaksin ma Teid surmani!"

Pisjarad tullid Kuteri silma. „Tulge ruttotüles temma, et ennast warsi wõite toidoga Finitada.“

Warsi tousis waene Leo ülesse ja läks liggi. Agga kuidas temma mehhekesel tänna roog maitsis! Süddamelikko tännega heitis ta Kuteri maias pehme aseme peäl maggama; sest hulga aia pärrast olli esfimenne fõrd, et jälle rahhulist wõis maggada, nago omma isfamaias.

Kuter tundis mailma ja innimesfi, olli mitte fõrd jubba petta sanud, ja ei woinud sepärrast omma leitud Leo mitte ni fõhhe uskuda. Ta andis temmale eest otfa mitto wähhemat asja tallitada; agga warsi tundis temma, et Leo pöörminne mitte üfsi suust, waid süddamest olli, ja leidis tedda wägga targa ja tru nore mehhe ollewad, ning nisuggusid ei olnud. Sânt Kroa liinas just mitte liaks. Werend aasta järrele wõis Kuter jubba julgeste Leo omma kaupmehhe ammetis pruvida; sest temma moistis mis tarwis olli, ennam, kui teised, räkis Prantsusse ja Englisse feelt ja olli tru ja usfin weel peälegi. Kuter andis temmale head palka mis igga aastaga faskwis, ja pidas temmast suurt luggu. Leo pididi Kuteri fullo peäle reisima ja woõra liinadega kaupat teggema, ja se läks feif nenda fõrda, et Kuter temmaga wimaks fõkko kauplema hakkas. Leol ennesel olli ka jubba hea tüf rahha ning nüüd läks asfi lobbinal eddasi.

Keif õnne, mis Summal Leole nüüd andis, wõttis temma allandusfes wasto, kui armo

andi ja ei läinud mitte uhkeks. Willetsusse läbbi olli Summal temma filmad lahti teinud, temma uhkust allandanud, kowwa süddant ja Pead murdnud ja teiseks innimeseks teinud. Ikka ennam ja ennam tundis temma nüüd, kuida isfal õigus ja temmal üllekohhus ja sü olnud. Oh, ja temma armas emma, kuida olli temma sedda kurwastanud! Kui luggematta palju filmawet olli emma temma pärrast nutnud! Se hakkas nüüd iggapääw temma süddame peäl ennam pakitsema ja kui tal tiwad olleksid olnud, siis olleks ta koiio lendanud isfa ja emma käest filmaweega andeks palluma.

Seige kirjade peäle, mis ta koiio kirjotas ja mis allandlikko andeks pallumestega täidetud ollid, ei sanud ta mitte sanna wastust. Se waewas tedda hirmus; sest ta arwas, et wanemad temma palwed ennam ei kule ja andeks ei anna.

Koiio iggatseminne hakkas wimaks ni sureks minnema, et tal ennam kuskil rahho ei olnud. Kuter teadis temma luggu ja pididi halleda melega peält watama, kuida Leo pääw päwalt kurwemaks läks ja näust ärralöppis. Wimaks ütles temma: „Kuulge, Walter, se ei lähhä mitte ennam forda. Teie peate omma isfamale taggasi minnema, muido peame meie Teid sia woõrama mulla sisse matma!“ — Se olli õige küll; sest mitto waest innimest on jubba pidand woõrale male surema, kes ei joudnud isfamale taggasi miina. No agga nenda ei olnud Leo luggu mitte; Summal olli tedda õnnistanud,

ja kui nad Kuteriga keif järrele rehendasid, tuli hea kord temma jauks wälja, mis tedda rikfaks mehheks teggi. Ni pea kui ta keif omma warra rahha ja julge wekslide sisse olli ümberwahhetanud, tuli just üks laew, mis Sânt Kroa liinast Hamburgi läks ja sellega läks Leo tele. Summalaga jätminne hea Kuteriga olli raske küll, agga koiwigatseminne olli weel surem ja — Leo läks tele.

Nüüd lasgem Leo laewa peäl koiu pole purjotada ja mingem jenni kawa Altona liina ja waatgem, kuidas wannamehe kassi sest sadit káinud, kui Leo árra káis.

Íssa wihha Leo wásto olli ka jubba jahtund. Ta tundis aega móda árra, et omma poiale ka liga olli teinud; agga esmalt ei tunnistanud ta sedda mitte muile, kui isseennesele. Kui ta agga nággi, kui wágga paljo temma hea abbikasa sepárrast kurtwástaš ja ööd egga páwa rahho ei leidnud, hakkas ka wannamehhe súdda fullama ja ta tunnistas selgeste, et kahhetseminne temma súddames hammustas ja nárris.

Párrast Leo árraminne olli emma warsi teenrid wälja saatnud omma poega otsima; agga Leo olli jo kohhe Hamburgi liina láinud, ja teenrid wiitsid Altonas senni kawa otsmissega aega, kui Leo Hamburgist olli árrapurjetanud. Sedda sannumed töid teenrid monne páwa párrast Hamburgi sáddamast taggasi.

Oh sedda rákimatta súddame wallo, mis wacne emma nüüd tundis!

Keif järrele kulamissed ollid ilma asjata. Se laewa kipper, kes Leo esmalt olli liggi wõtnud, hingas ma muldas ja kui tüürmanni ja madruste käest, kes wimaks taggasi tullid, küsüte, wassetasid nemmad, et Leo Sânt Kroa sare peält warsi jälle Amerika male läinud, ja nenda kaddusid Leo wiimsed jäljed wannematte filmast ärra. Keigest kirjadest, mis Leo olli kirjotanud, ei olnud mitte üht ainust wanne matte kätte sanud.

Et issa Leo käest ial üht kirja ei sanud, se ruskus temma süddant weel ennam. „Minna isse ollen omma poega willetsusse ehk koggoni surma saatnud!“ öhkas wanna Walter mitto korda. Et temma torre südda selle kurbdusse sees parranes, sedda woisid maia rahwas peagi nähhä, sest Walter läks pääw päwalt ifka ennam tassasemaks, andis järrele ja olli keigega rahhul. Agga temma seest pididise murre kõrwa tulli parrago Summal, warsi ka üks wäljaspididise murre. Walter olli ühhe teise kaupmehhega middagi ette wõtnud, kust suur kasso pidid tullesma, agga kust muud ei tulnud, kui suur kahjo. Häddaeste olli se kahjo mödas, siis jäi Ultona linnas üks kulus kaupmees äffiste pankrotti, kelle käest Walteril wägga paljo sada olli ja kelle käest ta middagi ei sanud. Müüd tulli üks õnnetus teise peäle, ja mitto korda öhkas Walter: „Sedda ollen ma omma poia pärrast teninud, se on Summala õige nuhtlus!“ Jggakord, kui ta omma abbitasa kurwa näo peäle watas, pistis tal nago noaga läbbi süddame.

Risuggune on Summala fool, kus kowwad Pead, uhked süddamed ja holimatta meled rus-
futud ja surrutud sawad. Walteri maias pol-
nud se ka mitte ilma asjata.

Kui keif õnnetused mödas ollid ja Walter
keif omma warrandust kokko wöttis, olli tal häd-
daste weel ni palju järrele, et kõhnafirralt naese
lastega wois ellada. Ta ütis üht weikest maia
ja aeda liinast wäljas, ja läks seäna ellama.
Ommad maiad ollid jubba keif teiste käes.
Ta isse, se endine rikkas kaupmees, pididi nüüd
kirjotamisse läbbi omma Pead toitma ning
abbikasa ja tüttar püüdsid kuddumisse ja õm-
blusse läbbi ka middagi tenida. Walter ei
olnud nüüd mitte ennam se endine torre ja
äkkiline, waid taasane ja waitlik mees, kes igga
innimessega läbbi sai ja keigega kannatas.

Olleks Walteril ta waeses põlwes weel
wannu südda olnud, ial ei olleks temma sedda
ilma nurrisemisse ja firrumisseta ärrakannata-
nud; nüüd agga olli ta wait ja kannatas.

Olleks Leo hea emma ommast kaddund poiaft
middagi teadnud, siis olleks ta omma waesusse
eest weel Summalat tännanud. Leo olli temma
iggapäine warrane ja hilline mõtte. Monnikord
nago tulli tal se mõtte, et omma poega weel
pididi nähhä sama; agga et ta mitte ei woinud
möttelda, ku ida se pididi sündima, kaddus lotus
jälle ärra ja murre ja kurbdus tulli selle assemele.

Agga midda surem hädda, sedda läh-
hem abbi! Sedda pididi ka Walter omma-
dega nähhä sama.

Ühbel illusjal õhtal istus temma murrelikko süddamega omma toa ukse ees pengi peäl, ja watas sinnise taewa pole üllesse. Pole aastane ürirahha olli wölgo, keif suud tahtsid süa, allasti ei woinud legi kääia: kust se pididi tul-
 lema? Maia perremees ähwardas neid wälja wislada, kui nad mitte ei maksa, ja maksta ei joudnud nemmad!

Emma, tüttar ja weiksemad lapsed tullid ka wälja. Issa istus ristis kättega, emma nuttis, tüttar seisis nisamma pu naal märja filmega ja lapsed jooksid möda ouet. Keif endine rikkus ja surus olli mödas, ja nad waesed innimesesed näggid jubba selgeste ette, et neid siit ka peagi wälja aetakse.

Korraga tulli Walteri weike poeg joostes ja ütles, et toa tagga, oue wärrawas üks töld seisab, kust üks herra wälja astund ja temma käest küsfinud, kas issa koddo on?

„Issand ja Jummal, hüidis emma, ehk ta teeb meile nenda: kust meie meel ei mötlege, seält tulleb abbi meitele!“ — Woõras tulli jubba wärrawast sisse. Kes ta muido olli, kui — Leo! — Kui ta omma wannemid nenda sures willetsusses leidis, hakkas ta sure heälega nutma. Kegi ei tunnud tedda ennam, waid pannid immeks: mis ahhastus woõral sakfal ommeti pididi ollema? Tük aega nuttis Leo ja ei sanud sanna suust wälja. Wimalts läksid emma filmad äkliste, ja ta hakkas ütlemä:
 „Tulle Jummal appi, kas se mitte meie kad-

dund Leo ei peaks ollema?" ja selle peäle nõr-
kes ta isse ärra, ja pididi mahhafukkuma.

Tüttar jooksis emmale appi; issa agga rut-
tas woõra jure, hakkas ta kaela ümber, watas
ta silma ja küsis: "Leo! minno Leo, kas olled
tõeste minno poeg, woi mitte?"

"Oh issa, õhkas poeg, issa, kas ma woin
weel lota, et sa mulle andeks annad, mis ma
sinno wasto ollen pahha teinud?"

Leo, minno poeg, ütles issa, ärra rägi
mitte nenda! Sul on mulle nisamma palju
andeks anda, kui mul sulle."

Ja nüüd hakkasid issa ja poeg jälle teine
teise ümber ja andsid suud. Kaks kowwa kiwvi
ollid jälle pehmeks sanud ja sündsid kokko. Ja
kes olli sedda head teinud? No kes muud, kui
armolinne Issa taewas. Agga mis läbbi?
Risti ja willetsusse läbbi. Keif mailm püab
ristikandmisse ja willetsusse eest pöggeneda, ja
peaksid ommeti teadma: nenda kui tulli kulda
puhtaks sullatab, nenda rist ja hädda meie seest-
pididist inimest. Kui rist ristiinnimesele mitte
ni tarwilenne asfi ei olleks, siis ei käiks meie
kallis Onnisteggia ja hingefarjane mitte nenda
meie peäle: "Tulge minno jure, kes koormatud
ja waewatud ollete!" — "Wõtke omma risti
enneste peäle ja käige minno järrel!" — Ja
jälle: "Wõtke minno ikket enneste peäle ja õp-
pige minnust; sest minna ollen tassaane ja
süddamest allandlik; siis leiate teie rahho
omma hingedele." Oh rist, rist, sest olleks mul

paho räkida; agga piiblis leiad jo kül mis tarwis on.

Olli Leo isfa käest lahti peäsnud, siis wötis tedda jälle emma finni ja pärrast teised öed ja wennad. Tüf aega polnud muud nähha egga kuulda, kui römonutmist, suandmist ja filma pissaraid.

Uhhastusse maiasse olli nüüd rööm sisse tulnud. Midda surem hädda, sedda lähhem Jummal!

Pärrast esimest terretamest sai Leo peagi teäda, kuida isfa kässi käis, ja miks nad seford ni isfeärranis kurwad olnud. Issa räkis temmale keif omma willetsust ja önnetust eest otsast järgeste üllesse, ja ütles, et ta sedda hea melega kannataks, kui mitte walli perremees neid pea wälja ei wiskaks.

„Tänno Jummalale! ütles Leo, et minna weel öigel aial ollen sia joudnud, enne kui surem willetsus teie peäle olleks sattunud! Keif murre olgo nüüd mödas! Minna ei olle kül ial sedda wäärt, agga keif mis mul on, ei olle mitte minno, waid teie ja teie kurbdusse päwad peawad römo päwiks sama!“

Kui keif süddamed waggusemaks ollid jänud, siis pididi ka Leo räkima, kuida Jummal tedda olli saatnud ja kolitanud, ja ueste pididid jälle keif tunnistama: „Mis Jummal teeb on hästi tehtud!“

Leo maksis nüüd warsi ürirahha wälja, östis isfa maia liinas jälle taggasi, ja poeg ning isfa hakkasid ueste jälle kauplema, mis

Summal nago nähtawalt önnistas; sest nüüd ei olnud mitte enam kaks kowwa kiwvi teine teise peäl, waid armastus, täsfandus, rahho ja järreleandminne wallitfesið maias. Emma sai jälle nago ueste noreks; isä olli wäsfimatta ommas ammetis; lapsed kaswatadi Summala kartusses — ühhe sannaga: Rahho, rööm ja ön ollid jälle maias, ja kurbdus ja murre, nago kibbe suits maiast kaddund.

„Sedda on Summala arm teinud;“ ütlesid poeg ja isä mollemad, kui legi küsfið.

Monne aia pärrast juhtus Leo ta selle laewa; mehhega kokko, kes tedda Sänt Kroa linnas laewast wälja olli toufanud ja kes nüüd häddine ja waene olli; agga ta ei maksnud mitte kurja kurjaga, waid foggus heateggemiste läbbi tullisid süsfa temma Pea peäle.

Sutto lõppetusfeks weel sedda: Lugegeja! tunned sa eunast enam ehk wähhem nore ehk wanna Walteri sarnatse ollewad, siis minne omma kambri ja pea seäl omma Issandaga sellepärrast enne nou, enne kui ta sind senna koli sadab, kuhho mollemad Walterid piddid minnema.

„Kes pallub, se saab!“

**Rahha kaddund — paljo kaddund;
Nu kaddund — ennam kaddund;
Summal kaddund — keik kaddund!**

Mis siin teie silma ees seisab, armad sõbrad, on jälle üks wanna õppetuse sanna, ning peälegi üks wanna kuldne sanna, sest ta on puhhas tödde, ja puhhas tödde on nisauma nago puhhas kuld, kallis.

1. Suhtub kellegil se õnnetus, et omma rahhanattukest, kellest tee peäl pididi ellama, ärrakautab, ja ep olle weel mitte seenna joudnud, kuhho ta miinna tahtis: siis on teemehhel töeste suur kahjo, olgo kuffur suur ehk weike olnud. Ta süggab siis wist kõrwa ärest, ja ei tea mitte, mis heaks nouks wötta. Temma on siis, kuida meie peälkirri ütleb: paljo kaustand, isseärranis weel siis, kui mehhel kohhegilt ennam lota ei olle, ja need kaddund koppikud temma wiimsed koppikud ollid; agga temma ei olle sellegi pärrast weel mitte keikist mahhajäetud. Kodab ta Summala peäle, ja sedda miite üksi mokka otsast, waid süddamest, siis polle wigga ühtegi. Ta leiab ikka jälle innimessti, kes hädda aial aitawad, ja tö ja ussinusse läbbi on kahjo aega möda kantud ja unnustud. Rahha on iggapäises ellus üks tarwilinne assti, se on tössi, ja asja aiamisfeks on tedda tühja iggamehhele tarwis, ja lusti pärrast ei wiska omma rahha kegi mahha; agga kui ta kaub, ja au ning hea nimme mehhele

weel järrele jäeb, siis tõsta mütsi ja ütle : Kes wöttis, kül se annab jälle !

2. Nu ja hea tunnistus on ennam kui kuld ja hõbbe, ütleb firri, ja se on tõeste tõsti. Kui mitto werriwaest innimest en mailma peäl jubba ausaks ja rikkaks mehheks sanud, sepärrast, et neil aus nimme ja hea tunnistus olli. Keige mailma kullo ja warraga, mis kegi pettusse ja kawwalusse läbbi kokko aianud, ei woi ta enne sele mitte au egga head nimme osta. Widda kallim assti, sedda örneb hoida : — Nus nimme on ussinam kadduma, kui rahha. Üks ainus effitus, üks ainus kurri teggo risub tedda sinno käest ärra ! — Ükski õigusse tee peäl woib ta leitud ja hoitud sada. Nus nimme teeb iggal pool süddamed ja uksed lahti, tassandab teeraad ja sadab ärra, mis meie wasto on. Nus nimme on suur warrandus. Ja siiski — kuida us keige parremat ernekauna, keige parremat ouna ja rot keige parremat juusto närrib, nenda närriwad laimajad ja kelepeksjad ausa innimeste nimme. Kaddedus, kurjus ja wihkaminne püüdwad neid allati muddaga wiskada, kes puhtad on, ja mitto forda lähhäb ka hoop pihta. Olled sa, aus innimenne, nenda teiste kurjuse läbbi omma ausat nimme kautanud, siis on sul tõeste surem kahjo, kui rahhast ja warrast : Sa wallad kibbedat silmawet sellepärast ; siiski mõtle : ülleweel on üks, kes salla kasse näeb ; kes keif kelmust ja koerust tunneb ; tedda ükski laimaja ja kelepeksja ei petta. On Emma sinno sõbber, siis polle sul jälle

wigga ühtigi! Eks Kristus neid isse õn-
saks ei kida, kellest innimesed keif suggu
kurja rägivad, kui nemmad agga — walle-
wad. Se on au Summala ees. Ürra kur-
wasta ennast middagi. Summal tunneb sind!

3. Agga — agga — kui sul ka ausast nim-
mest surem kahjo on, kui rahhast ja warrast
— kui sa agga mitte omma sü pärrast neist
ilma ei olle! Sest sel kombel on siis Summal
ning süddame rahho ka kaddund ja sinna olled
Summalast lahti, patto wallitusse al ja surma
laps. Sellega olled siis keif kautanud, õnne,
rahho, troosti siin, ja iggawest õnnistust ka seäl.
Siis on keif mödas. — Olled sa au ja rahha
kautanud: Summalal on se tühhi asfi, neid
sulle jälle anda; olled sa agga Summalat om-
mast süddamest wäljatoukanud, mötle waene
muld, — Summalat — Summalat — mis
aitab siis enam au, rikkus, lust ja rõöm?

Sepärrast noua ja hoiä sedda keige kall-
imat warra!

Kuida üks hea naene omma pahha meest on parrandanud.

Minna ollen ommas ellus jubba mitto
forda parirahwa pahhandusfi ja ellomais rido
näinud ja tean selgeste: kui abbiello Summala
katusses hakkatakse ja ellatakse, siis on ta „pühha
pölli“ ning armsamat polle ma peäl leida;

agga — agga — on Snnisteggia ühhe ehf teise, ehf foggoni möllemä akbiello rahwale tundmatta mees, siis on ta üks pahha, wägga pahha põlli. Mitto forda ollen ma piddand süddame wallo ja sure melehaigussega kuulma ja näggema, kuida holimatta mehhed omma naestele mitte head sanna ei anna ja nende ülle wallitsewad, nago Türgi Sultan omma pärrisorjade ülle. Monni rummal mees wöttab öige sellepärrast naese, et tal ka üks hingelinne olleks, kelle ülle ta woiks wallitseda. Oh sinna häbbematta loom! Sedda sa tead ning pead külmeles, et mees on naese Pea; agga et naene mehhe kroon on, ja „et sa omma abbi kasa pead auustama ja armastama,“ sedda sa tahhad unnustada? Eks sa ei nä mitte, rummal mees, et sest sinno suur rummalus ja kurjus, nago paljas ots wäljapaisstab, kui sa omma naest, kellele altari ees ni suurt armastust lubbasid, nüüd kassi ja koera eest pead ja peälegi hobbose ja härja eest lassed tööd tehha? — Kui nüüd jubba targa Peaga mehhed nenda kõlbmatta kombel omma naestega ellawad, mis siis neist lakkewassikattest peab ütlemä? Kus kõrtsis weddeleminne, kaardi mängiminne, hobbose wahhetaminne ja farropiddifikuminne, mehhe igga pühhapäine ehf foggoni iggapäine töö on, seäl on naesepõlli se keige willetsam ma peäl. Se on tössi, naesed isse ei moista ka igga forda mitte neuda tehha, kuida forda ja kohhus olleks. Monni naene jookseb mehhe järrele kõrisi, söimab tedda seäl teiste kuuldes, ja weab

tedda foio, käfsub ja rafsuh, et mailm kõllab. Agga mis sest wälja tulleb? Lähhäb mees naes sega foio, siis pilkawad ja naerawad tedda teised jodikud, et temma püüfid naese jalga annab ja naese pilli tantfib, funni mees wimaks wihhaseks saab, ja wande, söimaminne ja peks lahti on, mis önne ja önnistust ifka maiast wälja aiab. — Jääb mees kõrtsi ja aiab naese foio, siis össetawad teised jodikud tedda nisamma, ja monni ütleb: „Olleks minno naene minnule nisuggused sannad ütlenud, kül minna olleks temma su tahtnud lukko panna! Pergli pärralt! eks wees ei olle naese Pea?“ — Mees joob nüüd wihhaga weel ennam, lähhäb foio ja hakkab naese käest tagga pärrima, kuidas temma olli tootnud kõrisi tulla, ja mehhele mailma kuuldes häbbi tehha? naene surustelleb wasto ja — peks on jälle lahti.

Nisuggused mehhed ei olle kül mitte wäärt, et öige innimenne nende peäle süllitab, agga need naesed, kes üht kõrtsi-koera ja joma kausfi selkombel parrandada püüdwad, on ka rummalad. Söimaminne, tapleminne ja käfsuminne ei parranda mehhe meelt ial, waid ärritab tedda wihhale. — Kui ommeti önnetumad naesed selle peäle mõtleksid, mis head sövariistad meeste wasto Jummal nende kätte on annud — need on süddamelikkud armsad palwed ja filmapišsarad! Nenda kui tassane uddowihm aega möda kowwa maad pehmeks teeb, nenda tewad naese palwed ja palla filmawessi ka wimaks mehhe kowwa süddant pehmeks; agga

furjus ei aita middagi. Mi paljo kui koer kass, ni paljo kardab mees naese furjust. — Mõtleswad agga monned naesed, kel ennestel kassi süddamed rindus on: „kas minna omma pahha meest pean weel palluma ja temmaga hea ollema? Wõtke se ja teine!“ — No armsad kassikesed, katske omma õnne; agga kui teil pärrast Pea hugab ja üks muhk siin ja teine seal on, siis ärge kaebage minno peäle; minna ollen head nou annud.

Kes siis tahhab, se pango tähhele mis allamal ühhest abbiello parist kõnneldakse.

Üks noor poisfullane kes jubba 6 aastat perremest olli teninud, wöttis ühhe tubli tüdruk ärra, ja ellas ommas abbiellus, kuida ferd ja kohhus olli, tassa ja wisi pärrast. Mees olli waene, naene olli waene — agga mollemad usfinad ja truid innimesed, ja ennä immet, saiwad sepärrast ka priskeste eddasi. Silma süta waesus ei te kellegile häbbi, ja ükski ei woi just ütelda, et need, kes waeselt abbiellusse heitwad, ka waeseks jäwad; waid kus kuf siblib ja kanna nokkib, seal poiakenne ifka terra leiab. Kes wiimselt sedda head nou wöttab: „Te tööd ja pallu Jummalat,“ sel polle wigga middagi, ja Jummalat õnnistus annab wimalt ellud maiad ja põllud heinamaad. Nenda näitas luggu selle parirahwaga ollewad, kellest meie rägime. Nende pärris nimmesid ei woi ma mitte nimmetada, sest muido hakkawad innimesed neist räkima; agga olgo nende nimmed seford Tõnnis ja Marri. Tõnnis olli lahke süddamega, agga

ka ferge melega mehheke, ja laskis ennast teiste läbbi kõrtsi petta, ja se olli temma ja Marri õnnetusse hakkatus.

„Kes ni ussinaste tööd teeb, nago sinna — ütlesid teised — se peab ka wahhel omma meelt lahutamama.“ Se olli Tõnnise mele pärrast ja läks tale pääw päwalt armsamaks. Gest otsa pistis Tõnnis wägwise moffad winaklasi külge, pärrast mekkis jubba topsitäis ja laks, kolm tagga järrele õige wägga hästi; esmalt fulas ta kõrtsi kārra peäit, pärrast ei olnud suremat kārratsejat, kui Tõnnis; hakkatusses pallus temma Marri käest lubba kõrtsi miina, pärrast ei tohtnud naene enam suud lahti teha. Naene hoidis ni kangeste kofko, et kõhto täis ei sõnud, ja mees laskis keik — läbbi kõrri. Kül ta pallus; kül ta nuttis; näitas temmale filmaweega sedda weikest lap'okest, mis Summal neile olli kintinud — keik ei oitnud middagi. Se olli, nago igga winamöödoga olleks uus sadan temma sisse läinud; tal ei olnud enam häbbi egga au, ja ta olli ühhe sannaga üttelda üks pärris kõrtsikoer ja lakke wasfikas, üks naese ja laste rist ja piin! — Hädda, hädda! nisuggusid on weel paljo!

Dh sedda süddame wallo, mis waene Marri pididi tundma! Temma armas Tõnnis, kes enne ni moistlik ja wisakas mees olli, pididi nüüd kõrtsis teiste jalge al maas seisma ehk filmad puñnis Peas, käima; peäle sedda pididi ta keik mis tarwis olli, omma künne sõrmega tenima, sest mehhe käest ei sanud ta enam mitte punnast

tenga Tõnnis läks — nago se laffevoerte wiis on — igga päwaga hullemaks, ja wimaks nenda hulluks, et ta mitte ennam ei küsfinud: kust sa wöttad leiba ehk leiwaförwast, riet ehk jalla-warjo? muud kui pididi agga walmis ollema. Söök pididi hea ollema, ja kui ta sedda ei olnud, sai Marri waagnaga Pähhä; agga wiimne foppif, mis ta isse tenis, olli förtsimehhe pär-ralt. Kas woib hullemat weel otsida?!

Aeg aialt kahwatas ja löppis Marri ärra ja waene laps, kes temma pima immes, olli nago surmawarri. Keigest sest ei pannud Tõnnis middagi tähhele, ja ellas omma modi eddasi, ehk kül temma waene naene meelt olli ärra-heitmas. Meade essimenne Laps ei olnud weel mitte faks aastat wanna, ja Marri filmad ollid jubba surest nutmissest tahmiks jänud. — Oh, teie nisuggused mehhed, pitkse mürristamisega tahhaksin ma teile förwa ja süddame sisse kis-sendada: „Arkage üllesse, hullud, ja möttelge, et igga slmapiisar, mis wae-sed naesed teie pärrast peawad wallama, wimaks kui sulla tinna teie süddame peäl pölleb, kui teie mitte ümber ei pöra ja meelt ei parranda!“ — Mehhe pallumist ja armastusse nomimist olli Marri ülle jätnud; sest temma palwed egga filmawessi ei ligutand Tõnnisse wina sisse uppund süddant ommeti mitte. Sedda ennam pallus temma agga Summalat, et Summal isse üht nou tem-male annaks, kuidas meest kurrati wörgust peäs-taks, ehk, et Summal tedda ja temma wäetimat

lapsokest ärraforristaks ja feigest willetsusfest lahti peästaks.

Nenda pallus waene Marri ühhel pühhapäwa öhtul omma lapse kätfi kõrwas põlwili maas, ja sel öhtal olli ta isse sõmata jänud, et agga mehhe kõht pididi täis sama ja laps mitte ilma ei jääks. Hoomse päwa peäle ei olnud raso enam ülle jänud — ja just tänna olli Tõnnis jälle omma minnewast näddalist palka läbbi kõrri källand ja weel peälegi seisis ta nimme kõrtsi kambri ukse peäl üllewel ja „1 rubla 25 kop. hõbb.“ seal kõrwas.

Tõnnis olli praego alles kõrtsis. — Silma- weega olli Marri wimaks maggama jänud ja ei kuulnudki, kuidas Tõnnis pole õ aego ennast sisse weddas ja feige riettega sängi heitis.

Teisel hommikul toujis ta üllesse, lufis kappis ja otsis prufosti; agga et ta ei leidnud, wandus ja kirrus ta waest Marrit. Uksfest wäljamiines ütles temma: „Kule, wanna wessipil, kui sa mulle mitte head lounat ei to, siis hoi ennast! Kes rasked tööd teeb, peab ka hästi süa sama.“

Tappelda egga nääkleda ei tahtnud Marri mitte. Ta seisis wait, agga sedda waljuminne küssendasid temma filmapisarad, mis möda kahwatand pallefid mahhawalasid.

Tõnnis läks uksest wälja ja ei waatnudki selle peäle.

Senni kaua kui Tõnnis tööd teggi ja ommale tullewaks pühhapäwaks middagi tenis, winseldas Marri koddo filmile maas ja pallus Summalat, et isse appi tulleks. Lapsokse äggas

lätkis, emma rinnad ollid tühjad, anda polnud
ennam middagi, ja isä otas weel — "head
lounat." — — — — —

Korraga wälkus üks mötte Marri süüda-
mes! — — — — —

Mees olli moisas päwatöös, istus pu al-
maas ja otas jubba ammo naest loune-
sögiga tulleswad. Wimaks näggi ta Marrit emalt tui-
kudes tulleswad. Ta kandis üht korwi kae otsas,
mis walge rätikuga olli finni kaetud.

"No tulled sa, wanna pitt pä, ommeti üks-
ford?" ürrises Tönnis. "Ma mötlesin jubba,
et sa pettipiina sisse ärrauppunud ollid. Sind
on hea surma järrele sata! Sa ei wiitsi enam
jalga jalla ette tõsta."

Ilma fanna lausumatta panni Marri korwi
mahha ja langes isse nuttes pu naale.

Tönnis tombas korwi lähemale. — Enne
söma palwed piddada ja üttelda: "Keikide sil-
mad lootwad, Isäand, sinno peäle n. t. s." —
sedda ei tulnud Tönnisel ammogi enam mele.

Nüüd wöttis ta rätiko korwi peält ärra —
ja, nago püsfiga olleks lastud, fargas ta tag-
gasi — sest — korwi sees olli ta omma wäeti
laps, surremas haige, kahwatand ja rammeto,
et enam lät egga jalga ei joudnud ligutada!

Ta pöris ennast Marri pole, ja ei sanud
ehmatuõslega fanna suust wäija, et ta olleks
küsfinud: mis se peab tähhendama?

Pool furno heälega ütles Marri ja wärrises:
"Sö, armas mees, sö, mis ma sulle ollen tonud.
Sinna tahhad head lounat, ja nenda paljo on

mul weel hinge tagga. Wata, so waene laps on jubba pool surnud; sest eilsest hommikust sadik ei olle Summala marja mo hinge sisse sanud, kust ta pididi immemist sama? Ta ei woi omneti mitte kaua ellada. Peästa tedda waewast lahti! Minna lähän ka warfi järrele, siis woid lahke süddamega keik ärrajua, mis sa tenid."

Nende sannadega wöttis Marri lapse korni feest wälja, ja panni Tönnisse sülle.

Müüd olli, nago olleks Summala omma käsfi Tönnisse süddant piggistanud. Ta filmad hakkasid pöritama, ta kehha wärrisema, ja ta karjatas nago weski ratta wahhel nenda, et Marril läbbi lu ja kontide läks. Pärrest sedda wahtis ta üksifilmi tük aega omma lapse peäle — ja äkkiste hakkasid ta filmad tilkuma.

"Summal, minno Summal! — öhkas Tönnis — Armas taewane Taat! anna andeks mo raskeb pattud! Ma ollen üllekohto ja kurjaste teinud." Peäle selle andis Tönnis lapsele suud, panni tedda tassakeste korni sisse, ja hakkas siis omma naese kaela, mis ta kaua aega ennam ei olnud teinud.

"Kas sa tahhad ja woid mulle weel andeks anda, armas Marri! pallus temma. Oh, ma ollen üks pahha ja fölwato iunimenne olnud; agga ma ei olle sedda mitte ennam sest filma pilgust sadik. — Ma wannun sülle Summala taewa al ja Lemma kuuldes: Ma jättan wina mahha, ja tahhan, ni paljo kui Summal aitab, ristünnimesse kombel ellada!"

Oh, kuidas waese Marri südda Halleluja laulis mis Summal kulis; ta hakkas jälle omma mehhe ümber ja ütles: „Tõnnis, kinkib ehk Summal sind jälle minnule ja mo waese lapssele? Kas need kallid aiad peaksid jälle taggast tullema, kus sinna alles moistlik ja Summala kartlik mees ollid?“

„Jah, ni tõeste, kui Summal aitab! ütles Tõnnis, ja tõstis käe taewa pole.“

„Agga nüüd tulle ka — ütles ta jälle — ja lähme koio, et ma sinno ja lapse eest woin murret piddada. Kotto jooksis Tõnnis moisa wallitseja jure ja ütles: „Summal on mo süddant ümberpöörnud! Nüüd olge Teie ka nenda hea, ja aitage mulle sedda täita! Mo naene ja laps on foddo nälgas! Andke mulle üks leib ja monni toop pima töö peäle. Wõtke pärrast mo päwapalgast mahha; ma tahhan sedda kahewõrra tassuda!“

Moisa wallitseja olli õiglane mees ja ütles: „Summal õnnistago sedda tundi,“ ja wallitseja proua woi emmand, mis ta olli, andis leiba ja pima, woid ja kalla, tango ja jahho weel ilma pallumatta.

Tõnnis kummardas ennast mani ja jooksis tännades koio, kus Marri tänno ja immeks pannemisega tedda wasto wöttis.

„Summal on minno palwed kuulnud, Summal aitab meid ka eddasi“ — ütles Marri. Ja se olli ka tõssi. Ükski inimenne ei sanud Tõnnist enam aiawiteks kõrtsi. Ta olli pohjani parrandud. Naene ja laps said jälle ter-

weks ja priskeks. Zummala fartusfega tulli jälle ussinus ja truus maiasse. Ussinusse ja fokkohoidmissse läbbi murretsesid endele monne aia pärrast lehmamullika, pörrast teise weel, wimaks monne lambatalle ja keige wimaks ka hobbosepea ja ellasid priskeste. Eggaford, kui Marri jälle Tönnissele süa wiis, panni ta käed fokko ja pallus: „Zummal, sa olled suri asjo mulle teinud, sest ollen ma rõmus! Dh peästa keiki sadana ahhelattest, kuidas sa mind olled peästnud! Anna mulle joudo ja moistust, et ma keikidele moistaksin juttustada, kui wägga önneto üks waene „jodif“ on, ja kui wägga önnis, kui ta sest pörab. — Dh Zummal, sada pea sedda aega, et kirrikutte ja kolimaiade eest sedda hoolt kantakse ja nende sees nenda holega käiakse, kui tännini förtside eest ja nende sees!“

Zähhendamisse sanna.

Siriamaal, mis pohja ja hommiko pool Kananimaad on, käis üks mees möda maanteed ja weddas üht kammelit ohhelikko otjas enneje tagga. Äkkiste hakkas kammel noorskama ja jalgega tampides mehhe peäle käima, ja ni hulluste, et mehheke hirmoga ühhe kuiwa, süggawa kaewo sisse pugges, sest muido olleks ta purruks ja sulbiks tallatud. Kaewandusse sees ei peäsnud temma agga mitte pohja kuf-

kuma, waid jäi wiljapu, wössade külge, mis kaewo müri wahhelt wälja kaswasid, rippaküle kõlkuma. Mehhe hädda olli räkimatta suur: sest watas ta üllespidi, seäl wahtis kurri kammeli Pea temma järrele ja olli liggi kätte samas; watas ta allaspiddi, seäl aias üks suur maddo lougo laiali ja otas, mil ta wössä küljest piddi mahha kuffuma, temma õnneks; watas ta ennese kõrwa, siis piddi ta waene ommaks ehmatuseks näggema, kuida süggawas müri praggude wahhel kaks hiri, teine must, teine walge, nende wössä juurde kallal närrisid, kelle külges temma rippus. Teine teineford närrisid hirid wössä juri, ja kapisid seddagi nattukest mulda juurde ümbert ärra, ja kui mulla ja müri tükid kaewo pohja kuffusid, wadas maddo iggaford hiilg'wa filmadega üllespole ja otas mil mees keige wössaga temma reaks piddi langema. Kuidagi wisi ei olnud waesel mehhel ennam ärrapeäsmist lota, waid surm olli filmaga nähha. Kenda ello ja surma wahhel kõlkudes, näggi mees wimaks, et üks neist wössä okstest, kus peäl ta kõlkus, täis wägga maggusaid marjo olli, mis sure kobbara kaupa oksa allaspiddi weddasid. Silmapilk unnustas mees kammelit, maddo ja hired ärra, ja hakkas käppuga marjo juhho aiama. Ta laskis kammelit üllewelt wähtida, maddo alt warritseda ja hired kõrwest närrida ja olli rõmus, et ni maggusaid marjo olli leidnud; jah, ta olli õige tännolik weel selle eest, mis kääs olli, ja unnustas sedda, mis pärrast tuli, koggoni ärra.

„Kas see jõe mees küll piddi ollema —
 küssid sinna, küllawadder — kas nenda surma
 ilma wadates ühe peutäie marjade pärrast
 surma hirmo wois unnustada?“ — Armas
 wadder, neid on enne sind palju olnud, saab
 pärrast sind ka palju ollema; agga seford olled
 sinna isse see jõe mees. — See tähendus
 on nenda: See maddo, mis kaewo põhjas otob,
 on surm; kammel, kelle eest mees pöggeneb,
 on ello abhastus ja willetsus, hirm ja kartus;
 surma ja ello wahhel on sinno mapeälsed päwad,
 nago haljas oks kaewo rakkete külges. Nende
 kahhe hiri nimme, kas sinno ello wössa juri
 närritwad ja ikka wähhendawad, on ö ning pääw.
 Must hiir sööb öhtust hommikuni, walge hom-
 mikust öhtuni, ja igga päwaga lähhad sam
 sammult surma wasto. — Agga keskel sedda
 hädda, on maggusaid marjo leida, ja need
 marjad on mailma lust ja rõõm, au ja rikkus,
 lihhamimmo, silmahimmo, elloförtus. Nende
 pärrast unnustad sa maddo ja kamelit, kui ka
 hiriid ööd ja päwa ärra, et sa agga hästi palju
 marjo saaksid, see on, nenda ellada kuidagi kurri
 lihha ja werri tahhab. — Minna arwan,
 sedda tähhendamisse sanna woiksid sa küll meles
 piddada!

Lojuste kõnned innimeste õppe- tusseks.

Siir ja Almi.

St mets, egga koddollajad mitte ei rägi, sedda teab Püsfipappa, Lappi Andres, külla wadder ja keit nende maiarahwas isseennesestki. Di wennifenne, kui nad agga rägiksid, küllap siis monne mehhe peäle rasted kaebamissed toufelsid; sest innimesed tewad paljo üllekohhut nende wasto, kes nende sarnatsed on ja õigust moistwad aiada — mis siis neist weel räkida, kes suud ei moista lahti teha. — No agga kui nad kõnneleksid ja nenda kõnneleksid, nago minna ühhest parist teile siin rägin: Wadder, ma küsün, kas se luggejattele kas so woi ka hjo sadaks? Wadder on tark innimenne, ta tunneb meie suggu rahwa kumbed nisamma, nago minno õnnis isä — kes ammo Summala ees on — temma mees tundis ka teise habbemest jubba ärra, mis tal hea ehk pahha olli. Agga kuidä ööldud, temma on ammo muldas. Minna ja Marahwa prius, ollime alles mollemad seitsme aastased lapsed, kui minno õnnis isä filmad finni panni. Kalendre esimesse lehhe peäl seisib siis se suur nummer 1826, ja tännude aasta seisab jälle 1851. Wadderil on se tühhi asfi järrele arvata, kui mitto aastat sest sadik mödas on. Paljo ma

ommast õnsast isfast kül enam ei mäleta, sest mis ühhe seitsme aastase jõmpsi mees paljo seisab; agga sedda ma ommeti mäletan, et ta õnnis mitto korda ütles: „Suur hulk innimesi tewad koera aukunisse pärrast, mis nad teise innimesse maenitsemisse ja pallumisse pärrast mitte ei olleksid teinud,“ ja üsna õige. „Kas se peaks tössi ollema? Tösssi jah; terwe tössi. Mõtse agga järrele, wadder, kus ja kui mitto korda se jubba on sündinud, ehk küssi Püssi, pappi käest, temma teab sulle sured pitkad juttud sest rääkida. Agga nüüd tulleb lomade kõnne.

Kõrwe perrenaesl olli kaks anni; teada muidogi, teine isjane, teine emmane. Kewwade olli kã, kurred ollid jubba wäljas, weiksed käisid metsas, poisid parrandasiid oue aedo ja kohendasid heinama sõerdo, ja tüdrukud weddasid sõnnikut ehk — Tartlased ütlewad sitta — kartohwli ma peäle, ja kündsid sisse. Se on siis ka se aeg, mil annid auduwad, ning sedda teggi Kõrwe perrenaese „Matsa“ ka. Isjane anni patseris muido mõda ouet ja witis omma aega, ning et ta tru ja armastaja abbikasa olli, ei tahtnud temmal sel aial toit ka mitte hästi mekkida; sest se olli jubba neljas nädal, et „Matsa,“ temma armas teinepool laudaggerikus kümne munna peäl istus. Mehheke olli õige kurb. Kuffel olli pool tossinat naise, ühhel ollid poiad tagga, kaks istusid laudimunnade peäl, agga kolm jooffid ommeti weel kuffe järrele, kel ta wois ettelauda, ja annil polaud keddagit. — Kenda läks ta ühhel päwal

pätsferides aida pole, ja leidis foggematta kõrge aida nurga alt kaera unniko maast ja katsus monne terra. — "Se on wist jälle terra w n i n n a d e t ö" — ütles ta isse sües; — sest kel müido toito nenda pillata on." Sedda kuuldes püstitis hiir ka omma ninna aida nurga wahelt wälja, ja ütles: "Terre hommikust, naber fulgsabba, ehk köwwerkael, ehk kohmetandjalg, kas se so aitümma on, et sa isse kaero fuggistad ja mind tagga nead?"

U n n i. Mis ma siis suurt fuggistan; wötan monne terra. Mul maksä üfski asfi; ei lähhä sööf egga jork sisse.

H i i r. Sedda ma näen jah! Ka l wennind weel pitkemaks kui ta enne olli ja so punnased jallad on kahwatand, nago furno förmed. Mis murre sul siis on?

U n n i. Dlen neljat näddalit jubba öige nago waene lest, kelle naene kül alles ellab, agga tum ja jalloto on; peäle sedda löppeb ta munnade peäl istudes ni purruks ärra, et paljas naese warri, paljas sulleunnit weel mahha jääb. — Ärra panne pahhaks, naber hiir, wilja terra on ikka wilja terra. Ma tunnen öige, kuidä südda köwwemaks ja meel röömsamaks lähhäb, kui ma terra terra järrele wöttan. Kas woifsin weel wötta?

H i i r. Wötta, wötta, kui südda futsub; agga ärra hakka teineford mitte ühhe ehk teise asja ülle, mis kuled ja näed, warsi firruma, enne kui olled järrele möttelnud, kas se ka öige on? Meie ei olle jo mitte turjad

Kahhejalgsed. Muido, wanna söbber, teed
 nisamma rummalaste, nago minna ommas
 lapse põlwes näggin. Üks kahhejalgne läks
 teise nairenaast möda ja mötles: lähhän ka
 ülle aia ja watan, kas naired sured on? Mees
 läks, ja kui ta aedas olli, tombas ta üks —
 kaks — wiis — kümme — wiisteistkümme —
 ja pärrast ni paljo nairid üllesse, kui kotti läks,
 mis tal liggi olli. Selle aia sees tulli agga
 teine küllamees teine poolt aeda ja ütles: Urjäh!
 Mehheke, panni nairekottiga leikama ja teine
 tühjalt järrele. Naire warga sammud jäid aeg
 aialt lühhemaks, sest ta lippas koormaga, ning
 et ta taggaaiaja perremehhe arwas ollewad,
 wiskas ta wimaks kotti mahha ja wolkas tüh-
 jalt metsa. Taggaaiaja wöttis nairekotti, watas
 enne ümber, kas monni näeb ja pistis pärrast
 kotti sõro alla. Teisel öhtal sõi sesamma mees
 naese lastega wärskid nairid ja kui kõht täis
 olli, pühkis ta nugga käise külgi ja ütles:
 „Olgo mehheks, kes nairid aiaft wälja tõi!
 Minna ei olleks isse julgunud ommeti neid
 toma miina. Agga head on nad ka kül.“
 Küssisid lapsed: „Taat, kust sa need maggusad
 naired said?“ siis wastas mees poli fanno:
 „Küllast töin, mis te pärrite!“ Ma küsfin
 nüüd, kõwwerkael, kas se üksi warras olli, kes
 naired aiaft wälja tõi, woi olli se ka, kes nad
 nahka panni?
 U n n i. Minno rummala moistusse järrele
 ollid mollemad piitsa wäärt. Agga armas ter-
 rawninna, mis se pitk jutlus siis minnusse putub?

H i i r. Miks ta ei putu? Wata! minna tahtsin salwe nurga sisse uut jalgwärrawat tehha, et kohhemat teed sisse ja wälja kääia; agga mis minna teädsin, et seält kaerad wälja ja läbbi arwa pörranda aida alla piddid jooksuma? Sinna tullid sia, leidfid kaerad, ja hakkasid warsi mind tagga räfima, et minna wargussest ellan ja peälegi weel pillan ja raiskan — ja ommeti fuggistad sa kaero sure suga, mis omma nouga aidast mitte ei olleks kätte sanud.

U n n i. Mis muidogi maas on, eks sedda iggamees ei woi wötta? Perremehhel on üks kahjo ikka.

H i i r. Tõssi kül; agga minno weikesse hiri moistusse järrele arwan minna nenda: kui sinna sedda, mis sa wargussest pead, ni hea melega nahka panned ehk kotti pistad, siis olled warras kui warras, agga wäbbe teist modi.

U n n i. No mis me teine teisega selle tühja asja pärrast rido lähme. Mis ma siis jutto jätkuks piddin ütlemä?

H i i r. No tagga hullemaks! Woi jutto, jätkuks? Kas õige mees omma jutto sellega peab jätkama, et ta teisi kirrub ja wannub, taggarägib ja feelt pekstes nende peäle kohhutmoistab? Se on pahha juttójätk ja ei leita nisuggust jutto jätko mitte maialt, kuid üksi weel kahhejalgste jurest, sedda innimesseks kutsutakse. Tahhad sinna omma kahhejalla pärrast ka nende sarnane olla?

Unni. Innimesed! oh, ärra neist vägi, kelle pärrast keif loom öhfab. Mul touswad sulled püsti, kui nende kurjusse peäle agga mötlen. Sälamaid lome ei olle mitte ennam Jummala taewa al.

H i r. No sellepärrast! Miks sa siis nende pahhad kumbed ka meie sekka tahhad tua? Ehk mis sa arwad, wanna naber, kui minna sulle just tahhaksin südi otsida, et ma sedda mitte ei leiaks? Küllalt! Mõttele minnema aastase ruffi peade peäle, mis Luiso wäljal läbbi aia rippusid: kus need jäid? Mõttele Nidoasa nurga põllo peäle: kes tallas seal kaerad mahha ja katkus aad otsast ärra? Ohho! agga kaerad ollid anni fitta täis, kas sedda koerad woi kassid teggid? Keif ollen ma omma filmaga näinud, kui ma omma onno poianaesl woürusel käisin, kes Nidoasa kiwwiwarreme sees ellab. Ets polle tössi?

Unni. No kas sa nä immet! Minno san nad hakkawad jubba löpma, agga sinnul on piisuke Pea ja paljo sees. Agga ehk sa isse kül weike olled, on sul ommeti wägga suur südda, nago monne weiksel naesl sure mehhe wasto. Sa tahhaksid wäggise tüllise minna. Agga sa ei tulleta mitte mele, et sa siis ka kurja innimeste sarnane olled, kes järgest ühhe teisega tüllis ja ridus ellawad. Minno nou olleks se: leppime ärra, jäme söbraks ja aiame head jutto.

H i r. Minnogi pärrast, kui sa ennast mitte uhleks ei panne, waese hiriga söbrust pidama.

Uuni. Tälle ta! Egga nna ommett öäl
innimenne ei olle, et mul ühkust arwad
jures ollewad. Nende lomade seas on se kül
tuttaw assi. Kel ennam wilja aitas, ennam
rahha taskus, ennam põlbo ehk surem karri,
kel ennam tarkust, ennam au, punnasemad pal-
lenukud ja pitkemad juuksed: se peab ennast
ka paljo ennamaks ja mötleb: no minna te
is se ollen. Eggamees tahhab omma ninna kõr-
gemas kanda kui teistel, ja keikide suhho kuffub
wimaks muld ja lüakse surno labbidaga takka
järrele.

H iir. Armas anni, ärra panne pahhaks,
et ma eest otsa ni terraw so wasto ollin; ma
arwasin sepärrast, et ni julgeste inimeste seas
patsid, sind ka nendega ühhomelelisse ja nende
sõbra ollewad. Mind ja minno sugguseltsi wi-
kawad nemmad hirmus. Mo wannemattest ja
wannematte wannemattest on mitto nende wi-
hha läbbi surma sanud. Hilja aego alles sattus
mo öetüttar ühhe sure purgi sisse, kust üks
tüdruk tedda kül wälja aitas, agga — jalka
al surnuks löi.

Uuni. Oh, sa waene hiir! Sul on siis
leina päwad? Oh! et jouaksid omma süddant
waigistada.

H iir. Kurbdus on kül suur! Olli ter-
rane lapsõke; agga nago lapse wiis on, monni-
ford ka ninnatark, ja seält se õnnetus tuli.

Uuni. Jah, ninnatarkussest olleks paljo
mailmas räkida. Ninnatarkusse läbbi on mitto
ninna kõrwetand. Ma ollen inimestest kuul-

nüd, et ninnatarfus peab üht innimest tähhendama, kelle tarkus keif ninna otsa peäl kous on, ja maialt nago tühhi pähkel, täis rummalust. Meil annidel sedda wigga kül ei olla; agga sedda ennam leitakse tedda innimeste jurest. Monnel mehhel on ninnatarf naene; monnel isfal ninnatarf poeg; monnel emmal ninnatarf tüttar, monnel perrewannemattel ninnatargad poisid tüdrukud; nenda et ninnatarfusse pärrast mittokord pärris tarkusel mailmas ruum kassinals jäeb.

Hiir. Olen monnikord kuulnud, et innimesed tarkust kolides öppides, ramatuttest lugedes ja targematte läest kuuldes peawad korjama; kust nad siis sedda ninnatarfust sawad? — Ja ommeti ütled sinna, et sedda feige ennamiste norematte ja nende jurest leitakse, kellel pärris tarkussest pudus on. Kuida se kül peaks tulles?

Uuni. Olen isse kül rummal annil, kes ial kolis polle käinud, ei ramatut luggenud egga tarkade laudas istunud; agga sedda woin sulle ommeti fergelt selletada. Wata, armas hiir, innimesed polle mitte nenda ühhesuggused nago sinna ja minna omma sugguseltfiga; waid nende seas on mitmesuggused arrud, ja seisused. Kui innimesed alles sedda ollesid, mis nad enne laugemist ollid, no siis olles ninnatarfus ka tundmatta asfi; agga innimesed on wannematte wannemattest sadif ühhe kurja seestpidise haigusse sees, mis nad omma kelepattus nimmetawad, ning sest tõbbest kaswab

ta se kárn, mis ninnatarkusfeks nimmetakse. Ni wáhhe, kui innimestel tarwis on wasset, wargust, pettust, kimalust, wihha ja muud selle sarnast õppida, nisamma wáhhe on neil ta tarwis ninnatarkust õppida; sest se kaswab nisamma kui umbrohhi, ilma külwita. Pattoga on innimeste sisse üks arrosamatta himmo toušnud, üks ühhest ja teine teisest surem olla. Uhtus on se nimme, mis sadan selle tühja ja pahha mõttele on pannud. Nemmad on isse keif Jummal kásso wastased ja põlgajad; nemmad on hinge polest keif rummalad, keif waesed, keif pimmedad ja wiggased; agga ükski neist ei tahha omma rummalust, waesust, pimmedust ja hädda tunda, waid iggamees püab warra, mis koid sõwad, au, mis auro kombel kaub ja suurt nimme, mis ta ennesega sureb ja unnub. Tõsist warra neil ei olle, siis otsiwad nemmad walle warra; tõsifest tarkusfest on nad ilma, sepárrast püüdwad jälle ninnatarkust, mis neile kahjo teeb; sest auust, mis Soja ees maksab, on neil pudus, sepárrast noubwad nemmad au, mis kui suits kaub. Ülleültse, kuida ütlesin, igga üks tahhaks neist isse Jummal olla, ja on ommeti üks paljas ärranetud mullatük omma sündimisese polest.

Hiir. Agga ütles ommeti, armas Anni, mis need ninnatargad innimesse lapsed siis sest sawad, et nemmad nisuggusid tühja asjo noubwad?

Anni. Mis nad sawad — ei middagi. Wanna tuttaw patto palk, nimmega surm, tulleb ja wislab keif ühte auko, siis on walmis.

Häär. Summe kül; agga minno pissote
Pea ei joua sedda mitte keik ärraarwata. Muud
kui sedda arwan: kui innimenne ei ella, kuida
innimesse lohbus, siis on parrem häär, kui inni-
menne olla

Anni. No olgo meie enda wahhel: agga
sedda ei moista ma mitte weel selgeste, on
innimesed näppo ammetid hirede, woi hired
innimeste käest sanud.

Häär. Kule anni, sinna wörrokael, fippud
sa järele trotsima? Kord sa rägid nago monni
kirkissand, teineford jälle nago monni kõrtsi
kelm. Eks iggäuks nenda ei pea ellama, kuida
Loja tedda lonud, ja nenda omma pead toitma,
kuida jouab? Woid sinna minno assemel mulla
sees jooksta, ehk minna sinno assemel sawwi
aukus kanisid püda?

Anni. Wägga tössi, wanna söbrakenne,
wägga tössi; agga sedda ei woi ommeti legi
üttelda, et Loja tedda lonud teistele kahjo teg-
gema; muido woi igga warras ja kelm —
innimeste seas polle jo mitte nende pudust —
ta üttelda: „Mis minna seina woin par-
rata, et ma warrastan ja walletan,
Summal on mulle ni pitkad näppud ja
libbeda kele lonud.“ — Eks se polle hul-
jut, kui legi nenda rägiks?

Häär. Jah; agga innimesed ja hirid ei
pea ommeti Loja seadusse järrele jälle mitte
ühhesuggused ollema. Ehk woid sinna üttelda,
et innimesed wiendama kässo wasto tewad,
kui nad omma seapõrsa ehk lan batallele noaga

furfo pistwad; ja ommeti on se ka tapminne? Anni, anni, ja teed, nago monni kiusakas ehk riakas innimenne, jõe seina, kus mitte weepiiska ei olle. — Sätta riid ja sülli neile, kel sest hea meel on, meile se ei passi; sest egga meie innimesed ei olle, et ni palju õigust aiame ja üllekohhut teme?

Anni. Tassa! tassa! kui sedda monni innimenne juhtub kõrvalt kuulma, mis siis?

Hirr. Seeb se innimeste keige surem jölledus on, et nemmad omma wiggadustest midagi teada ei tahha. Midda pahhem ta on, sedda parremaks ennast peab; midda surem kelm ta isse on, sedda ennam ta teisi sõimab ja nende peäle kohhut moistab. Sedda posse meie seas mitte leida; waid mis heält kegi tehha moistab, sedda temma ka ilma au otsimatta ja häbbi kartmatta teeb, ja omma kelega ei te ommeti üfski lojus teisele pahha.

Anni. Urwad siina siis, et keik innimesed nisuggused kelmid on?

Hirr. Suremast hulgast woib sedda külüttelda. Sest minno sugguselts on wägga suur, ning siin Sassi küllas on minno suggusika iggas perres forteris ja meie käime üheteisele tihti woõraks; agga mis meie lastide ja kappide alt wälja wadates ennamiste kuleme ja näeme: sedda ei julge minno weike hivi sukenne mitte keik räkima. Summal isse teab, misuggune mitme parirahwa õhtopalwe wodis on — firruminne ja wanduminne ja teiste tagga räkiminne. Kurjad noud sawad hom

mikust õhtoni petud; agga ikka nenda, et sedda ütsi hired kuulwad. Et Jummal taewas keil teab ja näeb, sedda ei tulle neil ennam melegi. Kuida nende sannad, nenda ka nende teud. Jummal on neile meelt ja moistust lonud, agga nemmad on jälle üht rohto wälja arwanud, misga meelt ja moistust ärrakautada, ja sedda pruukiwad nored ja wannad sure holega.

Anni. Minno fallis aeg! nemmad tahtwad siis isse melega lojuseks sada? Mis rohhi se kül peaks ollema?

H iir. Minno subho polle kül sedda sitta ellades sonud, agga ma ussun wiin on selle rokka nimme, mis mitto kahhejalgest wasfikast ni hea melega jowad. Se paggana lakke teeb neile räkimatta kahjo ja õnnetust. Mo karwad toustawad püsti, kui ma mötlen, mis hädda ja ahvastust temma läbbi tulleb. Dlgo agga ühheft räkida.

Mero. Subhani saunas ellab üks Rein omma naese ja kue wäetima lapsega, pool allasti ja tullises nälgas.

Anni. Mo siis on mees wist wanna ja wiggane, ehk naene ammo többewodi peäl?

H iir. Tühja ka! Rein on alles keft igga meest ja naene olli ka rabbe innimenne; agga nüüd on tal monne näddali eest kāsfi ollast ärra ning sellega peab ta kül wist hauda minnema.

Anni. Kuida se raske õnnetus waese naesele siis juhtunud?

H iir. Sedda on wiin seinud!

Unni. Kuida woib wiin kät öllast ärra murda? Kui wiin muud middagi ei olle, kui üks pahha lakke, siis ei woi temma jo kellegi kallale tulla, weel wähhem kät öllast murda? Peälegi on igga sarwilinne ja kabja kandja nenda tark, et ta rojastud wet ei wötta.

Hiir. Tõssi kül, wiin ei lähhä ka isse kellegi kallale; agga wina lakkujad lähwad wina kallale, ja se on weel hullem. Nende wina pärriõrjade seast on Rein ka. Ta ei olle muido mitte lorro mees, waid woib mürisepa töga head rahha tenida ja, kui ta liina paitus ellaks, kus nisuggused nifred mehhed keif wähhes söwad, wähhes tewad, agga paljo — jowad, woiks ta omma 60 ja 70 kop. hõbb. päwas lobbinat taske panna; agga keif mis ta ial tenib, se läbbi kõrri lähhäb. Ta on järgest wabrikus töös ning omma paar rubla hõbbedat nädalis tenida, on Reinul tühhi asõ; agga Esmaspäwa hommikut Laupäwane rahha ial nähhä ei sa.

Unni. Minne ifka! Kussa Sudale temma siis omma rahha ni filmapilk panneb?

Hiir. Kes laggastada tahhab, kül se nou leiab; ja jodikud peawad jo keif laggastajad ollema. Laupäwa õhto, kui Rein omma nädali rahha kätte saab, seisab jubba rubla ehk poolteise wäärt kõrtsi ukse peäl kirjast, mis tasfutud peab sama, ja kõrtsimees, kes monnest koppikust ka jubba ilma jänud, on igga Laupäwa õhto, nago koer lihhatükki otsas kinni: Rein, maks wälja!

Unni. No olgo kül; agga omma rubla ehk pool jäeb ikka weel järrele, mis naesele saab.

Hiir. Naesele? Lagga parremaks! Naesele ei sa mitte tenga. „Mis mees minna siis ennam ollen — kiitleb Rein — kui minna omma rahha naese kätte annan? Mis ma ommast tööst ja waewast siis saan, kui ma mitte üht head Peatäit juagi ei sa?“ Rein maksab omma wõlla, ja mis üllejäeb, on ka kõrtsmikko pärralt; sest Rein enne kõrtsist ei lähhä, kui wiimne koppik tassust lähhäb. — „Kas rubla hõbbedat mehhel ka monni asfi jua on? — surustab Rein. — Sedda nipsawad wannad naesed sujätko ärra.“

Unni. Minne metsa! egga naesterahwas ommeti sedda lakket enneste sisse ei nakka aiama; mis näggo sel ollets?

Hiir. So, so; woi mitte? Mis sa kannapäid peaksid räkima! Tulleta mulle mele, kui ma Reino luggu ollen ärra räkunud, siis tahhan sulle wannast „Wadi Kaiest“ räkida; kül sa siis kuled, kui laiad naeste furgud on.

Unni. No heakül; agga esmalt Reino asfi.

Hiir. Sa arwad, kui Rein ülemeele loom rubla ehk poolteist pididi ärrajoma, siis jääb ommeti rubla ehk pool weel järrele. Agga walle puhhas! Ma ütlesin jubba, kuidas Rein teeb. Millal siis jodikul tömehhel weel parrajami priiskamisse ja lakkumisse aeg on, kui Laupäwa õhto, „kus innimenne omma nädalisese wässimusse peäle sutäie wõttab ja rõmus on?“ ja kui ninna kõrtsi pörmandat pühhib,

siis on jodikutte rööm täis. Nenda Rein ka.
 „Ditsa poisi! kas mul rahha ei olle? Tulge
 sia, wötke wina! — Nenda lasseb Rein ikka,
 ford tobiga, ford polega wäljameöta, ja igga
 mees katusub, kelle südda katusub. Agga kust
 woetakse seält wähheneb ning wimaks on ta
 üllejänud koppikud otsas, südda wihha ja Pea
 wina täis.

Anni. No mis peäle ta siis wihhastab,
 kui ta jo sellepärrast joob, et südda röömsaks
 peab minnema?

— Siir. Noh, ma ütlesin jubba: rahha on
 otsas, ja se ei olle jodikule ial römo assti. Neil
 meestel ei olle suremat pahhandust ja wallo
 Ma peäl, kui — wina himmo ja rahha:
 nappus. Ka Reino südda on siis wägga
 pahhane; agga ta öäl loom ei lähhä segipär-
 rast weel mitte kõrtsist ärra; waid temma troost
 on: „Kas meie tulleva näddali ennam ei ella?
 Kõrtsmik, pange ukse peäle ülesse! Teie teate,
 Rein on se mees, kes maksab. Kas polle tõst?
 Ma teinin rahha, nago sitta, tehko sedda teine
 mees ka!“ Ja nenda „aidu, raidu, ellad wen-
 nad!“ lähhäb Reino aeg igga Laupäwa ösi
 poleni öni, ennego teiste kutsmissse peäle wi-
 maks minnema hakkab, ja kuida ööldud, pool
 tullevase näddali palgast seisab jubba kõrtsi ukse
 peäl firjas, ja ennamiste ikka: „Nero sauna Rein on 1 rubla ja 47
 kopp. wölgo.“

Anni. No koddõ sai mehheke naese läest wist
 tuhhalabbidast ehk paiafookõ, ja se olli parras?

Häär. Oh minno Summal! Kas naene tohib ka omma su lahti teha? Eks sa ei mäleta enam, et tal kassi õlast ärra olli? Kust se muido tulli, kui sest, et olli ka kord ütelnud, et Reino tembud mitte õiged ei olle. Luikades ja mõirades lähhäb Rein siis koio pole, ja ni kui naene ja lapsed temma heält kaugelt kuulwad, wärrisewad keif seitse; sest Laupäwa õhto on neile keige hirmsam õhto: siis tul-
 Leb is sa koio!! Nüüd woib iggamees arwata, misuggune maiaello ja laste kaswatamine seal woib olla! — Due wärrawa takka ollid jubba hirmsamad sõimonimmed kaugelt kuulda. Laiß ja raibe naene, ei pea wütsima middagi teha, peab temma werre waewa omma kue kutsikaga sõma, mehhele ial mitte wasto tulles, kui mees wässind tööst tulles — ja mis ta muido weel lorrises. Se on tössi, joobnud Reinul olleks mittokord tee peäl abbi tarwis olnud; sest enam kui ükskord ollid Reino silmad weikse sittased ja rided kaelani passased, nago ikka jomakausi wiis on.

Anni. No nisuggune jäi ommeti warßi maggama, kui ta soja tuppa sai?

Häär. Monni winalähker jäeb kül warßi maggama, kui ta koio saab, agga Rein ei olle mitte ni head suggu jodif. Naene ja lapsed piddid jubba aegsaste punnuma pannema. Ükski ei tohtnud omma filmi näidata. Rein möllas nago hul härg toas. Nende saun olli kül keigest jubba lagge ja polnud muud, kui tühja täis ja nälga rohkeste; agga mis seal juhtus

ollema, monni pang woi kap, ämber ehk kibbo, neile teggi Rein warsi surma peäle; sest mis ta käppade wahhele juhtus, sedda ta purruks teggi, kummi winaiks lõhkumissest ja wandumissest wässiind, sest tubba ristellile maggama jäi.

Anni. Agga mis nisuggune loma Aurjus ommeti teisel päwal ka ütleb, kui Pea täis wälja on maggatud? Eks tal mitte iseennese eest häbbi ei olle?

Hiir. Sigga ei tea häbbist egga auust; kui ta enam röbbeleda ei tahha, siis lähhäb ta muddaaukust nisamma joppaselt wälja, kui ta just on, ja ei panne sest middagi tähhele, mis teised ütlewad. Nenda Rein ka. Oli naesel hommiko middagi anda, siis panni nahha täis, ja läks; kui ei olnud — mis tihti juhtus — siis läks ta tühja ferrega minnema, ja ial et tohtinud naene suud lahti tehha ja küsida, kuhho ta lähhäb; sest ta teadis jo ammo, et mees „wabriko kortsu läks tööd kulama, ehk firriko kortsu selle ehk teisega kofko fama.“

Anni. Agga ütle ommeti Summala pär-rast, kuidas ja kellest naene ja lapsed siis ellasid?

Hiir. Noh, sawad ikka wahhel ka, agga wägga pissut, ja seddagi sure tülli ja rioga; nago winaiks, kus Rein naese kae öllast ärralöi. Ja mis olli naese sü? Muud middagi, kui et ta häddaga wabriko herrat palluma läks, et herra laupäiwiti Reino palgast monni koppit pididi sisse jätma ja naese lastele andma.

Anni. No sedda teggi herra hea melega?
— ja minna pannen immeks, et ta sedda ilma
pallumiseta jubba ammo ei teinud.

Hiir. Häddast olli Rein kuulda sanud,
mis naene teinud, siis olli temma ka naese
kallal. „Sinna tahhad minne rahha keelda?
Ma tahhan sulle näidata!“ Naene rätis ka
omma õigust — sest tal olli õigus — mees
andis istmega naesele pihta, ja hoop läks ni
õnneks, et käsfi elluks aiaks öllast ärra on.

Anni. Oh teie meletumad ja pörsed meh-
hed! mis peab teie maia ellust, teie ammetist,
teie laste kasvatamisest ja teie — hingest
sama? Kui mitte naesterahwas ennast selle
eest ei hoiaks, siis olleks maailm jo walmis pörge.
Tänno Summalale, et need ommeti nattu-
kenam häbbenewad.

Hiir. Kust wotta! Se olleks kül wägga
kaunis, agga mis ma sulle „Wadi-kaiest“
lubbasin räkida?

Anni. Tõssi, tõssi, wägga tõssi! Mul
on üks sant Anni Pea; olin jubba ärraun-
nustanud.

Hiir. Siiski pean esmalt tunnistama, ma
tunnen kül monne Marri, Maie, Leno, Liso,
Madli ja Marreti, agga tean ka, et jooß naeste
pea-wigga mitte ei olle; (olgo siis, et nad
wahhest meie armisa wörgokuddujatte sug-
gust on. Seäl peab luggu kül nenda ollema,
et sedda tüdrukus ei arwata, kes forterit wina
ei joua ärrarübata. Igga tatninna poisike mois-
tab seäl üttelda: „kallamees peab seest ja wäl-

jast märg ollema! —) Agga muud wiggasid on
 naestel ülleültse küllalt. Monni liaks rummal,
 teine liaks tark; üks liig kitsse, teine liig pillaja;
 se üllearro waat, teine üllearro eddet; monni
 lipsib omma Pead hommikust õhtoni, teisel
 kaswawad sened silma äre; agga wägga mitto
 nende seast on Tiks-anna suggulased, kes omma
 maiatallitust ial muido ei moista tallitada, kui
 ta teistega mitte ei täfso egga kätso; neil ikka
 õigus, teistel ikka sü. Ja kui mu rahwaga
 täfsuminne forda ei lähhä, siis jälle omma
 mehhe kallale. Temma peab feif kuulma.
 Monni waene mees ei sa pühhapäwast pühha-
 päwa muud nähhägi, kui omma naesekesse kortsus
 ninna ja maggus-happo näggo. Kui feigi kasfale
 lamba pea woiks otsa panna, siis olleks monne
 naese kuio forraga walmis. Nemmad moistwad
 wägga paljo, agga mitte sedda mis õige on.
 Südda suur, nago heina-kubhi, agga moistus
 mahhub pole pähkke fore sisse, ja mitto forda,
 midda rummalam, sedda tiggendam.

Anni. Kas „Wadi-Kaie“ luggu peab
 nüüd üsna mahhajäma?

Hiir. Sedda kül mitte; agga mo meel
 läks haigeks, sest ma ollen tiggedast naisist wägga
 paljo pahhandusfi kuulnud ja näinud. Agga
 Wadi-Kaie luggu olli nenda. Temma wan-
 nemad ollid wannast Soppa kõrtsis ellanud,
 ollid mollemad winawõtjad innimesesed olnud,
 ja kõrtsimeest hūti jubba ammo „wanna Lõnksõ
 Tõnnis.“ Tütтар Kai, nende ainus laps, olli
 ta aega möda harjunud tilka tilkakesse jättele

meekima; sest wannemad isse õppetasiid ja ütlesid: „Wõtta peäle, wäeti, egga Jummalä willi sulle pahha ei te.“ Kai sai innimesseks ja moists jubba üht moõdo täit teise järrele õige priiskeste ärrapistä. Es malt hoidis ta nore poiste hirmo; pärrast kül selle eest; agga et kaunis punnane tüdruk olli, sai ta peagi mehhele, ja ni pea, kui mehhel olli, no mis siis ennam hoida. Peälegi olli Kaiel se õn ehk õnnetus, et ühhe nore kõrtsimehhele sai ning seläbbi ka isse kõrtsinaesefe. No nüüd olli kits kapsta aedas. Gesteotsa wõttis Kai rinna pehmusseks wähe awalt, pärrast ifka ennam, ja 365 päwa ep olnud weel mitte pulmapäwast mödas, kui jubba Kaie palled õhtati punnetasiid ja felege fange olli. Mees ehmatas kül ärra, kui sest arro sai, agga mis teha, naesel olli asfi maggus.

Anni. No se wois aus kõrtsinaesefe olla, kelle käest feik teised woisid joma õppida.

Hiir. Jah, miks mitte? Kai moõtis wina ja olli isse winamoõt, mis igga päwaga suremaks läks ja ennam wõttis. Kahhe aastä pärrast said nemmad kõrtsist lahti ning ellasiid küllas Nurga Pridiko saunas.

Anni. Selle kahjo ja häbbi peäle jättis Kai wist wina mahha?

Hiir. Nenda olleks kül luggu pidband olla; agga fergem haigeks jäda, kui terweks sada. Nenda Kaie asfi ka. Ta läks pääw päwalt ifka hullemaks. Ei aitnud urjutaminne egga ähwardaminne ei häbbi egga au. Mees olli tassane mehhefe, kes ennam mõtles, kui ütles,

ja furwastas ennast ni paljo, et wimaš tiis, fusse többe sai ja ärra surri.

Anni. No agga nüüd jäi ommeti wiin mahha?

Hiir. Tühhi jut! egga wettind waat ni pea ei kuitwa. Mis meil ial olli, sedda olli Kai kõrtsi winud. Kui mees surri, ollid nemmad ni paljad, et surnule middagi polnud ümberpanna, kui mitte teised head innimesed ei olleksid aitnud. Pärast mehhe surma ei tulnud Kai enam kõrtsist ärragi. Küssis kegi, miks ta ni paljo lakkub ja mitte foio ei lähhä? siis wastas Kai: „Wõttan omma raske ahhastusse ja leinamise peäle sutäie wina, siis lähhäb mo lesse innimesse südda nattufe lahhedamaks.“ Sai ta monne sutäie wõtnud, siis olli ta jälle walmis, trallis ja lallis möda tubba, et inneto nähhä. Temma iggapäine laul olli ifka:

„Miks minna korjan koppikuida? :,:“

„Kubho pannen paatreeida? :,:“

„Olle wadi otsa peäle, :,:“

„Wina wadi wiisa peäle. :,:“

Seält temmale ka se nimme tulli — Wadi, Kai, ja kes nüüd Sassi külla kõrtsis ehk tannawas üht kessealist katkend ja räppust naest näeb, se teab jubba ette: se on wanna joobnud „Wadi, Kai“, kes igga üht warsi terretab, wina küssib ja trallib:

„Ai, tai, taddi, ai tai taddi, tai taaa!“

„Ai tai taddi, ai tai taddi tai taaa!“

Noh, söbber, lestjalg, kas weel ütled, et naesterahwas wina ei lakku?

Unni. Mis ma ennam ütlen ehk ütlematta, mo südda lähhäb öige kurwaks, isseärranis, kui se peäle mötlen, et Nero sauna Rein ja Lönkso-Tönnise tüttar „Wadi-Kai“ mitte üksi jodikud ei olle, waid neil woib weel paljo öddefid ja wendi olla, kes justament seddasamma tewad!

Hiir. Sedda minna ka ussun ning — —
— „ Selsammal filmapilgul tulli teise perre murri tullist nelja punnase kassiga toa poolt ning kass jooksis möda aeda nurka üllesse ja hiri ja anni jut olli äkkiste otsas.

No säb, küllawadder, seäl se lojuste kõnne nüüd on, mis pikem olleks olnud, kui mitte murri ja kass omma tuhhinaga hiri ja anni ei olleksid ärra hirmotanud. Dlle rahkul, kui nende jut mitte walle ei olle. Ärra häb, bene mitte lojuste käest õppetust wõtta. Ma tunnistan sulle su sisse, siggade käest woid ka õppetust wõtta. Kui näed; kuidas pestud emmis ni hea melega jälle soppa sisse mahha heidab, siis öhka iggakord: „Mita Summal, et minna patto muddaga ka nenda ei te!

Wanna sauna taat.

Waide ja Perno wahhel, möda jöggi alla minna on ennam kui sadda werstakest maad, kus tekäia monda kuleb ja näeb. Meie armas Perno jöggi on üks kaunis kenna jõekenne ja meie lähhedalt polle naljalt suremat leida, olgo

siis, et Lättimale ja Kuramale lähme, kust kül suuremaid leiame, agga nende wessiep olle siiski mitte weddelam, kui meie Perno jõe wessi. Monnes kohhas joade peäl joseb ta ni kohhades ja teeb suurt lärmi, nago joobnud mees kõrtsist miänes, teises kohhas jälle ni waikselt, nago surreja wimast hinge tombab. Mitmed põllud ja heinaasad peab ta omma tee peäl kastma ja mitme moisnikko maast läbbi käima ning küsüma, kust te Perno lähhäb? Ülleültse on ta üks waggune ja tassane jõekenne, kest neist kõrwa lopsudest, mis ni mitto soudjad mölladega temmale andwad, mitte suurt tähhele ei panne, waid keik waggusi ärrakannatab, ja arwa on kuulda, et temma sü pärrast monni jõe pohjas omma wimast wodit leidnud. Üksford aastas, se on igga kewwade nähtaks tedda kül wägga pahhane ollewad, agga temmal on siis ka õigus; sest kui kegi talwe otsa külma kane al peab ummuses seisma, efs se mitte kewwade pahha melega kane tükka merre pole ei sada? ehk efs ta mitte rõmo pärrast ei pea hüppama, et wangist lahti on pääsnud? — Sellesamma jõe kalda peäl, Paide ja Perno wahhel, on üks külla, kelle pärris nimme ma mitte ei woi nimmetada, agga kelle liignimme meie „Koolme külla“ panneme; sest mis Koolme rahwas ütlesid, kui nad teäda saaksid, et minna nende küllast ja küllarahwast nisamma ilmsi kirjotan, nago „Wadi Kaiest“? sepärrast peame ommeti külla ristnimme nimmetamatta jätma. Koolme kohht on, kuidas iggamees teab, üks maddal jõe

kään, ja seält meie seford kulla nimme wöttame. Koolme kulla maiad on feif alles wanna modi, se on, ilma afnata ja öllest kattuksega ja ilma kummita ahjoga; agga Koolme rahwas on isse jubba kaunis uut modi, se on: iggal pool pitkad püksid, nofkaga mütsid, ja naesterahwal laiad kraed ja sured patsid, nago lehma sabbad. Pühhikest püksi ja tšesamütsi on häbbi kandes; sedda kandwad üksi wannad innimesed, kel parremad tarwis ei olle. Muido on kulla ja küllarahwas justament nago feif teised. Päwa pool külges, kõrges jõe kalda peäl, kus kewwade lummi keige esmalt sullama hakkab, ning süggise pääsesed enne ärraminnemist weel wiimast nou piddawad, seisab küllast kaunis tüf maad emal üks saunakenne, mis wannast sadit jubba Räkko saunaks hüti. Siin Räkko saunas ellas kummi minnewa süggiseni „wanna sauna taat,” Mihkel Udanson, Koolme kulla ning keige ümberkaudse innimeste kassuks ja rõmuks. Just Mardi-päwal olli temma önsa mattusse pääw, kus feif kulla perremehhed ja paljo teisi kulla innimesi temma püsärgi tagga käisid ja filmi pühkisid, ehk tal kül mitte üht ainust süggulast seäl küllas ei olnud. Tahhaksid finna nüüd, armas wadder teada, kuida se sündis, siis loe eddasi.

2. Kes se sauna taat siis olli?

Räkko sauna toa tagga, kulla pool külges, on kulla ja sauna wahhel, suur küllawälli, kus

igga perre põllud pitkuti wälja käiwad, ja se põld, mis just möda jõe kallast käib, on Pussi Mar di pärralt ning sellesamma põllo allumisse otša peäl seisab ka Nälko saun, kus saunataat Mihkel ellas. Pussi tallo, maad ja Nälko saun ollid enne temma ommad olnud. Maia olli temma aego wägga hüüdmas; keif honed olli ta ueste ehitanud ja põllud kirowidest harri- nud ning krawid sisse wõtnud. Nelli runa kündsid põllul, kelle pusaluid sa ei näinud ja temma B lehma said teiges küllas ifka „nuumhärjaks“ jõimatud ja ollid wiist ennam wäärt, kui Warao 7 lihawad lehma, sest neid olli ka üks ennam. Mihkel olli sel aial wanna pentšik mehheke olnud. Musti hobbosid armastas temma, nago Juut wanna hobbedat. Sellega kullutas ta palju rahha, no agga tal olli tedda tühja ka käes. Warrese Hans olli sel aial suur kulus hobbošte parrisniit ning pettis monda meest ja mittokord ka Mihkelt; agga selle eest sai ta wimaks hea hinna. Hanso Warresel olli kord üks suur paks kõrw, mis omma 50 walget rubla wendade wahhel wäärt olli, agga Warres tahtis 80 sada, mis ükski ei aunud. „Oleks ta must ollewad — mötles Warres — Pussi Mihkel annaks mulle warši 80 rubla. Warres wõttis kätte, ja wärwis omma kõrwi kassetohho tahmaga mustaks ning läks siis Mihkle jure. No seäl polnud jutto middagi, Mihkel olli warši nous ning pakkus jubba 70. Warrese südda hüppas; jättis warši 10 mahha ja kaup wal- mis. Agga enne rahha maksmist käis Mihkel

weel musta ümber ja sillitas tedda lalka alt ja peält ning — ennä! midda ennam ta hoost sillitas, sedda mustemaks käsfi läks ja Mihkle südda löi külmaks. „Dot', oot', Warres — mötles Mihkel — wõi sinna tahhad minno filmi peast wälja nofkida?“ — Et Mihkel temma kelmussest jubba arro sai, ei teadnud Warres weel mitte, waid kitis omma musta, nago monni emma omma tüttart, kuida ta kange jooksuma ja käsfin söma, tuggew weddama ja tasfane käima pididi ollema, ja kuida ta tedda kellegi mule 10 rubla allamalt ei olleks annud, kui üksi Mihklele, sest et nad mittokord enne kaupa teinud ning weel tewad. Agga älkiste putus üks luawars Mihkle peusse. Oh sa kallis aeg! nende sannadega: „Pea kinni, sa Warrese narro, ma tahhan sind õppetada teisi innimesi petma!“ andis Mihkel kord Hansso ja teine kord musta, nenda et Warrese Hans omma runaga nago pahma peäl ümbertantsis ja karjus. Olli ta neid tüf aega parfinud, siis teggi ta ouewärrawa lahti, satis wärwitud loma ees ja wärwia takka järrele wärrawast wälja, keppiga weel kuklasse, minne peäle! Monni aeg pärrast sedda otas Mihkel, kas Warres pididi kohto ees wakuma hakkama; agga ei middagi; keif jäi wait. Sest aiast jäi kulla rahwal kombeks, et nad iggast ühhest, kes õige älkiste wärrawast wälja fargas, ifka ütlesid: „temma tulleb, nago Warrese Hans omma wärwitud kõrwiga.“ Mihkel wois nenda tehha, sest Summal olli temmale paar ruskilaid annud

nende sarnatsed ep olnud mitte ümberkaudo. Kui kulla perremehhehed monnikord kous ollid ja Mihkel nende seas, siis olli ikka terve Pea teistest pitkem, nago ennemuiste Saul Israeli lastest. Peäle sedda olli temma ka töga harjunud ja tuggew nago karmo ja mitme asja polest nago kutsar Wähter. Pütsipappa piddas temmast ka suurt luggu, ja meie teame, kellest temma mees middagi arwab, se on ka tõeste middagi wäärt. Mihkli issa önnis olli tedda ka nores põlwes woõrast korokest lastnud närrida; sest ta ütles ikka: „Kes ei moista teisi tenida, se ei moista ka teenrid pidada.“ Perremehhe põlwes olli Mihkel nisamma raps tõmies, nago enne. Hommiko läks ta warra töösse, agga õigel aial õhtale. Ta ei wiitnud isse aega, egga tahtnud ka, et perre peab laisklema. Summala sanna olli tal ennesel armas, sepärrast sowis ta sedda ka omma perre ja leiwalastele. Paljo jutto tal mitte ei olnud, agga mis ta räkis, se olli tõssi. Sepärrast ütlesid rahwas temmast: „Püssi Mihkel on kül wanna karrune mees, agga hea on ta siiski; mis ta teeb ja rägib, on keif mõnnus ja joudus.“

Üksford olli Koolme ja Lingo kulla perremeeistel heinama wahhede pärrast riid; üks ütles: siin olli wannaste radda, ja teine ütles: seal olli wannaste radda; tüllitfesid igga heina aego ning tülli ei tahtnud ial lõppetada, kinni wimaks kohhus pididi wälja tulles ja nende rivasja selletama. Lingo mehhed ollid üht kaw

walat meest enrestele eesträkiaks wallitsenud,
 kelle feel igga pididi suus andis käia, agga kes
 selle peäle mitte paljo ei waatnud, kas ta töt
 ehk wallet räkis. Koolme perremehhed jälle
 mötlesid: wöttame öige Pusfi Mihkle, temma
 on muidogi meitest keige targem, ning temmal
 on ka hea suur heäl. Kohtowannem, temma
 käemees ja sikkertär tullid wälja ning perre-
 mehhed pididid rioraia peäl kokko tulles. Lingo
 kulla eesträki hakkas omma asja wägga kaw-
 walaste selletama ja arrotama, ja kummardas
 kohtoherrat kummeford jutto sees ning kohto-
 herral olli sest ka hea meel ja fitis „so soh“
 ning „ja jah“ takka järrele. Kui Mihkle ford
 olli räkiada, tulli ta teiste seast wälja, astus
 kohtosaksa ette ja ütles: Nus kohhus, minna
 ei olle mitte öppinud kenna sannadega, nago
 pekkitükkidega kellegi näggo märiina, ning
 mötlen, et meie kohtowannemad sedda ka mitte
 ei püa. Minna pean wannast sannast kinni:
 „kes paljo rägib, se paljo — walletab.“ Selle
 peäle selletas ta lühhidelt ärra, kuida wannaste
 olnud ning kuida perremehhed pärrast leppinud,
 ja nimmetas ka weel üht ja teist wanna au-
 wäärt perremees, kes ümberkaudo ellasid, tun-
 nistusfemehhiks ja nenda olli seford asfi wal-
 mis. Rädali pärrast kutsati riidlejad ja nende
 tunnistusse mehhed ueste kohto ette. Mihkle
 tunnistusse meeste tunnistus sündis temma jutto
 peäle, nago kaan kaano peäle; agga Lingo
 tunnistusse meestest ei räkinud mitte kaks ühte
 jutto, waid üks sedda ja teine teist. No muis

dogi jäi õigus Koolme perremeelestele, ehk kül Lingo mehed tuld sülitasid. — Uhkust Mihkel mitte ei sallinud. Nenda kuida temma teistele töt ütles, ei pannud temma ka mitte pahhaks, kui teised temmale ütlesid. Sepärrast wöttis iggamees heaks, mis Mihkel ütles. Temma näggo olli iggapääw tösfine, agga mitte kurri ehk pahhane. Temma ei otsinud ial tülli; agga tikkus kegi temmaga wäggise tüllisse: sedda ta rullis siis nago wanna särki. — Noremas põlwes olli äffilinne meel temmale palju pahhandust teinud, ja mitto lorda kippus weel wannadusfes se närtsinud wihhakänd äffiste jälle õisi aiama; agga wannad käd ja jallad ei olle ennam ni usfinad tousuma, kui nored, ja se on mittoford wägga hea.

Mihkle abbikasa, Ello, olli omma wannematte seitseme laste seast feige norem ja aino üksi weel ellus; feif teised surrid norelt ärra. Lapsest sadik olli Ello omma wannematte murrelaps olnud; pea üht sammo ei lastnud nemmad tedda üksi kää: sest nisamma paljokest neil olli. Nüüd mötleb monni: „Mis naene sest wois sada? Se olli wist Pealaest jalla kannani ärraelitud ning ei tahtnud mitte näppo külma wee sisse pista.“ Agga walle. Ello olli esfiminne perrenaene, ja annaks Summal, et feif naesed nenda omma mehhi armastassid ja auustassid, kui Ello omma Mihkelt, siis olles wägga hea. Ehk kül feif temma kää olli, ei pöörnud ta pea mitte omma kät ümber, kui ta mitte ei küsfinud, kas Mihkel sedda

lubbab ja sellega rahhul on? Sedda ei teinud mitte hirm — sedda ei peaks abbiello wahhel mitte ollema — waid armastus ja allandus. No Mihkel olli ka mees, kedda naene wois auustada ja armastada ja temma pärrast uhke olla. Mis Ello temma näust wois nähha, sedda ta teggi, ja nimmetas tedda, nago Sara Abramit, ommaks isfandaks. Tüllli ei olnud ial nende wahhel. Olli Mihkel ühhe ehk teise asja pärrast pahhane, siis olli Ello sedda lahkem; tahtis Mihkel kerjajaid töösse panna ja söimas neid laisaks, siis andis Ello neile jälle teineford sedda ennam. Temma südda ei annud mitte teisite teha. Sai Mihkel sest monnikord ka arro, siis naeratas temma ja ütles: Ello, kas tead, ma tännan Jummalat, keige eest, mis ta mulle on annud, agga keige ennam sinno eest," ja andis isse Ellule suud. Seäl jures olli Ellul ka monni naeste nodrus, nago keige naestel. Ta ei aianud kül mitte paljo külla jutto, agga ta fulas ommeti hea melega, kui monni külla eit sedda ja teist omma telega tagga sorris. Ta ei põlgnud kül kedda, git ärra, agga tahtis ommeti, et teised temma peäle piddid watama, ja nenda monni mu asfi weel; agga mis meie sest arrutame, eks ta olle ikka naeste wiis, no mis sa teed ä?

Mihkel Ellul olli üks ainus poeg ja selle nimme olli Tomas. Mihkle omma isja nimme olli ka Tomas ja selle isja nimme jälle Mihkel olnud. Igga poeg panni omma poiale isja nimme. Tomast woime üttelda, et ta nago isja

suust olli mahha kukkunud. Ta olli Summala kartusfes kaswatud, armastas omma wannemid, steggi lausaste tööd ja ei kartnud muud middagi. Wanna Mihkel ei naeratand mitte paljo, agga kui ta omma Toma peäle watas, kuida se kolm waffa ruffid, nago taffokoonla selga tombas, siis naeratas ta ommeti, ja ütles: „Summal tännatud, Koolme küllast ei olle meeste suggu mitte weel kaddunud!“

3. Rõõm ja kurbdus.

Mihkel olli jubba 64 aastat wanna ja Tomas 28. — „Kule, Tomas, — ütles wanna mees ühhel päwal, — wanna fanna ütleb: „Hal Pea küssub hana pole,“ ning sa näed äisse, mul on wannadusse ärmatus jubba Pea peäl. Ning pühha kirri ütleb: „Meie ellopäwad on 70 aastat.“ Selle järrele rleeks siis, kui mo Issandal mitte teine nou ei olle, min mul weel 6 aastat ellada. Neid tahhaksin ma wägga hea melega puhkamisse päiwis piddada, et wõisfin weel hästi omma möda läinud päiwade peäle möttelda ja ni paljo, kui Summal llaitab, omma seestpiddist põlde harrida. Sa tead kül, poeg, kui paljo meie omma hinge põlde llfüdiks jättame ja kui wägga umbrohhi seal sigingineb! Maiapidamisse murret tahhan sepärrast sinno holeks ja sinno ölla peäle panna, ehk sinno öllad on noremad ja tuggewamad. Et asfi agga hästi korda lähhäks, sepärrast

sowitsin minna wägga, et sa mulle warsi minna
 maiaasse toofsid. Se ep olle mitte hea, et inni-
 menne abbiellusse heitmist wägga hiljaks jättab;
 sest igga isä tahhab — kui Jummal mitte
 teist nou ei pea — et ta lapsed jubba innimes-
 seks saaksid, enne kui ta isse sureb. Kas olled
 jubba ka isse selle peäle wöttelnud? Rägi, poeg,
 julgeste, ja polle mitte ennam laps; mis peab
 ollema, se peab ollema."

Kes õiget teed käib, woib julgeste räkida.
 Nenda ka Tomas. "Kule, armas isä, — was-
 tas Tomas — mul on kül nattruke häbbi räkides,
 wägga kui sa just isse küsids, olgo siis peäle.
 Sa tead, Lokki weskki te käib justament
 Tippu Kustase ukse eest möda, kus ma
 monda korda ollen sees käinud jua küsimas
 ja temma ainust tüttart, Kadri, näinud: se
 olleks kül mo mele pärrast. Kui teil emmaga
 middagi senna wasto ei olle, ning ma muido
 leian, et ta ussin ja Jummal karmlik naeste-
 rahwas on, siis toofsin tedda teile kül minniaks."
 Kuida nüüd mehhele miinakse ja näest woe-
 takse teab iggamees, ning ma ei tahha wadderi
 taega sellega mitte ennam raiskada. Hea kül,
 Mihkel andis Pussi tallo Toma holeks ning
 jät isse förwale. Ugga Näkko sauna ja sauna
 maad piddas ta ennesele. "Eest otša jäme weel
 ühte — ütles Mihkel — kes teab, kuidas pär-
 rast lähhab, siis on meil ka ommeti üks ullo-
 allune, kuhho omma Pead pistame. Teme siis,
 poeg, nenda kaupä: Meie jäme sinnoga ühte
 leiba, sinna lapsed omma sullaste ja hobbus-

tega meie piisufessed saunamaad ärratehha ja annad ni palju sõnnikut, kui tarwis on, agga keik pöht, mis seält tulleb, jääb selle eest jälle sinnule. Riette ja mu tarwiduste eest peame meie siis isse murret ning ei küssi ial muud sinno läest, kui et sinno laua äres söme. Kas olled sellega rahhul? — „Miks pärrast mitte? wastas Tomas, sa woid jo tehha, kuidas sa tahhad, sest keik on sinno pärralt ja minna ollen feigega rahhul, mis sa teed; üks teine isä olleks ehk palju ennam ennesele pidanud.“ Nenda olli siis kaup walmis, ning sai ka kohto polest kinnitud, ja se olli weel peäle kauba. Paar korda käis Tomas weel Tippo ukse cest weste koor- maga möda ja jubba küllatüdrufud ja isseär- ranis wannad naesed piisid ninnad kokko ning sössistafid, monni pahha melega, monni muido: „Kas teate ka? Pussi Tomas on Tippo Kadri peigmees! Koh, ennam olli ikka lait- mist kui kiitmist kuulda, agga mis tössi se tössi: Tomas olli ka Tippo Kadri peigmees, ja se olli, Summal tännatud, wägga hea. Mitto lestasjalga kärristafid kül suud ja peksid keelt; kord olli Tomas sant, teinekord Kadri sant, kord ei kölwanud kummagi; siiski jäi asfi seks, mis ta olli, se on, Tomas Kadri peigmees, heks ja Kadri Toma prudiks. — Uega möda läksid ka Toma wannemad Tippule ning Kadri wannemad Pussie üht teist wata- ma. Süggise pärrast wilja forristamist, üttelgo külla rahwas ei woi ja, ollid Toma ja Kadri pulmad.

Reed said agga wanna wisi järrele petud. Peigmehhe ja peiopoisi moõga ning saawan-
nema piitsa külges lippusid enam särepaelo,
kui monne kirrali rindus autähta. Häddaste
jõi noriko maias moõni lusikas weel terweks,
ja hooste logad tombati nenda peält, et rangi
romad raggisesid, ja ikka ülle toa kattukse; kes
al juhtus ollewa, wõtta wasto! Mütsipanne-
misse ja põlle siddumisse jures said ka monned
tembud tehtud. No kus ta jäeb siis. Wannad
naesed laulsid, nago kannad kõrotasid, sest Tippo
„pulmajalg“ olli nende Pead kihhama ja kele-
paelad lahti aianud; üks lõppetas, teine hakkas.
Agga wanna Tohlo ühhesilmaga Marri —
nüüd wa' wäeti ka ammo jubba mamuldas —
temma olli ikka keige surem laulomees. Kui
temma hakkas, egga siis enam teistel polnud
teggemistki; ta kõrotas keif se õ. Kui ma neid
laulusid keif hakkasin kirja pannema, siis peaksin
selle tarwis jälle isse ramato teggema, sepär-
rast jägo peäle! — Peiopois ja noriko-
wend peawad terrased poisid ollema, muido
on pulma rahwas norgus ja sabbad sorgus.
No Kadri norikowend, Ülleõue Jürri, olli
wiks pois küllalt. „Unnusta unni, mälleta
mütsi ja pea noormees meles!“ nenda
lõi Jürri kolmford Kadri ue mütsi Peast metsa.
Wanna Murro Unnus kelm hüdis jälle põh-
hust: „Unnusta unni ja figuta — —;“ agga
õnneks panni Unnusse naene tale kae su peäle.
Pääsid nored rahwas maggema, no siis olli
jälle hullamist ja asfeme lõhkumist. Teisel päwal,

Kui noriko „weimekirst“ ärrawidi, olli naeste laul ueste lahti. Wanna Tippo Kustas wafas omma naesega pärrast lounat halleda melega esmalt kirsto ja õhta tütre järrele, kui tedda widi. Ühhel isfal woiwad kül immelikud mõt- ted olla, kui ta omma esimesse lapse koggoni teisele nago ärramüüb. — Peigmehhe maias wiisati wanna kasfufas norikule jalge alla, kui fanist wälja astus ja naeste laulo kõlla panni jälle kõrrad finni. Sa nenda ollid pulmad jus- tament pulmad, nago neid mitte üksi Pusi ja Lingo küllast, waid iggalt poolt leida on. Nad on kül mitto korda w a n n a w i s i, agga wägga arwa taewa Tadi tahtmise järrele.

— No kuidas wanna Mihkel ennast ülesnäitas? Sedda woib ütelda, Mihkel olli auwäärt mees iggapiddi. Ta rulletas pulma wöörastele tihti mele, et nemmad röömsad piddid ollema, agga ristinnimesse wisil, ei mitte Summalat unnustades, waid tedda meles piddades. Igga- ford kui pulma lauale istujid, teggi Mihkel isse sömapalwet, pitkalt, selgeste ja süddamest, mis mitme Lingo langule mitte mele pärrast ei olnud; sest ennamiste iggas pulma maias tehakse mudo kome pärrast söma palwet, kuhho monni joobnud mees nurgast sekka lau- lab, ja palweteggia, mittoford isse joobnud, pallub ka ni poddina ja paddina, nago külla- wadder pu wanfrega passase maante peäl söidab, kust ükski arwo ei ja. Teisel hommikul, kui Mihkel jälle söma palwet teggi, küsis üks ninnatarf Lingo lang: „Pusi taat, kas teie

maialised keif nenda palluvad?" — "Jah, teised kül, wastas Mihkel, agga sarwiliised, kabjakandjad ja kõwwersabba mehhed ei te sedda mitte." Mehheke moistis ärra, pistis ninna siina, kus kirp hammustab, ja jäi wait. — Peigmees ja norik seisid ka ennamiste wait, ehk rääksid fossinal teine teiseaga. Mis asjast siis? No kas minna omma kõrwa nende su jure ollen pannud, ehk kas sedda paljo kegi kuulda saab, mis peigmees omma norikuga rägib? agga nenda paljo ma tean, et Kadri ka paljo sest räkis, mis õppetaja temmale laulatamisfeks olli ütelnud; se ei läinud ka pärrast temma melest, senni kaua, kui Tomas ellas. "Minna ollen sinno wannemad laulatanud ja sind ristunud — olli wanna õppetaja ütelnud; — rasked ja kurwad aiad on kä; ämmad ja minniad seiswad jubba teine teise wasto, kuidas firri wümsel aial ütleb ollewad. Minna pallun sind so ennese ja Summala pärrast, ärra te mitte, nenda, et külla rahwas hakkawad ütlemä: "Pusfi Tomas on omma wannemattetele ühhe pusärgi naela maiasse tonud; se on nago offlas äia ja ämma filmas." Usfu, mo armas laps, kui sedda teed, siis omma õnne kautad siin ja seäl." Sedda olli õppetaja ütelnud, ning aitümma! sedda olli ning on ifka tarwis. — Sest sadik, kui pulma rahwas Pusfil ollid, näitas keif asfi teisite ollewad, ja monni Lingo lang pistis teise külge ning ütles: "Peaktime ommeti minnema sama! Siin peame nago lauafirrikulised ellama, luggema, laulma ja

pallume.“ Se on ka tössi, üks uskmatta ilma-
 lif inniminne on ka uskliffude seas ehk nende
 maias just nago koer firrifus. Ta ei moista
 nende jutto, ei woi nende kombeid armastada
 ja ei tea mis peab teggema, funni ta jälle omma
 feltsi sekka saab, kus keik nenda tewad, nago
 temma südda himmustab, se on — kurja lihha
 ja werre tahtmisse järrele ellawad, mis läbbi
 Summala wiha nende waeste hinge koormaks
 ifka lastwab. — No kuidä pärrast pulmi luggu
 käis? Wägga hästi. Minnia olli hea, waggune
 ja sannawõtja laps ning rahho jäi maiasse;
 sest mittokord on kül ämmad süüdlased, kui
 tülli maias touseb, agga wägga mittokord ka
 minniad. Mihkel ütles ifka: „Kus üks ainus
 perremees maias on, kuidä seäl tülli woib tulla?“
 Mihkle wannal teiselpolel polnud mitte ni kerge
 asji omma harjunud ammetit norema kätte
 anda; agga Mihkel selletas sedda waggusi ärra
 ja Elio ei tikkunud ka pärrast mitte ennam
 minnia ette. Peäle sedda olli se wägga kerge,
 sest minnia ei teinud pea middagi, kus ta mitte
 ämma käest nou ei küsfinud. — Nenda läks
 süggise ja talwe rõmoga möda, ja kui Pusji
 Mihkel Tippo Kustasfega kord folkko sai, andis
 ta käppa ja ütles: „Mitümma nisugguse minnia
 eest!“ Wannemad ollid rõõmsad, et neil head
 lapsed ollid ja tännasid Issat taewas; sest sedda
 rõmo polle mitte paljo wannemattel, ja mitmed
 wannemad — Summal parrago! — ellawad
 isse ja lastawatad ommad lapsed nenda, et
 nad nisuggust rõmo, mis wannedusfes maggus

on, ei woi lota. Agga mis on innimesse rööm ja innimesse ello? Kesß römo sees peab ta ifka mötlemä: nago r ohholillifenne, mis hom- miko öitseb, öhto närtsib. Kui Zürri fu jubba fätte joudis ja noor perremees Tomas mötles: „señna ma küllin odrad, señna nae- red, señna linnad ja señna läätsid; seäl tulli taewa Taat ja ütles: Si, innimesse laps, minnul on teine nou: heida sängi ja wötta soja többe wasto! — Tomas hakkas esmalt Pead karjuma, heitis mahha ja monne päwa pärrast olli jansiminne lahti. Tomas ei teadnud, mis ta teggi ehß räkis; agga kui tal wahhete wahhel wähhe kergem luggu olli, siis pallus ta holega Summalat ja hüdis ford for- ralt omma isä wasto: „Armas isä, kui Sum- mal mind ärra kutsub, siis ärra jätta mo waest naest mitte mahha!“ Oh, kui hea melega lub- has isä sedda! Ta olleß Summal teab mis tootanud, kui ta sellega omma aino poia päwi olleß woinud pitkendada. Agga Toma päwad ollid täis. Pattust pöörmissse ja tössise ussoga omma Snnisteggia Jesusse Kristusse siisse wöttis temma ühhel hommikul weel Summala armo ja öhto olli ta — maggamas, enne kui ta 29 aastat wannaks sai. Sedda nutmist ja ullumist, mis maiasse jäi, woib igga luggeja isse arwata. Kadri tahtis ennast pea surnuks nutta. Ello olli sängis kummuli maas ja ullus. Mihkel istus louka otša peäl, ja ei sanud muud ööldud, kui: „Tomas, minno armas poeg Tomas, mis ja nenda rutto ärralähhad!“

King ta jälle : „Naesed, nutke, agga ärra tehke mitte patto ; Tomas on nüüd taewas.“ — Ta laskis omma poia ausaste mahhamatta ja läks isse liggi ; agga naesed ei sanud sure kurbdusse pärrast mitte liggimindud. Risti peäle laskis Mihkel nenda firjotada :

„Siin puhkab rahhoga

Puusi Mihkli poeg

Tomas Adamson,

29 aastat wanna ja

pool aastat

perremees ja naesemees.

Issand, sinno tahtmin,

ne sündko !“

4. Sauna taat lähhäb sauna ellama.

Nüüd pididi Mihkel ueste jälle perremurret oma kaela wõtma. Ta teggi sebda raske südamega. Naesed leinasid, nutsid, teggid tööd ja palwed ühhes kous. Teine teggi teise südant kergeks ja raskeks ; nenda läks luggu tasfakeste eddasi. — Kes teab, kas luggeja ka on kuulnud, agga minna ollen üht wanna jutto kuulnud, et üksford üks noormees on ärrasunud, kes omma nore naese, lesse emma ja ühhe õe on mahhajätnud. Üks nutnud allati, se olnud wanna emma ; teine nutnud hommiko ja õhto, se olnud ta õdde ; kolmas nutnud, kui tal just mele tulnud, se olnud ta naene. Nored lesked nutwad omma meeste järvele kül

ennamiste wägga fibbedaste, agga iggaford mitte wägga kaua. Noorde leskede süddamed ja kiwowaagnad on ussinad jahtuma. Nenda ka Pussi maias. Häddaste olli pool aastat Toma surmast ärra, kui jubba kossilased, nago warresed raipe ümber, Pussi toa ümber hakkasid lendama. Üks kitis ühte, teine teist meest. Läks Kadri kurriko, must lint sõlle külges, siis terretasid tedda mitto ja rääksid ni halledaste sest kurtwast loust, et ni kenna noor naene, kui Kadri olli, ilma mehbeta pididi ollema. — Tännini olli Kadri omma mehhe wannematte wasto õiglane olnud ja neile keif süddame peält ärraüttelnud; agga nüüd hakkas ta monda asja ka omma teada piddama. Ülleültse ei woinud sedda kül fegi immeks panna, agga parrem olleks olnud, kui ta omma mehewannemaid ennam olleks uskunud, kui teisi. Kui Mihkel jubba hais ninnasse tulli, ütles ta ühhel õhtal Kadri wasto: „Armas tüttar, ma ei panne sedda mitte pahhaks, et sa jälle teise mehhe peäle mõtled. Sedda on, ma ussun, ka õige tarwis, ja on nenda mailma wiis. Agga sedda ma sowiksin wägga, et sa üht õiglast ja Summala kartlikko meest wallitseksid ja mitte rikkukse peäle ei wataks, sest sul on omma igga-päwaue leib. Te sedda isseennese pärrast ning ka minno ja mo wanna abbikasa pärrast, et need wähe päiwi, mis meil weel ellada on, mitte ei saaks ärrarikkutud. Minna ei tahha keddagit sulle nimmetada, agga kui sulle monda kidetakse ja pakutakse, siis nimmeta mulle ka.

Minna tunnen ümberkaudsid noored ja wannad mehhed keif ja ei tahha muud middagi tehha, kui sulle ütelda: se ehk teine wigga tal on ehk ei olle; pärrast woid tehha, mis isse tahhad," No se olli mehhe jut. Kadri lubbas ka. Ta olleks ehk sanna piddanud, agga wanna ämmaeit rikkus seford keif ärra. Sest sadik kui ta näggi, et minnial mehheleminnemisse mõtted süddames ollid, kaddus keif troost temma hingest. Ta ei taplenud egga kärratsend kül mitte, agga nutmissel egga ohkamissel polnud arro egga otsa. Tännini olli temma enne ja pärrast Toma surma kui wanna pärris perre-naene maias olnud. Maia olli jo temma pärralt. Nüüd pididi ta ue lummega ka uut perremeeft sisse wotma, kes wõrsiwõõras olli ja wahhest ülle ölla temma peäle watas. Ta olleks kurbdusse pärrast Ma alla puggenud. Minnia sai arro kül, olli wait, agga ei julgunud omma süddame mõttid nüüd ennam Mihklile tunnistada. Hea kül, pea pärrast leikust tulli Tõepärra Jakobi poeg Udo Tiller Koolme kül-lasse ja käis ni kaudo ümber Pussi maia ka, ja panni tähhele, kuida loud ollid. Wõrsi pärrast sedda läks Kadri omma wannematte jure Lingule wõõraks, kuhho Udo Tiller ka tulli ning seäl tehti kaup walmis. Kui Kadri taggasi tulli, ütles ta Mihklile, et jälle norik olli. Udo Tillerist ei teädnud wana Mihkel head egga kurja ütelda. Ta olli perremehhe teine poeg, ni 30 aasta ümber wanna, ei olnud jodit egga kaardimängia, böldi hea maiapid,

baja ollewad ja muido ka priiske pois. Pulmad said ka pärrast Soulo petud ning Kadri Adamsoni nimme olli nüüd jälle Kadri Tiller. — Sa tead jo, armas luggeja, igga linnul isfi laul, igga kellal isse heäl, iggas tallus isse taar ja igga innimesfel isfi wiis. Tännini olli Pusfil keif Adamsoni wisi olnud: Tehti tööd ja paluti Summalat, ei aetud ahnust tagga egga jäetud waesid ilma, ja warra kaswis siiski ning maia olli hüüdmas. Udo olli hoidlik perremees. Sedda nimme kandwad ennamiste meie aego needwälamad ihnused ja mailm austab neid omnieti. Ei olnud kuigi laua, kui jubba noor perremees keif ümberpöris. Es malt hakkas ta omma Kadriga nurrisema, et sögiga paljo ärrakullus. „Kui meie nenda tahhame ellada — ütles temma — siis ei sa meitest middagi; peäleegi on meil wanna paar weel kaela peäl toita ja sauna põllud ilma maksuta tehha.“ Kadri püdis temmale meletulletada; et wanne mad ello aia nenda ollid harjunud söma, kuidas ta neile nüüd pididi wähhem andma? Agga Udo wastas: „Issa ja poia kontrahdis seisab kül, et nemmad ühhes laudas peawad söma, agga seal ei mitte, kui hea ehk sant söök peab ollema. Sepärrast mis laua peäl ja mis meie isse söme, sega peawad nemmad ka rahhul ollema.“ Se olli essimenne asfi. Sullaste ja tüdrukutte palgast hakkati mahha wõtma. Söbrust ei petud kellegiga; sest kui nad küllalisefis tullewad, siis peab süa andma ja sega kullub paljo ärra. Tötunnid läksid ifka pitke-

mafs, agga puhkamisse ja sögituunid ifka lüh^e hemafs. Wanna Mihkle mustad runad, mis enne nago rongas fulled hülgasid, hakkasid pääw päwalt ifka ennain norgo jäma, ja ollid — sest et igga laupääw üfsi woodre kacro said — pärrast odra-küllü ni nurgelissed ja norgus, nago ollefsid nemmad endist perremeest tagga leinanud. Tööd teha ja warra kokkopanna, se olli Udo Tilleri ainus mõtte töpääw ja pühhapääw. Mihkel ja Ello hoidsid üsna nurka ja ollid wait. Maia puhtus ja kassimus olli ka jubba kaddunud; sest kust mitte silmanähhes kasso, ja head kasso wälja ei tulnud, sedda ütles Udo tühja aeawite ollewad. „Kui wannameest wannamori — ütles temma Kadri — puhhast tubba, puhtaid nõusid ja igga nädali puhhast pessu tahtwad: siis pesko ja kuringo isse; mis neil muud ammetiks on? Agga meie peame katsma, et järje peäle same.“ Wannemad kannatasid weel. Agga kui Udo wimaks üht asja teise järrele, mis õnsast Tomast olli mahhajanud, hakkas müma, ja feige wimaks ka sedda kuba, mis Tomal laulatsse päwal selgas olli: se läks Ello süddamest ni läbbi, et ta mitte ennain söma ei tulnud, waid kibbedaste nuttes Mihkle wasto ütles: „Kägi ommeti temmaga! Sinna räkifid enne nenda paljo, ja nüüd sa lassed ennesega feif teha ja ei te suud lahti. Minna ei joua sedda ennain kannatada; ta teeb jo üsna liuste meile kurbdust.“ „Armas Elsi, wastas Mihkel, Summala õigust temma süddames ei olle, ja inimesses õigust

ei olle meil temma wasto; sest ta ei olle weel mitte kontrahti wasto teinud. Siiski tahhan ma sinno mele heaks temmaga räfida." Wägga waggusi ning tassase melega pallus Mikkel Udu, et neile sedda furwastust mitte ei pidand teggema. Pärrast nende furma wois tehha, mis tahtis. Torredaste wastas Udo: "Minno ommaga teen minna mis ma tahhan, sekina wahhele polle kellegil omma ninna toppimist." Sellega olli jut otjas. Siiski jäid wannad rahwas weel süggiseni temmaga ühte, ja kannatasid waggusi. Enne ruffiteggemist pididi Udo kolmandama jao sauna põllo peäle lastma sõnnikut weddada; agga ta laskis ni wähe ja peälegi weel kuiwa põhko peäle ripputada, et wanna tadi kannatusse pael ommeti katki läks. Ta läks Udo jure põllo peäle, ja küsis, kas ta pididi arwama keif öige ollewad, mis ta teeb, ja kas ta omma põllo peäle mitte ennam sõnnikut ei pannud? "Minne ja kaeba — wastas üllemeelne Udo — ehk wötta kărro ja to isse sõnnikut; sul polle jo muidogi mund tööd!" Nüüd läks wannamehhel tulli takko: "Sinna figgawet, ütles temma — kui ma 20 aastat norem olleksin, siis peaksid teised sind kărroga siit põllo peält koio wima. Ta wannadusse pärrast wõiksin ma sind praego weel, nago sõnniko tükki kofkotampida, kui ma mitte patto ei häbbeneks. Agga nüüd on meie asji walmis ja leib lahti. Eddespiddi pea sinna omma sõnnik ja minna omma põhho. Mul on kül lahjo omma head pesa ni kolwatuma warrese

Kätte jättes, agga kül Jummal näeb! Tülliga ei tabha minna sinnoga mitte ühe kattukse all ellada. Sinno ahnus lähhäb ni kaugele, et sa mo silmad Peast wöttaksid ja rahha cest ärramüüksid, kui neid kegi ostaks.“ Sellega pöris wannamees ümber ja läks taggasi. Sel päwal ei ütelnud ta Ellule middagi. Teisel hommikul ütles temma: „Mihkle päwal, — wanna emmafenne, lähme Näkko sauna ellama, minna ollen jubba tüddind siin maias ellades.“ Ello olli sellega wägga rahhul. Mihklepäwa hommiko laskis wanna Mihkel ommad asjad, omma wilja nattukesse ja mis tal muido weel olli, sauna wia, ja aitas isse tubliste peäle pakkida. Kui keik walmis olli, wöttis ta Ello kae kõrwa ja astus Udo ette. „Tüllli kautab, rahho kaswatab, — ütles temma. — Parrem keelt kaapsid rahhoga, kui nuum härg tülliga. Ma tahhan omma endise maiiale parrem selga pöördä, kui ilma rahhota seäl sees ellada. Ma sowiksin hea melega rahhus ärra surra. Ma annan andeks, mis sa minno wasto olled ekfinud, ja pallun andeks, kui meie sind wanna emmaga olleme pahhardanud. Jummal lasko teie kät hästi käia. Teie maias peaksite teie meile kül süa andma, sest nenda on meie kontrahit; agga olleme meie saunas, siis ei woi ma sedda mitte ennam pärrida. Kohtokäiminne on mul norest põlwest sadik jälle olnud, sepärast ütlen ma ette: minna ei pärrä middagi muud sinno käest, kui et mo sauna põllud, senni kaua, kui meie ellame, ärralassed tehha

kuida meie kontrakt on. Surreme meie, siis on nad muudogi sinno pärralt, ja nüüd — Summalaga!" Sellega andis temma kät Udole ja Kadriale. Udo olli õige kahwatand ja Kadri nuttis kibbedaste. Mihkel wöttis Ello käest jälle finni, ja läks ülle oue, wärrawast wälja. Ello tahtis weel taggasi wadata, agga wannamees tombas tedda eddasi ning ütles: "Elstenne, möttele Lotti naese peäle!" Nenda wiis ta omma teisepole waike Räkko sauna, ja kui nad seina said, olli Mihkle esimenne töö, ta löi piible lahti ja lugges: "„Snsad on need rahhondjad; sest neid peab Summala lapsiks hütama. — Ri paljo kui teie ial woite, piddage keige innimestega rahho. — Meile, kes Summalat armastawad, peab keik aäsi heaks tulles." — Mis Udo ja Kadri eest otsa sest loust arwasid, sedda minna ka ei tea.

5. Räkko saun ja sauna taat ei jä mitte unnustusse sisse.

Rago tulli kewwade kullo sees ruitu laiali lähhäb, nenda läks se uus jut ka: "Pusfi taat on sauna aetud!" Mihklepäwa õhto teadis ja räkis sest igga laps ja wanna küllas. Mihkkel olli kül ka monni wihhamees olnud, sest et temma iggamehhele kohhe süsise ütles, kui kellegist pahha kulis ehk näggi; agga nüüd olli üks ihneauk tedda ommast isamaiaast wälja

aianud : se luggu teggi forraga feif kulla temma söbraks. — Tuiso Peter olli ülle Koolme kulla feige rikkam mees ja nüüd jubba ühheksa aastat järge möda Peakohtomees. No nisuguse mehhe sanna maksab middagi. Mihklega ollid nemmad pea ühhe wannadusfed ja norest põlwest jubba head söbrad. Warfi teisel päwal tulli Peter Näkkule ja ütles : „ Kas tead, Mihkel ? Udo Tiller peab kül sinno sauna maad ärrateggema, sest temma ei peäse ; agga minna arwan, on kver lihha sönud, wiskame fontid ka temma kätte : minna lassen omma sullastega igga aasta sinno põllo lappid ka ärratehha, siis olled sa Udust üsna lahti. Makso minna selle eest ei pärrri. Kui sa tahhad mo sullastele aastas middagi isse hea mele polest anda, siis anna ; muud middagi. Kas olled sellega rahhul ? ” „ Wägga hea melega ! ” — wastas Mihkel, ja kaup olli walmis. Warfi selsamal päwal laskis Peter Pusfi Udule üttelda, et temmal Näkko maid mitte teggemist ei olle, need sawad ilma temmata ka tehtud. — Pusfi Udo luggu ei olnud nüüd sest päwast sadik mitte ennam fidowäärt. Gest otša pöris iggamees temma eest kōrwa, kui ta wasto tulli, nago olleks temma üks kurri kver ehk tigge härg olnud. Keigi ei tahtnud temmaga ennam teggemist olla, egga pistnud omma jalga Pusfile : Suhtus Udo kohy hegil teiste seas ollema, seäl olli, nago olleks ta üks Tūrklane ehk hobbose warras olnud : ükski ei rākinud temmaga ; agga iggal pool pistsid rahwas Pead kōkko ja näitsid sōrmega

temma peäle. Keif külla lapsed hakkasid risti ette löma, kui nad Adut näggid, ja monni emma ütles omma wallatuma poisile: „Sinnust ei sa muud, kui Pussi Udo!“ Pulma ja warude peäl hakkasid nored poisid ja tüdrukud temmast laulusid laulma. Dja Adamal olli üks terrane poeg, Zuhhan, kedda ta ka aastat kolm nelli kihhelsonna kolis laskis käia. Se wörro pois olli Udo kohta ühhe laulo teinud. mis ennau rahwa suust ei kaddund. Kui ma teaksin, et monni luggeja Udo tempude eest ennast se läbbi hoiaks, siis woiksin ma sedda laulo ka üllesse panna. On kül poisikse tö, agga olgo peäle. No kuulge siis, kuidas se olli:

„Üksford olli perreissa, kaskee!*)
 Perreissa perreemma;
 Moslemad karisid Jummalat,
 Et küllas polnud parremat;
 Iggaüks neid auustasid,
 Nende sanna kuulda wõtsid;
 Ei nad ial uhked olnud,
 Egga omma kasso püüdnu.
 Keif perre, nende sullased
 Neil ollid laste sarnatsed;
 Mis nad isse söiwad, söiwad,
 Sedda ka keif perre saiwad.
 Jäsa Mihkel, emma Ello,
 Ellasid üht wägga ello.
 Kuida nad isse ellasid,
 Nenda poega kaswatasid;
 Poeg Tomas, nende Joannes,

*) „Kaskee“ ehk „kasike“ on üks keit. Monned laulwad igga sanna lõpperuuses ühte, teised teist. Meie kalla-püübjatte tütreb wennitawad omma „kaskeee!“ nago wõrgo-paelad, mitto sülda rittaks.

Nende Simson ja Samuel.

Se neil olli ainuks lapseks,

Ja nende maia päriaks ;

Kaswis wannematte rõmuks,

Külla illuks, külla auuks.

Olli Tom a s mehheks sanud

Ring ta isä wannaks jänud,

Eiis ta wöttis naese uore,

Isä kaelast maia murre,

Ja keik külla rahwas titis,

Kui ta selle peäle watis :

„Kuida isä ele käinud,

Nenda poeg ka järrel läinud.“

Junnime kül paljo mõtleb

Itka heäd ja õnne sowib ;

Eiiski Jummal armo näitab,

Kui ta filmawet ka sabab.

Häddast olli Tom a s paris,

Kui ta ellopäike — weris. —

Mahha jäid naene, wannemad,

Mahha põllud ja heinamaad ;

Surm ei wotta palwet kuulda,

Egga kule nutto heälta.

Es malt leinas naene wägga

Om ma armast Tom a st tagga ;

Aega möda südda sahtus,

Kui üks teine silma juhtus :

Päks pea jälle mehhele,

Ühhe hirmsa ihnussele,

Rahha kotti teniale,

Teise omma risujale ;

Kes ei sõnud egga ionud,

Kui ta teiste käest ei sanud.

Se itka isä pahhandas

Ja lata emma kurwastae.

Isä õvkas, emma leinas,

Kunni ta neid maiast toufas.
 Nüüd nad istwad weikes saunas,
 Nende ümber kulla rahwas,
 Kes neid ikka armastawad,
 „Eideks,“ „Tadiks“ nimmetawad.
 Ei legi ih nust terreta,
 Waid näitwad tedda sörmega.
 Kulla lapsed temmast laulwad,
 „Ahneks auguks“ tedda hüüdwad. —
 Wata, mis nüüd ahnus teinud,
 Kuida maia nimme läinud;
 Urjutagem, tehkem kassa:
 „Yusfi tallo — usfi pessa!“

Sedda ja muud laulusid olli igga jodo peäl ja sui igga õhta õitsel kuulda. Kus Udo omma filmi näitas, seal olli warfi furd ilmsi, furd fallamahti kõlla kuulda: „Hoidke Yusfi usfi eest!“ — Käis kül Abdul läbbi süddame, agga mis ta üffi hulgale wois teha? Kes mailma su kinni panneb? ja peälegi olli ta sedda teotust isse teninud. Udo ei läinud pärrast ennam maiale, kui häddast' weel omma põllo peäle. Kadrit tahtis häbbi ja pahhandus ärratappa. Temma tundis omma mehhe patto ja teotust ennam kui Udo isse, ja se on ikka naeste wiis. Dige naene peab omma meest oimmaks Peaks, ehteks, auuks ja tueks. Langeb mees häbbi ja teotusse sisse, siis on se naesl hullem kanna-tada, kui kange Peawallo; temma on siis nago ilma kattufseta tubba ja Peato kanna. Hädda nende meestele, kelle naesed nende tempude pärrast häbbi ja naero peawad kandma! Menda olli Kabri luggu; agga üsna ilma süta ei olnud ta isse ka mitte.

Agga foggoni teine luggu olli Mätko saunas. Warfi olli wannapaar omma ellamissiega harjunud. Eit tallitas omma tallitust toas ja lautas, ja kui sellega walmis olli, wurras jälle woffirattas ja panneme "Wantka" istus louka otsa peäl ning nurrises takka järrele. Taat teggi sedda ja teist, mis kätte juhtus. Peäle sedda olli armas Summala sanna temma igga-päine üllem tö ja tallitus. Piibli ramat, Tutlusse ramat, "Süddame toidus," "Iggapäised leiwapallokesed," "Jesusse järrelkäimisse ramat," "Kristiinnimesse tekond taewa liina pele" ja mitmed muud head ramatud ollid perremehhe põlwes temma sõbrad olnud, ning jäid ka saunamehhe põlwes temma sõbraks. Igga õhto, kui eit fedras, lugges taat kord sest, kord teisest ramatust temmale ette ja paar salmi laulda ja õhtopalwe olli wimane lõppetus. "Weike on kül minno maia, agga rahhul ollen ma" — ütles taat mitto korda ning eit wastas: "Ja muidogi: kitsas ruum ja rõmus meel, parrem kui kuld, hõbbe teäl." Külla rahwas armastasid ja auustad neid, nago omma lihhasid wannemid. Kui essimenne lummi mahha tulli — se olli ühhel laupäwa õfel wasto pühapäwa — ja lund olli paksume tulnud: siis olli sauna jalgte senni kui külasse, luaga puhtaks pühitud, et wannaparil lahke firriko olli miina. Agga ni kui sahhad, äkkid toa tagga ehk lauda tarras ullo alwagusi seisid, hakkas ello Mätko saunas tousma.

Pea igga öhta ollid Näkful küllalised. Perre-
 mehhed tullid kolme ja nelja kaupa kokko. Gest-
 otša olli nende igga öhtane jut, Pussi Udo
 laitminne; sest nad tullid jo selle pärrast, et
 Näkko tadile tahtsid näidata, kui wägga Udo
 teggo nende mele wasto olli. Siin sai Udo
 jälle läbbi arwa ja tihheda harja tombatud,
 ning iggamees räkis, mis ta temmast pahha
 kuulnud ja näinud, ja teäda muidogi, seal olli
 muist töt, muist wallet seas. Nenda läks luggu
 funni Souloni. Teisel pühhal olli neid hea
 ford fous. Jkka sesamma wanna asfi jälle:
 iggaüks näggi teise pinda, agga feigi ei näinud
 omma palki. Äkiste tousis Mihkel nende seas
 üllesse ja ütles: „Kuulge, armad söbrad,
 mul on tänna kallil pühhal üks asfi süddame
 peäl. Ma tahhaksin wägga, et teie mulle üht
 tootust teeksite. Ma lodan, teie tootate ja peäte
 ka sanna. Se ei lähhä ka mitte ülle teie jou.“
 „Meie ütleme ilma näggematta jah!“ wastasid
 keik. „No hea kül, ütles taat, siis andke mulle
 keik selle peäle kät, et meie eddespiddi — —
 Pussi Udust ennam middagi pahha ei rägi.
 Se polle mitte illus egga ristiinnimesse kombe.
 Kui jälle temmaga kokko sate, ärge aiage mitte
 ennam fiuste jutto. Keelge omma lapsi ja
 perret, et nemmad tedda ennam ei urjuta egga
 temmast ei laula. Se ei te tedda mitte parre-
 maks, waid agga wihhaseks, ja pühha firri
 ütleb: „„Dnsad on need rahhondjad.““
 — Keik woöbrad ollid foggoni muud asja oot-
 nud. Taat agga ütles: „Tänna on meie Issanda

ja Snnisteggia sündimisse pääw, sepärrast ma küsfin : kas tahhate, siis andke kät !“ Keik andsid ühheteise järrele tabile kät ning lubhasid sanna piddada. “Eidekenne, hüdis Mihkel, sinna pead ka tulles, sinno käest otan ma weel keige peält, et sa Udo peäle ennam ei nurrise.“ Et tuli ka ja andis kät. Warsi pärrast käelömist olli meeste jut üsna otsas, ja kegi ei teadnud, kust pididi hakkama. “Sellega olleme siis walmis,“ — ütles taat jälle. Mul on teile agga weel middagi räkida. Minna ollen tänna enne kirrikut õppetaja jures olnud, ning temmale ka räkinnud, et Summal mulle mo saunamehhe põlwes ni paljo häid söbro ja küllalesi on annud. ““Noh, siis aitümme Summalale, Mihkel, — ütles õppetaja ; — agga mis siis ka tete ja rägite, kui teine teisega kous ollete?““ Ma tunnistasin ja ei salganud mitte, mis tän nini ennamiste meil juttuks olnud. Seal raputas õppetaja Pead ja ütles : ““Wanna armas Mihkel, se ei kölba mitte. Es malt on sinno poolwäimeest armota olnud sinno wasto, nüüd oled sinna seddasamma jälle temma wasto. Teie peate, kui kous ollete, middagi parremat ettewõtma.“ Ma küsisin : Mis õppetaja arwab siis, mis me peame teggema ? ““Et koggodusse liikmed ühte teise jure kokko tulleswad ja ristiinnimisse wisil Summala rigist ehk muist asjust rägivad, ei ole mitte laita ; agga sedda ei pea mitte liaks sündima, sest igga maiaisa keige parrem koht on õhtult omma maia rahwa seas olla ja neid juhhatada.

Agga olgo peäle, wötke ford näddalis, kas laupääw ehk neljapäaw öhto, ommaks õppetuseks monda ramatut luggeda, se on parrem. Olgo nüüd "Leiwaformikenne," — "Sanumetoja," — "Morema Robinsoni ello," — "Peter Pung," — "Kuldorg," "Waene Anton," — "Onsa Lutterusse ello ja luggemisse wäärt ramatuid on jo weel paljo. Sinno woõraste hulk ei lähhä se läbbi wist mitte wähhemaks, waid suremaks." "Nende sannadega andis õppetaja mulle monne neist ramatutttest, mis mul just ei olnud ja minna jätšin Summalaga. Täanna tahme siis Summala abbiga hakkatust tehha, ja et just Douلود on, siis wõtame feige peält "Waene Anton, ehk Doulo laupäwa öhtõ käsfile ja Summal andko õnne ja armo." Nenda luggesid nemmad, ja räkisid sest, mis ollid luggenud, igga neljapäaw öhto (— laupääw käisid kolimaias palwe tunnil —) funni löuke laulma hakkas ja rahwas ennam ei julgund ülle jõe tane miäna. Nüüd jätsid katki ja lubbasid, kui Summal ello annab, Marti päwaga jälle peäle hakkata.

Sulli kewwade, kus feif loodassi ni kui uut ello saab, esmalt lummi kadduma, linnud laulma, wessi kohhama, puud haljendama, rohhi kaswama hakkab: seäl ollid saunaeite taati ka platsis. Kadil labbidas ja eidel rehha kä, nähti neid, nago kufke fanna sauna aedas sibliwad ja fabliwad. Eidel olli nisuggune asfi, mis ta kümnel aastal ennam polnud teinud, eestotsa raske kül; ta siblis ja puhkas. Peälegi pinas tedda

ka weel noanna perreemä uhus : mis külla
 rahwas ütlewad, kui nad näwad, et „Pusti
 eit,“ kel sedda enne mitte tarwis ei olnud,
 nüüd nago popsi naene peab tööd teggema — ?
 Siiski Mihkle tötte teggi temma. Wimaß sai
 aiato waluis. „Wata nüüd, eit, ütles taat,
 meie aukroon, se on, meie hallid juuksed ei olle
 tööd tehhes mitte mahha langend, tö ei te kel-
 legile häbbi, waid iggamehhele au, — ja sedda
 samma mötles ja ütles eit isse ka, sest ta olli
 wanna ku'us „töinnimenne“ — Uega möda
 hakkas eide tö käest ärralöpmä. Kartohwliid
 ollid maas, kaapsa taimed alles weiksed, mis
 tehha? „No noh, wanna teinepool — ütles taat
 — tööd woid sa küllalt sada, polle weel fegi
 tönälga ärrasurnud. Kui sa tahhad, woid sa
 iggapääw nipaljo woörid tuppa sada, kui sul
 ello aeg ei olle olnud.“ Eit aias suud ja filmad
 pärrane, mis se jut pididi tähhendama? „Ee
 tähhendab sedda: — ütles jälle taat — Wae-
 semad külla innimesesed ei tea sui mitte kuhho
 omma lapsi peawad pannema? Ißsa emma
 lähwad wäljale töösse, lapsed jäwad omma
 Pead foio, pannakse uksed eest finni, et nad
 wälja ei peäse, ja seäl jäeb pakß ja weddel
 tuppa; ehk jälle neid woetakße wäljale liggi, kus
 nad tee peäl ja mudda sees weerlewad. Kas
 se peaks mitte Jummalä mele pärrast ollema,
 kui sinna neid omma holeks wöttaksid? Em-
 mad woiksid neid hommiko sia tua, ja kui tööst
 foio lähwad lehmi lüpsma, jälle liggi wötta
 ning taggasi tua. Igga emma woib ka omma

lapsel tüü muido, eht woibleiba prufostiks ja õhto:ootseks liggitua. Sa widad laste aega nipaljo, kui jouad, õppetad neile piiblist ja laulo ramatust salmikesst pähhä ja rägid, mis muido weel moistad. Nenda saaksid sinna Peetrusse abbilisefeks, kennele Issand ütles: „„Hoia mo tallekesed!““ Kui sa sedda ettevõttad, tahhan minna aiatööd üksi tehha, ja kui mul just aega on, sind ka weel atwõtada.“ Eidel ei olnud mitte õiget lusti, ta ei tahtnud woõra lastega ennast mitte pahhandada. Taat jäi ka wait, ja asfi seford nisamma. Temma mehheke tundis naesi, ja isseärranis omma eite. Tahhab mees pool wäggisi middagi temma peäle panna, siis on raske läbbi sada. On ta omma nou töe ja lahke melega wälja räkinud ja peab su, siis teeb naene monne aia pärrast hea melega, mis ta muido wäggise olleks teinud. Näddali pärrast küsis eit: „No kuida meie laste luggu jäi? Ma pidin jo paljo woõrid sama, ja ei tulle weel legi.“ Nüüd olli kaup walmis. Taat räkis sedda asja kulla rahwale ja enne heina clli jubba eidel igga pä 20 ja 25 lapsokest tallitjeda. Taat teggi nüüd oucaia kõrgemaks, et monni ärra ei kau eht aedes pahha ei te. Eite nimmetas ta nüüd kannaks ja lapsi kannapoeigiks. Esmalt olli eidel asfi kül harjumatta. Ta kärratses liaks paljo. Wannamees ütles temmale: „teie sannadega on luggu nisamma, kui meeste ja naesrerahwa sammudega. Teie astute kül tips, tips; tips, tips; agga ei sa ommeti eddasi. Paljo kiskaminne nisugguses

plisfokestega ei aita middagi. Parrem wähhem, agga kowwaste ja hästi. No wimaks sai eit ka järje peäle. Eide lehma mullikas, 4 lam, mast ja sögi teggeminne ei sanud sepärrast mitte unnustud. Suhtus kül ka, et eide kannatus kord lõpmas olli ja arjaksed püsti toufid, isse ärranis siis, kui keit laste karri korraga kõli tungis, et mitte ümber ei peäsnud pöörma, ja iggaüks küsis: „Wannaeit, mis sa kedad? Wannaeit, mis sa küpsed?“ Wanna taat aitas lahke melega ifka jälle järje peäle. Menda läks kui otsa ja Mih^llepäwal, kus põllotö jubba taggasi jäeb, piddasid wannemad essimest korda ommad lapsed jälle koddö. Wardipäwal hak, lasid wannemad innimesed jälle tullema, ja ollid wägga röömsad, et Wardipäaw ka olli. Reid ey olnud mitte ennam kolm nelli, waid nipaljo, kui tuppa mahtus, rikkaid ja waesid. Sälle loeti ja aeti maggust jutto ning üht ja teist selletas wanna sauna taat, nipaljo, kui isse moistis. Et agga üllem assi mitte ärra ei unnuks, sepärrast lugges taat iggakord ühhe peatükki piiblramatust keige wimati, laulis paar salmi peäle, ja siis läks iggamees foio. — Urmsad öhtud ollid need Koolme perremeesstel ja sullastel. Pärast pannid rahha kokko — muidegi teäda, iggaüks omma joudo möda — ja ostsid ifka ennam ja ennam ramatuid, mis ühhe isseärranis kappi sisse kokko pandi; ja olli üks ramat läbbi loetud, siis wois sedda ka üks ehk teine foio luggeda sada. Küllakoolmeister olli kül alles noormees, agga ommeti moistlik

mees, kes sauna taati nago omma isä armastas ja teikis temma nous oli. Külla asjad hakkasid aega möda foggoni teiseks sama, lapsed parremine sanna kuulma, wannemad rahhulikkult ellama. — Iggal küllal on ommad wead, elgo nähtawad ehl näggematta. Nenda olli Koolmel üks „Piggi-Peter,“ kes kingiseppa töga ennast toitis ja esmalt naese lastega öige priiskeste ellas. Uggä Koolmeel olli üks „küllakörtis“ ja se on sureks weaks, kus setda on. Piggi-Peter ei tulnud pärrast ennast körtisist ärragi, waid teggi üsna nenda, nago Aero sauna Rein, mis hiri käest olleme kuulnud. Ma tunnen ühhes küllas kaks seppa, teise nimme Päits teise nimme Sönn; need tewad üsna nisamma. Nad jowad senni kaua körtis — mul on sedda jälle üteldes — funni täid neid koiu aiawad, kuidä teise naene mulle isse kaebas. Kül Piggi-Petri naene tedda pallus, et ommeti kord ka lähhäks „sauna taati“ watama. Wimakš läks Peter ommeti. Pea tulli ta jubba igga neljapääw, ning monne aia pärrast jättis ta endist ello ja winasöbro foggoni mahha ja naene ja lapsed tännasid sure suga. Ei pahha ilm egga sant te keelnud küllarahwast neljapääw öhto Näkkule tullemast. Olli kel öhto kümme — sest öppetaja olli sauna tadile ka seinä kella kinkinud — siis läksid keik jälle koiu, ja suur jutto kolla olli tee peäl sest, mis ollid kuulnud. Pusfi Udo kulis sedda läbbi akna ja teadis kül, kust nad tullid. — Uega möda olli Mihkel ikka ennast ja ennast külla Peaks sanud, ja öppetaja nim-

metas tedda ommaks armsaks abbilisfeks. Kegi ei rätinud kül ennam Pussi Udogo kiuste jutto, agga et keif nored ja wannad sedda meest, fedda temma ommast maiast ja leitwast olli wälja toukanud, nenda auustasid: se torfis nago offas temma süddamesse. Kolm aastat pärrast tadi lahkumist ütles Udo kord omma naese wasto: „Peaks ma kuidagi wisi jälle ükskord wanna sauna tadi söbraks sama!“ Kadri andis nou Näkkule miäna ja tadiga ärraleppida. Ei Udo südda lastnud sedda weel teha. Süggise, kui jubba rahwas hakkas seapörsid ja lammatallesid werristama, astus ühhel öhtal Pussi Kadri Näkko sauna, panni rättiko waagnaga laua peäle ja ütles: „Eit, ärra panne pahhaks, töin sulle nattuke wärsket lihha.“ Taat kartis, et eit monne kiuste sanna piddi suust lastma, se pärrast wastas temma: „Dlle terwe, Kadri, ma tännan wägga; jo so mees ommeti ka sedda teab? sa ei pea middagi sallaja temma seiija tagga tegzema.“ Temma teab kül, wastas Kadri, ja on mind isse tagga sundinud.“ Paljo ei woinud ta weel mitte räkida, waid töttas warsi jälle koio. Mihkel satis paljo terwist ja tänno Udule. Se olli se esimenne uus hakatus jälle Mihkli ja Udo wahhel. — Neist asjust, mis küllal kokko teha ja tallitada ollid, ei holid Mihkel mitte ennam paljo. „Minna ollen saunamees, — ütles ta — tehke sedda enda wahhel, kuido tahhate.“ Üht asja peame ommeti mele tulletama, kus temma omma mõnust sanna ka teiste sekka andis. Monnikord

on küllades ja linnades ni waggune aäsi, et näitab, kui olleks pahhanduste tule wahhe aeg. Kes nisuggust rahho aega puhhub süiski sadan jälle pahhandusfi kokko, kust innimesse meel ei moista mörtelda. Koolme külla koolmeister olli kül alles uus, agga kolimaia üsna wanna purro, ja pididi uendud sama. Seält tulli monni hea koppik külla kanda. Ühhel pühhapäwal pärrast lounat kutsus wanna peakohtomees, Tuiso Peter (mitte Pigi-Peter) keik küllaperremehed kokko, et nou pidada, kui palju igga perremees pididi innimesfi ja hobbosid töösse andma. Üks noor perremees, kel ennesel lapsi weel ei olnud, hakkas esmalt kiska teggema. "Koli- maia on tännini hea kül olnud — ütles temma — ning on ka weel eddespididi hea kül. Kas peame igga ue koolmeistrile ue kolimaia teggema?" "Tehke, andke, makske!" sedda moistab igga üks, agga kust se peab wäljatullema?" Mon- ned ahnedaugud kiskasid ka liggi, ning kärra olli suur küllalt. Seeb se uskhatta innimeste au on, et nemmad ennam karjuda woiwad, kui Summala lapsed. Kes sedda asja mälle- tab, mis 1800 aasta eest Jerusalemmas sündis, se teab kül, et nende kõrri, kes seäl karjusid: "po risti! po risti!" hopis surem olli, kui teistel. Pea kohtomees ja teised moistlikud innimesed ei sanud ennam sanna räkida; sest iggal ühhel olli isse keel, nago ennemuist sure torni jures. Tuiso Peter ei sanud ennam muud, kui satis omma poia Kristiani, ja ütles: Minne rutto ja kutsu sauna taat sia. Y'allu, et ta wist

tulles, muido lähhäb feif nurja; olle wiis! Senni kava larmitsefid teised omma luggu, üfs ei, teine ja. Üffiste astus taat tuppa, nago wessi lootfikusje, ehf nago ämber külma wet kewa wee patta. Kristian olli wannale tee peäl tulles feif räfinud. Täna ei käinud ta mitte kirus, waid sirge ja öige. Ni kui ta sisse astus, hüdis Luiso Peter wasto: „Taat, ütle, mis sinna meie kolimaia ehhitamisest arwad? Taat wastas: „kui ma pean räkima, siis peab siin rahwas waggusi ollema.“ Mikhle sannad loid, nago käppoga meeste suud kinni. Egga mees kulas. „Summal andko meile andeks — ütles wannamees meie wannemad on head kolimaia ehhitanud ning ka põldo jure annud. Kui meie nüüd kolimaiast ei holi, siis ei olle meie sedda ka mitte wäärt. Kui uut luffo tehakse, egga siis ei küsita, kas se wargade meie pärrast on ehf ei olle. Kui uut lamba lauta ehhitakse, kes lähheb siis hundi käest küsima, kas temma sedda tahhab ehf ei tahha? ehf kui ta ei tahha, kes holib sest? Renda ka, kui meie uut kolimaia ehhitame, siis peame jo neid küsima, kes ka teädwad, mis kool on, mis kasso ta sadab, ja mis innimesest saaks, kui ta ilma õppetusseta üllesse kaswaks, agga mitte neid, kes muud kasso ei tunne, kui sedda, kui rahha kuffur ehf pung kaswab. Ja sedda tehkem warsi. Küssigem mees mehhelt järrele: „Kas peame ehhitama, woi mitte?“ Nüüd hakkas taat otsast küsima, ja Luiso Peetre poeg Kristian panni nimmed üllesse. Kui jubba

ülle pole küsitud ollid, ning need ütlesid teit „jah!“ ütles wannamees: „Nüüd polleks mul ennam tarwisgi küsida, sest mis surem hull tewad, peawad teised ka teggema; agga ma tean, et nende teiste seas weel mitto on, kes ka tahhaksid näidata, et nemmad ahnukse ja rummalukse söbrad ei olle, sepärrast küsün ma kunni wiimse mehheni. Reid, kes „ei“ ütlesid, ep olnud wimaks mitte ennam kui 5 meest kolmekümne perremehhe seas. Nenda olli asfi kerge wae waga walmis ja iggamees läks omma foio. Reed 5 wastopannejad jäid üksi weel kõrtsi järrele, ja kinnitasid omma wanna Adamat monne topsitüiega ning peksid omma keelt, ja wiskasid söimosannadega teisi takka järrele, mis agga kegi mu ennam ei kuulnud, kui nemmad isse. Wanna sauna taati ütlesid nemmad häb, bematta innimesse ollewad. Mis sest luggu? Kui Kooljat olleks woinud weel nurriseda, ta olleks Lawetit ka häbbematta innimiseks söimanud, kes temmale kiwwiga Pähhä wiskas. — Nenda ellas wanna sauna taat 12 aastat Näkko saunas. Lemmast paistis Summala fanna armastus, tödde ja lahke meel allati wälja. Agga midda pitkemaks puud kaswasid, sedda lühhemaks läksid taat ja eit. Pu kannab wilja, kui ta öige sureks on sanud; innimenne kannab wilja, kui ta öige weikeseks on sanud. Kuwa pude sees põlleb tulli hästi, ja Mikhle kuiwetand fehha sees hakkas armastus ennam ja ennam põllema. Se armastus woiis ka wimaks Pussi Adut ärra. Meljandamal

suil satis Kadri ommad lapsed ka Nätko eide jure. Biendamal talwel tulli Udo ka nelja-pääw öhto Nätkule, ja tulli igga öhto. Kui lööke fewwade jälle laulma ja lummi sullama hakkas, pallus Pusti Udo Tuiso Peetrit: "Kule, olle heamees, lasse mind jälle omma äiaradi maid ärratehha, nenda kui mo kohhus on. Ürra seisa mitte wasto. Ma tahhan neid wist ni heaste tehha, kui tegi tehha woib. Minna ollen omma südi ammo tunnud." Peter piddas tadiga nou ja taat ei keelnud mitte, waid olli rõmus, et Udo "teised mõtted" sanud. Kui nad nüüd jälle teine teisega ümberkäisid, ütles Udo üks-kord: "Ma palluks kül teigest süddamest, et teie jälle meie jure ellama tullesite, agga teie kül sedda ennam ei te." "Ei, mo armas poeg, wastas taat, se ei lähhä kül mitte korda; agga ma tännan sind so hea sowimisse eest. Meie olleme siin jubba harjunud, ning tahhaksime siin waggusi silmad kinni panna. Tänno Summalale, keif waen olli nüüd otsa sanud, Udo Mihlet jubba söbrad, ja mitto korda ütles wanna taat: "Sest sadik, kui ma Adoga jälle rahhus ellan, woin ma paljo kergemine hauda miäna." Oh, et mitto äia ämma, ja mitto wäimeest minniat seddasamma wöiksid üttelda, kelle iggapäwast pallokest kaakleminne ja nääkleminne sappi sarnatseks teeb! Kel südda sees on, se pallugo Summalat. Di, oi, monni maia ello on wägga waene! Dllen isse pari näddala eest ühhe tallo ukse eest möda läinud, kus jubba päwatouso aego äm ühhel pool ja tüttart wäimeest teisel

pool, ühhe teisele paljad hambaid näitafid, sõi-
masid, wandufid ja ruffikaid kokkopesfid. Pal-
lusin neid ka, et peakfid Jummal peäle mõt-
lema; agga se olli, nago olleksin ma purrele-
jaid koeri pallunud. Wimaß hakkafin urju-
tama, se aitas ennam.

6. Saunlased jätwad sauna mahha.

Pöddemisest ei teädnud wannad saunlased
mollemad mitte paljo. Eello ütles ikka, et tem-
mal mitte aega ei olle haige olla. Agga aeg
aialt hakkas nende joud ärralöpma. Kui eit
wimast Mihklepäwa weel ommad lapsokessed koi-
satis, ütles temma: „Mihkel, minna ussun,
enne kui lapsed kewwade jälle kokko tullewad,
on Jummal mind omma laste jure winud.“
„Kas olled siis sellega ka rahhul? küssis
wannamees. „Jah, taat,“ wastas Eello. Nenda
olli ka. Enne joulo läks eit maggama, ja
taat jäi lesseks. „Issand, sinno tahtminne
sündke,“ ütles temma.“ Sest sadik, kui Kris-
tus taewast on mahha tulnud, on ka hea te
taewa pole. Seäl on nüüd minno Eello!“ —
Temma lesse põlwes temma eest murretseda, olli
Kadri foggoni ennese peäle wötnud. Igga pä-
käis ta kaksford Näkful, ketis temma toide
ja kütis temma ahjo ja tallitas ta lomad.
Igga öse maggas üks küllalinne tadi feltfiks,
Meljapääw öhto tullid woörad wanna modi ikka
kokko. Eide assemel wöttis neid nüüd Kadri

wasto ning Udo südda olli rõmus. Nenda
 läks talwe möda. Teisel suil teggi Mihkel
 omma Testamenti, se on, ta laskis üllesse panna,
 kuidas se nattu, mis temmast järrele jäi, pär-
 rast temma surma pididi jaggadut sama. —
 Monni mõtleb nüüd: „Mihkel olli jo waene
 saunlane, mis temmal järrele jätta olli?“ —
 Wanna wennikene, kui mul sedda olleks, mis
 monne saunlasel järrele jätta on, siis olleks
 asfi wägga kordas. Mihkle Testament ehk
 wiimne tahtmine ep olnud siis middagi muud,
 kui se, et ta Näkko sauna ja sanna maad moisa
 herra käest enneselle iggaweseks ommaks ja
 perriseks estitis. Näkul olli nende 12 aasta
 sees, mis Mihkel seal ellas, ounapuud aed jubba
 jure tulnud, kust temma hea aetaga omma
 wacka 10 ja 15 ouno sai. Kartohwle ja kaap-
 sa aed all sellega ühhes, ja peäle sedda olli
 sauna jauks weel 6 wackama põldo, keif asama.
 Keif sedda kinkis Mihkel nüüd enne omma surmo
 kulla wäetima lastele, se on: Koolmeistre lesk —
 kui sedda juhtus ollema — olli ig-
 gafordne Näkko sauna pärria; agga selle eest
 pididi temma, kunnit ta ellas ja joudis, Sürri-
 päwast Mihklepäwani igga töpääw kulla wäe-
 temaid lapsi, mis weel karjas egga lambus ei
 joudund kääia, ennese ümber fogguma, nende
 järrele watama, ja neid emma kombel õppe-
 lama, üsna nende, nago temma õnnis Ello
 tedda olli teinud. Kui üht koolmeistre leske ei
 juhtnud ollema, siis jättis ta õppetaja holeks,
 üht teist uskliko naesterahwast selle ammeti peäle

wallitseda. Agga ni pea, kui foolmeister juh-
tus surrema ja naene mahha jäi, siis olli Nälko
saun temma pärralt. Nendasamma teggi Mihkel
ta feige mu asjadele nimme peäle, mis igga
üks temma järrele jädawaišt asjust pididi sama. —
Kuida temma seespididi teggi, sedda ei woi mina
sulle, armas luggeja mitte ni selgeste üttelda.
Sedda ma üfsi tean, et ta omma ihho ja hinge
Sunnisteggiale ommaks andis, ja sedda seädust
iggapääw uendes. Rahho ellas Mihkle südda-
mes, ja meie teame jo, et se üllem on, kui
feik innimeste moistis. Uedas kaewada ei joud-
nud ta kül mitte ennam; süski käis ta leppi
naal saggedašte wäljal põlloteggiaid watamas.
Nenda tulli ta nimmeapääw jälle kätte, ning
se olli se wiimne, teist Mihklepäwa temma lihha-
filmad ennam ei näinud. Pärrast Mihklepäwa
ei läinud ta mitte ennam wälja, waid istus
ennamiste toas, pibel ehk süddame toidus ees.
Temma wannad sõbrad ei unnustand tedda
mitte ärra, iggapääw tulli monni watama.
„Taat ütlesid nemmad — meie tulleme pärrast
Mardipäwa jälle wanna modi sinno jure kofko.
Sinna ei peäse wcel mitte minnema.“ Temma
agga wastas: „Minna fulen iggapääw, kuida
luiged, lagled, metsannid ja muud süggifesed
linnud sojamale lähwad. Kui nende järg otsas
on, süs on ford minno käes. Agga minno soe
ma on parrem, kui neil. Seäl ei olle kuud
egga päwa tarwis, waid Summala au paistab
seäl ning selle rigi walgus on se Tal, mis
olli tappetud ja nüüd ellab ja wallitsch iggaweste.

Mul on lust ärramiina, ja temma jures olla, mis palju parrem on. Iggapäwaga hakkab mul siit maailma ello külmemaks ja kolledamaks minnema, ja mo hing otab, nago wangi koias, missal üksed lahti lähwad."

Sypetaja käis tedda tihti watamas, ja nemmad rääksid temma tullessest elloassemest ja sest teest, mis senna lähhäb. Nenda tulli Mihkle tund kolm päwa enne Mardipäwa. Temma wimaste päwade sees, ei läinud Kadri temma jurest mitte ennam ärra. Omma surremissse päwal kutsus ta tedda ennese jure ja ütles: "Armas laps, ma tännan sind ja sinno meest ja keifi külla rahwast keige hea eest, mis minno wasto ollete ülesnäitnud. Wi keifile palju tubhat terwist! Summala ön ja rahho jägo teiega!" "Taat, miispärrast nenda? mis sa hakkad siis teggema? — küsis Kadri. "Sedda mis Summal tahhab" — wastas taat, panni Pea mahha, käed ristis ja ütles isseenneses: "Mo ello Kristus isse, mo kasso surrema." "Summal olle mulle waese pattusele armolinne!" Selle peäle tombas weel korda kolm nellis raskestes hinged ja wanna fauna taat, Mihkel Adamson olli — läinud. Wimast korda olli ta weel luggenud: "Kui Summal meie poolt on, kes woib meie wasto olla? Luggege isse Roma rahwa ramatus, se woib igga ühhele tee käige peäle hea olla. — Kuida Koolme külla tedda tagga leinas, sest ei tahha ma middagi räkida. Kui wanna Tuiso Peter tuppä astus, hakkas ta sure heäle nutma, nago laps: Mo wend,

mo sēbber, mišs sa mind mahhajātsid ?" Kui esimeenne ahvastus wāhhe möda läks, sai nou petud, fuida tedda matta. Keif kulla olli fous. "Kas teate, söbrad, ütles Peter, önnis taat on, kui meie keifide Jēssa olnud, sepārrast meie keif küllaperremehhed kanname tedda omma ollade peäl hauda." Nenda sündis ka. Just Mardi päwal kandsid nad wanna sauna taati Nälko saunast firriko-aeda, ja koolmeister laulis kolis lastega ees ja pea terwe kulla käis nuttes tagga, nago olleksid keif tenima lihhased lapsed olnud. Haua peäle lastsid küllamehhed ühhe raud risti panna ja seäl peäl seisab Mihkle sündimisse ja surremissse pääw üllewel. Sest, mis Mihkel ommas ellus teinud, ei seisä mitte sannakest risti peäl; sest Tuiso Peter ütles: "Kui meie mitte ennestele ja omma lastele tenmast ennam ei tea räkida, kui sia risti peäle mahhub, siis ei olle mitte wāärt, et nisuggune mees meie seas on ellanud." Risti ette on nad teisel fewwadel weel üht Pärna istutanud, mis wägga prikseste kaswab, ja mis tal wigga kaswada, kui ennamiste igga öhta üks ja teine kulla innimenne ämbriga wet peäle wiis. Ükski Koolme kulla innimenne ei lähhä firriko aiast muido wälja, kui, ta Mihkle haua jures, pärna al Jēssa Meie ei pallu.

Nenda olli Mihkel Adamsoni ehk Nälko sauna ta di elleluggu. Kui monni noorem ehk wannem, kes sest kuleb ehk isse loeb, möt-
leb: Peaks minno luggu ka nenda ollema!

ja püab nenda ellada, et se ka treste wimaš nenda sünnib: minna mötlen, egga se pahha om:meti ei peakš ollema.

Pöppetusfeks weel nattuke kah- hest tadist.

Mamato tagguminne laud on jubba käp, poga katsu, agga ma tahhaksin weel teile, armsad luggejad, üht luggu kõnneleda, mis wanna Püššipappa hilja aego Tilga Tönnule räkis, kes omma lastele ennam wolli ja melewalda andis, kui ühhel öigel isfal sünnib. Kui minna sedda luggu kuulsin, mötlesin ma warsi: Egga se küllawadderile kahjo ei te. Ma rāgin tem: male ka. Kuulge siis, isseārranis wannad tadid, mis wanna Püššipappa Tönnule räkis. (Meie enda wahhel üttelda, Püššipappa laste ellitāmist ei falli — Tönnu sai nenda sanno, et tubaka maggo suhho jäi.)

„Nüüd wimaš weel — ütles Püššipappa — tahhan ma sulle Tönnu, mällestusfeks ühhe kahhefordse jutto räkida, ja seält panne tähhele, kuidas sa kui isä omma laste wasto pead ollema. Armasta omma lapsi, agga ärra heida nende jalge alla. Panne ka laste jauks, kui öigel wišil woid sada, mõnni koppik kofko, sest polle wigga ühti; agga ärra anna sedda mitte enne nende kätte, kui öige aeg on. Sepärrast panne hästi tähhele:

„Jesä, pea küber peas,
Kunni ellad laste seas!“

„Se wanna sannakenne on hea neile, kes temmast öppust wõtwad, agga pahha neile, kelle pärrast ta tehtud on. Igga nelja tule pool sünnib sedda, et wannemad, kui jubba wannaks jäwad, elludmaiad laste kätte andwand, ja muud maksjo ei tahha, kui et lapsed neid surmani armsaste ja kalliste piddawad, mis muidogi nende kohhus on. Wanna Nälko, Wanna teggi jo ka nenda. No agga keik issad ei olle ühhe, suggused, ja neljas käst on wanna lastel wägga wisfa Pähhä jäma. Saggedaste näeme, et lapsed ellawad, nago rikkas mees, ja wannemad nago waene Saatsarus. Nimmatud wanna sanna on siis mitme wannemale heaks nouuks ja mitme lapsele raskeks kohtuks.“

„Wanna Puñni Jürri — kes teab, Tönno, ehk tundsid tedda issegi — olli üks mees, kellest legi paljo arto ei sanud, mis ta mütsi al seisis. Kui monni mees näggi, kuida ta töpawal käis, köietükkike wööl, se mötles: woib wist monni waene pops olla! Ja kui monni teine näggi, kuida wanna Puinn tee peäl körtsi, naese käest külma wet jua pallus, kui teised öllut ja wina küsüsid, se mötles: Jürri pistab wist suhho, mis teised mahhasüllitawad. Agga siiski ei olnud Jürri waene egga kitse. Temma rikkust teadis keik Palle külla, ja teinma heldet süddant tundsid keik ümberkaudsed waesed; sest Jürri olli mees, sedda rikkus ei uhkeks egga kitseks ei teinud, ja nisuggusid on wäbbe. Temma Pea olli ammogi hal ja lapsed jubba innimesed, agga maia ja warra olli alles wannamehhe

kä. Poegade suud tilkusid ammogi isä maia ja warra järrele wet, ja kui isä isse mitte sedda ei moistnud, ütlesid nad ühhel päwal: „Taat, miäs sa ennast omma wanna ea sees perrepiddamisfega ennast waewad? Eks sa kül elloaeg meie pärrast polle tööd teinud ja waewa näinud? Puhka ommeti nüüdki. Anna maia: piddamisse murret meie kanda, sö jo ja olle rõmus; mis so südda kutsud, pead sa sama.“ — Kas polle tössi: laste jut olli kenna kuulda, ja woib ka olla, et neil öige nou olli. Agga wannake mõtles selle peäle:

„Isä, pea kubar Peas,
Kunni ellad laste seas,”

Ja wastas: „Olge terve, head lapsed; agga minna ei tahha teie riisuks jada, waid enne mine teie eest murretseda.“ Sellega olli jut otsas; sest poiad teadsid, et wanna Puinn ommast juunnist järrele ei anna. — Sürri kambri akna kohtes, räästa al seisid üks päsofesse pesa, kust häbbematta warblased waggad päsofessed ammogi ollid aianud ja ommad munnad munnenud. Kui warblastel jubba poiad pesas sirtsusid, wöttis wannamees pesa räästa alt mahha, panni puri sisse ja puriga lehtisse kambri akna peäle, kus wannad poegi toitsid. Uega möda, kui harjunud said, panni ta puri kambri lae alla. Sure truusse ja armastusfega toitsid wannemad omma lapsi, ja lendasid aknast sisse ja wälja. Sürri poiad waatsid monnikord sedda nalja peält, ja pannid immeks, kui holega wannad warblased toito kofko kandsid; agga

nad ei teadnud mitte, mis nende omma isä mõttes olli. Dliid nored warblased ni sureks sanud, et isä woisid toito otsida, siis püdis wanna perretaat wannad warblased kinni ja panni puri; nored laskis ta möda tubba lennata ja kannepi terri ja leiwarasokessi otsida, mis neile mahharipputas. Nored warblased pannid nahka, mis leidsid, agga wannad karjusid puris, sest neile ei annud perretaat middagi.

„Taat, mis tempo sa teed? — küsisid poiad isä käest — miks sa wannad nälga jättad?“

„Dotke, ootke, lapsed — ütles wannamees — ma tahhan ommeti nähhä sad, kuida ma ilma asjad on: kas nored warblased mõtlewad ka omma wannematte peäle? Wannemad on neid sure waiwaga toitnud, ja nemmad sawad nüüd ilma waewata, saab nähhä, kas peawad wannemaid meles?“

Agga nored warblased hüppasid möda tubba ja sõid, wannad näggid puris nälga ja säukjusid ühhe rasokesse järrele; agga ükski noor ei annud.

Teisel päwal wöttis Türi noorte warblaste sögi ärra ja pistis wannadele tangopudro ja leiwa tüffa puri pulkade wahhele.“ Nored otsisid toito, ei leidnud; agga nipea, kui nad näggid, et wannadel middagi olli, lendasid keik forraga puri ümber, pannid wannade söki nahka ja nokkisid ja fiskusid neid weel peälegi, kui omma nokka weel pudro külge tahtsid pista.

No poisad — ütles wanna Türi — kas ollete nüüd näinud ja targemaks sanud? Ka warblaste käest woib innimenne middagi öppida, ehk nad kül niido paljo wäärt ei olle. Minna ollen nende käest praego öppinud:

„Isa, pea kubar Peas,
Runni ellad laste seas.“

Wanna Punni Türi piddas maia ja warra surmani omma käes, ja se olli wägga hea. — Se olli üks warblaste jutlus, ja minna arwan, armas Ebnno, — ütles Püsfipappa — parrem warblastest öppida, kui nende modi ellada.“ — Agga keif isjad ei olle nenda targad, ja sest on se teine jut.

Ühhes teises küllas — ütles Püsfipap — agga selle külla nimme ma ei nimmeta, sest mo onnotüüred ja täddipoisad ellawad seal — ellas üks teine wanna perretaat, kedda hädda aega möda öppetab; agga hädda en wägga walli foolmeister, ehk ta kül keige parrem öppetab. Wannadus olli wannamehhekesse Pead jubba ammo ärmatand ningta ellatand teinepool hingas ka jubba mamuldas. Gustament nago wanna õnsa Noal, olli temmal ka kolm poega ja iggal poisal omma naene, lapsed, kedda, maia, pöld, weiksed ja keif mis „esimeses öppetuses loomisest“ seisab. Agga isa piddas alles omma maia ja temma raske rahhast, kedda pari mehhel tuggewaste tösta sai, olli alles jaggamatta, ning selle järrele nilpsasid poisad, ja isfääranis poia naesed, ammogi keelt.

Ühhel pühhapäwa öhtal — se olli nenda Kiiünla: ja Mariapäwa wahhel — tullid feif kolm poega omma naestega firrikust issale wões raks. Poiad terretasid: „No terre, terre, armas taat!“ Minniad jälle ni mahhedaste: Terre, terre, kallis äiataat! ja andsid wannamehhe läele suud. Tadil olli ka hea meel, et lapsed tedda watama tulnud, ja wöttis neid lahkeste wõsto; agga et feige kolme poial ja poia-naestel üks kenna nou petud olli; sest ei teadnud wannakenne middagi. Eöma laua äres, nago koggematta ütles wannem poeg: „Jah, issa, kui ma sinno halli Pea peäle watan, siis mul tulleb õige halle meel. Etlo aia olled sa tööd teinud ja waewa näinud, meid feif kaswatanud ja lohha peäle pannud, ja pead nüüd weel üksi maia murret kandma, nago sul mitte lapse loma ei olleks, ehk nago so poiad feif ärra kaddunud poia sarnaised olleksid.“ — Naene aitas ka kõrwas: „Jah, sinna Issand Jummal, ollen jubba mittokorda nutnud ja wõssi tulleb praego filma (ta äigas põllega filmi): ei minna meista, miks sa meid nenda ärrapõlgad, et sa ennast parrem surnuks waewata, kui meie jures tõta süa tahhad. Woi se kül poia pärrast on, küllap on ifka minno pärrast, kedda sa wist ei falli. Ma tahhaks:n sind ni heamelega, kui omma lihhasst issa, ommast peust sõta, ja pean nüüd näggema, et sa minnujt ei arwa! Eks olle tõssi, kallis äiataat, se on ühhe minniale wägga raske?“ — Wannamees aias ka wasto, et temma weel ifka läbbi saab, ja ei tahha laste

riisufks jada; agga mis esfimenne poeg ütles, ütlesid feif teised poiad ka, ja naesed ikka weel tagga parreminne. Ollid poiad räkinnud ja kah-hetsenud, siis minniad, nago kolm kirjo kassi, pühkisid põlledega omma filmi, olgo seal wee pissaraid ehk ollematta; efs nad illaga woinud neid ka märjaks kasta. Tadil ollid ennesel römo pärrast filmad märjad, et lapsed nenda temna eest murretsesid. Wannamehheke ei teadnud ennarn römo pärrast, mis pididi teggema. —

„Lapsed, ärra nurri-sege patto — ütles temna — mul on poiad ja poianaesed feif ühhewõrra armsad. Efs te' olle feif mo lapsed? Ollen ma tännini isse maia piiddanud, siis ollen sebda ka sepärrast teinud, et ma ühhegi lapsese riisufks ja ristiks maiasse ei tahtnud miina; sest egga minnosuggune omneti ennarn kellegi tõteggia ei olle.“ — „No nüüd o' luggu lahti!“ ütlesed feif ühhest suust — kas se mitte häbbi ei peaks ollema, kui meie sinno kääst weel hakkaksime tööd pärrima?“ — Uusun kül, armad lapsed, wastas wanna; agga efs armoleib olle ka raske süa?“ — „No nä nüüd, — öhkasid minniad, ja hakkasid jälle nutma. „Oh Summal, Summal! ni sandiks ja alwaks panneb meid äia-taat! Ollaksime parrem feif kolm wannaks tüdrufuks jänud, mis kül inneto on, ennego nüüd äiatadi pahhaks meleks peame ellama!“ ja pühksid jälle feif kolm põlle nurgaga filmad kuiraks ehk märjaks. — „No ku: siis just isse tahhate — ütles wimaks taat — jägo minnogi pärrast nenda. Sürripäwake on alles ees, woin

jubba selsammal kewwadel maia wennapoiä kätte anda, ja ommad maiariistad ja lomad ning omma rahhanattufesse teile ärrajaggada. Eggaüks saab ühhepaljo. Minnul mullapurru polle ennam middagi tarwis, kui et mind senni kaua weel toidate, kunn, Liwa-Hannus tulleb." Agga Tönno, olleks sinna nüüd näinud, kuidä poegade ja minniatte silmad läikima hakkasid ja ferd ferralt isä sängipeätsi alla wahtisid, kus isä rahhast seisis. Rahha sai ka selsammal päwal jaggatud, ja kui Türripääw kätte tulli, andis Isä maia ärra, ja läks esmalt wannema poiä jure ellama. Agga nüüd ollid tadi rõmpäwad löpnud, ja nende asjemel kurbdusse ja ahhastusse päwad kätte tulnud. Endine rikkas taat olli jo nüüd waene taat, kelle käest middagi ennam lota ei olnud, sedda ta pididi warfi tunda sama. No agga kuidä luggu siis poiä jures läks?

Est otfa öige hästi; poeg lahke, minnia lahke, no mis sa weel tahhad? Kätte peäl ei woinud ta kül mitte kantud sada, no se olli jo muido üttelda. Agga nenda ei jänud mitte, waid näddala pärrast hakkas jubba wannamehheke näggema, et minnia alluminne moe ni üttelda tolli wäärt pitkemaks olli wenninud, kui peälminne. Neg aialt hakkas jubba minnia silmanäggo, nago hobhose sönniko unnik, suits, ma ja saggedaste ollid jubba sannad kuulda: "Eggaüks wahhib minno silma. Keikil suud Peas sömaz, agga töteggiaid polle kuhhogi. Ronni istub muido nurkas, anna agga kätte;

ja juhtub monnikord nattuke hiljaks jäma ja polle öigel tunnil kä: warsi moffad wingus. Oh, perrenaese ammet on foera ammet."

Nenda laulis minnia omma urramisse salmikest pääw päwalt ifka eddasi. Wannamees pididi peältkuulma ja — wait ollema; sest ta olli ohjad ommast kääst ärraannud, ja pididi nüüd, nago Simson, kelle juukse tuttid leigatud ollid, teisi teha lastma, mis tahtsid. Ta läks siit teise poia jure, teise jurest kolmandama jure; agga ifka sesamma luggu: esmalt lahked, pärrast nurrin. Issal poluud ennam middagi anda, sest polnud tedda ka kellelgi tarwis. Mitto ööd pididi wanna wäeti ennast omma lowwa lansaka peäl yöörma, filmi wesfitama, ja ohkama; agga ükski poeg egga poianaene ei tulnud temma filmapisaraid luggema ehk ärrakuivatama. Kül nüüd tadil mele tulli:

„Issa, pea küber Peas,
Kunni ellad laste seas;

Agga nüüd olli hiljaks jänud ja püksid laste jalges, mis nad ennam taggasi ei annud. — No mis siis wimaks? No wimaks hädda öppetas. Neg annab kül head nou — ütlewad rahwas; — agga minna arwan, hädda annab ka, ning kule, mis nou wannamehhel tulli. Ta laekis ilma laste teadmatta puseppa jures ühhe kasti teha ja raudseppa jures rautada, ja panni kaks suurt lukko ette. Olli kast wal mis, siis täitis wanna tedda täis ja lastis omma lansaka alla panna.

Häddast ollid lapsed kargelt heinamaalt foio tulnud ja suurt kahhe luffloga raud kasti näinud, kui ka jubba pärima hakkasid, mis kasti se on? — "Seäl on minno üllejänud rahhanattuke sees, mis tännini Nido káno peäl, taäme jurika al warjul seisís" — wastas taat. — "Mötlesin ka enne: kui nään, et lastel hakkafan tülliks ollema, efs ma woin siis sest ellada. No nüüd arwan lou nenda ollewad, sepärrast lassfin wennapovia kasti murretseda ja rahha taäme jurika alt ärratua. Minna ja mo kasti, lähme kül mollemad wennapovia maiasse, sest weie olleme mollemad teile tülliks, ja nüüd weel kaks." — Nenda ütles wannamees. Di firriwase pärralt, kuida nüüd poiad ja poianaesed kahhetsefid, et wanna taati ollid alwaks piddanud. Nüüd püdis üks wabbandada, teine wabbandada, üks hea ja teine parrem olla, üks melitses, teine lippitses, poiad hakkasid tadi kaela, ja naesed andsid káele suud, ifka, et taat ei piddand nende jurest woöraсте jure minnema. Wimaks andis taat järrele ja lubbas jáda. "Agga lapsed — ütles temma — jaggatud se kasti táis cnam ei sa, se on, minno polest mitte; kui pärrast minno surma isse jaggada tahhata, se on teine luggu. Kes teie seast nüüd keige lahkeminne sedda teeb, mis öige lapse kohhus omma wannema wasto on, selle ommaks ta jääb." Oh! mo wennikenne, kuida nüüd lapsed wanna taati armastasid! Üks kiskus ennese, teine ennese jure, olleks wannamehhe pea löhki kiskunud. Tihti pididi wannamees ennast omma kastiga

ühhe lapse jurest teise jure weddada lastma. (Kasti wõtmed seisid agga tadi kaelas ja ei antud kellegi kätte.) Igga poeg ja igga minnia püüdsid keige armsamad lapsed olla; sest isä fast pididi jo ühhe ainsale sama. Poiad küs, sihid igga pä: kas tädil hea on? ja naesed lakkusid ta käed ja silmad puhtaks. Agga — meie enda wahhel üttelda — igga minnia mötles: „Peaks se wanna mait üksford surrema! agga nüüd o' wanna koeral hea põlli, nüüd ta ellab wist 100 aastat.“ — Se olli minniatte armastus.

Agga taat ei ellanud mitte enam 100 aastat, waid üks aasta pärrast omma uut kasti, furri wanna purro ühhel bööl äffiste ärra, ilma et nimme olleks sanud peäle tehha, kelle ommaks fast pididi jäma.

„Saggame fui wennad kolmeks jauks“ — ütlesid mehhed. „Oh, minno Issand, ütles üks naene, minna ollen temmaga keige enam waewa näinud, ja ei pea mitte enam sama?“ — „Minna ollen ta sitta keige enam harrinud, ütles teine, ja ei sa nüüd mitte enam, fui teised?“ — „Minna ollen temmale keige parremad sutäid annud, ütles kolmas, mis ma nüüd sest parrem ollen?“ — Nenda tahtis igga minnia enam, fui teine.

Kolmeks jauks, muud middagi! Naesed, pidage suud!“ Nenda ütlesid mehhed ja nenda jäi ka.

Nüüd läksid surnud isä kaelast wõtmid toma, agga wõtmed — kaddund! No mis nüüd heaks

nouks? „Murrame kasti lahti!“ No hea kül, tehke. — Senni kaua, kui mehhed kasti lõhkusid, wahtisid naesed, nogo arrakad aiateiwas, kui rongad raipe kallal on, ja iggaüks mötles: „Minna saan nupaljo, minna nupaljo, minna ni paljo.“

Agga ennä immet! Kastikaan kuffus lahti, agga kast olli — telliskiwowa täis ja kiwwide peäl seisis üks täht, kuhho peäle olli kirjotud:

„Jessa, pea kühbar Yeas
Kunni ellad laste seas.“

Se on: ärra anna omma asja enne laste kätte, kunni wiimne unni tulleb so omma kätte; pärrast on aega kül. Ehk kül poiad wihhadega hauda kaewasid ja matmisse päwal jallaga mulda firsto peäle lütkasid — taat pididi ikka maetud sama ja sai ka.“

„Menda ollid need kaks asja, arinas Tönno,“ ütles wanna Püssipappa, ja kopyotas omma pipo wälja, sest se olli jutba kustund. Agga panne tähhele:

„Kui joukad perremehhed omma lapsi mitte Summala kartusses ei kaswata, siis polle neil hullemaid surmaootjaid, kui nende ommad lapsed, ja sedda ennam, midda ennam nad omma lapsi enne ellitasid.“

Andko Summal iggaühhele meelt ja märko ja — omma rahho.

Suhhataja.

	Ech. Pülg.
Wannematte ja laste pegel	1
„Innimenne on isseennese õnne ehk õnne- tusse sep“	21
Seitsmes Voeg	24
Rahhaaugo - ilm	37
Naabre tütreid	48
Tum laps. 1) Kurw emma	96
2) Major Nurtus	100
3) Tumma last tuakse wälja	104
4) Perremees ja perrenaene	108
5) Tum laps rägib	113
6) Onno ja õe tüttar	118
7) Kurbtuse järrel maitses rõõm	124
„Kaks kõwwa kiwi ei te mitte head jahho“	130
Rahha kaddund — paks kaddund; Au kaddund — enam kaddund; Summal kaddund — keik kaddund	159
Kuida üks hea naene omma pahha meest on parrandanud	161
Tähendamisse sanna	171
Pojuste kõnned inimeste õppetusesks. Hiir ja Anni	174
Wanna sauna taat	195
2) Kes se sauna taat siis olli?	197
3) Rõõm ja kurbus	204
4) Sauna taat läbbab sanna ellama	212
5) Nätko saun ja sauna taat ei jä mitte unustusse siise	219
6) Saunlased jätwad sauna mahha	237
Õppetusesks weel nattuse kahhest tariist	242

